293/154

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

A 1524

REȚEAUA MARELUI ȘEF

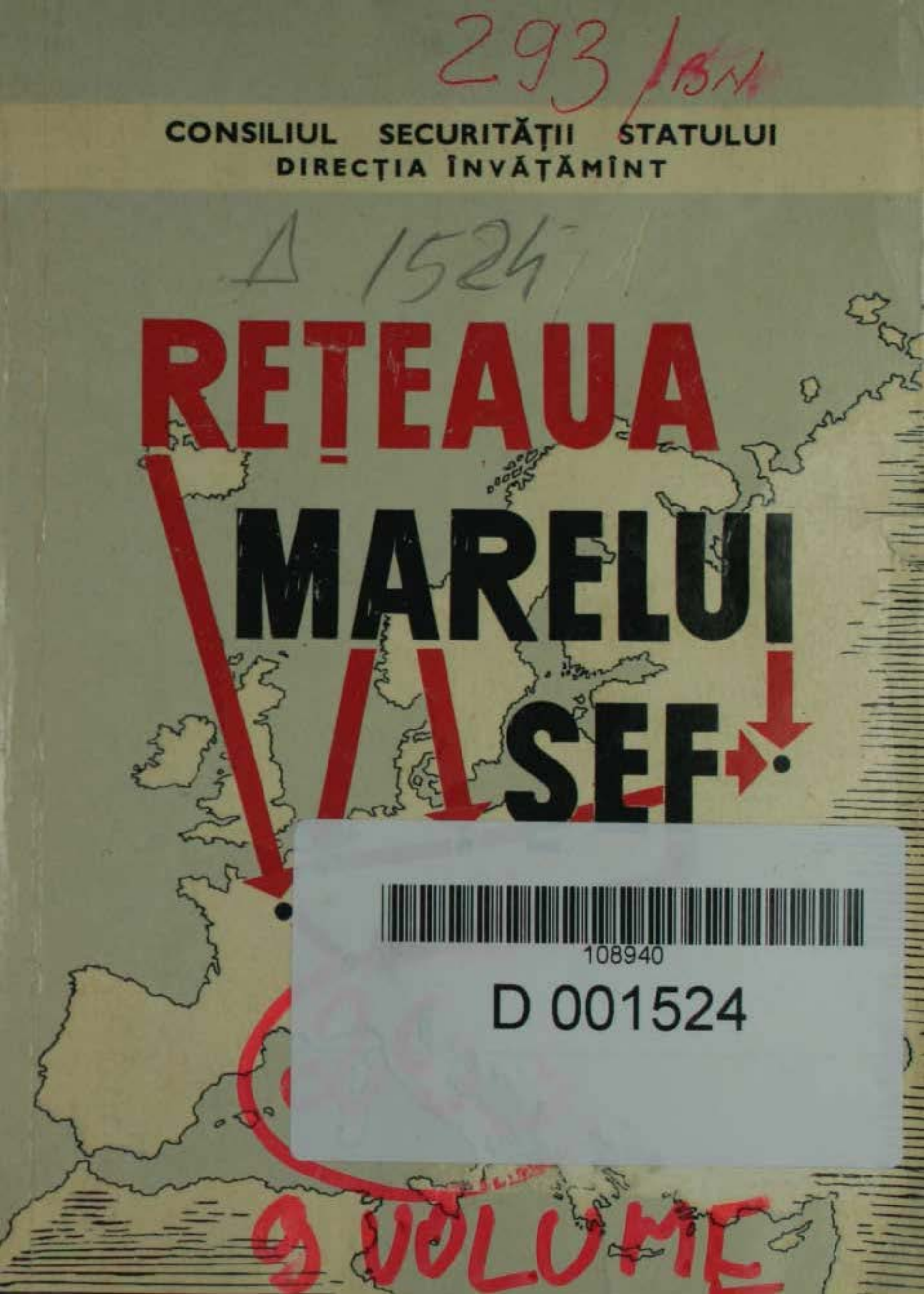

108940
D 001524

9 VOLUME

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

PENTRU UZ INTERN

REȚEAUA MARELUI ȘEF

Seria 0952

1970

Traducere de cpt. CONSTANTIN GÎDEA
Coperta executată de E. DRAGOMIR

DIN PARTEA REDACȚIEI

Orchestra Roșie a fost — după cum se afirmă în cartea care a stat la baza prezentei lucrări — cea mai importantă și mai eficace rețea de spionaj ce a acționat împotriva Germaniei naziste.

Creată cu puțin timp înaintea declanșării agresiunii împotriva Uniunii Sovietice și extinsă treptat, după începerea ostilităților, ea a reușit să pătrundă pînă în cele mai bine informate cercuri ale Reichului, fapt ce i-a permis să obțină date a căror exploatare a avut un rol deosebit în înfrîngerea Germaniei. Datorită informațiilor culese și transmise de ea Uniunii Sovietice, „Reichul — după aprecierea amiralului Canaris, șeful Abwehrului — a lăsat pentru totdeauna în pămîntul rusesc peste două sute de mii de soldați germani".

Încercînd încă din primele zile după semnalarea emisiunilor Orchestrei Roșii să descopere și să captureze posturile respective și rețeaua căreia îi aparțineau, contraspionajul german angrenează aceleași efective și mijloace tehnice ca în orice operație de acest gen. Ele se dovedesc însă prea slabe pentru a putea găsi vreo pistă care să ducă la rețeaua respectivă.

Deceptionați de acest eșec și, în același timp, iritați de îndrăzneala Orchestrei Roșii, care își permitea să folosească și

un post de emisie instalat în însăşi inima Reichului — Berlinul — şefii nazişti decid să-şi sporească eforturile pentru lichidarea ei. În urmărirea sa este lansată atunci o parte din elita Gestapoului, ajutată de ofiţeri şi cadre din alte sectoare de activitate.

În nici un alt caz de spionaj statul nazist nu a folosit o asemenea concentrare de forţe. Dar şi în aceste condiţii capturarea reţelei întîrzie.

Orchestra Roşie, dispunînd de oameni ale căror antecedente sau relaţii îi puneau în afara bănuielilor Gestapoului, de acoperiri excelente pentru şefii săi, de un sistem variat dar bine camuflat de legături, precum şi de o conducere remarcabilă prin competenţa, ingeniozitatea şi prudenţa ei, rămîne impenetrabilă.

Abia după o altă perioadă, destul de îndelungată, se obţin primele succese, care însă nu se datorează nici perspicacităţii urmăritorilor, nici capacităţii informatorilor folosiţi şi nici carenţelor Orchestrei Roşii, ci perfecţiunii noii aparaturi de radiogoniometrare utilizate, perfecţiune de care cei ce conduceau reţeaua nu aveau cunoştinţă. În continuare nu a mai rămas decît să se conjuge tehnica cu tortura...

Ţinînd seama de faptul că această reţea a reuşit să acţioneze o perioadă destul de îndelungată şi să obţină informaţii de o importanţă vitală pentru soarta războiului, se cuvine să evidenţiem cîteva din condiţiile a căror îndeplinire i-au asigurat succesele menţionate.

În acest sens, trebuie arătat că: nucleul reţelei, în jurul căruia s-au polarizat ceilalţi membri ai ei, a fost alcătuit din comunişti ilegalişti, cu o vastă experienţă în munca clandestină, şi din ofiţeri de informaţii sovietici, fapt ce a asigurat o conducere calificată; constituirea reţelei a avut loc înainte de începerea războiului, ceea ce i-a permis să-şi creeze acoperiri deosebit de rezistente şi relaţii exploatabile în condiţiile războiului; s-a acordat o atenţie deosebită compartimentării,

fapt ce a împiedicat Gestapoul să meargă pe fir spre restul membrilor reţelei atunci cînd a reuşit să captureze un grup; s-au asigurat numeroase refugii; s-au creat posibilităţi largi pentru confecţionarea sau procurarea de acte false în vederea folosirii lor în caz de necesitate; s-au utilizat coduri rezistente; s-a pus la punct un sistem ingenios de întîlniri (decalate faţă de ora convenită, de control, de rezervă) şi de parole, semne convenţionale etc.

Desigur, acestea sînt numai cîteva dintre condiţiile ce au asigurat succesul reţelei, respectiv cele mai importante.

Necesitatea respectării adevărului obligă însă ca, alături de ele, să fie evidenţiate şi cele cîteva greşeli deosebite comise de Orchestra Roşie şi care i-au afectat grav securitatea.

Astfel, perioade îndelungate s-a transmis din aceleaşi locuri: uneori, radiotelegrafiştii reţelei, fiind nevoiţi să comunice un volum mare de informaţii, au lucrat cîteva ore pe zi; s-au folosit prea mult timp aceleaşi coduri; s-au transmis prin radio adrese de o importanţă capitală pentru reţea; s-au comunicat mai multe asemenea adrese într-o singură radiogramă; s-au procurat acte false de la un poliţist belgian neverificat; s-a acceptat realizarea unor întîlniri directe între acesta şi unii membri importanţi ai reţelei etc.

Avînd în vedere învăţămintele ce se pot trage din activitatea Orchestrei Roşii, precum şi din acţiunile contraspionajului german — dintre care unele foarte inspirate — Direcţia învăţămînt a hotărît să publice această lucrare, care cuprinde aspectele cele mai semnificative ale cărţii lui Gilles Perrault.

EROUL

Staţia de recepţie din Cranz era însărcinată să intercepteze emisiunile clandestine. În noaptea de 25 spre 26 iunie 1941, un radiotelegrafist înregistră un indicativ necunoscut : KLK din PTX — KLK din PTX — KLK din PTX. Un mesaj cuprinzînd mai multe grupe de cifre urmă acest apel. Radiotelegrafistul făcu un raport asupra descoperirii noului emiţător clandestin şi semnală frecvenţa respectivă. Aşa a început afacerea care avea să devină coşmarul reichsführerului Himmler şi al amiralului Canaris, şefii celor două servicii secrete germane, o afacere care avea să-l facă pe Adolf Hitler să declare, la 17 mai 1942 : „Bolşevicii ne sînt superiori într-un singur domeniu : spionajul". Şi încă führerul nu cunoştea, la data aceea, nici măcar a suta parte din prestigiosul bilanţ al Orchestrei Roşii.

Eroul acestei istorii, Leopold Trepper, este un evreu polonez, născut la Neumarkt, lîngă Zakopane, la 23 februarie 1904. Tatăl său, comis-voiajor, muncea din răsputeri pentru a întreţine o familie de zece copii. Muri epuizat de muncă pe cînd tînărul Leopold intra în al doisprezecelea an. Cum tînărul dădea dovadă de o rară vioiciune de spirit, ai săi au hotărît să

facă tot ce le stătea în putință ca să-i asigure o pregătire superioară.

Leopold și-a făcut studiile la Lvov și Cracovia, unde a urmat cursurile facultăților de istorie și literatură.

O bursă mediocră și sacrificiile familiei sale îi asigurară, de bine de rău, existența. Profesorii erau mulțumiți de el. Un an mai tîrziu însă o criză economică lovește Polonia și studentul din Cracovia își începe lunga sa luptă împotriva foametei. Își abandonează studiile și începe să lucreze ca zidar, apoi ca lăcătuș. După puțin timp se angajează la minele din Katowice, pe care le părăsește după doi ani pentru a lucra ca muncitor necalificat într-o turnătorie din Dombrova. Foamea îl însoțește însă pretutindeni. Dombrova toată este înfometată. Înnebuniți de mizerie, muncitorii declanșează mișcări care sînt repede înăbușite de poliția poloneză. Printre organizatorii unei asemenea mișcări se găsește și Trepper. Este arestat și aruncat în închisoare. Pe atunci avea douăzeci și doi de ani și era mereu înfometat.

După opt luni petrecute în temnițele dictatorului Pilsudski, unde torturile la care erau supuși membrii Partidului Comunist clandestin depășeau în oroare pe cele practicate de Gestapo, este eliberat.

De la Dombrova va împrumuta primele patru litere ce vor constitui, în cursul celor zece ani următori, pseudonimul lui (Domb). Pe urmă va deveni Marele Șef.

La Varșovia, nici un loc de muncă nu este disponibil pentru un tînăr care participase la revolta din Dombrova. Atunci cere viza de emigrare în Franța, care însă nu îi este acordată, deoarece autorităților franceze nu le făcea de loc plăcere să primească un agitator. Trepper își dă seama că de acum nu va mai putea trăi în Polonia, pentru că nu i s-ar mai permite decît să moară de foame.

Se adresează atunci organizației „Hechalutz", care avea sarcina de a selecționa dintre evreii ce voiau să emigreze în

Palestina pe cei care corespundeau criteriilor stabilite de englezi. Financiarii din „Hechalutz", favorizînd sionismul, își propuneau să lupte și împotriva comunismului. Se preferau deci candidații ce puteau fi recrutați și introduși ca agenți în Partidul Comunist. Cu ambițiile sale nesatisfăcute, cu trecutul său nenorocit și viitorul nesigur, Leopold Trepper corespundea în cea mai mare măsură criteriilor stabilite. I s-au dat deci ceva bani și a fost urcat în trenul care l-a dus la Brindisi și apoi mai departe în Palestina. Avea pe atunci douăzeci și patru de ani și nu știa că foamea era și ea pe drum. O regăsi, tovarășă nedespărțită, pe cheiul din Haifa. La început a fost pus să sfarme pietre de-a lungul drumurilor, apoi a devenit muncitor agricol într-un chibuț. Ocupația cea mai plăcută pe care a avut-o în Palestina a fost însă cea de ucenic într-o întreprindere de construcții electrice. În 1929, el devine membru al Comitetului Central al Partidului Comunist Palestinian. Una dintre acțiunile sale cele mai importante din această perioadă a fost constituirea grupului „Unitate", de orientare comunistă, care se străduia să realizeze unitatea de acțiune între evrei și arabi împotriva ocupantului englez. În 1930, Trepper și oamenii săi au fost însă descoperiți de poliție și aruncați în închisoare. Avertizați că se discută deportarea lor în Cipru, au declarat greva foamei. La început, greva n-a fost luată în serios, dar greviștii au perseverat. Presa britanică a fost impresionată și au avut loc interpelări în Camera Comunelor. Reprezentantul Coroanei în Palestina a hotărît să-i elibereze pe acești prizonieri incomozi. Cum erau prea slabi ca să poată merge, au fost puși pe tărgi și aruncați la poarta închisorii.

Cîteva săptămîni mai tîrziu, Trepper a intrat clandestin în Franța, unde a fost mai întîi spălător de vase într-un restaurant marsiliez, apoi zugrav la Paris. Aceste ocupații aveau să fie ultimele din lunga serie de meserii heteroclite ale lui Leopold Trepper.

In epoca aceea funcţiona în Franţa o reţea de spionaj sovietică, care acţiona cu o mare eficacitate. Timp de trei ani, ea şi-a desfăşurat fără vreun incident activitatea. In februarie 1932, poliţia franceză primi însă un denunţ şi, după şase luni de operaţii asidue, reuşi să curme activitatea acestei reţele. Intreaga acţiune s-a desfăşurat cu mari dificultăţi, datorită excepţionalei abilităţi a componenţilor ei, în special a şefilor, în conspirarea activităţii lor, evitarea capcanelor, sustragerea de sub filaj etc. Şefului reţelei i s-a dat chiar porecla de „Fantomas". Cînd a fost, în sfîrşit, prins, s-a descoperit că era evreu polonez şi că venise în Franţa prin Palestina. Avea douăzeci şi opt de ani şi se chema Izaia Bir. El trăia într-un hotel de ultima mînă şi nu primea nici poştă şi nici vizitatori. Principalele sale legături cu grupul erau asigurate printr-o tînără, care trecea în ochii tuturor drept metresa lui. Compartimentarea muncii interioare s-a dovedit atît de severă, încît majoritatea agenţilor reţelei au scăpat de poliţie.

Printre aceştia se afla şi Leopold Trepper, prietenul din copilărie al lui Alter Ström, adjunctul lui Bir. Tînărul Leopold primise pe lîngă Bir lecţii magistrale.

Scăpînd de arestare, el fuge la Berlin, unde ia imediat legătura cu ambasada sovietică, iar după cîteva zile se află la Moscova.

Din 1932 pînă în 1934 urmează cursurile Universităţii din Prodrowski. În 1935 devine redactor la rubrica culturală a ziarului „Adevărul", destinat evreilor ruşi, şi este totodată student la Academia militară, unde generalul Orlov preda spionajul.

În 1937 soseşte în U.R.S.S. şi prietenul său Ström, care-şi ispăşise în Franţa pedeapsa cu închisoarea. El readuce la ordinea zilei problema elucidării cauzelor care au dus la căderea reţelei conduse de Bir.

Pentru toată lumea, cel care se făcea vinovat de distrugerea reţelei era un oarecare Riquier, redactor la „L'Humanité".

Ström susţine însă că acesta nu a trădat şi sugerează să fie trimis Trepper la Paris cu misiunea de a face lumină în cazul respectiv.

După cinci ani de la fuga sa, Trepper se înapoiază în Franţa cu un paşaport fals, pe numele de Sommer. Trecînd drept o rudă a lui Ström, îi întîlneşte mai întîi pe cei doi avocaţi principali ai procesului: Ferruci şi André Philip, liderul socialist bine cunoscut. Apoi îşi aprofundează ancheta şi, în cîteva luni, ajunge la convingerea că Riquier este nevinovat. Lucrul acesta nu era lipsit de importanţă, pentru că Partidul Comunist se găsea în situaţia de a fi acuzat că ţine în rîndurile sale un trădător.

Continuîndu-şi activitatea, Trepper reuşeşte să-l descopere pe adevăratul vinovat. Acesta era un evreu olandez, fost şef al unei reţele sovietice în Statele Unite. Arestat de F.B.I. şi „returnat", el continuase să dea informaţii serviciilor americane şi după transferarea lui de către Moscova în Franţa. Denunţul primit de poliţia franceză venea din partea F.B.I-ului. Trepper se întoarce la Moscova, utilizînd de astă dată un paşaport luxemburghez, pe numele de Majeris, şi raportează cele constatate. Cinci luni mai tîrziu se înapoiază în Franţa pentru a aduce de aci un pachet gros cu fotocopiile scrisorilor schimbate între trădătorul olandez şi ataşatul militar american la Paris.

CONSTITUIREA REȚELEI

În toamna anului 1938, Trepper este trimis la Bruxelles. Aici a luat legătura cu un om de afaceri evreu, Leon Grossvogel, pe care-l cunoscuse în Palestina.

Grossvogel era odrasla unei familii burgheze instalată la Strasbourg de mai multe generații. După o ședere romantică și scurtă în Palestina, el s-a întors la afaceri și a condus din Bruxelles o firmă comercială cu sucursale multiple, „La regele cauciucului", specializată în impermeabile.

Comunist înfocat, el a aderat fără rezerve la proiectul expus de Trepper, în sensul de a folosi firma respectivă drept camuflaj pentru activitatea rețelei informative.

În consecință, au procedat imediat la angajarea ca director a unui belgian de vreo șaizeci de ani, rotund la față, jovial și cu o mustață albă pe o piele trandafirie, amator de trai și vinuri bune, care se chema Jules Jaspar. Aceasta era o lovitură de maestru, deoarece membrii familiei Jaspar făceau parte dintr-una din cele mai vechi familii burgheze din Belgia.

Condusă de o asemenea personalitate, firma era, deci, în afara oricărei bănuieli.

Se înțelege, desigur, că bunul Jules nu știa nimic despre misterele pe care le ascundeau impermeabilele sale.

Anul 1939 a fost sacrificat punerii la punct a rețelei, astfel că, la izbucnirea celui de-al doilea război mondial, Marele Șef era în măsură să execute ordinele primite din Rusia. Țara asupra căreia se concentra activitatea rețelei organizate de Trepper era Anglia. În șapte porturi europene angrenate în traficul Marii Britanii (Oslo, Stockholm, Copenhaga, Hamburg, Wilhelmshafen, Ostende, Boulogne), Trepper a creat sucursale ale firmei „The Foreign Trench-Coat", în care și-a instalat agenții. Marele Șef și-a stabilit sediul la Bruxelles. În acest fel, era destul de aproape de rețeaua sa și, în același timp, suficient de ferit de pericole, căci legislația belgiană nu pedepsea spionajul decît dacă era îndreptat împotriva Belgiei însăși.

O dată cu constituirea rețelei, Trepper își creează și relații multiple în cercurile influente. Așa se face că poate circula fără opreliști, cu mașina, printre coloanele germane, imediat după pătrunderea acestora în Franța. Cel care-i oferă această posibilitate este consulul bulgar Durov. Fiind prieten intim cu Grossvogel, consulul se oferă să facă o vizită pe la sucursalele firmei acestuia, pentru a vedea care este situația lor după acțiunile trupelor germane. Oficial, Durov pleacă să se intereseze de soarta cetățenilor bulgari. Drumurile îi sînt deschise, căci autoritățile germane nu vor să creeze dificultăți consulului unei țări ce cocheta în vremea aceea cu Germania. În mașină iau loc Durov, Grossvogel și Trepper. Acesta din urmă reușește nu numai să vadă tot ce-l interesa, ci și să ridice un radioemițător pe care îl ascunsese într-un depozit al firmei. La sfîrșitul călătoriei trimite Moscovei un raport de 80 de pagini despre noua strategie a lui Hitler : războiul fulger.

Acest raport, ca și cele precedente, va sosi la destinație prin intermediul diplomaților sovietici.

Valizele diplomatice îl scutesc pe Trepper de obligația de a-și trimite mesajele pe calea undelor, dar el stăruie că legătura cu Moscova va trebui să fie asigurată în curînd prin radio.

Marele Șef se pregătește deja pentru viitorul război germano-sovietic : din proprie inițiativă, el a ordonat întoarcerea bateriilor sale la o sută optzeci de grade. Ele nu vor mai fi ațintite asupra Angliei, ci asupra Germaniei.

În acest fel, considerentele care-l determinaseră să aleagă orașul Bruxelles ca reședință își pierd valabilitatea. Marele Șef, numit între timp de Moscova director rezident, își mută cartierul general la Paris. El dispune acum de două ajutoare directe deosebit de utile : Grossvogel și Katz. Grossvogel va pune la dispoziția lui Trepper priceperea sa în afaceri și talentul lui de organizator.

În cîteva săptămîni, el a asigurat finanțarea rețelei și a închiriat de-a lungul Parisului vreo zece apartamente pentru a servi drept case de întîlniri sau de refugiu. De asemenea, recruta agenți care urmau să îndeplinească sarcina de „cutii poștale", pentru a se asigura legături interioare rapide.

Grossvogel face spionaj cu aceeași meticulozitate liniștită cu care își duce la vînzare impermeabilele. El are calitățile unui bun șef de stat major : i se indică scopul și el furnizează mijloacele.

Cel de-al doilea adjunct al Marelui Șef este un exemplu de devotament și spirit de sacrificiu. Dacă Trepper i-ar fi ordonat să meargă la sediul Gestapoului să se predea Katz ar fi ascultat fără să întrebe de ce. Exagerăm ? O să vă convingeți... El e tînăr, mic de statură, foarte plăpînd, cu niște ochelari care-i acoperă jumătate din față. Este o fire veselă, optimistă. După părerea generală, seamănă cu un francez mijlociu. Nu este însă francez, ci evreu polonez, ca și Trepper. S-au întîlnit în Palestina și au făcut împreună faimoasa grevă a foamei, apoi au venit în Franța, unde Katz a lucrat ca zidar. El are să fie brațul drept al Marelui Șef.

Alți doi adjuncți ai săi — șefii rețelei din Belgia — sînt ofițeri sovietici care acționează sub acoperirea de studenți uru-

guayeni. Trepper, ca toată lumea de altfel, îl simpatizează nu mai pe unul dintre ei — Mihail Makarov, alias Carlos Alamo.

Acesta este cam nesăbuit, destul de indisciplinat şi mare amator de băutură şi escapade erotice.

În luna iunie 1940, în plin dezastru belgian, Trepper îi ordonă să meargă să caute emiţătorul ascuns la Knokke-le-Zoute, şi să-l aducă la Bruxelles. Dar Makarov n-are timp: el este la Ostende, unde face dragoste cu doamna Hoorickx. Trepper trebuie să meargă el însuşi la Knokke...

Se văzu deci obligat să facă raport la Moscova.

La sfîrşitul verii, o telegramă a şefului Serviciului de informaţii sovietic îi ordonă lui Makarov să se întoarcă acasă. Makarov îl imploră însă pe Trepper să-l ierte. Trepper, care are o afecţiune deosebită pentru el, cedează şi Makarov rămîne să desfăşoare în continuare activitate informativă în străinătate.

Din contră — lucru curios — nimeni nu-l iubeşte pe Gurevici, deşi acesta îşi face admirabil datoria. La Bruxelles a sosit la 17 iulie 1939, venind de la Montevideo. Se numeşte acum Vincent Sierra, născut la 3 noiembrie 1911 la Montevideo, strada Colon nr. 9. Gurevici nu fusese destinat să servească în organizaţia Marelui Şef. Misiunea lui era să ajungă la Copenhaga şi să pună aici pe picioare o reţea. Şederea sa la Bruxelles trebuia să fie scurtă, cîteva luni cel mult, în cursul cărora să înveţe dreptul comercial şi să-şi perfecţioneze cunoştinţele de limbi străine. Dar, începînd războiul, a primit ordin să rămînă pe loc, la dispoziţia Marelui Şef. Acesta e mulţumit de Gurevici. Contrar lui Makarov-Alamo, Gurevici-Sierra reuşeşte de minune să se integreze în societatea bruxelleză. Trăieşte pe picior mare, face primiri fastuoase, îşi multiplică relaţiile; e muncitor şi şiret. Nu încape nici o îndoială, Sierra este un recrut ales. Dar nimeni nu-l iubeşte — afară de amanta sa Margareta. Îl găsesc orgolios şi fanfaron.

Părerea unanimă a Orchestrei Roşii: „Kent? Ah! Individul acela nenorocit..."

Gurevici-Sierra se va chema şi Micul Şef, după ce-l va succeda pe Marele Şef în fruntea reţelei belgiene, dar, pentru toată lumea, chiar şi pentru Moscova, el este Kent. Pseudonimul acesta şi-l alesese singur, după numele eroului unei cărţi de spionaj citite în adolescenţă. Liuba — soţia lui Trepper — care asigura, pînă la plecarea ei la Moscova, legătura între Kent şi Marele Şef, îl adoră şi ea pe leneşul Makarov şi nu-l poate suferi pe laboriosul Kent. Ea se neliniştează de gustul lui pentru lux, de cheltuielile sale exagerate şi pretinde că unui om căruia îi place în asemenea grad traiul bun îi repugnă să-şi rişte pielea. Trepper o ascultă, dar nu ia lucrurile în tragic. Într-o zi, el îi face o vizită lui Kent în apartamentul lui somptuos din bulevardul Slegers. Kent îl conduce la garderoba sa şi, cu un gest larg, îi arată cele cincizeci de costume de haine aşezate pe umeraşe în garderobă. Trepper murmură dînd din cap: „Bravo! Foarte bine! Eu în locul tău le-aş fotografia... Asta ar fi pentru tine o amintire mai tîrziu... şi apoi, nu-i tocmai sigur că tu vei fi cel care va privi fotografia..." Dacă Grossvogel şi Katz formează „Bătrîna gardă" a Marelui Şef, Makarov şi Gurevici constitue „Tînăra gardă". El nu are în ea aceeaşi încredere ca în vechii lui tovarăşi evrei, formaţi în marea lor majoritate la şcoala mizeriei, abili ca nişte cameleoni în a se introduce în cercul ambiant. Un Trepper, un Katz, pot să se bălăcească în lux fără să fie vreodată pîndiţi de riscul de a se îneca în el. Cu Alamo şi Kent e altceva. Nu se va putea şti din ce metal sînt constituiţi decît atunci cînd vor fi puşi la încercare.

Momentul pentru aceasta se apropie. Wehrmachtul este masat de-a lungul Bugului polonez, gata să pornească spre est. De la Geneva, „Rezidentul-Director" sovietic Alexander Rado trimite şefilor săi insistent semnale de alarmă, iar Sorge anunţă

din Tokio pînă și data exactă a atacului german: 22 iunie 1941...

La rîndul său, Marele Șef previne Kremlinul că Hitler își concentrează trupele la granița cu U.R.S.S. El este în contact cu un inginer de geniu german, Ludwig Kainz. Acesta din urmă lucrase, după campania din Polonia, la fortificațiile germane de pe Bug. În aprilie 1941, este chemat din nou acolo pentru o scurtă ședere. Constată imediat că totul este schimbat și că Germania se pregătește de atac. La înapoierea în Franța, pariază cu Trepper pe o ladă de sticle cu șampanie că războiul va izbucni înainte de sfîrșitul lunii mai. Pariul a fost pierdut, dar Kainz îl înștiințâ că problema n-a fost amînată decît cu o lună. Hitler a întîrziat, fiind obligat să intervină în Balcani pentru a salva de la derută trupele lui Mussolini împotmolite în Grecia și Albania. Marele Șef întreține, de asemenea, legături permanente cu un brav colonel austriac, însărcinat cu serviciile de aprovizionare ale Wehrmachtului în Franța. În primăvara anului 1941, acest om îi făcu o confidență lui Trepper: numărul rațiilor ce trebuie asigurate este pe calea unei scăderi rapide, deoarece Franța se golește de trupele de ocupație. Încotro se duc? Trepper o știe din sutele de rapoarte pe care le primește de la feroviarii francezi: spre est, spre Polonia. În sfîrșit, în luna iunie, după henumărate chefuri prin cabaretele pariziene, obține de la un grup de ofițeri superiori S.S. ultima confirmare: sărbătoriseră plecarea lor spre Polonia și-l invitaseră să ciocnească un pahar cu ei, în cinstea înfrîngerii viitoare a Rusiei.

Trepper previne Moscova în două rînduri. Rapoartele lui sînt transmise prin ataşatul militar sovietic la Vichy, generalul Susloparov. În principiu, Trepper n-ar trebui să aibă nici un contact cu el. Dar este neliniștit văzînd cum se apropie ora fatidică și el nu-i încă echipat pentru luptă: îi trebuie posturi emițătoare. Încălcînd consemnul, el îl sîcîie mereu pe ataşat cu problemele lui. Susloparov caută să-l liniștească și afirmă că focul nu s-a aprins... Pe 21 iunie, seara, Trepper sosește la Vichy și aleargă la Susloparov: „Iată un mesaj de o importanță capitală, care trebuie transmis urgent!" Celălalt se interesează care sînt motivele unei asemenea surescitări. Trepper îi comunică că Wehrmachtul va ataca Rusia chiar în noaptea respectivă. Generalul izbucnește în rîs: „Cred că ai înnebunit, prietene! E de necrezut. Absolut imposibil. Refuz să transmit această telegramă, care are să te facă să devii ridicol!" Trepper insistă totuși, astfel că, pînă la urmă, generalul cedează. Telegrama este trimisă imediat. Marele Șef se duce să se culce într-o cameră la hotel. În ziua următoare, dimineața, este trezit de strigătele hotelierului: „Domnule! Gata! Au declarat război Rusiei".

Două zile mai tîrziu, adjunctul lui Susloparov se înapoiază de la Moscova la Vichy, după o călătorie complicată. Trepper îl întreabă dacă avertismentul lui a fost luat în considerare. Rusul răspunde: „L-am văzut pe Director (șeful Serviciului de informații al Uniunii Sovietice) chiar în seara primirii telegramei tale. Mi-a spus că ea a fost imediat arătată lui Stalin, care a rămas surprins și a spus: «De obicei, Trepper ne trimite material de calitate, care face onoare simțului lui politic. Cum de n-a sesizat imediat că aici nu este vorba decît de o grosolană provocare a englezilor?»".

Cu același scepticism sînt primite în Uniunea Sovietică și mesajele lui Sorge cu privire la intențiile Germaniei. „Ne îndoim de autenticitatea informațiilor dv." fusese răspunsul Moscovei la comunicarea lui Sorge, în care acesta preciza data declanșării atacului german.

De aceea, nu-i greu de imaginat profunda amărăciune pe care au resimțit-o cu toții la începutul războiului, cînd și-au dat seama că, pentru o mare parte din activitatea pe care au desfășurat-o, riscurile pe care le-au înfruntat au fost zadarnice.

FRANZ FORTNER PLEACĂ LA RĂZBOI

În argoul serviciilor secrete germane, şeful unei reţele este un „şef de orchestră" ; el coordonează şi dirijează jocul „instrumentiştilor" săi. Printre aceştia, un solist de primă importanţă este radiotelegrafistul, „pianistul" orchestrei. De la intrarea Wehrmachtului în Rusia, în toată Europa ocupată se cînta „muzică". Nu se reuşise încă să se localizeze „auditoriul" ei, dar coincidenţa dădea de gîndit. Dacă atacul în est fusese pentru „muzicieni" lovitura cu bagheta magică, era posibil ca „auditoriul" să se găsească la Moscova.

Germanii reacţionează la aceasta printr-o intensă activitate de controlare a eterului în scopul localizării emiţătoarelor si al capturării persoanelor ce le foloseau.

Ei se aşteptaseră la o anumită activitate clandestină de transmisiuni prin radio, însă nu prevăzuseră că ea va fi atît de amplă.

Cu atît mai surprinşi au fost la un moment dat cînd au descoperit că un asemenea emiţător lucra chiar în Berlin. Acesta transmitea după o tehnică similară celei folosite de un emiţător din Belgia, detectat cu puţin timp înainte.

La Abwehr, unii dădură crezare tehnicienilor, dar mulţi refuzară să creadă în existenţa „pianistului" berlinez, invocînd

lipsa de precizie a aparatelor utilizate pentru localizarea emiţătorului. Ca urmare, cele două tabere căzură de acord asupra necesităţii urgente de a se îmbunătăţi calitatea aparatelor utilizate. Acestea trebuiau să fie foarte precise şi, în acelaşi timp, de dimensiuni cît mai mici, pentru a nu putea fi sesizată prezenţa lor pe străzi.

Aparatele de care dispuneau pînă atunci poliţia şi Funk-abwehrul[1] erau atît de voluminoase, încît era necesar să fie puse într-o camionetă. În plus, ele puteau fi descoperite şi din cauza unui tub circular cu un diametru mai mare de un metru, plasat pe acoperişul camionetei. Trebuia găsit ceva mai bun. Aparatul s-a redus mai întîi la dimensiunile unei valize. Dar omul care o ducea trebuia să aibă căşti la urechi care, împreună cu valiza, puteau fi uşor remarcate.

S-a hotărît atunci să se camufleze valiza într-un automobil; experienţele s-au soldat cu rezultate pozitive. Apoi s-a făcut ceva şi mai bun: aparatul a devenit atît de mic încît putea fi agăţat de curea, sub palton, iar căştile au fost înlocuite cu un dispozitiv tot atît de discret ca şi cel pe care îl folosesc surzii. Nu mai rămînea deci decît să se treacă la producţia după necesităţi a acestor aparate şi la înzestrarea cu ele a unităţilor specializate.

Dar se pare că, din cauza acţiunilor lui Göring, lucrurile se tărăgănează, se fac numeroase reorganizări în aparatul tehnic, o serie de specialişti sînt trimişi pe front, o parte din aparatele realizate sînt trimise în alte locuri decît în cele unde este nevoie mai mare de aportul lor etc.

În acest timp, emiţătorul din Berlin a lucrat ultimele trei săptămîni ale lunii iunie şi încă 15 zile din august. Nemaiputînd acţiona împotriva „pianistului" din Berlin, nemţii caută să-l hărţuiască pe confratele lui din Belgia. Pînă la 7 septembrie se captaseră deja două sute cincizeci de mesaje ale acestuia, cărora serviciile de descifrare se străduiau să le găsească cheia.

[1] Serviciul radio al Abwehrului. — N.R.

În urmărirea lui este lansat reprezentantul Abwehrului în această ţară, Franz Fortner, fost ofiţer de tancuri.

Fortner este pregătit. El dispune de o reţea de informatori condusă de doi flamanzi care mai lucraseră pentru serviciile germane. Le ordonă să se introducă în mediile „extremiste" din Bruges şi să frecventeze cafenelele populare.

Om cu fler, Fortner îşi va căuta vînatul acolo unde putea să se ascundă: printre comuniştii belgieni. El e convins că informatorii lui, dacă ciulesc urechile unde trebuie, nu vor întîrzia să dea de firele care duc la „pianistul" clandestin.

Din misiunile lor în cafenelele din Bruges, aceştia nu aduc însă decît note de cheltuieli. După ei, comuniştii locali sînt cu desăvîrşire pasivi, surzi la cascada de victorii germane în Rusia şi, convinşi de căderea viitoare, în faţa Moscovei, singură lor dorinţă este să se facă uitaţi. Franz Fortner face raport la Berlin. O telegramă îi indică imediat că emiţătorul trebuie să se afle la Knokke-le-Zoute.

„Vitejii" lui Fortner invadează cafenelele din Knokke, beau cîţiva litri de coniac, dar nu aud pe nici un „client" întrebînd jovial pe patronul cafenelei „dacă ultima emisiune avusese loc în bune condiţiuni". După patruzeci şi opt de ore soseşte o nouă telegramă de la Berlin prin care acţiunea este transportată în birourile din Gand. Hotăriţi să se „lupte" pînă la ultima picătură de alcool, informatorii se abat pe la Gand. Pe baza informaţiilor primite de la ei, Fortner trimise la Berlin obişnuitul raport cu rezultatul negativ. De astă dată, şefii săi deveniră încăpăţînaţi. O telegramă preciza că emiţătorul trebuia să fie ascuns pe undeva prin localurile Universităţii din Gand. Fortner organiză o operaţie de poliţie care se sfîrşi printr-un faliment total.

Dar afacerea încă nu putea fi clasată: Fortner, înzestrat cu un receptor, ascultă şi el în fiecare noapte emisiunile clan-

destine, iar Berlinul, dezlănțuit, vrea pielea „pianistului". Fortner este copleșit de telegrame și telefoane amenințătoare ; i se trimit emisari care strigă tare ; se cer de la el rezultate.

Funkabwehrul însă nu mai riscă să mai precizeze orașul unde se ascunde emițătorul.

La sfîrșitul lunii septembrie 1941, în timp ce rapoartele lui Fortner se îngrămădeau în clasoarele Abwehrului, emițătorul berlinez este din nou captat. El lucra cu fantezia sa obișnuită, făcînd să alterneze perioadele de liniște cu cele de activitate febrilă. De data asta însă nu mai putea încăpea nici o îndoială : „pianistul" era la Berlin.

Funkabwehrul primește ordin categoric să pună capăt scandalului.

Dar lucrurile se încurcă din nou : mașinile de urmărire fabricate de „Loewe-Opta-Radio" au fost trimise la Paris și Varșovia : nici una nu e disponibilă pentru Funkabwehr cînd își declanșează operația berlineză. Cine este răspunzător de comiterea acestei greșeli grosolane ? Cei de la Funkabwehr rînjesc cu amărăciune, privind spre „Institutul de cercetări Hermann Göring".

În această situație, pentru a nu se mai pierde timpul, se constituie trei echipe de specialiști, care, după ce sînt îmbrăcați în uniforme de poștași, sînt trimiși să acționeze cu ajutorul aparatelor fixe.

„Pianistul" remarcă imediat apariția în apropierea casei de unde emitea a unui cort mare, în jurul căruia se învîrteau cu treburi salariați ai poștei.

Nu se emoționă de această situație : administrația poștelor utiliza deseori corturi de acest gen la instalarea de cabluri sau la executarea de reparații. Nici chiar camioanele Wehrmachtului folosite pentru transportul materialului nu-l impresionară, deoarece știa că, în condițiile lipsei mari de mijloace de transport, administrația recurgea uneori la ajutorul armatei. Nu

găsi însă nici o explicație rezonabilă faptului că erau în ținută oficială. El îi văzuse întotdeauna pe cei care munceau la instalarea sau repararea cablurilor îmbrăcați în haine albastre, de lucru.

În ziua următoare, „pianistul" hoinări puțin înainte de a se îndrepta spre cel de-al doilea refugiu al său.

În drum descoperi un alt cort mare, în jurul căruia umblau încoace și încolo cîțiva funcționari de la poștă. O luă încet de tot de-a lungul cortului și auzi o șoaptă : „Da, domnule locotenent". A treia zi, pe cînd ajungea în cartierul celui de-al treilea refugiu al său, „pianistul" se opri iar în fața unui cort mare, în jurul căruia niște funcționari de la poștă se învîrteau cu treburi. Ceru un foc unuia dintre ei, care părea să fie de pîndă. În timp ce omul îi întindea bricheta, „pianistul" percepu distinct fluierul caracteristic al unui receptor pe care îl reglezi pe o lungime de undă oarecare.

Din acest moment, emisiunile încetară. După cîteva zile de așteptare zadarnică, echipele își strînseră corturile și se întoarseră acasă.

În acest timp, lucrurile nu prea mergeau bine în rețeaua berlineză, pe care contraspionajul german căuta să o descopere. Diplomații sovietici, ale căror acțiuni de spionaj le denunța raportul Heydrich, fuseseră rechemați în Rusia la începutul declanșării războiului. Înainte de plecare, ei aruncaseră cîteva grăunțe pe terenul german, dar la repezeală, peste umăr, grăbiți cum erau de evenimente. Nu așa se acționează în materie de informații, unde, mai mult ca în altă parte, timpul se răzbună pe cei care nu sînt în concordanță cu el. Ce s-a întîmplat de a tăcut emițătorul berlinez ? Funkabwehrul crede acum că aceste încetări de emisiuni fac parte dintr-un plan care încearcă să-l inducă în eroare. În realitate, ele sînt determinate de lipsa de experiență a „pianistului". Acesta branșează greșit aparatul

încredințat de un funcționar al ambasadei sovietice și îl strică. Cînd emițătorul este reparat, „pianistul" se pierde în labirintul instrucțiunilor cu care a fost copleșit, căci acestea, deși indicau o serie de procedee excelente, erau totuși prea complicate pentru un amator.

Ca urmare, el transmite pe o lungime de undă în timp ce Moscova îl așteaptă pe alta. Pînă la urmă reușesc să se pună din nou în contact și se dau explicații de o parte și de alta. Emisiunile se reiau dar, după puțin timp, comiterea altei greșeli duce din nou la pierderea legăturii. Conform instrucțiunilor, „pianistul" utilizează șase lungimi de undă și treizeci de indicative de apel. Altfel spus, se efectuează șase comunicări pe lungimi de undă diferite, începînd cu cea de-a șaptea, se reia prima lungime, apoi a doua și așa mai departe. După treizeci de zile se reiau de la început și indicativele. Dar unele luni au treizeci și una de zile. Pentru centrala din Moscova, ca și pentru toți radiotelegrafiștii avertizați, este clar că în cea de-a treizeci și una zi nu se emite, ca să nu se perturbeze ritmul lunar.

„Pianistul" berlinez nu știe însă de această convenție și, ca atare, emite și în cea de-a treizeci și una zi, reluînd primul indicativ de apel. Din această cauză, pe data de întîi a lunii următoare, centrala nu-și găsește omul și acesta o cheamă zadarnic pe o lungime de undă diferită. Moscova ia atunci hotărîrea să iasă din această situație. Soluția o constituie parașutarea în Germania a unor radiotelegrafiști experimentați. Dar, pentru ca agenții aceștia să scape de extraordinara supraveghere a contraspionajului nazist, trebuie să fie supuși unui antrenament minuțios. În felul acesta se pierde însă mult timp. Or, situația de pe front nu permite un asemenea lux. În consecință, se abandonează acest plan și se lansează un apel lui Kent, care sună astfel :

„De la Director la Kent. Personal.

Întîlnire imediat la Berlin. Indicăm trei adrese. Determinați cauzele de sincopă legături radio. Dacă întreruperile se reînno-

iesc, luați asupra dv. transmisiunile. Lucrează trei grupe berlineze și transmit informații de importanță capitală. Adresele : Neuwestend, Altenburger, Aleea 19, a treia pe dreapta ; Coro-Charlottenburg, Fredericiastrasse 26 a, a doua pe stînga ; Wolf — Friedenau, Kaiserstrasse 18, a patra pe stînga. Bauer. Cereți aici «Eulenspiegel». Paroka : Directorul. Dați vești înainte de 20 octombrie. Un plan nou (repetăm nou) în vigoare pentru trei stații : qbt ar. K.L.S. din R.T.X."

Trei zile mai tîrziu, la 13 octombrie, rețeaua berlineză primea de la centru avertismentul următor :

„R.S.K. din B.T.R. 1310. 1425. 54 wds qbt. De la Director la Freddy pentru Wolf, care va transmite lui Coro.

Sosește Kent, vine din B.R.X. Însărcinat să restabilească traficul radio. În cazul unui eșec sau al unei noi întreruperi remiteți tot materialul lui Kent pentru transmitere. El să trimită materialul în cauză. Încercare de reluare a traficului 15. Centrul la recepție, începînd de la 9".

Kent trece imediat la executarea ordinului, plecînd la Berlin. El luase deja contactul cu rețeaua germană în luna aprilie, în timpul călătoriei făcute la Tîrgul de la Leipzig. De astă dată, el s-a întîlnit cu cei doi șefi de rețea în Grădina Zoologică din Berlin. În cîteva zile, el i-a procurat „pianistului" berlinez un emițător suplimentar și l-a pus în contact cu un bătrîn militant comunist, care a urmat înainte de război cursuri de radiotelegrafiști la Moscova. Acesta va da „pianistului" cîteva lecții pentru perfecționare. De la Berlin, Kent pleacă la Praga.

Despre misiunea lui la Praga nu avem amănunte, dar ea demonstrează că Orchestra Roșie dispunea în mod sigur de „muzicieni" peste tot.

Kent se înapoie la Bruxelles la începutul lui noiembrie cu satisfacția datoriei împlinite. Dar o veste rea îl aștepta aici : „pianistul" berlinez nu mai putea să „cînte". La 21 octombrie, chiar după plecarea lui Kent la Praga, echipele Funkabwehrului

începuseră vînătoarea. Berlinezul sesizase prezența echipelor și își întrerupsese transmisiunile. Conform ordinelor de la Moscova, toate informațiile primite prin rețeaua berlineză trebuiau să fie comunicate acum de la Bruxelles. Sîrguinciosul Kent își luase însă toate măsurile de precauție pentru această eventualitate : un sistem de curieri între Germania și Belgia intrase deja în funcțiune. Aceasta însemna, totuși, pentru Bruxelles o muncă în plus. Bietul Alamo, țintuit în fața emițătorului lui, nu mai avea acum timp să viseze la frumoasele zile ale războiului din Spania...

INTILNIRE LA STALINGRAD

Sînt oare atît de importante informațiile primite de la această rețea berlineză, care însă nu-i capabilă să le transmită ?

Judecați-le pe fiecare în parte :

„De la Coro la Director. Sursa : Maria.

Artilerie grea, de proveniență Königsberg, se află în drum spre Moscova. Baterii grele de coastă, îmbarcate la Pillau, cu aceeași destinație".

„De la Coro la Director. Sursa : Gustav.

Pierderile unităților blindate pe frontul de est echivalează cu materialul de înzestrare a unsprezece divizii".

„De la Coro la Director. Sursa : Moritz.

Planul II a intrat în vigoare de 3 săptămîni. Obiectiv probabil de atins : linia Arhanghelsk — Moscova — Astrahan, pînă la sfîrșitul lunii noiembrie. Orice mișcare de trupe este executată conform acestui plan".

„De la Coro la Director. Sursa : O.K.W. [1]

Pe frontul de est majoritatea diviziilor germane și-au pierdut în lupte grele potențialul lor uman normal. Unitățile care

[1] Cartierul general al armatei.

și-au refăcut complet efectivul nu mai reprezintă decît un procent minim. Întăririle constau din soldați care au fost supuși unei instruiri între patru și șase luni".

Exemplele s-ar putea multiplica, pentru că au fost transmise sute de asemenea telegrame. Rețeaua berlineză este la curent cu planurile ofensivelor Wehrmachtului. Ea cunoaște repartizarea forțelor și efectivul întăririlor, poate să semnaleze dinainte sectoarele unde vor fi lansate unitățile de parașutiști și informează Moscova asupra pierderilor dușmanului în oameni și material.

Dar nu numai atît : rețeaua are informații precise și asupra producției germane de petrol și produse chimice ; ea cunoaște, de asemenea, numărul de avioane care ies în fiecare lună din uzinele Reichului ; ea are antenele sale în organele conducătoare ale partidului nazist și chiar în statul major, de unde află care îi sînt proiectele și neînțelegerile, cunoaște bine manevrele diplomatice ale lui Ribbentrop și este în măsură să urmărească îndeaproape deplasările lui Hitler.

Conform noilor dispoziții, aceste informații capitale vor fi transmise de acum înainte prin emițătorul lui Kent.

Și orașul Bruxelles este bombardat cu cereri de informații de către Centru. Unele dintre ele privesc mișcările de trupe din Belgia și Olanda, capacitatea de producție a uzinelor locale care lucrează pentru ocupanți, atitudinea populației civile etc. Altele însă depășesc cu mult cadrul belgian sau olandez. Dacă Directorul vrea să fie lămurit asupra capacității de luptă a armatei elvețiene, asupra posibilităților militare ale industriei chimice germane sau dacă vrea amănunte asupra pierderilor Wehrmachtului, el se adresează la Bruxelles și nu altundeva :

„De la Director către Kent.

Avem nevoie de raportul asupra armatei elvețiene în legătură cu eventuala invazie germană. Forța armatei în caz de mobilizare generală. Natura fortificațiilor existente. Calitatea ar-

mamentului. Caracteristicile privind aviația, blindatele și artileria. Starea tehnică a diverselor arme."

„De la Director către Kent.

Stabiliți capacitatea de producție a uzinelor chimice germane (gazul de luptă). Faceți raport asupra pregătirilor de sabotare a uzinelor respective".

„De la Director către Kent.

Sursele Schneider par bine informate. Se cere să controlați cifra globală a pierderilor germane din această zi. Ghidați-vă după arme și companii".

Tot prin Bruxelles sînt transmise spre Moscova și informațiile centralizate în Franța de Marele Șef. Ca și cele ale rețelei berlineze, acestea sînt multiple, variate și precise, dovedind că s-a realizat o pătrundere în dispozitivul german la care n-a mai ajuns nici un sistem de spionaj în cursul ultimului război mondial.

Iată cîteva eșantioane :

„Sursa : Suzana.

Linia propusă de statul major pentru tabăra de iarnă trece prin Rostov-Kursk-Orel-Briansk-Novgorod-Leningrad. Hitler a refuzat această propunere și ordonă al șaselea atac asupra Moscovei cu tot materialul de care dispune. Dacă ofensiva eșuează, trupele germane în retragere vor fi pentru moment fără rezerve materiale".

„Sursa : Emil.

Două noi combinații toxice descoperite : 1-Nitrosylfluoridă. Formula : HC_2F. 2-Kakodilisocianidă. Frmula : $(CH_3)_2ASNC$".

„Sursa : Ninette.

Nemții adună ambarcațiuni în porturile bulgare pentru operația Caucaz".

„Sursa : Berlin.

Cercurile oficiale superioare consideră victoria ca fiind definitivă de acum înainte, excluzînd posibilitatea eșecului răz-

boiului fulger din est. Tendința este să-l determine pe Hitler să trateze cu Anglia. Generali de vază din O.K.W. consideră că războiul va mai dura încă treizeci de zile și speră într-o pace de compromis".

„Sursa : Jacques.

Germanii și-au pierdut armata de elită pe frontul de est. Superioritatea blindatelor rusești nu poate fi pusă la îndoială. Statul major este descurajat de modificările constante aduse de Hitler în planurile strategice și de obiective".

„Sursa : Paulette.

Ofițer german semnalează tensiunea în creștere ce se constată între armata italiană și partidul fascist. Incidente serioase la Roma și Verona. Autoritățile militare sabotează instrucțiunile partidului. Posibilitatea unei lovituri de stat nu este exclusă, dar nu într-un viitor apropiat. Nemții concentrează trupe între München și Innsbruck pentru o eventuală intervenție."

„Sursa : Pierre.

Forța totală a armatei germane : 412 divizii (21 actualmente în Franța). Efectivele se micșorează continuu din cauza plecărilor frecvente. Trupe care se găseau în sud și în împrejurimile orașului Bordeaux se mișcă spre est. Este vorba de 3 divizii. Efectiv global Luftwaffe aproape un milion de oameni".

„Sursa : José.

Zece kilometri vest de Madrid stație de recepție germană, care interceptează legăturile radio engleze, americane și franceze (cu coloniile lor). Stația este camuflată în cadrul așa-zisei firme comerciale «Stürmer». Guvernul spaniol este la curent. Ea cuprinde un ofițer și cincisprezece oameni îmbrăcați civil. Filiala este la Sevilla. Teleimprimator direct din Madrid la Berlin cu releu la Bordeaux și Paris".

La ora în care Hitler urlă în fața mulțimii berlineze : „Declar astăzi, fără nici o rezervă, că dușmanul nostru din răsărit

este doborît la pămînt și nu se va mai ridica niciodată", vocea din Bruxelles anunță, imperturbabilă, simptomele începutului agoniei naziste. Ea aduce, de asemenea, statului major al Armatei Roșii nenumărate informații dintre care unele deosebit de valoroase.

Astfel, la 12 noiembrie 1941, exact în ziua în care șefii de stat major ai celor trei grupuri de armate germane de pe frontul de est se reuneau la Orsa ca să pună la punct planul ofensivei finale asupra capitalei rusești și cînd avangărzile blindate nemțești se aflau la numai douăzeci și cinci de kilometri de Moscova, Centrul primește din Bruxelles mesajul următor :

„De la Kent la Director. Sursa Coro.

Planul III, care avea ca obiectiv Caucazul, prevăzut pentru luna noiembrie, va fi aplicat în primăvara anului 1942. Pregătirea trupelor va trebui să fie terminată la 1 mai. Definitivarea efectivului logistic care urmează să fie folosit în acest scop este prevăzută pentru 1 februarie. Bazele pentru desfășurarea ofensivei asupra Caucazului : Lozovaia-Balakeleia-Belgorod-Krasnograd. Cartierul general este la Harkov. Urmează amănunte".

În felul acesta, Orchestra Roșie previne cu nouă luni înainte Centrul despre înfruntarea de la Stalingrad.

Dacă Sorge avusese deci o contribuție de neprețuit la evitarea înfrîngerii din fața Moscovei prin aceea că, anunțînd intenția japonezilor de a nu ataca U.R.S.S. în Siberia, îi oferise posibilitatea lui Stalin să aducă întăriri din Extremul Orient, Trepper și oamenii săi au avut un aport excepțional la obținerea victoriei de la Stalingrad.

Funkabwehrul, după eșecul de la Berlin, constată că activitatea emițătorului din Belgia s-a amplificat considerabil. Compararea numărului de mesaje transmise demonstra că „pianistul" belgian a luat asupra lui sarcina confratelui său berlinez pus în imposibilitate de a transmite.

Datorită cercetărilor răbdătoare ale celor din Cranz şi Breslau, Funkabwehrul ajunge acum la certitudinea că emiţătorul este ascuns la Bruxelles.

În consecinţă, i se trimite în grabă lui Fortner o echipă de specialişti, maşini de urmărire şi două „valize detectoare".

O astfel de desfăşurare de forţe elimina orice posibilitate de eşec.

DESCINDEREA

Se părea că în scurt timp emiţătorul belgian urma să devină un nou trofeu al Funkabwehrului. Dar, spre stupefacţia naziştilor, se descoperă că, de fapt, din Bruxelles transmit trei emiţătoare, care utilizează, pe rînd, aceleaşi indicative şi lungimi de undă.

Încercările de localizare a celor trei emiţătoare se soldară cu un eşec. Trecîndu-se la verificarea aparaturii folosite prin goniometrarea unui emiţător oficial, se stabili că aceasta nu lucra corect. Cum era nouă, nu se putea deduce decît că la firma producătoare „era ceva putred". Atunci se reluă urmărirea, ţinîndu-se seama de erorile cu care lucra aparatura.

Procedîndu-se astfel, se stabîli în scurt timp că emiţătoarele lucrau în trei zone diferite din perimetrul oraşului Bruxelles : Etterbeck, Uccle şi Laeken.

Opinia specialiştilor fu aceea de a se continua radiogoniometrarea pe îndelete şi, în momentul localizării cu precizie a emiţătoarelor, să se treacă la capturarea lor în mod simultan. Şefii însă deciseră altfel. Presaţi fiind de ordinele de la Berlin, ei hotărîră să neutralizeze mai întîi emiţătorul care lucra cel mai mult. Acesta fu localizat într-o arteră îngustă şi pustie, aproape lipsită de magazine : strada Atrébates.

Fortner povestește: „Pînă la venirea echipei Funkabwehr-ului, eu mă mulțumisem să ascult în fiecare noapte emisiunile postului în cauză la receptorul meu, fără să pot acționa în vreun fel. Tehnicianul însărcinat cu «valiza detectoare» m-a impresionat însă în mod deosebit. Acesta era un sergent foarte ambițios și foarte sigur de el. El mi-a declarat de prima dată: «Eu am să pun mîna pe el».

Radiogoniometrarea a progresat rapid. Îmi amintesc că noi am îmbarcat un aparat într-un Fieseler Storch, ca să zburăm deasupra orașului. Faptul că emițătorul lucra cinci ore pe noapte ne-a ajutat mult.

«Pianistul» transmitea fără să-și facă prea multe griji, căci n-avea de unde să știe că noi posedăm aparate atît de precise. «Valiza detectoare», mai ales, era o mare realizare tehnică, fără echivalent în lume; chiar și bătrînii profesioniști erau plini de admirație față de ea. Cred că atunci era pentru prima dată întrebuințată în afara granițelor Germaniei.

Am descins, deci, în strada Atrébates. Sergentul meu era convins că emițătorul se găsea în una din locuințele aflate la numerele 99, 101 sau 103. Am pus să se verifice discret locatarii lor. La nr. 99 trăia o familie flamandă cotată ca avînd sentimente germanofile, iar la 101 locuiau niște sud-americani al căror vecin m-a informat că ei lucrau pentru serviciile economice germane.

Casa de la 103 era goală. Presimțeam că emițătorul se ascundea în casa goală, dar aveam nevoie de o certitudine absolută. Or, în spatele acestor trei case, în același bloc, era o vilă rechiziționată, unde trăiau doi oameni ai Organizației Todt[1]. Informația aceasta ne-a fost dată de serviciile de spațiu locativ din Bruxelles. Generalul comandant din Belgia mi-a promis că va interzice acestor doi oameni să iasă din casă timp de cîteva zile. I-am pus la curent cu problema în cauză și i-am făcut să jure că nu vor spune la nimeni nimic și că nu vor ieși afară. Ne-am instalat deci la ei și, timp de patru sau cinci nopți, sergentul a avut posibilitatea să lucreze în imediata apropiere a celor trei case suspecte. După trei nopți de muncă asiduă, mi-a spus că emisiunile veneau din casa din mijloc, cea cu numărul 101, ocupată de sud-americani. Nu ne mai rămînea decît să acționăm.

[1] Organizație nazistă care se ocupa cu recrutarea și folosirea forței de muncă provenită din rîndul prizonierilor de război, al deținuților și al altor persoane din țările ocupate. — N.R.

Dar, contrar părerii sergentului meu, care nu vedea nici un inconvenient ca noi să dăm asaltul în doi, eu consideram că era necesară multă prudență. Ca urmare, am cerut și am obținut de la autoritățile militare un număr de zece oameni din jandarmeria secretă. Era oare suficient? Nu puteam fi sigur de asta. Lîngă strada Atrébates, pe bulevardul Saint-Michel, era însă o cazarmă, ocupată în acel moment de un batalion de soldați bătrîni din armata teritorială, oameni de cel puțin cincizeci de ani, care asigurau paza căilor ferate, a viaductelor etc. De acolo am reușit să mai obțin douăzeci și cinci de oameni.

Acum eram în măsură să lovim. Raidul a fost fixat pentru noaptea din 12 spre 13 decembrie, pe la orele două dimineața.

Pe data de 12 decembrie, la orele nouă seara, m-am instalat la oamenii Organizației Todt cu sergentul meu și cu trei ofițeri de la Abwehr. Aveam cu noi șase jandarmi: ceilalți erau ascunși în imobilul de la numărul 97, alături de casa flamanzilor. Teritorialii așteptau în cazarma lor, gata să blocheze strada. Erau înarmați cu mitraliere și i-am pus să îmbrace șosete de lînă peste cisme, ca să nu dea alarma prin zgomotul pe care-l făceau.

Planul meu era simplu: un asalt brutal. Eu mă voi năpusti cu doi jandarmi în casa flamanzilor: un ofițer și doi jandarmi vor pătrunde la sud-americani; alți trei oameni tre-

buiau să pătrundă în casa goală. Aveam asupra noastră lanterne, topoare și chiar scări de pompieri pentru a ne putea cățăra, în caz de nevoie, pe acoperiș.

Pe la două dimineața, am început intrarea în dispozitiv. O jumătate de oră mai tîrziu, totul era gata și am dat ordin de atac.

Flamanzii au rămas foarte surprinși cînd m-au văzut că apar cu cei doi jandarmi ai mei ; am înțeles atunci imediat că emițătorul nu era acolo.

În acel moment, în imobilul de alături, la nr. 101, răsunară împușcături și-l auzii pe ofițerul de la Abwehr strigînd : «I-am prins ! Aici sînt !»

Privind pe fereastră, am văzut un om ieșind din clădirea respectivă și fugind spre colțul străzii, urmărit de soldați.

Am coborît repede și am intrat și eu în imobilul alăturat.

Acolo, într-o cameră de la parter, se afla o femeie frumoasă, de vreo douăzeci și cinci de ani, care ședea pe un pat de campanie. La etajul întîi, o altă femeie, la fel de frumoasă, de vreo douăzeci și opt de ani, privea speriată spre soldații ce se năpustiseră în cameră.

Tot la primul etaj găsirăm și emițătorul, care nu avusese încă timp să se răcească.

La subsol fu prins un bărbat. Întrucît opusese rezistență, îl loviseră, așa că avea fața tumefiată și sîngera. Acesta avea un pașaport sud-american. Cît despre femeia de la parter, ea îmi prezentă un act de identitate pe numele de Sofia Poznanska. Am încercat să vorbesc cu ei, dar au refuzat să deschidă gura.

Femeia de la etajul întîi se chema Rita Arnould. Aceasta mi-a spus suspinînd : «Îmi pare bine că s-a sfîrșit. Am intrat în rețea fără voia mea, împinsă de un prieten». Îi vorbesc franțuzește, dar ea îmi spune : «Vă rog vorbiți în germană !» Uimit, o întreb : «Cunoașteți mai bine această limbă ?» Oftează și îmi răspunde : «Desigur, sînt nemțoaică, născută la Frankfurt».

Constatînd că este dispusă să facă destăinuiri, am cerut să mi se aducă două sticle de vin și, ciocnind cu ea, am stat de vorbă.

Această biată Rita — după cîte mi-am dat seama — nu avusese niciodată noroc ; era o creatură care inspira milă. Orfană de tată, făcuse niște studii de filozofie la Frankfurt și militase în acea epocă într-o celulă comunistă, animată de un oarecare Romeo Springer, prietenul ei intim. Apoi părăsise Germania după venirea lui Hitler la putere și venise să se instaleze la Bruxelles, ca să-și continue aici studiile. Dar îl întîlnise pe Arnould, reprezentantul comercial al unei firme de textile, mai în vîrstă decît ea, și se căsătorise cu el, îmbinînd studiile cu activitățile politice.

Arnould murise însă în 1940 și Rita rămăsese fără mijloace de trai. Spre nenorocul ei, îl reîntîlnise atunci pe Springer. Acesta o adusese în strada Atrébates, unde se ocupa de menaj, procurarea hranei și tot ce trebuia pentru o gospodărie. Era destul de bine plătită ca s-o poată întreține și pe mama sa.

Trebuie să mărturisesc că soarta Ritei Arnould m-a emoționat. Eram convins că ea nu era cu adevărat vinovată, că ea fusese prinsă în capcană din necesitatea de a-și cîștiga pîinea cea de toate zilele. Am încercat să-i îndulcesc soarta : în loc s-o trimit la închisoare, am instalat-o într-un hotel și am liniștit-o pe mama ei. Cîteva luni mai tîrziu, cînd am plecat în misiune în Spania, la San-Sebastian, i-am propus chiar s-o duc și s-o las acolo. A refuzat însă, spunîndu-mi : «La ce bun ? Am trădat, și serviciile sovietice au să mă găsească oriunde m-aș duce». Ceva mai tîrziu a fost împușcată.

În noaptea de 12 decembrie, datorită ei, am reușit să descopăr în camera Sofiei Poznanska o ușă bine camuflată, dincolo de care se afla un atelier de falsificat acte.

În acest cabinet am încercat unul dintre cele mai mari șocuri din viața mea. Vă puteți închipui : erau acolo formulare în alb care aparțineau serviciilor noastre și care proveneau de la

Berlin ! Era ceva de necrezut ! Asta demonstra că era vorba de o rețea gigantică, cu complici peste tot ! Printre documente am găsit și două fotografii.

După Rita, una dintre ele reprezenta un om căruia i se zicea Marele Șef, iar cealaltă reprezenta pe Micul Șef.

Examinînd fotografiile, am avut impresia bizară că mai văzusem undeva cele două persoane pe care le reprezentau. Rita nu cunoștea nici un detaliu cu privire la Marele Șef, dar știa că Micul Șef locuia alături de bulevardul Brand Whitlock, adică în cartierul meu, că avea ca amantă o fată blondă mai mare ca el și că se plimbau uneori împreună ținînd de zgardă un cîine mare : asta ne era de ajuns ca să-l putem identifica în scurt timp.

Am părăsit strada Atrébates pe la orele șase și jumătate dimineața.

În ce mă privește, m-am dus direct să raportez succesul nostru șefului Abwehrului din Bruxelles. Acesta s-a arătat, desigur, încîntat de succes și a început să redacteze imediat un raport pentru Berlin.

Trebuia să dăm însă un nume acestei rețele. Așa după cum se știe, la noi, la Abwehr, o rețea de spionaj este denumită «Orchestră». În consecință, șeful meu a propus să-i spunem : «Orchestra Rusă». Eu am adus însă un amendament : «Să-i spunem „Orchestra Roșie"». Șeful a fost de acord și așa a menționat-o în raport".

Omul arestat de Fortner se numea Camille. Era evreu din Palestina și făcuse parte din Brigăzile Internaționale. Trepper îl trimisese aici ca să învețe meseria de radiotelegrafist.

Sofia Poznanska era cifratoarea rețelei și excela în această specialitate delicată. Ca și Camille, a refuzat să dea vreun amănunt în legătură cu rețeaua și cu cifrurile folosite. Ea s-a sinucis în celula închisorii Saint-Gilles, unde Fortner a pus să fie închisă.

În speranța că vor mai putea fi prinși și alți agenți, Fortner a lăsat în imobilul de pe strada Atrébates cîțiva subordonați cu misiunea de a reține vizitatorii suspecți.

Primul vizitator a pretins că este proprietarul casei și că a venit să încaseze chiria. Făcîndu-se verificări, s-a constatat că era cu adevărat proprietarul imobilului și, în consecință, a fost lăsat să plece.

Al doilea vizitator a fost un individ zdrențăros, neras și care mirosea urît. Avea sub braț un coș în care se zbăteau cîțiva iepuri.

Acesta ceru să i se dea voie s-o vadă pe patroană, afirmînd că el îi vindea de obicei iepuri. I s-a explicat că patroana nu putea fi văzută și, cum insista, a fost alungat cu o lovitură de picior în spate.

După afirmațiile lui Fortner, acesta fusese chiar Marele Șef.

Puțin mai tîrziu apăru și un al treilea vizitator. I se cerură actele. Acestea erau pe numele de Carlos Alamo. Fiind scotocit prin buzunare, se descoperi la el mai multe mesaje codificate. I se puseră cătușele și fu anunțat imediat Fortner.

Descoperirea emițătorului de la Atrébates și arestarea lui Alamo, a lui Camille și a Sofiei Poznanska au constituit o lovitură foarte grea pentru rețeaua Marelui Șef. O parte a membrilor acesteia sînt cuprinși de teamă. Cel mai zdruncinat pare a fi Kent. Băiatul, perfect pentru munca de pace, n-are călirea necesară pentru a face față vicisitudinilor războiului. El reprezintă acum pentru rețea un risc ce trebuie ocolit, căci nimic nu este mai contagios decît panica. Trepper hotărăște să-l trimită la Marsilia, în zona franceză liberă. Dar cum va putea rezolva problema Margaretei Barcza, amanta lui Kent ? Trepper consideră influența ei catastrofală. Kent o iubește însă atît de mult încît îi este mai frică pentru ea decît pentru el : ea îl moleșește și-l face să-și piardă timpul degeaba. Trepper propune ca ea să treacă în Elveția, unde să aștepte liniștită

sfîrşitul războiului şi timpuri mai propice pentru dragostea lor. Kent însă refuză: nu se va duce la Marsilia fără ea. Marele Şef este nevoit atunci să cedeze, dar îi recomandă să procedeze metodic şi să fie foarte prudent, căci este cunoscut de multă lume şi dispariţia lui subită ar crea suspiciuni.

În consecinţă, Kent face un tur pe la cunoştinţele sale şi dă o explicaţie plauzibilă plecării. Astfel, lui Robert Christen, patronul „Floridei", îi spune: „Robert, trebuie ş-o şterg în Franţa; sînt căutat de Gestapo. Germania a declarat război Statelor Unite şi ţara mea va merge cu siguranţă cu americanii. Friţii bănuiesc asta şi se grăbesc să adune toţi uruguayenii..."

Parisul e prima etapă. Margareta şi fiul ei, René, sînt nevoiţi să treacă fraudulos frontiera pentru că actele lor de identitate purtau pecetea „evrei". Se regăsesc la 20 decembrie la hotelul Oceanic. Kent este nervos, tulburat, dar cuplul nu renunţă doar pentru atît la pelerinajul cotidian prin localurile de noapte pariziene. La 29 decembrie 1941, Kent pleacă singur în zona liberă, lăsîndu-i pe cei doi în grija lui Trepper. A doua zi Margareta şi René trec linia de demarcaţie. Trecerea se face însă cu riscuri mari: sînt urmăriţi cu cîini şi se trage asupra lor. Reuşesc totuşi să scape neatinşi. La Marsilia sînt găzduiţi de frumosul domn Jaspar, fostul director al firmei „Foreign Excellent Trench-Coat". Kent le face apoi rost de acte noi şi de o locuinţă.

După rezolvarea problemei pe care o reprezenta Kent, Trepper este frămîntat de alta: nu cumva prizonierii vor vorbi?

Supravieţuirea reţelei stă în mîinile lor încătuşate, iar Trepper nu poate să conducă cu siguranţă dacă nu ştie ce atuuri cad în jocul advers. El creează un grup special a cărui sarcină exclusivă constă în a-l informa asupra celor capturaţi la Atrébates. Oamenii săi îi cumpără pe cîţiva gardieni de la închisoara Saint-Gilles. Datorită agenţilor săi, Trepper cunoaşte frecvenţa interogatoriilor, durata lor şi starea morală şi fizică

în care prizonierul reintră în celula lui; ei îl informează despre palavragelile Ritei, despre tăcerile lui Alamo şi ale lui Camille, despre sinuciderea Sofiei Poznanska; ei spionează imobilul Abwehrului şi-l asigură că aici munca se desfăşoară ca de obicei: la prima flacără de activitate neobişnuită, ei vor şti că un prizonier a vorbit.

O dată astupate breşele, mai rămîne de reorganizat reţeaua belgiană. Kent şi Alamo sînt însă scoşi din luptă, iar locul lui Trepper e la Paris. Cine are să conducă atunci la Bruxelles? Răspunsul Moscovei este: Constantin Efremov. Acesta va fi deci paraşutat în Belgia? Nu e nevoie: Efremov locuieşte în Belgia de doi ani. Marele Şef ştia de existenţa lui şi îl întîlnise o dată sau de două ori, dar Efremov era ţinut în rezervă de către Director. Fără îndoială, trebuie să fi fost destul de reconfortantă conştiinţa faptului că organizaţia în care lucrau era atît de bine pusă la punct. Efremov sosise în Belgia în septembrie 1939 cu paşaportul nr. 20.268, eliberat la New York pe 22 iunie 1937, şi se numea Eric Jernstroem, student finlandez, născut la 3 noiembrie 1911 la Väsa. Războiul tocmai izbucnise cînd s-a prezentat la frontieră. Întrucît însă întîrziase în Elveţia şi paşaportul lui, valabil pentru doi ani, expirase de trei luni, deveni suspect poliţiei belgiene. I s-a cerut, în consecinţă, un memoriu despre tot ceea ce făcuse în ultimii cinci ani, promisiunea de a nu se stabili definitiv în Belgia şi numele unei persoane belgiene care garanta pentru el. Satisfăcu aceste cerinţe. Poliţia îşi aprofundă totuşi ancheta şi ceru autorităţilor elveţiene informaţii asupra lui. Răspunsul fu favorabil: „necunoscut în fişierul central". Efremov n-a trezit, deci, nici o suspiciune poliţiei elveţiene, renumită pentru vigilenţa sa. Dar belgienii, tenaci, întrebară şi consulatul finlandez din New York despre cetăţeanul său, Eric Jernstroem. Răspuns: „Jernstroem trăieşte modest în Statele Unite, din 1932, şi este un supus credincios finlandez". Această cercetare i-a liniştit pe

polițiștii belgieni și trezește în noi un oarecare sentiment de admirație, pentru că noi știm că Efremov-Jernstroem n-a pus niciodată piciorul în S.U.A. Ancheta ar fi descoperit confuzia, dacă Centrul n-ar fi avut un agent chiar în sînul consulatului finlandez din New York. Pentru a aprecia episodul la justa lui valoare, precizăm că în perioada în care agentul finlandez din New York îl acoperă pe spionul sovietic din Bruxelles, armatele ruseşti şi finlandeze se măcelăresc în jurul lacului Ladoga...

Efremov are o figură plăcută, este înalt, de un metru şi optzeci de centimetri, foarte blond, cu ochi albaştri, frunte de gînditor şi privire melancolică. Seamănă mult cu un poet romantic.

În realitate este inginer militar, cu gradul de căpitan, specialist în chimie. De îndată ce a sosit la Bruxelles, s-a înscris la Şcoala politehnică şi a dus o viaţă de student sîrguincios pînă în momentul în care Marele Şef s-a hotărît să-l arunce în focul acţiunii, fiind sigur că cumintele Efremov nu trezea nici o suspiciune serviciilor germane. S-au întîlnit la Bruxelles, la domiciliul unui agent al reţelei. Marele Şef şi-a pus mai întîi noul adjunct la curent cu sarcinile pe care avea să le îndeplinească, după care i-a înmînat o sută de mii de franci belgieni drept aconto pentru primele cheltuieli, sfătuindu-l să fie prudent.

Timp de şase luni reţeaua a stat în stare de alarmă. Cele două posturi de emisie care i-au scăpat lui Fortner au primit dispoziţii să rămînă liniştite pînă la noi ordine ; curierii şi-au micşorat numărul deplasărilor la maximum ; s-a procedat la o compartimentare a muncii deosebit de riguroasă. Efremov execută conştiincios ordinele, dar lui Trepper i se pare că e cam molatic. După Alamo, care nu visa decît răni şi cucuie, după Kent, care schimba cîteva costume pe zi, corectul Efremov parcă vine din altă lume.

„EI SINT PUTERNICI, FOARTE PUTERNICI"

După descinderea din strada Atrébates, Orchestra Roşie trece prin momente grele.

Grupul berlinez nu mai poate transmite, fiind sever supravegheat de Funkabwehr. La Bruxelles maşinile de radiogoniometrare ale lui Fortner se învîrtesc mereu pe străzi. La Paris, Marele Şef n-are emiţător. Generalul Susloparov, rechemat împreună cu personalul ambasadei sovietice, n-a mai avut timp să-i remită aparatele de emisie-recepţie.

În această situaţie, Trepper se adresează unui fost ziarist francez, Fernand Pauriol, despre care aflase că posedă un aparat de emisie-recepţie, de construcţie proprie. Pauriol, care era membru al Partidului Comunist Francez, îi oferă imediat aparatul solicitat. Noul emiţător nu este destul de puternic pentru a transmite pînă la Moscova, dar suficient de bun pentru a-şi face auzite mesajele la Londra, unde acestea vor fi captate de radiotelegrafiştii ambasadei sovietice şi retransmise apoi la Centru. Nu mai rămîne decît să fie găsit un radiotelegrafist. Acest lucru este mai puţin greu decît procurarea emiţătorului, căci la plecare Susloparov îi indicase un cuplu susceptibil de a fi folosit în acest sens : soţii Sokol. Comunişti, de origine rusă, aceştia ceruseră de mai multe ori să fie repatriaţi, dar nu ob-

ţinuseră vizele necesare. După cum reieşea din ultima cerere înaintată ambasadei, erau reparatori de radio.

Pentru a fi ferit de surprize, Marele Şef întreprinde o verificare temeinică a celor doi. Constatările sînt excelente: soţii Sokol sînt vechi militanţi comunişti, de un devotament absolut. Ei fuseseră expulzaţi din Belgia pe motive de activitate politică. Hersch Sokol era însă medic, iar soţia sa, Myra, doctor în ştiinţe sociale.

De ce atunci declaraseră că sînt de profesie reparatori de radio? Pur şi simplu pentru că ajunseseră la concluzia că oamenii cu anumite cunoştinţe în domeniul tehnic obţin mai uşor repatrierea. Cucerit de biografia lor, Trepper se hotărăşte să-i folosească. Este convins că aceştia ar putea deveni nişte buni radiotelegrafişti. În consecinţă, încearcă să intre în contact cu ei. Nu o găsi însă decît pe Myra. Hersch fusese internat de curînd la Pithiviers într-un lagăr pentru evrei. Myra îşi oferă fără rezerve serviciile şi începe imediat pregătirea în domeniul radiotelegrafiei.

La puţin timp după aceea, Hersch fu eliberat din lagăr în împrejurări care ne rămîn necunoscute. Este posibil ca tot Trepper să fi fost autorul acestui miracol. Un prieten al familiei Sokol afirmă însă că eliberarea lui Hersch s-ar datora demersurilor Myrei şi ale cunoscuţilor săi. Indiferent însă de contribuţia unuia sau a altuia la realizarea acestui act, captarea lui Hersch în reţea s-a dovedit deosebit de oportună. El devine în scurt timp un „pianist" excelent.

În acest timp, Funkabwehrul, agasat de insuccesul operaţiilor de depistare de pînă atunci şi de telegramele din ce în ce mai insistente primite de la Berlin, hotărăşte să întreprindă o nouă tentativă de decriptare a mesajelor interceptate. Pentru aceasta, se asigură mai întîi de colaborarea unui specialist, Kludow[1], căruia îi pune la dispoziţie vreo cincisprezece studenţi

[1] Pseudonim dat de autor. — N.A.

de la matematici şi filologie spre a-l ajuta. Apoi trece la recuperarea mesajelor captate. Regăsirea acestora este însă foarte dificilă. De la Bruxelles i se răspunde că au fost arse: dacă erau indescifrabile de ce să fie păstrate? De la Göteborg se recoltează vreo douăzeci de telegrame; celelalte fuseseră folosite drept ciorne. De la Langenargen i se transmite că toate textele au fost trimise la Stuttgart, unde se află o şcoală de descifrare şi decriptare[1]. De acolo se mai recuperează încă vreo cîteva. La Cranz, ofiţerul trimis să aducă mesajele a fost condus în nişte beciuri unde erau îngrămădiţi cîţiva saci enormi, ticsiţi cu telegrame; sacii erau destinaţi unei fabrici de hîrtie; după mai multe zile de muncă, ofiţerul reuşi să găsească aproape trei sute de telegrame. Acestea sînt însă insuficiente pentru realizarea decriptării.

Lui Kludow i se aduc şi cîteva foiţe, pe jumătate arse, scoase de un soldat german din sobă în momentul descinderii de la Atrébates. Studiindu-le, acesta descoperi că una din ele reprezintă o grilă de supracifrare. După mai multe zile de muncă asiduă, Kludow reuşi să reconstituie unul din cuvintele grilei.

Din fericire, era vorba de un nume propriu, numele unui erou dintr-o carte întrebuinţată de cifratoarea Sofia Poznanska.

Reţelele sovietice practicau într-adevăr cifrarea plecînd de la o carte din care Centrul poseda şi el un exemplar.

De aci se desprinde concluzia că era suficient să fie recuperate cărţile rămase la Atrébates, pentru ca, în urma examinării lor, să fie descoperită cea după care se făcuse codificarea.

Răspunsul lui Fortner la capătul firului este decepţionant: după ridicarea pazei de la imobilul respectiv au venit doi necunoscuţi cu o căruţă şi au luat cu ei toate cărţile.

[1] Descifrarea constă în a se aplica unui text codul cunoscut deja. Decriptarea constă în a stabili conţinutul unui mesaj, descoperind codul duşman. — N.A.

Atunci s-a apelat din nou la Rita Arnould. Ea şi-a amintit însă doar cinci din titlurile cărţilor zărite pe masa Sofiei Poznanska. Patru dintre ele au fost găsite în librăriile belgiene sau germane. Faimosul nume propriu nu figura însă printre ele. Atunci este trimis în grabă un emisar la Paris ca să cumpere şi cea de-a cincea carte: „Miracolul profesorului Wolmar", de Guy de Téramond. În sfîrşit, după cum se constată, aceasta era cartea în care se găsea numele respectiv. Kludow şi echipa sa se puseră atunci pe lucru în speranţa că vor reuşi să descopere ceva.

Ceva mai înainte, se constituise, din ordinul lui Hitler, un grup de acţiune, intitulat „Comandoul Orchestra Roşie", care avea misiunea de a accelera lichidarea organizaţiei Marelui Şef. Din el fac parte reprezentanţi ai serviciului de contrainformaţii, ai Gestapoului, ai Abwehrului şi ai poliţiei.

Fără îndoială că această alianţă fără precedent a tuturor serviciilor germane pentru nimicirea unui duşman considerat prea periculos ca să poată fi atacat în mod dispersat constituie unul dintre cele mai frumoase omagii aduse Orchestrei Roşii.

Pe Franz Fortner ordinul de a colabora cu S.S.-iştii îl nemulţumi profund. Ca orice ofiţer de carieră, el nutrea o puternică aversiune faţă de S.S.

De aceea, atunci cînd a plecat la întîlnirea cu hauptsturmführerul S.S. Karl Giering, era foarte prost dispus.

Ajuns acolo, văzu în faţa lui un om foarte înalt şi slab, cu un aspect cadaveric, care, după ce îi întinse mîna, îi zise surîzînd: „Ştii, eu sînt un bătrîn poliţist, nu un S.S.-ist. Eşti de acord să colaborăm?" „Cu plăcere", răspunse sincer Fortner, şi-şi recăpătă imediat buna dispoziţie.

FRANZ FORTNER REGĂSEŞTE PISTA

Lui Fortner i se lasă mînă liberă în continuare la Bruxelles. Giering a înţeles că singura speranţă de a relua ofensiva în Belgia a rămas Rita Arnould. O pistă bună o putea constitui amantul său, Romeo Springer. Ea nu-i cunoştea adresa, dar ştia că se duce adesea la Bursa din Bruxelles.

Fortner începe aici o minuţioasă anchetă, însă rezultatul este dezamăgitor: pasărea şi-a luat zborul, fără să lase urme. El primeşte însă un denunţ care îi poate folosi: dacă îl interesează Springer, s-o supravegheze pe femeia care conduce serviciul de dactilografiere de la Bursă. Fortner ia măsurile necesare şi descoperă că ea strecoară în corespondenţa oficială mesaje către o funcţionară a birourilor pariziene ale Camerei de Comerţ Belgiene. Reţeaua are deci legături în Franţa. Fortner fotocopiază misivele şi le lasă să meargă la destinaţie. Femeia probabil că serveşte drept căsuţă poştală. Este pusă atunci sub supraveghere.

El o interoghează, de asemenea, pe Rita asupra persoanei care lucra în admirabilul atelier de falsificat din strada Atrébates. Obţine astfel semnalmentele sale şi află că este evreu polonez. Adresa şi locurile pe care le frecventa nu-i sînt însă

cunoscute Ritei. Indiciile sînt slabe, dar Fortner se află într-o țară cunoscută. Un falsificator calificat nu se face cît ai bate din palme și probabil că în cursul carierei lui a mai avut de-a face cu poliția.

Se adresă atunci poliției belgiene, care descoperi în dosarele sale că un oarecare Abraham Raichman, evreu polonez, a fost bănuit înainte de război că aprovizionează aparatul comunist clandestin cu bilete false de bancă.

Semnalmentele de pe fișa sa corespundeau cu cele date de Rita. Dar cum să-l regăsească pe Raichman? Aici destinul îi face pentru prima dată cu ochiul lui Fortner.

Unul din adjuncții săi îl informează că el cunoaște un polițist belgian, susceptibil de a aproviziona Abwehrul cu documente false, care are o legătură printre comuniști, un specialist în falsificarea de acte. Polițistul, pe nume Mathieu, fu imediat contactat și se stabiliră legături cu el. În schimbul unor stimulente substanțiale, el acceptă să-i sprijine în urmărirea legăturii sale, care era, exact așa cum bănuiseră nemții, Abraham Raichman. Mathieu îi informează imediat că în garajul său se află un aparat de radio emisie-recepție, ascuns de Raichman.

O echipă de specialiști este trimisă urgent de la Berlin să examineze aparatul. Înmănușați cu grijă, ca să nu lase amprente, ei au demontat și fotografiat fiecare bucată în parte. Calitatea postului i-a uimit. De fabricație rusă, era superior emițătoarelor germane și chiar și celor întrebuințate de agenții englezi. După această examinare, emițătorul a fost pus la locul lui în ascunzătoare și Abwehrul și-a așezat oamenii la pîndă. Vînatul se lasă însă așteptat. Emisiunile se fac cu un alt aparat. Acesta este mînuit de Hersch Sokol, care transmite și recepționează zilnic un număr impresionant de mesaje.

Marelui Șef îi este frică pentru el. Temîndu-se de o nouă lovitură, el imploră Moscova să fie conștientă de pericolul care

pîndește rețeaua și cere ca timpul afectat transmisiunilor radio ale lui Sokol să nu depășească o jumătate de oră. Demersurile lui sînt însă zadarnice. Directorul continuă să-l copleșească pe „pianist" cu interminabile întrebări. Între timp, Centrul parașutează în Prusia Orientală doi veterani ai luptei clandestine — Erna Eifler și Wilhelm Fellendorf. Erna a lucrat în Germania, Austria, China, Olanda și Anglia. Wilhelm a lucrat în Cehoslovacia, Belgia și Olanda. Misiunea lor consta în a ajunge la Hamburg, iar de acolo să ia legătura cu rețeaua berlineză.

Din păcate, nu mai reușesc să recupereze aparatul parașutat o dată cu ei și nu pot lua nici legătura, un timp destul de îndelungat, cu Berlinul.

În acest timp, Sokol este copleșit de treburi: rețeaua franceză a Marelui Șef a atins asemenea dimensiuni încît sînt necesari mai mulți „pianiști" ca să poată face față valului de informații. Hersch Sokol era prea inteligent ca să nu intuiască iminența sfîrșitului său. Stoic, rămîne pe scaunul lui, cu receptoarele la urechi și cu arătătorul drept fixat pe maneta emițătorului. La 9 iunie 1942, după un răbdător reperaj radiogoniometric, Gestapoul îl smulge de lîngă emițătorul său. Myra este luată și ea.

S-a crezut mai întîi că ei fac parte dintr-o organizație franceză. Cînd s-a aflat însă că aparțin Orchestrei Roșii, s-a ordonat să fie transferați imediat la Berlin. Fortner, curios, îl întreabă pe Sokol cum a devenit radiotelegrafist. Acesta îi dă următorul răspuns: „Ședeam pe terasa unei cafenele și băteam mașinal, ca la pian, pe masă. Lîngă mine, un client a făcut la fel, surîzînd, apoi s-a apropiat de mine și m-a întrebat dacă vreau să fiu radiotelegrafist, pentru că am înclinații spre această muncă."

Fortner ripostă însă furios: „Considerați că dacă sînteți pediatru trebuie să faceți și pe copilul?" Socol nu răspunse și,

din acest moment, nu mai deschise gura. Cele mai grele suplicii sînt puse în funcție. Sokol tace. Se îndîrjesc asupra Myrei. Tace și ea. În disperare de cauză, Comandoul recurge la o tehnică foarte eficace : i se pune țeava unui revolver pe tîmplă lui Hersch Sokol, iar Myra este prevenită că va fi împușcat sub ochii ei, dacă nu vorbește. Atunci ea dă unul din pseudonimele lui Trepper : „Gilbert".

Asta este totul.

CAPTURAREA LUI WENZEL

La Berlin, Kludow și studenții săi lucrează fără încetare la găsirea cheii cifrului mesajelor. Din trei sute de telegrame pe care le posedă, nouăzeci și șapte au fost descifrate plecîndu-se de la cartea lui Téramond : „Miracolul profesorului Wolmar".

Funkabwehrul nu va ști niciodată că „Femeia la treizeci de ani", a lui Honoré de Balzac, a servit pentru cifrarea celorlalte. Alegerea cărții „Miracolul profesorului Wolmar" se explica, fără îndoială, prin avertismentul care figura pe prima pagină : „Această carte, supliment gratuit al abonamentului la «Le monde illustré», nu poate fi vîndută". Ea era deci o lucrare care nu fusese distribuită decît abonaților. Tocmai de aceea trimisul special al Abwehrului la Paris nu o descoperise decît după îndelungi cercetări la vînzătorii de cărți vechi. În fața mesajelor descifrate, nemții rămîn stupefiați : nu există sector al vieții politice, economice și militare care să nu fie cunoscut rușilor în cele mai mici amănunte.

Al treilea Reich, unul dintre cele mai formidabile aparate polițienești din toate timpurile, este ca o casă din sticlă în fața ochilor Moscovei.

La jumătatea lunii iunie, radiotelegrafistul din Cranz anunță că un emițător bruxellez și-a reluat activitatea. Abwehrul nu

ezită : la dracu cu anchetele subtile care ar permite să se ajungă în inima rețelei !

Nu mai este timp pentru așa ceva ! Peste cîteva zile — la 28 iunie 1942 — diviziile blindate ale Wehrmachtului trebuie să se pună în mișcare pentru un asalt decisiv. „Operația Albastră" trebuia să-i ducă pe nemți pînă la Stalingrad și să-i facă stăpîni pe puțurile de petrol din Caucaz. Nu mai pot fi lăsate deci să alerge prin eter mesaje care să divulge, poate, Moscovei secretele vitale ale „Operației Albastre". Trebuie, în consecință, reperat rapid noul post. Franz Fortner reveni atunci la Bruxelles împreună cu echipele de radiogoniometrie. Sarcina reperajului fu mult ușurată de faptul că emițătorul lucra toată noaptea.

Ca urmare, în foarte scurt timp, se stabili că emițătorul se afla în comuna Laeken, într-un imobil mare, încadrat de un depozit de lemne și de un magazin. După specialiști, postul trebuia să fie instalat la etajele superioare.

Ca și la Atrébates, Fortner își asigură la început efectivele necesare.

„Mi s-au dat — povestește el — douăzeci și cinci de oameni de la jandarmeria secretă. În afară de aceștia am mai luat cîțiva și de la o cazarmă a aviației, aflată în apropiere. Hotărîsem ca atacul să aibă loc la 30 iunie, la orele 3 dimineața.

Cum noaptea era foarte luminoasă, cu o lună minunată, le-am ordonat aviatorilor să se ascundă în depozitul de lemne. Jandarmii urmau să acționeze astfel : o parte să intre în imobil — cîte doi la fiecare etaj — iar restul să rămînă în rezervă. Cînd începu acțiunea, eu urcai împreună cu doi jandarmi în pod. După cum mă așteptam, găsirăm imediat aparatul de emisie, care nu avusese încă timp să se răcească. Alături se afla un teanc de documente redactate în germană. Aproape peste tot, zeci de cărți poștale trimise din diverse orașe germane. Pe podea, o vestă și o pereche de cisme. Radiotelegrafistul se simțise deci în deplină siguranță și se făcuse comod. Dar pe unde putuse s-o șteargă ? Ridic privirea în sus și văd ferestruica de la pod în-

tredeschisă. Bag capul ca să examinez acoperișul. Poc ! Pe lîngă ureche îmi șuieră un glonte. Mă trag repede înăuntru și aud strigăte dinspre stradă : «Atenție, este după horn !»

Cobor cu documentele. Aviatorii mei ocupă strada și se adăpostesc sub porțile mari de la intrare : fugarul trage asupra lor. Îl vedeam acum bine cum sărea de pe un acoperiș pe altul. Avea cîte un revolver în fiecare mînă și trăgea între două sărituri.

Omul nostru ajunge la ultima casă. Acolo sparge o lucarnă și dispare. Auzim însă o femeie chemînd în ajutor. Urcăm repede la apartamentul respectiv. Înăuntru, o femeie speriată ne spune că un om a traversat camera ei și a fugit. Începem să căutăm prin bloc. Niște aviatori care coborîseră la subsol ridică o cadă răsturnată și îl găsesc pe omul nostru ascuns dedesubt. Furioși, încep să-l lovească cu patul puștii. Le ordon să înceteze și-mi duc prizonierul la sediul jandarmeriei secrete. Acesta era un om la vreo patruzeci de ani, mic, spătos, cu o față dură. Exact genul de muncitor. Trebuie să vă spun că nu m-a impresionat prea mult.

De la început a întrebat dacă sînt de la Abwehr sau de la Gestapo. Îl liniștesc spunîndu-i că sînt de la Abwehr. Vorbea franceza cu un accent străin destul de pronunțat. Se plînge apoi că îl dor loviturile date cu patul puștii. Îi explic că din cauza lui s-a întîmplat asta, pentru că nu trebuia să se joace cu revolverul. Se calmează și ajungem să vorbim în germană : o vorbea perfect.

În sfîrșit, îl anunț că vreau să-l interoghez asupra identității. S-a uitat jenat la jandarmii din biroul meu. Le ordon să iasă, îi scot cătușele și-i spun : Dați-i drumul, sîntem singuri !

Vizibil destins, mi-a spus că numele lui era Johann Wenzel, născut în 1902 la Danzig. Apoi a adăugat : «Vă previn că eu nu sînt omul care acceptă aranjamentele. Să nu așteptați de la mine nici o destăinuire, nici o denunțare !» Și, într-adevăr, nu a mai fost posibil să mai scot vreun cuvînt de la el.

După ce l-am prins pe Wenzel, m-am dus să le raportez șefilor mei. Aceștia au anunțat imediat Berlinul. După douăzeci

de minute, Berlinul mi-a comunicat că am prins o pasăre rară. «Ați arestat pe unul din cei mai importanți membri ai Partidului Comunist German de dinainte de război, un șef al aparatului clandestin al Cominternului». Prinderea lui li se părea atît de importantă, atît de miraculoasă, că abia puteau să creadă că era vorba de același individ.

Gestapoul din Berlin l-a cerut după cîteva zile. Acolo a fost luat în primire de Giering și oamenii săi. L-au torturat vreo șase sau opt săptămîni pînă au obținut ceea ce au dorit, în special codul, după care l-au trimis din nou la Bruxelles.

Desigur, nu l-am mai putut recunoaște pe Wenzel. Era un om zdrobit.

După spusele lui Giering, Wenzel acceptase să lucreze pentru noi.

Revin acum la această faimoasă zi de 30 iunie. M-am întors acasă pe la orele șapte dimineața, complet epuizat. Păstrasem documentele găsite lîngă emițător. Era vorba de telegramele pe care Wenzel se grăbea să le trimită, sau pe care le primise. Textele, foarte lungi, erau aproape toate codificate, dar două sau trei erau ușor de descifrat. Cu toată oboseala, am fost curios să arunc și eu o privire asupra lor. Era vorba într-unul din ele de o adresă din Berlin care era foarte importantă și pe care nemții nu trebuiau s-o descopere cu nici un preț. Moscova nu spunea «Nemții», ci «Friții» sau «Nemțoii».

Celelalte texte m-au dat gata. Nu-mi venea să cred !

Erau acolo informații foarte precise asupra producției germane de avioane și tancuri, asupra pierderilor și rezervelor noastre. Lovitura de grație mi-o dădu o telegramă care furniza toate detaliile posibile în legătură cu ofensiva asupra Caucazului. Toate planurile operației erau expuse, indicîndu-se totodată numărul diviziilor angajate, dotarea lor etc.

Trebuia, natural, să avertizez Berlinul. Le-am telefonat celor de la Berlin, dar au refuzat să mă creadă. Am plecat, prin urmare, direct la sediul Abwehrului. Acolo m-am prezentat la co-

lonelul Bentivegni, adjunctul direct al amiralului Canaris. Acesta m-a condus în biroul său și i-am dat documentele.

După ce le-a citit, s-a dus imediat la mareșalul Keitel, șeful statului major. Keitel a rămas ca trăsnit de conținutul telegramelor asupra operației Caucazului. Nu-i venea să creadă. Cît despre adresa indicată, aceasta era o unei înalte personalități din Luftwaffe, foarte cunoscută în cercurile conducătoare de la Berlin : era în perspectivă un faimos scandal !..."

În legătură cu „Operația Albastră" mai avusese loc un scandal. Cu cîteva zile mai înainte, la 19 iunie, maiorul Reichel, ofițer de stat major din divizia a 23-a blindată, a plecat la bordul unui avion de observație să inspecteze primele linii. Aparatul său a fost doborît și a căzut într-un sector controlat de ruși. Reichel avea asupra sa mai multe carnete de însemnări și o notă dactilografiată care expunea prima fază a viitoarei ofensive. Statul major al diviziei, înnebunit de această lovitură, a lansat imediat un atac local, încercînd să repereze avionul și pe ocupanții săi. Dar n-au fost găsite decît resturile avionului. Reichel și pilotul dispăruseră. Nu s-a regăsit nici servieta lui. Aceștia căzuseră, mai mult ca sigur, în mîinile rușilor.

În frica sa bolnăvicioasă de spionajul sovietic, Hitler prescrisese pentru ofensiva din primăvară măsuri de securitate draconice : instrucțiunile trebuiau să fie transmise oral comandanților locali ; orice ordin scris era formal interzis.

Cîțiva ofițeri superiori ai Reichului, autori ai notei dactilografiate, au fost trimiși la închisoare, dar aceasta nu modifica cu nimic fondul problemei. Ce era de făcut ? Keitel era partizanul amînării atacului. Mareșalul von Bock și generalul von Paulus se opuneau oricărei întîrzieri : în situația în care erau nu le mai rămînea decît să înceapă ofensiva. Hitler dădu toată libertatea de acțiune. Ofensiva începu conform planului stabilit, dar diviziile blindate ale Wehrmachtului, lansate sub formă de clește în cîmpia rusească, ca să-l prindă pe adversar și să-l zdrobească,

au găsit locul gol. Peste puțin timp însă erau zdrobite de ruși într-un alt loc. Șefii sovietici siliseră pe inamic să dea bătălia acolo unde doriseră și la momentul ales de ei. Desfășurarea operațiilor dovedea că Timoșenko trăsese, în sensul propriu al cuvîntului, cu coada ochiului peste umărul lui Hitler.

Telegrama cu adresa berlineză a suscitat printre șefii Abwehrului și Gestapoului o emoție tot atît de mare ca și cea referitoare la „Operația Albastră", la Statul major suprem. Ea conținea, printre altele, o serie de detalii strict secrete cu privire la aviația germană, despre care numai trei ofițeri ai Ministerului Aviației aveau cunoștință ; o anchetă rapidă ar fi putut să-l descopere pe vinovat. Fortner, pe de altă parte, susține că telegrama dădea adresa. Controversa e fără importanță : fapt este că telegrama punea Gestapoul pe calea cea bună. La cîteva zile după călătoria lui Fortner la Berlin, Kludow dă rețelei berlineze o lovitură și mai decisivă.

„Spărgătorii de coduri" lucraseră mai întîi asupra mesajelor emise de Kent. Sătul poate de acumulări de revelații consternante, sau pur și simplu mai ingenios decît ceilalți, un conducător al Abwehrului îi sugeră lui Kludow să descifreze telegramele primite de Kent, deoarece era posibil să se găsească aici informații asupra structurii rețelei.

La 14 iulie 1942, Kludow pulverizează Bastilia berlineză a serviciilor secrete sovietice : descifră funesta telegramă trimisă lui Kent de către Director la 10 octombrie 1941 : „Intîlnire imediat Berlin ; trei adrese indicate etc."

RAID ASUPRA AMSTERDAMULUI

După o scurtă ședere la Berlin, Franz Fortner s-a înapoiat la feuda sa din Belgia și și-a reînceput urmărirea.

Ca de obicei, începutul merge prost. În scrisorile descoperite asupra lui Wenzel, Fortner găsise menționat și numele metresei sale, Germaine Schneider. El ordonă să fie arestată. Ea susținu însă că relațiile sale cu „Profesorul" sînt de natură strict sentimentală. Nemții o cred și îi dau drumul. Ea dispare. Curînd au să afle că Germaine Schneider, alias „Papillon" și „Odette", făcea și ea parte din Orchestra Roșie.

Germaine Schneider era în vîrstă de 39 de ani și era căsătorită cu un elvețian, Franz Schneider, care participa într-o oarecare măsură la munca clandestină. Ea locuia la Bruxelles din 1928. Expulzată din Belgia în 1929 pentru agitație politică, este trimisă din nou aici ilegal după un scurt repaus. Apartamentul său a fost unul din „punctele de retragere" a liderilor comuniști în deplasare : au fost văzuți aici Maurice Thorez, Jacques Duclos, Doriot etc. După începerea războiului, ea a servit drept curier între Belgia și Germania.

O dată scăpată, Germaine Schneider dă alarma. Marele Șef, informat de ultima lovitură dată filialei sale bruxelleze, ordonă lui Efremov să se ascundă sub o nouă identitate. Rusul se adre-

seazã lui Raichman, care vorbeşte despre el inspectorului Mathieu. Acesta, la rîndul lui, raportează Abwehrului.

În legătură cu aceasta, Fortner îşi aminteşte următoarele : „era vorba de un act de identitate destinat unui tînăr student. Mathieu a cerut, natural, o fotografie şi mi-a arătat-o. Băiatul era tînăr, blond, cu o faţă fină şi o fizionomie foarte deschisă, cu adevărat simpatică. Mathieu a promis că are să facă rost de actul de identitate dorit şi că îl va da personal studentului. Raichman a fixat întîlnirea pe 30 iulie, între orele douăsprezece şi unu, pe podul care duce la Grădina Botanică, chiar în centrul oraşului Bruxelles. Inutil să vă mai spun că m-am dus şi eu, cu două maşini tixite de jandarmi. Noi îl urmam pe Mathieu la distanţă şi, după cîteva minute de aşteptare, am văzut sosind un băiat subţire şi foarte înalt : era tocmai omul nostru. L-a întîlnit pe Mathieu la mijlocul podului şi inspectorul i-a întins carnetul de identitate. În acel moment am intervenit noi. N-a încercat să fugă ; de altfel, n-avea nici o şansă. Dar cîte strigăte de indignare ! Ce-a mai protestat ! Cum că el nu înţelegea nimic din această incalificabilă agresiune ! Că el era finlandez, cetăţean al unei ţări ai cărei soldaţi se bat umăr la umăr cu ai noştri ! Că o să mă aranjeze el pe mine ! Apoi ceru să intre imediat în contact cu consulatul său !

Pînă la urmă i-am spus : «Ascultă, e inutil să faci asemenea scandal. Dacă eşti cu adevărat finlandez, noi o să-ţi dăm drumul».

I-am dat voie să telefoneze la consulatul său. Abia pusese receptorul în furcă că au şi năvălit în biroul meu doi reprezentanţi finlandezi, înnebuniţi de furie : urlau aşa de tare că nu-mi dădură voie să spun nici un cuvînt. «E o ruşine ceea ce faceţi ! Noi îl cunoaştem foarte bine pe acest tînăr, care este un cetăţean finlandez foarte loial, un student liniştit, înscris la Universitatea din Bruxelles.» Am reuşit să-i calmez, spunîndu-le că noi avem serioase motive să credem că Eric Jernstroem este, în realitate,

un agent sovietic, că noi o să verificăm toate acestea şi că ei vor fi desigur informaţi asupra rezultatului anchetei..."

Efremov n-a rezistat însă în anchetă şi a trădat.

Unii sînt în anumite ocazii mai vulnerabili decît alţii. Grossvogel, cînd va fi ameninţat că soţia şi fetiţa sa în vîrstă de cîteva săptămîni vor fi împuşcate sub ochii lui, va răspunde : „N-aveţi decît, împuşcaţi-le". Sokol nu va scoate nici o vorbă sub biciul oamenilor lui Giering, nici sub baia de apă îngheţată. Wenzel şi Efremov sînt însă din alt aluat. Metodele Gestapoului, în cazul lor, se dovedirã eficace.

Şaptezeci de kg de carne care sîngerează sub biciul torturatorilor nu mai seamănă prea bine a om, nu mai seamănă nici a animal, seamănă cu ceva pe cale de a deveni un erou sau un trădător. Metamorfoza finală este imprevizibilă.

Franz Fortner afirmă :

„Efremov ne-a mărturisit că el îl înlocuise pe Kent în fruntea reţelei bruxelleze. Noi l-am interogat îndeosebi asupra legăturilor radio. El dispunea de trei emiţătoare : de acela al lui Wenzel, de cel ascuns la Mathieu şi de un al treilea, care era în rezervă la Ostende. Efremov ne-a trădat numele „pianistului" : un comisar din marina belgiană. L-am arestat, dar nu mai avea emiţătorul şi pretindea că nu ştia unde se află. Din cele trei posturi reperate de Funkabwehr, acesta era singurul care scăpase, ţinînd cont că cel încredinţat lui Mathieu nu funcţionase niciodată.

După Efremov, reţeaua nu dispunea de nici un „pianist" de rezervă pentru emiţătorul de la Ostende.

Efremov ne-a divulgat, de asemenea, şi contactul său cu reţeaua olandeză. Ca să fiu cinstit, noi habar nu aveam că mai exista şi această reţea.

Curierul care asigura legătura între Bruxelles şi Amsterdam era un evreu mic de statură, căruia în reţea i se spunea

Lunettes. L-am arestat datorită lui Efremov. Tremura de frică şi a acceptat să se pună în serviciul meu. I-am spus că o să plecăm la Amsterdam şi că va fi eliberat, dacă se va purta bine, dar că la cea mai mică tentativă de fugă va fi dus direct la spînzurătoare. Mi-a promis că are să mă asculte.

Am plecat deci în Olanda cu Lunettes al meu şi trei jandarmi. Acolo, şeful contraspionajului era colonelul Giskes, de la Abwehr. L-am pus la curent cu destăinuirile lui Efremov şi l-am întrebat dacă ştie ceva. Mi-a răspuns că ştie de existenţa în Olanda a unui emiţător clandestin, dar că n-a avut timpul necesar să se ocupe de el, fiind ocupat pînă peste cap cu «Operaţia Polul Nord»".

Să ne oprim la această frază şi să-l privim pe colonelul Giskes strîngîndu-şi colecţia de sticle de whisky, pe care o voi vedea pe şemineul său douăzeci de ani mai tîrziu. El face ceea ce Abwehrul numeşte Funkspiel sau joc-radio.

Datorită contactului stabilit cu adversarul, îi afli secretele, îi demaşti modul de organizare, îi arestezi emisarii. După cîteva luni de Funkspiel, tabloul vînătorii lui Giskes este impresionant : cincizeci şi trei de agenţi făcuţi prizonieri de la sosirea lor din Anglia, optsprezece „pianişti" aflaţi în contact cu Londra, mii de arme parașutate de englezi şi capturate imediat.

Dar cîţi soldaţi germani au fost ucişi pe frontul de est din cauza mesajelor „pianistului" sovietic ? El a recuperat, datorită paraşutărilor englezeşti, trei mii de pistoale-mitralieră, două mii de grenade, cinci sute de mii de revolvere, cinci sute de mii de încărcătoare, şaptezeci şi cinci de posturi emiţătoare şi, de asemenea, mulţi bani. Dar cîte tancuri de asalt, cîte camioane şi cîte avioane n-au fost distruse de Armata Roşie datorită informaţiilor culese la Berlin, transmise la Amsterdam şi trimise apoi la Moscova ! A fost ea deci „Operaţia Polul-Nord" un triumf pentru Abwehr, sau a fost o gigantică momeală asupra căreia s-a aruncat orbeşte contraspionajul german din Olanda ?

Fortner continuă :

„Giskes mi-a dat mînă liberă să acţionez după bunul meu plac, aşa că m-am instalat la sediul Gestapoului şi i-am dat drumul lui Lunettes pe străzile Amsterdamului. Singur, bineînţeles. El putea, evident, să profite de asta şi să fugă, dar, aşa cum spune proverbul : cine nu riscă, nu cîştigă. Eu contam mai mult pe pielea lui decît pe jurămintele sale de credinţă.

El cunoştea mai multe căsuţe poştale la Amsterdam, dar asta nu mă interesa prea mult. Scopul meu era să-l arestez pe şeful reţelei, cu care el avea întîlnire. S-a dus deci într-un apartament unde avea obiceiul să-l întîlnească, dar fără succes : omul nu era acolo şi portăreasa a spus că absenta de mai multe zile. Raportîndu-mi despre insuccesul său, Lunettes mi-a spus că el mai ştie o adresă. L-am trimis imediat acolo, dar din nou eşec : nu era nici acolo nimeni. Mi-am spus atunci : Totul e pierdut. Lunettes a fost văzut de cineva în maşina mea.

M-am întors personal în cel de-al doilea apartament şi am descoperit un emiţător. Şi asta era ceva. I-am ordonat lui Lunettes să se înapoieze la prima adresă şi să-i dea portăresei un mesaj pentru şeful său : întîlnire în aceeaşi zi, la orele cinci, într-o cafenea din Amsterdam al cărei nume l-am uitat.

Cafeneaua era foarte mare, plină de lume, deci greu de controlat. M-am dus la întîlnire cu doi jandarmi îmbrăcaţi civil şi cu şeful Gestapoului din Amsterdam. Toţi trei au luat loc la o masă, iar eu am rămas afară.

Lunettes a sosit cu puţin înainte de ora cinci şi s-a dus să se aşeze la o masă unde mai era o pereche, iar eu am luat-o pe urmele lui şi m-am aşezat la o masă vecină. Cîţiva olandezi au trebuit să se strîngă puţin ca să-mi facă loc : v-am spus că această cafenea era tixită de lume, ceea ce risca să complice problema noastră. Lunettes a comandat o cafea şi eu am făcut la fel. Am băut-o fără să ne grăbim. Nu s-a prezentat însă nimeni. Începusem să disper, cînd deodată Lunettes se ridică la apropierea unui om foarte solid, foarte puternic, dar cu niște trăsături destul de vlăguite : un gigant molatic. Acesta s-a aşezat la

masa lui Lunettes și amîndoi s-au lansat într-o conversație care a ținut cel puțin cinci minute. Cei doi jandarmi s-au apropiat în cele din urmă de gigant și au încercat să-i pună cătușele. El se zbătu, chemă în ajutor și toată cafeneaua fu pusă în mișcare. Văzînd că lucrurile iau o întorsătură proastă, ies în vîrful picioarelor ca să nu fiu identificat. Înăuntru, strigăte, tumult, clientela ia partea prizonierului și-i amenință cu mutilarea pe jandarmii mei, care au trebuit să-și scoată pistoalele ca să-și croiască drum prin mulțime. Un grup mai mic de oameni care ameninţau să intervină se adunase pe trotuar și puțin a lipsit ca incidentul să ia proporții. Vă jur că nu mai era mult ca focul să se aprindă ! Pînă la urmă am reușit să ne degajăm de ei și l-am dus pe omul nostru la sediul Gestapoului. Acolo a refuzat să răspundă la întrebările mele. Oamenii Gestapoului au început atunci să-l facă să vorbească după metodele lor și cum eu nu puteam să-i împiedic s-o facă — la urma urmei erau la ei acasă — am preferat să plec.

Am aflat mai tîrziu că reușiseră să-l facă să spună tot. Se chema Anton Winterink și făcea parte din Orchestra Roșie. A trădat întregul său grup și a acceptat chiar să participe la Funkspiel".

Nu știm de cine a fost trădat olandezul Kruyt. Fost pastor protestant convertit de comuniști și refugiat în Rusia, el se angajase voluntar să plece într-o misiune specială și urmase la Moscova aceleași lecții de spionaj ca și Wilhelm Fellendorf și Erna Eifler, lansați în Prusia Orientală. Kruyt era destinat să-l secondeze pe Efremov. Șefii săi l-au trimis cu un submarin în Marea Britanie, unde a urmat severul antrenament al parașutiștilor englezi. Aceștia trebuie că l-au privit cu stupoare pe acest străin, care ar fi putut să le fie tată la toți și bunic la mulți dintre ei, căci avea vîrsta de șaizeci și trei de ani.

A fost îmbarcat într-un bombardier englez, împreună cu un alt agent sovietic, și a sărit în Belgia pe o noapte fără lună, de

la sfîrșitul lunii iulie, avînd la el un sac ce conținea un emițător. Tovarășul său de drum fusese parașutat puțin mai devreme deasupra împrejurimilor localității La Haye. Kruyt a reușit să aterizeze fără greutăți, a îngropat parașuta și s-a pierdut în întuneric. Trei zile mai tîrziu însă, cineva îl preda Gestapoului. Martirizat, el a profitat de o clipă de neatenție din partea torturatorilor lui și a înghițit pilula de otravă pe care reușise s-o ascundă. O spălătură de stomac l-a smuls însă spasmelor agoniei. Interogatoriul a fost reluat cu întrebarea : „Cine era parașutistul lansat deasupra localității La Haye ?" Cum el continua să nu răspundă, neamțul a ridicat din umeri și a spus : „Știți, noi îl avem oricum, a murit cînd a aterizat pe acoperișul unei case". Atunci, pentru prima dată, Kruyt a avut fața unui om de șaizeci și trei de ani, epuizat de oboseală, de torturi și de amărăciunea trădării : „Era fiul meu", a spus el cu o voce stinsă. I s-a permis să asiste la funeraliile lui, apoi a fost pus cu spatele la zid și împușcat.

Dacă există un paradis pentru cei viteji, acum Kruyt, fără îndoială, se găsește acolo.

LOVITURI DE GRAȚIE LA BRUXELLES

Un ofițer din Biroul II francez, membru activ al rezistenței, a fost arestat de Gestapo și interogat ore în șir. El n-a putut fi însă determinat să-și deschidă gura.

Sătul de război, neamțul care conducea interogatoriul i-a făcut un semn adjunctului său și acesta a dispărut. Curînd s-a auzit venind din camera vecină un zgomot de apă care curge într-o cadă. Bănuind pregătirea unui supliciu, ofițerul francez începu să vorbească. Pălăvrăgeala lui a durat cît timp se joacă o partidă de șah. După ce a sacrificat cîțiva pioni, ca să-și protejeze piesele esențiale, a revenit la mutismul său și atunci s-a renunțat la interogarea sa. Acest om era un profesionist. Efremov și Kruyt sînt însă niște amatori. Aproape toate personajele acestei istorisiri sînt niște amatori.

La ei nu există jumătate de măsură : sau culmile eroismului, sau abisurile trădării ; o dată apărut alunecușul, ei nu știu să se agațe cînd au ajuns la jumătatea pantei. Pentru un profesionist, cuvintele eroism și trădare sînt aproape lipsite de sens : el joacă șah. Un jucător de șah nu poate fi dezonorat dacă sacrifică cîțiva pioni ; esențialul este să salveze regele și regina. Pentru amatori însă, toți membrii rețelei sînt foarte valoroși. Ei sau nu trădează pe nimeni, sau îi trădează pe toți.

Opt zile după arestarea sa, Efremov va spune în acest sens oamenilor Comandoului : „Eu, dacă aș fi în locul dumneavoastră, aș acționa așa și așa ; eu îi cunosc, de aceea vă asigur că au să cadă în capcană..."

Primul imperativ pe care trebuie să-l realizeze nemții acum constă în împiedicarea descoperirii de către rețea a trădării lui Efremov. Acesta este pus să scrie o scrisoare pe care s-o adreseze lui Raichman. În scrisoare el îi explică acestuia că mișcările care au urmat după arestarea lui Wenzel l-au obligat s-o șteargă, dar că va ieși din ascunzătoarea lui de îndată ce calmul se va restabili.

Al doilea imperativ ce trebuie satisfăcut este acela de a nu-i lăsa timp Marelui Șef să-și reorganizeze trupele în derută. După Lunettes, Efremov îl trădase pe Anton Danilov, al patrulea ofițer rus din această poveste. Acesta sosise în Belgia încă din 1939, venind din Paris, unde acționase sub acoperirea de funcționar al consulatului sovietic. Membrii rețelei, precum și cei din Comando nutresc un dispreț inexplicabil față de el : „Danilov ? Un jerpelit, un vulgar, un slăbănog..."

L-au folosit la treburi secundare. Bietul Danilov, va sfîrși pe eșafod, în indiferența generală, nebăgat în seamă...

Germaine Schneider prezintă alt interes pentru cei din Comando ; ea poate să-i ducă pînă la Trepper. Docilul Efremov cere lui Raichman să-i organizeze o întîlnire cu ea ; o obține și-i explică Germainei : „Rețeaua este în agonie, la ce bun s-o negăm ? Poți fi sigură că Marele Șef va ști să iasă din încurcătură și noi, țapii ispășitori, vom plăti oalele sparte în locul lui. Trebuie să mergem cu nemții. Tu poți să le fii utilă. Chiar și soțul tău îi interesează".

Germaine cere un termen de gîndire și-l previne imediat pe Marele Șef. Ea primește ordin să rupă orice contact cu Efremov și să plece la Lyon. Din lipsă de acte de identitate, Germaine nu poate să părăsească imediat Belgia și se ascunde într-o

ascunzătoare necunoscută de Efremov. Descumpănit pentru o clipă, Comandoul începe ofensiva, alegîndu-l pe soțul Germainei, Franz Schneider, drept obiectiv.

Elvețianul nu face propriu-zis parte din rețea, dar îndeplinește unele sarcini încredințate de aceasta atunci cînd este nevoie. Trepper a considerat inutil să-l facă să dispară. Schneider știa de la Germaine că Efremov era în serviciul Comandoului. Dar, ciudat, atunci cînd Raichman l-a invitat la o întîlnire cu ucraineanul, Schneider s-a dus.

După unii, el s-ar fi dus la întîlnire ca să vadă dacă Efremov trecuse cu adevărat în serviciul dușmanului. Aceasta amintește oarecum de o întîmplare al cărei erou este marele, admirabilul, inimitabilul Kovalski, șeful unei organizații de rezistență comunistă care opera în Franța.

Acesta făcea imprudența de a se duce la întîlniri fără a lua măsuri de precauție. Îngrijorați, ceilalți membri ai organizației puseră la punct un sistem de securitate elementară și-l obligară să-l respecte. În acest sens, trebuia, printre altele, ca, atunci cînd se ducea la întîlniri, să observe dacă pe pervazul ferestrei nu se afla cumva agățat un prosop. Prezența acestuia însemna pericol și, în consecință, el nu trebuia să mai intre.

Totuși, într-o zi, deși observase prosopul, intră. Norocul și prezența de spirit îl ajutară să scape din capcana Gestapoului. Celorlalți membri ai organizației, uluiți de cele întîmplate, el le explică : „Am văzut prosopul, dar am vrut să mă conving de adevăr". Și, atunci, dacă marele Kovalski a putut să acționeze în acest fel, de ce n-ar fi putut și Franz Schneider ?

Unii eroi de roman ar fi acționat fără îndoială cu mai multă prudență, dar fiind vorba de ființe reale, trebuie admisă și o oarecare extravaganță în comportarea lor.

Arestat, interogat, Franz Schneider a dat numele și adresa unei nemțoaice care servea drept curier pe drumul dintre Berlin și Bruxelles, dar a afirmat că nu știa unde este soția sa, indicînd să fie întrebat Wenzel, care, desigur, cunoștea adresa ei. Cum

Wenzel nu știa nimic în legătură cu aceasta sau nu voia să spună, urma Germainei părea pentru totdeauna pierdută.

Spre norocul nemților, nefastul Mathieu își dovedi și de data aceasta eficacitatea. Raichman îi ceru acestuia un act de identitate pentru un agent fugar. Fotografia dată este cea a Germainei Schneider. Mathieu promite actul și sugerează lui Raichman să-i organizeze o întîlnire cu persoana respectivă. Se pregătește deci reeditarea acțiunii care a dus la prinderea lui Efremov.

Cum era posibil însă ca nimeni din Orchestra Roșie să nu întreprindă nimic pentru prevenirea acestei situații? Raichman nu fusese oare încă anunțat că Mathieu este agentul nemților?

Desigur, acesta este tristul adevăr, și lucrurile se petrec așa din cauză că Marele Șef este în imposibilitate de a da ordine salvatoare: legăturile sale cu o parte din rețea sînt rupte. Acesta este reversul unei tehnici perfecționate. Datorită unei compartimentări draconice, se pot înfrunta primele atacuri ale adversarului. Dar dacă acesta dă o lovitură decisivă, dacă reușește să pătrundă în subtilul mecanism al rețelei, compartimentarea împiedică restabilirea situației; roțile nu se mai angrenează.

Trepper a pierdut probabil contactul cu Germaine Schneider, cu soțul ei și cu alții. El vede pericolele care îi amenință, dar nu poate să-i prevină.

Totuși, în ziua întîlnirii, Fortner și Mathieu o așteaptă zadarnic pe Germaine Schneider: în locul ei se prezintă Raichman. Oare o fi reușit Marele Șef s-o prevină? Sau a avut ea însăși îndoieli? Raichman a arătat că Germaine Schneider n-a vrut să vină și nici n-a vrut să-și explice refuzul. De aici Fortner trage concluzia că rețeaua nu mai are încredere în Raichman. Putea fi deci arestat. „Acesta, spune Fortner, era un criminal înspăimîntător, foarte scund și tare negru. El s-a oferit imediat să lucreze pentru noi. Servilitatea lui era scîrboasă și vă asigur că

ne-a provocat repulsie la toți. Dar el putea să ne aducă servicii și trebuia să-l utilizăm...

Un agent în serviciul Sovietelor din 1934 cunoaște desigur multă lume. Prizonier, Raichman se va dovedi, fără îndoială, tot atît de prețios ca și în timpul cînd era un instrument inconștient în mîna lui Mathieu.

În anchetă, Raichman a trădat-o și pe metresa sa, Malvina Gruber, care s-a pus, de asemenea, la dispoziția noastră".

Aceasta era și ea o captură aleasă. Curieră a rețelei, ea ținea legătura cu grupul care opera în Elveția. După cum a arătat în timpul interogatoriului, trecuse de nenumărate ori frontiera franco-elvețiană. Încă din primele zile ale arestării sale, ea a dat Comandoului o informație capitală referitoare la Micul Șef. Dată fiind situația creată după descinderea din Atrébates, Kent n-a vrut s-o lase pe metresa sa să călătorească singură cu fiul său pînă la Paris: a pus să fie însoțită de Malvina. Imprudentă, Margareta i-a destăinuit acesteia că destinația sa finală era Marsilia. Comandoul va ști deci unde să-i caute.

Curînd nemții au descoperit și alt fir ce ducea spre Marele Șef. Fortner se laudă că descoperirea acestui nou drum îi aparține lui.

„După victoria asupra Franței în 1940 — arată el — autoritățile Reichului au făcut cîteva propuneri foarte interesante țărilor neutre, ca ele să creeze întreprinderi comerciale pe teritoriile ocupate.

Aveam nevoie de furnituri, de mărfuri de tot felul și nu se știa în ce măsură se putea conta pe colaborarea oamenilor de afaceri francezi, belgieni sau olandezi.

La Bruxelles, ca și în altă parte, acestor firme li s-au creat condițiile necesare pentru a-și desfășura munca. Ele puteau să telegrafieze sau să telefoneze în toată Europa: conducătorii lor primeau de la noi permise de liberă-trecere necesare deplasărilor pe care le făceau. Într-un cuvînt, pentru aceste firme era ca și

cum starea de război nu exista. Noi rămîneam totuşi prudenţi şi exercitam o supraveghere discretă a lor. În acest fel am ajuns la un moment dat să am unele suspiciuni asupra activităţii societăţii Simexco, al cărei director era un om de afaceri din America de Sud.

Simexco era una din firmele cele mai importante din Bruxelles ; ea avea contracte considerabile cu Wehrmachtul şi conducătorii săi se deplasau mereu. Ceea ce m-a neliniştit era numărul extraordinar de mare de telegrame pe care firma le schimba cu Berlinul, Praga, Parisul etc. În legătură cu aceasta, am stat de vorbă cu şeful serviciului însărcinat cu supravegherea comunicărilor telegrafice şi telefonice. El a afirmat însă cu toată convingerea că firma Simexco era una dintre cele mai serioase şi că nu exista nici un motiv să fie privată de privilegiile sale.

Spusele lui n-au fost însă suficiente ca să-mi adoarmă bănuielile. Am hotărît să merg să-l văd pe intendentul militar din Bruxelles, care avea drept de control asupra tuturor legăturilor comerciale ale Wehrmachtului în acest oraş. Cînd i-am cerut părerea asupra firmei Simexco, a exclamat : «Oamenii acesteia ne sînt foarte utili. Ce bine ar fi dacă ar fi toţi aşa... Lucrează într-un mod impecabil şi, în plus, sînt foarte drăguţi cu noi. Dintre toţi oamenii de afaceri de aici, ei sînt singurii cu care noi avem cu adevărat un contact personal.

Ei ne invită deseori la dineurile şi recepţiile lor şi trebuie să vă spun că sîntem trataţi regeşte...»

Pe mine contactele acestea personale mai degrabă mă nelinişteau. Simexco trebuie că depusese multe eforturi ca să ajungă la asemenea familiarităţi. Dar care era scopul lor ?

Am cerut intendentului să-mi vorbească puţin de conducătorii firmei. Mi-a spus că vechiul director, un sud-american, fusese înlocuit de un belgian, Nazarin Drailly, dar că, după părerea lui, rolul cel mai important în cadrul conducerii îl are un om de afaceri stabilit la Paris. Acesta făcea călătorii frecvente la Bruxelles, mai ales ca să încaseze beneficiile firmei, şi intendentul meu îl întîlnise de multe ori. Vorbea despre el în termenii cei mai elogioşi, afirmînd că era vorba de un om excepţional, dinamic şi eficace, partizan hotărît al cauzei germane. I-am cerut atunci să-mi facă portretul lui fizic. De la primele semnalmente menţionate am simţit că mă trec sudorile. Am scos din portvizit una din cele două fotografii găsite în Atrébates şi, arătîndu-i-o, l-am întrebat dacă îl reprezenta pe cel despre care vorbeam. Răspunsul fu afirmativ. În acel moment mi s-a părut că ochii Marelui Şef ne priveau zîmbind ironic din fotografie. I-am cerut să-mi facă şi portretul fostului director. Vă închipuiţi stupoarea mea cînd mi-am dat seama că acesta nu era altul decît Kent. Iată deci cu cine flirtase atîta timp intendenţa germană din Bruxelles. Datorită firmei Simexco şi contractelor pe care aceasta le încheia cu Wehrmachtul, Trepper şi oamenii săi ştiau totul despre efectivele germane din Belgia, despre echipamentul lor, despre construcţia Peretelui din Atlantic (firma participa activ la el) etc. În plus, oamenii intendenţei erau nevoiţi, date fiind funcţiile lor, să călătorească mult, să întîlnească multă lume, să fie la curent cu multe lucruri şi, desigur, băuturile lui Kent dezlegaseră multe limbi..."

După unele informaţii, descoperirea combinaţiei cu aşa-zisa firmă Simexco nu s-ar fi datorat flerului lui Franz Fortner, ci denunţului lui Efremov. Cînd Trepper îi trecuse consemnele acestuia din urmă, îi semnalase şi existenţa firmei Simexco, recomandîndu-i să stea departe de ea, pentru că, după îndelungata activitate a lui Kent în fruntea firmei, terenul era prea încins. Este adevărat că şi Fortner cunoştea o pistă care ducea la firmă : în timpul cercetărilor care precedaseră asaltul asupra imobilului din Atrébates constatase că „sud-americanii" care locuiau la nr. 101 lucrau pentru serviciile economice germane. În rest, de ce să ne îndoim de Fortner ? Sinceritatea lui asupra greşelilor sale grosolane a fost exemplară şi nu ar fi echitabil să începem

s-o punem în discuție cînd el evocă, în sfîrșit, unul din succesele sale.

Cele două ipoteze nu sînt, de altfel, de neîmpăcat : denunțul lui Efremov poate că a pus capăt unei anchete deja foarte avansată.

O dată Simexco demascată, ce se va face cu ea ?

„Am luat informații asupra acționarilor, relatează Fortner. Aceștia erau niște oameni de afaceri belgieni care, aparent, nu bănuiau în ce viespar se băgaseră. M-am dus la Simexco trecînd drept ofițer de la Intendență dornic să cumpăr hîrtie de scrisori pentru trupele de ocupație. Am fost primit de Nazarin Drailly. Nimic în atitudinea lui nu dădea naștere la vreo bănuială : m-a întrebat, așa cum ar fi făcut-o un comerciant banal, primind un client obișnuit. De altfel, nu avea hîrtie de scrisori și afacerea a rămas baltă. Ca să știm mai multe, am hotărît să nu arestăm pe nimeni și să supraveghem firma, interceptîndu-i mai ales telefoanele.

Sosind la Bruxelles, m-am gîndit că n-ar fi fost bine să mă instalez la sediul Abwehrului : adversarul m-ar fi remarcat repede. Era avantajos să am undeva un birou, în care să-mi pot primi, sub un pseudonim, informatorii. Am avut norocul să găsesc liberă o încăpere situată chiar alături de cea în care se afla sediul firmei Simexco. Mai mult, ne despărțea un perete atît de subțire, încît se auzea aproape totul dintr-o cameră în cealaltă.

Pe ușă am fixat o placă cu următoarea inscripție : H. Riepert, agent pentru importuri și exporturi."

Date fiind combinațiile foarte avantajoase cu nemții, firma Simexco era foarte rentabilă. Cînd casa se umplea de bani, Katz sau Grossvogel venea degrabă și făcea curățenie. Corespondența cu sucursala din Marsilia era ferită de cenzuri prin aceea că era transportată de un curier special, care lucra la un vagon restaurant pe un tren de persoane.

Personalul firmei, care știa că Simexco se ocupa și cu diferite afaceri „la negru", vedea în aceasta o simplă măsură de precauție, foarte justificată.

Unul dintre oamenii cei mai valoroși ai Orchestrei Roșii este baronul Vasili de Maximovici, refugiat rus din timpul revoluției din 1917. Deși pare paradoxal, flerul lui Trepper a sesizat că acest omuleț cu o figură ștearsă și picioarele diforme, crescut în spiritul antisovietismului, poate fi pînă la urmă convertit să lucreze pentru sovietici. Cum a procedat ? Ce fibre ale sufletului l-au făcut să vibreze ? Căci, fără îndoială, nu a fost vorba de o cointeresare pecuniară.

S-ar părea că agentul motor a fost dragostea lui Maximovici pentru „Măicuța Rusie", mai puternică decît aversiunea sa pentru regimul sovietic. Totul este nebulos. Un lucru este însă cert : Marele Șef era un mare psiholog.

Maximovici, a cărui profesiune este aceea de inginer, este cooptat de colonelul german Hans Kuprian în comisia pe care o conducea, comisie însărcinată cu recrutarea de lucrători pentru Reich din rîndul prizonierilor din Franța. Aici o cunoaște pe Margareta Hoffman-Scholz, secretara colonelului, o fată bătrînă, ștearsă, care îl așteaptă pe Făt-Frumos al ei de un sfert de secol. Vasili se poartă cu ea foarte amabil și-i oferă cîteva mici cadouri. Asta fu de ajuns ca să declanșeze dragostea domnișoarei Scholz. Dar iată că Kuprian îi oferă lui Vasili un post foarte bun de inginer la Uzinele Henschel din Germania. Vestea provoacă o adevărată furtună în inima domnișoarei secretare. Aceasta însemna despărțirea de Vasili. Dar, miracol ! Acesta refuză oferta. Domnișoara Scholz este năucă de bucurie și nu se îndoiește nici o clipă că Vasili a făcut asta ca să rămînă lîngă ea. Sărăcuța de ea, ar fi fost profund decepționată dacă ar fi știut că iubitul ei a refuzat la recomandările Marelui Șef. Acesta i-a explicat lui Maximovici că el ar fi mai de folos la Paris decît în Germania. Totodată acesta i-a dat următoarele indicații : „Pune la punct

un sistem de informare. Frecventează mediile albe ruseşti, aristocraţii francezi, cercurile catolice ; ataşează-te de ofiţerii germani, dar fereşte-te ca de ciumă de mediile de stînga franceze". Cea mai bună acoperire a lui Maximovici era să rămînă cu adevărat cine era : un aristocrat rus emigrat, aşa cum aceea a lui Trepper îi cerea să facă pe traficantul de bursă neagră, să ducă o viaţă pe picior mare şi să chefuiască cu oameni de la Todt prin toate restaurantele clandestine din Paris.

Idila înfloreşte. Vasili obţine un permis de liberă-trecere permanent la hotelul Majestic, sediul Cartierului General German. Vine s-o caute pe Margareta Scholz aici în fiecare seară şi ea îi povesteşte ce a făcut toată ziua. Cum memoria sa poate să-i fie nefidelă, ea admite că cel mai simplu este să dea fiinţei iubite copiile documentelor care îi trec prin mînă. Mai obţine asemenea materiale şi de la prietenele sale. Toate rapoartele ultrasecrete despre lagărele din Franţa ajung, astfel, la Marele Şef. Cînd şi-a făcut suma, acesta cere lui Maximovici s-o îndrume pe gingaşa Margareta spre un nou cîmp de activitate. Cere să fie încorporată la serviciul cantonamentului trupelor din Franţa. Cînd Trepper îşi face suma şi aici, Maximovici, cîrmuitor abil, o dirijează pe Margareta să intre ca secretară la ambasadorul german, Abetz. Însufleţirea sa în muncă îi atrage încrederea tuturor şi accesul la documentele cele mai confidenţiale. Prin intermediul ei, Moscova este informată asupra tranzacţiilor politice cu Vichy, a sentimentelor poporului francez, a proiectelor germane şi a greutăţilor pe care le întîmpină realizarea lor. Margareta este ea aşa de proastă să nu-şi dea de loc seama că îşi trădează pur şi simplu ţara ? Nimic nu ne dă voie s-o afirmăm.

Să fie de vină teama de a nu-l pierde ? Tot ce se poate, pentru că şi alte colege ale ei sînt înnebunite după Vasili, care este foarte politicos, distins, delicat şi întotdeauna ştie să ofere un buchet de flori uneia, o cutie de bomboane alteia...

Ofiţerii de securitate ai statului major se neliniştesc însă şi-i amintesc Margaretei că este în curs un război şi că ea trebuie să

manifeste cea mai mare discreţie asupra muncii sale. Ea le promite că va avea grijă să nu-i scape nimic în discuţiile cu Vasili, dar cînd se întîlneşte cu acesta se comportă ca de obicei. De altfel, Maximovici află secrete chiar de la ofiţerii de stat major.

Majoritatea acestora sînt oameni de familie bună, bine educaţi, antinazişti distinşi. Ei conspiră din vîrful buzelor împotriva unui regim care declară război gentlemanului englez, încheind în acelaşi timp un pact de prietenie cu bolşevicii.

Tot datorită lui Vasili, Trepper face o nouă achiziţie valoroasă pentru reţeaua sa : Kathi Voelkner, secretara doctorului Kleefeld, directorul Organizaţiei Sauckel de pe lîngă Camera Deputaţilor a Germaniei. Aceasta este fiica unui profesor de desen cu concepţii politice de nuanţă socialistă, care a exercitat asupra ei o anumită influenţă ideologică. Avînd o figură agreabilă şi un corp foarte suplu, Kathi practicase timp îndelungat profesiunea de dansatoare acrobată. Cu ani în urmă, în timpul unui turneu, ajunsese împreună cu cei doi copii ai săi şi cu impresarul italian Johann Podsialdo, amantul ei, la Leningrad. Aflată într-o situaţie materială dificilă, primeşte acolo ajutor şi i se oferă posibilitatea de a studia. Treptat se ataşează de regimul sovietic şi acceptă propunerea de a lucra pentru serviciul de spionaj rusesc. Pleacă iar prin Europa, dar de data aceasta după un plan conceput de Centru şi evitînd cu grijă Germania nazistă. În 1937, primeşte ordin să meargă la Paris ; aci se angajează într-un cabaret şi dansează timp de doi ani. Fiind cetăţeană germană, în 1939, cînd ţara sa declară război Franţei, se ascunde împreună cu copiii şi amantul într-o casă din arondismentul douăzeci, de teamă să nu fie internată în lagăr. În acest timp, pentru a-şi pregăti şi altă posibilitate de existenţă, învaţă împreună cu Podsialdo stenodactilografia. În 1940 iese din umbră şi-şi oferă serviciile compatrioţilor victorioşi. Este angajată imediat ca secretară a doctorului Kleefeld.

Acesta îi acordă încredere deplină : o nemţoaică ce a stat ascunsă aproape un an de zile ca să nu fie arestată de francezi nu poate avea intenţii urîte...

Maximovici, care tocmai refuzase postul oferit de colonelul Kuprian, se duce la Camera Deputaţilor ca să se informeze asupra ofiţerilor Serviciului Muncii. Acolo o întîlneşte pe Kathi şi, stînd de vorbă cu ea, îi ghiceşte adevăratele sentimente. Menţine atunci legăturile cu ea şi, constatînd că ar putea fi atrasă în reţea, i-o descrie lui Trepper.

Acesta este însă foarte prudent : se teme de o încercare de pătrundere în reţea. Kathi, evident, nu i-a vorbit lui Maximovici de apartenenţa ei din trecut la serviciile sovietice ; s-a mărginit doar să-şi manifeste cu discreţie antinazismul.

De aceea procesul de recrutare a ei este plin de precauţiuni. Ca s-o cunoască, Trepper aranjează să fie invitată de sora lui Vasili într-un restaurant echipat din belşug cu oglinzi. Instalat la o masă vecină, el scrutează toate oglinzile pentru a se asigura că nu este cumva filat. Constatînd că totul este în ordine, trece la etapa a doua : întîlnirea cu Kathi. El hotărăşte ca aceasta să aibă loc pe un peron al metroului prevăzut cu numeroase ieşiri. Kathi îi cere lui Vasili semnalmentele celui pe care trebuie să-l întîlnească şi parola de recunoaştere. Vasili nu-i dă nici una, nici alta, explicîndu-i că partenerul său o cunoaşte deja. În tot acest timp, ea este supravegheată, pas cu pas, de către Katz, pentru a se stabili dacă poliţia nu era pe urmele ei. Totodată, în metrou, alţi membri ai reţelei, plasaţi în puncte strategice, pîndesc apariţia domnilor de la Gestapo, care, de obicei, sînt îmbrăcaţi cu impermeabile puţin mai lungi şi pe cap au pălării tiroleze. Întîlnirea decurge cum nu se poate mai bine : Kathi îşi manifestă dorinţa să se facă folositoare.

Se trece atunci la etapa a treia : punerea la încercare. I se cer ştampile, tampoane, diferite feluri de scrieri. Le dă. E considerată atunci ca angajată şi se trece la lucruri serioase : Kathi furnizează documente, însă nu lui Trepper, ci unei oarecare

doamne Giraud. Acoperită de Katz, ea o întîlneşte pe Kathi în metro şi primeşte de la ea, ascunse în ziare, rapoartele redactate de doctorul Kleefeld.

D-na Giraud are ordin să stea pe străzi cel puţin şase ore înainte de a se întoarce acasă, cu credinciosul Katz mereu pe urmele ei. Apoi trebuie să păstreze acasă documentele timp de trei zile, după care nu ea, ci soţul ei va merge să le ducă Marelui Şef.

Prea multe complicaţii ? E adevărat. Dar dacă toţi şefii de reţele ar fi acţionat în acest fel, grămezile de cadavre făcute de nazişti n-ar fi fost atît de mari.

Prin Kathi, Moscova cunoaşte planurile germanilor privind trimiterile de oameni în Reich pentru muncă. Kleefeld ştie totul : contingentele fixate pentru fiecare ţară, precum şi — lucru preţios — industriile care au prioritate. Dar Kathi merge şi mai departe : ea îl aduce în reţea pe un francez, funcţionar de la Serviciul Spaţiului Wehrmachtului din Paris. La prima vedere, interesul prezentat de acesta este mic. În realitate, însă, lucrurile nu stau aşa.

„PĂSTRAȚI-VĂ SÎNGELE RECE !"

În vara aceasta a anului 1942 au avut loc înfrîngerile de la Bruxelles și Amsterdam, dar citadela pariziană pare de necucerit.

Înconjurată de pîndari, protejată de o compartimentare drăcească, ea este gata să primească asaltul.

Datorită lui Grossvogel, intendența este asigurată. Vreo zece apartamente sau camere goale sînt gata să-i primească pe oamenii rețelei în strada Edmond-Roger 3, cheiul Saint-Michel 13, strada Varennes 94, strada Fortuny 6, calea Wagram 78 etc. ; mai există, de asemenea, și un pavilion la Vésinet, precum și o vilă la Verviers.

Rețeaua dispune chiar și de o bază de spate : castelul Billeron, unde își vor recăpăta forțele agenții bolnavi sau obosiți. Billeron, situat la cîțiva kilometri de linia de demarcație, este pentru agenții amenințați și o ieșire spre zona liberă.

Cît despre finanțe, acestea sînt în creștere. Beneficiul net al firmei Simexco din Belgia și al firmei Simex din Franța se ridică la 1.616.000 franci în anul 1941 și la 1.641.000 în 1942, ținîndu-se cont că toate cheltuielile legate de activitatea rețelelor belgiene, olandeze și franceze au fost înscrise la pasivul celor

două societăți. Al treilea Reich întreține deci Orchestra Roșie așa cum un organism hrănește cancerul care îl roade.

Și îl întreține așa de bine, încît Centrul se gîndește o clipă să facă din Marele Șef bancherul tuturor rețelelor din Vest... Trepper ține ascunse conturile sale într-un orologiu din casa Verviers. La domiciliul lui Katz, oale de dulceață conțin un tezaur de 1000 de dolari-aur, destinați să pareze o eventuală catastrofă financiară.

Întărită de această infrastructură, rețeaua face o treabă fără pereche. Simexul reușise să pătrundă în Organizația Todt și să obțină informații asupra marilor lucrări efectuate de Wehrmacht în Europa ocupată ; Vasili de Maximovici pătrunsese în statul major de la Paris și obținuse informații asupra mișcărilor de trupe, mutărilor de ofițeri, moralului Wehrmachtului, mișcărilor antihitleriste din sînul lui, relațiilor cu Vichy-ul ; Kathi Voelkner ajunsese să cunoască bine problemele mîinii de lucru.

Rețeaua a recrutat, de asemenea, doi agenți în centrala telefonică germană din Paris. Ei ascultă convorbirile dintre capitala franceză și Berlin, raportînd Marelui Șef faptele cele mai importante.

O contribuție informativă deosebită o aduce și un veteran al luptei clandestine, Henri Robinson, care, încă de la începutul războiului, pune la dispoziția Orchestrei Roșii agenții săi belgieni și francezi. El era introdus în mediile conducătoare franceze și dispunea în sînul Înaltului Comandament German de mai multe „surse". Agenții săi îi vor furniza lui Trepper rapoarte precise asupra unor probleme ca : fuga generalului Giraud și consecințele sale, debarcarea de la Dieppe, rezultatele bombardamentelor aliate asupra Franței, pregătirile debarcării anglo-americane în Africa de Nord etc. Trebuie să mai amintim, de asemenea, de inginerul austriac Kainz, de la Todt. Acesta nu simpatizase niciodată regimul hitlerist. Fiind trimis în misiune la Kiev, în Ucraina, asistase la 29 și 30 septembrie 1941 la masacrarea a 33.771 de evrei — bărbați, femei și copii — în viroaga

din Baby Yar. Acest act reprezenta culmea cruzimii naziste, un record absolut pe care nu-l vor egala niciodată fabricile morții de la Treblinka și Auschwitz, chiar atunci cînd vor lucra cu randamentul cel mai mare ; el, Ludwig Kainz, a văzut acest lucru și de atunci a trecut definitiv în tabăra antinaziștilor.

Moscova poate fi mulțumită. Marele Șef, prin muncă și talent, ajunsese cu rețeaua sa la scopul suprem care se fixează oricărei organizații de informații : pătrunderea în „vîrful" dispozitivului dușman.

Datorită Orchestrei Roșii, statul major al Armatei Roșii este informat nu numai asupra proiectelor generale ale Wehrmachtului și a marilor sale opțiuni strategice, ci și despre plecarea în Rusia a oricărei divizii staționate în Vest, înainte chiar ca această divizie să-și fi terminat de făcut bagajele și, uneori, chiar înainte ca generalul ei să fi fost avertizat de transfer.

Aceste informații sînt, de regulă, foarte detaliate. Se indică efectivele, dotarea tehnică, compoziția, pregătirea, moralul etc. Multe din aceste informații de amănunt sînt furnizate lui Trepper de rezistența franceză.

Neputincioasă de cele mai multe ori să pătrundă în cercurile înalte ale Reichului, rezistența umple acest gol printr-o invadare a bazei : datorită miilor săi de agenți — toți amatori voluntari — ea ajunge să reconstituie — luînd un ciob de aici, unul de dincolo — mozaicul situației adversarului pînă la cele mai mici amănunte. Informațiile astfel obținute i-au permis deseori să dea lovituri neașteptate ocupanților. Așa de pildă, ea va reuși să cucerească singură, după debarcarea aliată, cel mai puternic pod fortificat de pe coasta normandă — „Ostek", aproape de Cherbourg — care rezista de patru zile tuturor asalturilor. Ofițerii germani s-au predat imediat cînd au văzut la un parlamentar american o hartă pe care dispozitivul german era redat mult mai precis decît în hărțile lor și cu mai multe amănunte.

Grupurile specializate ale Marelui Şef nu se pot ocupa de amănunte : ele tratează cu generalii, nu cu plutonierii. Dar Trepper, ca şi şefii reţelelor de rezistenţă — Rémy, Sainteny, Marie-Madeleine Fourcade şi alţii — dispune de o infinitate de agenţi ocazionali ; are şi el armata sa de „spioni-mătură". Apoi mai este ajutat de partizani, organizaţii de luptă evreieşti, grupuri de rezistenţă străine etc.

Rezistenţa reuşeşte să obţină informaţii chiar de la Wehrmacht. Unele dintre elementele ei de acţiune sînt tinere militante, care au sarcina să se împrietenească cu soldaţii şi ofiţerii şi să stoarcă de la ei maximum de informaţii. Sarcina lor era delicată pentru că, aşa cum se apreciază într-un raport : „...aveau de-a face cu oameni care nu vedeau în ele decît obiectul satisfacerii poftelor lor. Or, în aceste condiţii, a-i ţine la distanţă şi a le cîştiga în acelaşi timp încrederea era un lucru foarte dificil de realizat. Se poate spune că trecerea de la «zona erotică» la «zona politică» cerea o mare artă".

Dacă operaţiile de obţinere a informaţiilor se vădesc a fi bine puse la punct, nu acelaşi lucru se poate spune despre transmiterea lor. După capturarea lui Hersch Sokol şi a lui Wenzel se pune problema găsirii unui înlocuitor. Analiza arată că cel mai indicat ar fi Kent.

El are un emiţător şi prezenţa lui la Marsilia nu a fost sesizată de poliţia din Vichy.

Dar Kent, aflat încă într-o anumită măsură sub impresia panicii prin care trecuse cu cîteva luni înainte şi căzut din ce în ce mai mult sub influenţa Margaretei — tot mai refractară faţă de activitatea amantului ei — încearcă să se eschiveze. Invocă fel de fel de motive, printre care şi acela că s-a defectat emiţătorul. Trepper trimite imediat un grup de tehnicieni radiofonişti din rezistenţă, care constată însă că aparatul este în perfectă stare de funcţionare.

Dar Kent nu se descurajează şi persistă în atitudinea lui obstrucţionistă. În această situaţie, Trepper îşi dă seama că nu se mai poate conta pe el.

Centrul se indignează şi-l copleşeşte pe Marele Şef cu reproşuri pentru inactivitatea adjunctului său. Acesta preferă să nu-i arate telegramele lui Kent, ca să nu-l demoralizeze definitiv : tot ce se putea spera de la ex-Micul Şef era ca el să rămînă afundat în defetismul lui fără să atragă atenţia contraspionajului francez asupra reţelei.

Robinson are şi el un emiţător, dar îi este frică de aparatura de radiogoniometrare a Funkabwehrului. De aceea, refuză categoric propunerea Marelui Şef. Acesta nu mai întrevede decît o singură posibilitate : să-i folosească pe Pierre şi Lucienne Giraud.

Pierre are treizeci şi patru de ani, iar Lucienne treizeci şi doi. Ei au fost recrutaţi de vechiul lor prieten Katz şi folosiţi ca agenţi de legătură.

Din primăvara lui 1942, pe cînd Sokol şi Wenzel mai erau încă în libertate, Grossvogel instalase cuplul la Saint-Leu-La-Forêt, lîngă Paris, cu un emiţător dat de Pauriol ; familia Giraud are sarcina să se iniţieze în manipularea emiţătorului. Dar cînd Trepper le cere să ia legătura cu Centrul — după arestarea lui Sokol şi Wenzel — cei doi eşuează. Dezolaţi de acest fiasco, revin la munca lor de agenţi de legătură, dar, în acelaşi timp, caută să găsească ei înşişi un radiotelegrafist apt pentru utilizare în cadrul reţelei. Investigaţiile lor sînt încununate de succes : reuşesc să recruteze pasărea rară care ştie deja să manipuleze postul. Neofitul este Valentino Escudero, republican spaniol refugiat în Franţa după evenimentele din Catalonia. Închis de autorităţile franceze, apoi eliberat, Escudero lucrează ca electrician într-o întreprindere de transporturi germane de la Paris. Grossvogel închiriază pentru acest trio o vilă la Pecq, în Seine-et-Oise. La sfîrşitul verii, Trepper dă semnalul unei noi ofensive. Dar, chiar înainte ca ea să aibă loc, apare Gestapoul şi merge drept la

emițător, care era îngropat în grădină. Soții Giraud reușesc să fugă. Prietenii le vor da de urmă la Paris în 1946, dar vor dispare din nou, fără să lase adresa. Escudero, în mod curios, nu este sîcîit de nemți. După război el s-a înapoiat în Spania, unde soția sa n-a întîrziat să-l ajungă din urmă. Pentru ca Valentino Escudero, fost luptător în armata republicană, să se poată înapoia în Spania franchistă, fără îndoială că poliția spaniolă trebuie să fi fost convinsă de conversiunea sa politică. N-am putea jura că Gestapoul venise la Pecq în urma denunțării sale, dar ipoteza pare totuși justificată. Pentru rețea lovitura este însă destul de grea : legătura cu Centrul este iarăși afectată. Marele Șef trebuie să găsească acum nu numai un radiotelegrafist, ci și un emițător.

Ceea ce-l indispune însă în mod deosebit nu este totuși pierderea emițătorului, ci o situație mult mai neplăcută : punctele de vedere ale Centrului asupra unor aspecte ale activității rețelei diferă substanțial de ale sale și tentativele lui de a se face înțeles eșuaseră. De altfel, nemulțumirile sale față de optica Centrului sînt destul de vechi, primele fiind anterioare chiar declarării războiului. Atunci, el transmisese Centrului informații despre planul „Barbarossa", dar acestea fuseseră primite cu mult scepticism : Rusia nu credea că Germania ar putea porni un război împotriva sa.

Cînd se constată însă că avertismentele lui fuseseră justificate, Centrul, avid de informații, începu să-l preseze cu cereri și instrucțiuni. „Pianiștii" rețelei se văzură obligați să stea lipiți de aparatele lor cîte cinci ore pe zi. Trepper protestă, se rugă, amenință. Dar Centrul rămase neînduplecat. Nimic nu-l mai putea convinge acum pe Marele Șef că Alamo, Sokol și Wenzel au căzut din alte cauze decît aceea de a fi transmis prea mult timp. Nu-l ascultă nici atunci cînd ceru ca textele telegramelor să fie distruse imediat după transmiterea lor : Directorul își menținu ordinul dat ca acestea să fie păstrate timp de douăzeci și

patru de ore pentru a putea fi repetate în cazul cînd ar fi fost greșit captate sau descifrate.

Ne putem deci imagina stupoarea și furia de care fusese cuprins, după atîtea apeluri la prudență, cînd i se adusese telegrama în care Centrul indica adresele celor trei șefi ai rețelei berlineze și îi cerea lui Kent să meargă acolo spre a lua legătura cu aceștia.

Trei adrese de o importanță capitală să fie menționate într-o telegramă care putea fi captată și descifrată — cum s-a și întîmplat de altfel... Un asemenea mod de lucru Marele Șef nu-l înțelegea. Presupunînd că adresele respective trebuiau comunicate urgent și, ca atare, nu se putea recurge la alte mijloace, de ce atunci nu au fost cel puțin repartizate în trei mesaje, întrebuințîndu-se coduri diferite, în așa fel ca să se micșoreze posibilitățile dușmanului de a le descifra pe toate ? Începînd din acea zi, Marele Șef deveni foarte ermetic față de Centru cu privire la identitatea „surselor" sale, adresele lor, casele de întîlnire etc.

Centrul se indignează și aproape că strigă : trădare ! I se arată că nu trebuie să se sperie pentru atît ; i se cere să ia legătura cu Kent și să-l determine să se înapoieze la Bruxelles. Marele Șef răspunde că el poate judeca mai bine situația pentru că se află pe teren, în mijlocul evenimentelor : Kent va rămîne la Marsilia și Romeo Springer la Lyon.

După prinderea lui Efremov, Trepper avertizează imediat Centrul. Răspunsul Directorului : „Știm. Ne-a prevenit prin radio că a avut niște necazuri cu o problemă cu devizele, dar s-a aranjat și a fost eliberat". Acest lucru îl știe și Marele Șef, dar el bănuiește prețul plătit de Efremov pentru eliberarea sa : trădarea rețelei. Dar cum să convingă Centrul că așa stau lucrurile ?

Grossvogel și Pauriol pleacă la Bruxelles să lămurească problema. Concluzia lor e categorică : Efremov a trădat.

Marele Șef trimite un mesaj la Centru. Răspunsul Directorului : „Frica v-a zăpăcit. Ordon să se reia imediat legătura cu

Efremov". Trepper, Grossvogel şi Pauriol se mărginiră să surîdă amarnic.

Wenzel e prins. Marele Şef avertizează Centrul. Răspunsul sună astfel: „Vă înşelaţi. Wenzel continuă să emită şi ne trimite un material excelent".

Olandezul Winterink e arestat. Trepper anunţă din nou Centrul. Acesta răspunde: „Sînteţi nebun. El continuă să ne furnizeze informaţii, tot atît de bune ca şi înainte de pretinsa sa arestare. Păstraţi-vă sîngele rece!"

Dacă nu era încă nebun, Marele Şef simţea că are să devină.

Noapte după noapte el încearcă să dea o explicaţie mesajelor neîncrezătoare ale Moscovei şi se forţează să respingă această teribilă bănuială: există la Centru unul sau mai mulţi trădători în solda germanilor, al căror obiectiv este să distrugă reţelele, acţionînd din interior.

În cazul acesta ce este de făcut? Dar dacă cumva Directorul crede că el, Trepper, a căzut în plasa întinsă de Fortner şi acum lucrează pentru acesta?

Oare nu s-ar putea ca, văzută de Moscova, dexteritatea lui de a scăpa din capcane să fi părut prea cusută cu aţă albă ca să fie adevărată? Dacă lucrurile stau aşa, probabil că şi informaţiile pe care le furnizează el sînt considerate false.

Dar, în eventualitatea că s-ar fi coborît atît de jos încît să ajungă să „cînte la pian" în folosul Gestapoului, este evident că el ar fi putut să-i predea şi pe Efremov, Wenzel şi Winterink. Deci, o asemenea ipoteză trebuie exclusă.

Atunci nu mai rămîne decît o singură posibilitate: Centrul este indus în eroare de calitatea informaţiilor furnizate de foştii membri ai reţelei deveniţi agenţi ai nemţilor.

Trepper înţelege jocul nemţilor: să pună la dispoziţia inamicului suficiente informaţii adevărate, ca să-l facă să le accepte şi pe cele false. Cei care îi manipulează pe Efremov, Wenzel şi Winterink, evident au primit această autorizaţie. Centrul continuă să se felicite pentru succesul lor.

Şi cum informaţiile transmise de către cei trei oameni înainte de arestarea lor erau de o calitate deosebită, trebuie ca şi scopul Funkspielului să fie extraordinar şi foarte grandios, pentru ca Wehrmachtul să consimtă să furnizeze informaţii de acelaşi nivel. Marelui Şef i se pare neverosimil totuşi ca stăpînii Funkspielului să mizeze pe un joc atît de mare numai pentru a lichida o reţea.

Funkspielul ascunde deci altceva — dar ce?

Marele Şef trebuie să afle, pentru a lua măsurile necesare de punere la adăpost a reţelei. Ameninţarea este atît de mare încît merită un risc pe măsura ei. Vasili de Maximovici primeşte ordinul de a încerca să facă o pătrundere pe lîngă unchiul logodnicei sale, locotenent-colonelul Hartog, care face legătura între statul major german din Paris şi cel din Bruxelles: poate că el este la curent cu planurile Comandoului. Vasili merge curajos în bătaia puştii, deşi ştie că unchiul nu-l iubeşte. Şi tocmai această aversiune îl salvează: după cîteva vizite, secretara lui Hartog, domnişoara Kreuziger, îl informează că şeful său doreşte să-l scutească de acum înainte de plăcerea conversaţiei...

Marelui Şef nu-i mai rămîne, deci, decît să aştepte o altă împrejurare mai prielnică, dacă, bineînţeles, va mai avea timp...

SFÎRŞITUL BERLINEZILOR

Începînd de la 14 iulie, Gestapoul exploatează filonul descoperit de Kludow. El i-a identificat pe capii rețelei berlineze, Harro Schulze-Boysen, ofițer din Luftwaffe ; Arvid Harnack, oberregierungstrat la Ministerul Economiei ; Adam Kuckhoff, scriitor cunoscut, autorul piesei „Till Eulenspiegel", directorul firmei cinematografice „Praga-film".

Schulze-Boysen și Harnack sînt personalități de prim ordin, cunoscute de întregul Berlin ca făcînd parte din elita regimului. Ne explicăm acum cum de au putut să curgă la Moscova secretele cele mai bine păzite ale Reichului.

Doi directori ai Gestapoului, Panzinger și Koppkow, primesc sarcina să conducă ancheta. Superiori ierarhic lui Giering, plasați direct sub ordinele marelui Müller, ei sînt vechi specialiști ai luptei anticomuniste. Spre surpriza lor, gruparea berlineză a Orchestrei Roșii se dovedi mai ușor de dărîmat decît o celulă comunistă. Compartimentarea muncii era inexistentă ; întîlnirile se aranjau prin telefon ; mesajele erau transmise prin poștă. Lista neagră a Gestapoului mărindu-se însă în fiecare zi, Panzinger și Koppkow își propun să amîne capturarea rețelei pînă la identificarea tuturor membrilor ei.

Sîmbătă 29 august, dezordine în imobilul Funkabwehrului. Kludow şi tinerii săi se mută la etajul superior, în birouri mai spaţioase. Totul se desfăşoară, probabil, într-o ambianţă de sinceră veselie studenţească.

Dar, o dată terminată instalarea, Kludow anunţă că în ziua următoare, duminică 30 august, se lucrează pentru a se recupera ziua pierdută. Consternare în rîndurile subordonaţilor. Afară poate doar de Horst Heilmann. Acesta este un element nazist sălbatic, cel mai muncitor din echipă. Cum el convenise cu nişte prieteni să meargă cu vaporul pe Wannsee în ziua următoare, a trebuit să-i avertizeze că nu va putea să meargă. Pentru aceasta utiliză telefonul instalat tocmai atunci în biroul lui Kludow şi chemă un număr berlinez. Servitoarea îi răspunse că stăpînii ei lipsesc. Horst lăsă atunci numărul de telefon al lui Kludow (pentru că aparatul lui nu fusese instalat încă în biroul cel nou) spre a fi căutat de persoana cu care trebuia să meargă în excursie.

În ziua următoare, pe la orele nouă dimineaţa, un ţîrîit de telefon îl întrerupse pe Kludow din lucrul său. El luă receptorul din furcă şi auzi aceste cuvinte :

— Schulze-Boysen la aparat. Vreţi să-mi vorbiţi ?

Kludow, căruia şefii Abwehrului îi încredinţaseră în mare taină adevăratele nume ale celor pe care el făcuse posibil să fie demascate, rămase înmărmurit.

— Alo ? Scuzaţi-mă... n-am înţeles bine...

— Schulze-Boysen. Femeia mea de serviciu mi-a transmis chiar acum mesajul dv. Trebuia să vă sun urgent. Despre ce este vorba ?

— Mesajul meu ?

— Ah, probabil femeia de serviciu şi-a notat greşit numărul. Scuzaţi-mă.

— Vă rog.

Cînd Kludow îi anunţă pe superiorii lui că vorbise la telefon cu Schulze-Boysen, aceştia crezură că munca sa îndîrjită îi distrusese nervii : auzea voci... I se vorbi de permisii care o să-l refacă, dar el se încăpăţînă să nege halucinaţia. Pînă la urmă reuşi să se facă crezut. Schulze-Boysen, alarmat fără îndoială de supravegherea Gestapoului, voise să sondeze terenul telefonînd Funkabwehrului.

Se hotărî atunci să se treacă imediat la arestarea lui. El fu arestat pe stradă şi se răspîndi printre colegii săi zvonul unei misiuni secrete în străinătate. Soţia sa, Libertas, a fost arestată după cîteva zile, în timp ce se întorcea dintr-o călătorie de la Brême.

Pe 3 septembrie fu arestat şi cuplul Harnack.

În celulele de la Prinz Albrechtstrasse fură îngrămădite într-o săptămînă o sută optsprezece persoane. Printre ele se afla şi Horst Heilmann, membru activ al Orchestrei Roşii, infiltrat în serviciul de descifrare al Abwehrului, cel care îi lăsase lui Schulze-Boysen numărul de telefon al lui Kludow.

Tînărul Horst Heilmann fusese membru al Uniunii Tineretului Comunist, apoi al Partidului Comunist, după care trecuse la nazism şi se remarcase prin devotamentul său fanatic : de aici selecţia sa pentru a servi mai întîi în centrala radio a Abwehrului, apoi în secţia ultrasecretă a descifrării. Dar îl întîlneşte pe Schulze-Boysen, care îl reconverteşte. Tînărul Horst reuşeşte, la rîndul lui, să-l recruteze pe Alfred Traxl, care lucra tot la serviciul cifrului. Timp de un an, acesta din urmă i-a furnizat informaţii foarte preţioase.

Întrebarea care se pune în legătură cu Heilmann este următoarea : oare el n-a aflat că Kludow a reuşit să descifreze telegrama care a pus Gestapoul pe urmele reţelei ? Unii cred că Heilmann a aflat despre descoperirea activităţii şefului său pe 29 august, în timpul mutării, dar că nu a încercat să-l prevină prin telefon de teamă să nu-i alarmeze pe nemţi.

După alții, deși Heilmann cunoștea progresele lui Kludow, probabil că nu știa în ce etapă decisivă trecuse acesta descoperind mesajul Directorului către Kent ; secretul nu ieșise din cercurile superioare ale Abwehrului.

În ce-l privește pe Arvid Harnack, acesta provenea dintr-o familie care se făcuse cunoscută pentru contribuția sa la dezvoltarea culturii. Tatăl său, profesorul Otto Harnack, s-a făcut remarcat în domeniul literaturii. Unul din unchii săi era cunoscut pe scară mondială ca unul din cei mai buni specialiști în istoria creștinismului. Mai multe rude apropiate ocupau posturi de prim rang în administrația publică. După înfrîngerea din 1918, Arvid militase un timp într-o organizație ultranațională, apoi fusese convertit pentru totdeauna la comunism.

În 1927, beneficiază de o bursă Rockefeller și pleacă să studieze în Statele Unite economia și istoria partidelor politice de stînga. Scrie și o carte : „Mișcarea premarxistă în Statele Unite". În timpul cînd era student la Universitatea din Wisconsin, s-a îndrăgostit de o tînără americană, Mildred Fish, profesoară de literatură. S-au căsătorit, și ea l-a urmat apoi în Germania.

În 1931, înființează la Berlin „Cercul de studiere a economiei planificate", unde sînt grupate cîteva zeci de personalități progresiste.

În 1933, după luarea puterii de către naziști, Harnack a intrat în Ministerul Economiei. A fost repartizat la serviciul relațiilor economice cu Rusia, ceea ce îndreptățea numeroasele sale vizite la ambasada rusă din Berlin. Soția lui, Mildred, își continua lucrările literare.

În 1937, soții Harnack au făcut o călătorie în Statele Unite. Prietenii lor au insistat să nu se mai înapoieze în Germania nazistă și le-au promis că o să-i ajute să se instaleze în Statele Unite. Harnack a considerat că o asemenea soluție ar echivala cu o dezertare și, pentru că n-a putut arăta adevăratele motive care îl făceau să se înapoieze în Germania, prietenii lui au tras concluzia că el a trecut la naziști.

În 1939 a făcut parte din delegația germană care s-a dus să negocieze la Moscova acordurile comerciale prealabile pactului germano-sovietic. La înapoierea sa la Berlin, a fost mutat la serviciul relațiilor cu Statele Unite.

Cînd a izbucnit războiul, Arvid Harnack era unul din funcționarii cei mai importanți ai Ministerului Economiei. Era suficient să ceară, ca să obțină imediat toate amănuntele posibile asupra oricărui sector al vieții economice germane, inclusiv producția de război.

Harro Schulze-Boysen s-a născut în 1912 dintr-o familie de aristocrați, monarhiști prin tradiție. Era strănepot al amiralului von Tirpitz, gloria națională germană. Tatăl său, căpitan de fregată, a comandat o navă puternică în cursul primului război mondial ; în timpul celui de-al doilea război era șeful statului major al generalului care comanda trupele germane din Olanda.

La șaptesprezece ani, Harro a intrat în „Jungdeutscher Orden", organizație naționalistă și conservatoare, care întruchipa tradițiile și sentimentele familiei sale. Dar, în cursul anilor de universitate, el s-a detașat de organizație și, refuzînd în același timp nazismul și comunismul, a căutat „calea a treia" care să ducă la o revoluție totală a structurilor unei societăți pe care el o considera perimată. A înființat revista „Adversarul", la care colaborau personalități cu diverse convingeri politice.

În 1933, în timpul luării puterii de către Hitler, a fost arestat de S.S.-iști pentru că a permis comuniștilor să scrie în revista sa. A fost închis într-o „închisoare particulară" a S.S.-iștilor și maltratat. I s-a dat drumul în urma demersurilor părinților săi, care au pus în mișcare vasta și foarte influenta rețea a relațiilor lor.

După aceea a intrat într-o școală de aviație, dar nu a reușit să obțină brevetul de pilot. S-a consacrat atunci studiului limbilor, învățînd daneza, suedeza, italiana, franceza și rusa.

În 1936 s-a căsătorit cu Libertas Haas-Haye. Vlăstar al unei ilustre familii germane, ea era nepoata prințului Philippe von Eulenberg, prieten intim cu kaiserul.

Puțin după aceea, datorită capacităților sale lingvistice și, mai ales, datorită sprijinului șefului Luftwaffeului, Harro Schulze-Boysen a intrat la „Institutul Hermann Göring".

Folosindu-se de posibilitățile oferite de noua sa poziție, el a început să colaboreze cu serviciile de informații sovietice, cărora le-a transmis informații în special cu privire la planurile de ofensivă franchiste în Spania.

În 1936 Schulze-Boysen pune bazele rețelei sale. Ea reunește șase prieteni siguri, nucleul a ceea ce va deveni secția berlineză a Orchestrei Roșii.

În 1940, păstrîndu-și în același timp și posibilitățile de intrare la „Institutul de cercetări", Schulze-Boysen a fost încorporat la secția atașaților care lucra pentru Luftwaffe. Funcțiile sale îi creau posibilitatea să ia cunoștință de rapoartele secrete trimise de toate ambasadele germane prin atașații militari aero. Însărcinat cu predarea de cursuri la Academia Afacerilor Străine, el a reunit în jurul său un grup de studenți din care a făcut niște discipoli de un devotament absolut.

Soția sa, Libertas, lucra la Ministerul Propagandei, serviciul de filme culturale.

Cînd a izbucnit războiul germano-sovietic, Harro Schulze-Boysen era în stare să transmită Moscovei informații militare de cel mai mare interes, mai ales în ce privea înzestrarea forțelor aeriene. Soția sa și el formau un cuplu cunoscut de întreg Berlinul și viața mondenă pe care o duceau îi punea în contact cu persoane din sferele cele mai înalte ale regimului.

EPITAF PENTRU DOUA UMBRE

În virtutea relațiilor sale de serviciu, Schulze-Boysen a cunoscut pe locotenentul Herbert Gollnow. Acesta era un tînăr de origine foarte modestă, dar foarte ambițios. El a fost foarte uimit cînd a văzut că un om ca Schulze-Boysen, cu relații atît de mari, îi acordă atenție. Boysen l-a invitat să participe la conferințele pe care le ținea la Academia Afacerilor Străine. Aceasta a fost prima etapă. A doua a constat în a-l convinge că ar trebui să învețe bine o limbă străină. Cunoașterea englezei, de exemplu, era indispensabilă pentru a face o carieră adevărată.

Schulze-Boysen i-a sugerat să dea în ziarele berlineze un mic anunț prin care să ceară un profesor și i-a promis să-l ajute în alegerea lui.

Au fost două răspunsuri. Primul venea de la un profesor bătrîn care punea, evident, unele condiții financiare.

Schulze Boysen l-a sfătuit pe Gollnow: „Mergi și-l vezi pe celălalt, poate că este mai interesant". Celălalt era o femeie: Mildred Harnack. Gollnow i-a făcut o vizită și a fost primit cît se poate de bine. Ea i-a spus: „Eu sînt americană și mi-ar face plăcere să vorbesc cu dumneavoastră în engleză, în cursul după-amiezilor, bînd o ceașcă de ceai". Gollnow, foarte intimidat de apartament și de această femeie din înalta societate, a bolborosit

o vagă întrebare asupra condițiilor financiare. Ea l-a îndepărtat cu un gest al mîinii și a spus surîzînd : „Nu vă gîndiți la asta ! Nu e vorba să vă cer bani : sînt prea fericită că am ocazia să vorbesc limba mea."

Gollnow i-a povestit despre vizita sa lui Schulze-Boysen, care l-a bătut pe umăr și a exclamat : „Formidabil ! O femeie frumoasă și lecții pe gratis ! Herbert, ești fără îndoială un mare norocos".

In fapt, era foarte incomod pentru el să stea în salonul soților Harnack, cu ceașca de ceai în mînă, atent la Mildred, care îi recomanda să se uite bine la gura ei, ca să învețe să pronunțe cuvintele. Totodată găsea că era ciudat că, deși stătea cu Mildred ore întregi, soțul său nu se sinchisea de acest lucru. Totuși, într-o zi acesta intră în salon și purtă o discuție foarte amabilă cu Gollnow. La sfîrșit, îl întrebă ce atribuții îndeplinește în armată. Gollnow, roșu-aprins la față, murmură că nu avea dreptul să răspundă la această întrebare. Harnack zîmbi însă protector și-i spuse : „Știți, eu sînt oberregierungsrat la Ministerul Economiei și sînt obișnuit cu secretul". Gollnow i-a spus atunci că lucra pentru Abwehr. Din una în alta, conversația a ajuns la situația militară și Harnack a deplîns imobilitatea frontului de est — aceasta era prin iarna lui 1941—1942. „Nu vă neliniștiți, l-a asigurat Gollnow, curînd o să se miște..." „Mă uimiți cu cunoștințele dv. : dacă ar fi fost prevăzută vreo ofensivă, aș fi fost imediat pus la curent !". „Domnule oberregierungsrat, în această materie eu sînt poate mai bine informat ca dv." Și Gollnow, încîntat că poate să se afișeze cu ceva, a dezvăluit că el antrena pentru infanterie un regiment de prizonieri originari din Caucaz. Aceștia trebuiau să fie parașutați în țara lor, în spatele liniilor sovietice, în timpul viitoarei ofensive. Evident, s-a știut după aceea că rușii primiseră toate planurile referitoare la această ofensivă. Dar planuri, știți și dv. că statele majore fabrică cu duzina. Această poveste a caucazienilor pe care îi antrenau pentru sabotaj, era însă un amănunt elocvent,

de netăgăduit, care dovedea Moscovei că planul de ofensivă asupra petrolului nu mai era o ipoteză teoretică și că se trecuse deja la stadiul de pregătire practică.

De îndată ce ceilalți au aflat că Gollnow era maleabil, totul a mers foarte repede. A intrat în acțiune Libertas, soția lui Schulze-Boysen, care i-a sucit capul. Gollnow a lăsat să-i scape tot ceea ce știa, și știa multe. În epoca aceea Abwehrul trimitea comandouri de sabotaj în spatele liniilor rusești.

Datorită informațiilor lui Gollnow, nici unul dintre componenții acestora n-a mai revenit vreodată de acolo. Gollnow a dat sovieticilor informații chiar și asupra infiltrărilor de agenți în Anglia, asupra încercărilor de sabotare a avioanelor de cursă lungă care făceau legătura S.U.A.—Portugalia etc.

Pentru înțelegerea personalității membrilor celor mai marcanți ai rețelei berlineze se impun cîteva cuvinte despre ei. Arvid Harnack este descris de prietenii săi astfel : „Fanatic, rigid, muncitor și foarte energic. El nu era un om de viață. Totdeauna serios, n-avea de loc simțul umorului. Era în acest om un fel de puritanism limitat și doctrinar. Soția sa, Mildred, avea trăsăturile lui".

De asemenea, Axel von Harnack, vărul lui Arvid, face următoarea caracterizare : „Arvid avea o inteligență vie și un spirit îndreptat spre meditație și reculegere. Era expert în arta controversei și, totodată, dispus s-o practice. O oarecare duritate îi era naturală. Avea, de asemenea, tendința să fie sarcastic, în special cînd discuta cu un interlocutor care îi era inferior. Era foarte ambițios și avea o mare încredere în sine, bazată însă pe rezultate indiscutabile".

Chiar și foștii membri ai Gestapoului admit că Harnack era inteligent și serios. Panzinger, care nu era de loc prost, petrecuse ore în șir discutînd cu el probleme politice și economice.

Harnack se impunea însă prin cunoștințele sale aproape tot atîta cît plictisea. Aceasta se datora mai ales faptului că el nu

fusese niciodată decît un strălucit secund, cum li se întîmplă adesea tocilarilor. Secundul unui om mai puțin inteligent decît el, mai puțin echilibrat, dar dotat cu o vitalitate aproape înspăimîntătoare, neobosit în zilele de sărbătoare ca și în zilele de lucru, creat pentru a seduce și entuziasma, făcut pentru a comanda : Harro Schulze-Boysen, sufletul rețelei berlineze.

După cum afirmă Kraell, președintele tribunalului care l-a judecat pe Schulze-Boysen și prietenii lui, „acesta era un aventurier perfect, spiritual și inteligent, dar impulsiv și neînfrînat. Un temerar pornit să profite de pe urma prietenilor. Extrem de ambițios. Un revoluționar fanatic".

Allen Dulles, care în timpul războiului fusese trimis de Roosevelt în Elveția cu misiunea de a încuraja mișcările germane de rezistență față de Hitler, îi face și el următorul portret : „La început Schulze-Boysen s-a opus în același timp naziștilor cît și comuniștilor, găsindu-i pe primii prea burghezi și pe secunzii prea birocrați. El declara că nu există nici stînga, nici dreapta și că partidele politice nu urmau o linie dreaptă, ci formau un cerc, care nu era complet închis. Comuniștii și naziștii, natural, erau plasați la cele două extremități ale cercului deschis. Schulze-Boysen a hotărît ca partidul său să ocupe spațiul liber și să închidă cercul. Era tînăr, blond, nordic — un produs al «mișcării tineretului german». Mereu îmbrăcat cu un pulover negru, se plimba cu revoluționarii, cu suprarealiștii, cu drojdia societății și oamenii cu reputații îndoielnice ale «generației pierdute»".

Sîntem surprinși de atîta răceală disprețuitoare față de un om care a contribuit atît de mult la înfrîngerea nazismului, deci la victoria aliaților. E adevărat că Dulles, viitorul șef al C.I.A., este un anticomunist fanatic ; dar n-a văzut oare în Schulze-Boysen decît un agent sovietic ?

Dar rezistența germană „oficială", ea ce zice de rețeaua berlineză ? Nimic. O ignoră. Fabian von Schlabrendorff, care

a fost unul din combatanții săi cei mai valoroși, îl cita pe Schulze-Boysen în prima sa carte „Ofițeri împotriva lui Hitler", dar asta numai în prima ediție. Orice mențiune a dispărut în edițiile ulterioare.

E adevărat că această rezistență era mai degrabă de dreapta, în timp ce Schulze-Boysen era de stînga. Bătrînii domni care conspirau în jurul generalului Beck se întruneau la „Clubul seniorilor" : ei nu făceau recrutări de agenți ca Schulze-Boysen prin periferiile muncitorești, ei nu așteptau ca el salvarea din Răsărit, ci din Apus. Prăpastia nu e totuși atît de adîncă : contele von Stauffenberg, eroul atentatului împotriva lui Hitler, nu era el gata să negocieze cu Moscova și să meargă foarte departe pe această cale dacă anglo-americanii făceau pe surzii la propunerile lui ? N-a luat el contact, cu cîteva zile mai înainte de atentat, cu șefii clandestini comuniști pe care voia să-i determine să participe la complot ?

Onorabilii gentlemeni ai opoziției de dreapta aveau tendința să situeze acțiunea lor pe planul metafizic cel mai înalt. Ei lucrau, de exemplu, „pentru renașterea morală și religioasă a poporului german, pentru suprimarea urii și minciunii și pentru reconstituirea unei comunități europene a popoarelor". Duși de aceste visuri sublime, ei nu s-ar fi coborît niciodată într-atît încît să se amestece în treburile murdare ale spionajului. Cu numai o excepție, dar aceasta se referă la un om de vază, căci este vorba de omul de care ei înșiși spuneau că era cel mai pur dintre ei și, de asemenea, cel mai eficace : colonelul Oster, adjunctul lui Canaris la Abwehr, cavalerul lor fără frică, căruia nu i se putea reproșa nimic. Acesta, ca și Schulze-Boysen, transmisese inamicului secretele militare germane. Fără îndoială, informațiile sale n-au fost luate în serios de guvernele occidentale interesate. Dar, dacă ar fi fost luate în considerare — și Oster conta mult pe asta — trădarea lui ar fi făcut să curgă sîngele german în Vest tot așa de nestingherit cum îl făcuse Schulze-Boysen să curgă în Est...

Încă o dată, era poate just și salutar din punctul de vedere al lui Oster și al prietenilor săi să contribuie la doborîrea fiilor Germaniei cu pușlile engleze și franceze, dar nu cu pușlile ruseți. Să admitem că așa ar fi. Dar contestarea alegerii făcute de Schulze-Boysen nu trebuia să-i împiedice să admită puritatea intențiilor sale, importanța rolului său și curajul de care a dat dovadă. Cu toate acestea, el este dat uitării, în timp ce lui Oster i se ridică osanale.

Memoriile lui Ulrich von Hassel, unul din șefii rezistenței germane, sînt intitulate „De la o altă Germanie", adică de la o Germanie necontaminată de nazism și pe care îl combătea. Schulze-Boysen făcea și el cu siguranță parte din ea. În ochii lui Alexander Kraell (un adversar), ai lui Allen Dulles (un aliat) și ai lui Fabian von Schlabrendorff (un camarad de rezistență), toți trei legați de Germania de la Bonn, el face mai ales parte dintr-o „altă Germanie" : cea de Est, unde, fără îndoială, s-ar fi aflat și el astăzi.

Pentru marele public, căruia îi pasă prea puțin de înalta politică și de meandrele ei, un trădător este un trădător, oricare ar fi stăpînul lui, și Schulze-Boysen are toate șansele să nu fie considerat decît un spion, trădătorul țării sale.

Aceeași părere o au mulți și despre Richard Sorge. Cu toate acestea, el a devenit o figură legendară — „cel mai mare spion al tuturor timpurilor". Îl admiră pe Sorge, chiar dacă el nu este în concordanță cu părerile lor, dar nu-l includ în rezistența germană.

Lumea se minunează de faimoasa sa telegramă, care a permis în parte victoria sovietică în fața Moscovei, dar nimeni nu se miră de telegrama lui Schulze-Boysen, care a facilitat victoria din fața Stalingradului. În Sorge, tehnicianul este recunoscut și celebrat. Lui Schulze-Boysen chiar și această calitate îi este trecută cu vederea.

De ce ?

Pentru motive multiple : mai întîi pentru că prin atitudinea sa șocase filistinismul mic burghez al celor din jur. Purta un pulover negru și discuta pînă în zori, în barurile la modă, poezia suprarealistă. Din punct de vedere politic nu înclina nici spre dreapta, nici spre stînga.

După cum afirma Ernst von Salomon, Schulze-Boysen susținea că are să facă să sară în aer această lume învechită și plină de prejudecăți. Era partizanul unei revoluții naționale, dar pe care voia s-o realizeze cu elita și nu cu masa. Hitler, în ochii lui, nu era decît un individ foarte vulgar, cu care nu trebuia să te compromiți.

Familia credea probabil că nu va întîrzia totuși să-și amintească că este descendentul amiralului von Tirpitz și că, mai devreme sau mai tîrziu, va reveni la tradițiile și ritualurile acesteia. Ea ar fi avut poate dreptate, dacă n-ar fi fost micul burghez Hitler...

Dar iată că e arestat de S.S.-iști, închis într-un buncăr și bătut măr de niște indivizi care nu înțeleg nimic din frămîntările lui politice. Aici destinul lui Schulze-Boysen face o cotitură hotărîtoare. În focul buncărului, această argilă moale devine un bloc compact și dur. Un bloc de ură. Niciodată n-are să uite suferințele și umilința. Niciodată n-are să le-o ierte. Lui Salomon, care îl vede în stradă cu fața umflată și cu o ureche învinețită, i-a spus : „Mi-am pus răzbunarea mea la frigider. Și acum sînt cu cei care luptă împotriva acestor oameni". Șase ani mai tîrziu, îi va spune lui Hugo Buschmann, un prieten al său : „În 1933 am fost aruncat în închisoare de către S.S.-iști și de mai multe ori după aceea. De atunci, nu mai am decît un scop : răzbunarea !"

La fel s-a întîmplat cu Klaus Fuchs, care, în aceeași epocă, era maltratat și el de S.S.-iști.

El va părăsi Germania, va lucra la descoperirea bombei nucleare, va fi arestat și judecat. Dar la Fuchs a fost vorba de ceva mai mult decît de o simplă chelfăneală.

Tatăl său a fost închis într-un lagăr de concentrare ; mama sa s-a sinucis ; apoi, una dintre surorile sale s-a aruncat sub tren. Ne înclinăm în fața durerii lui Fuchs. Orice ar fi făcut era într-un fel justificat. Dar la Schulze-Boysen ? Un fantezist căruia pumnii S.S.-iștilor i-au oferit primul contact cu realitatea, un fecior de bani gata care s-a făcut de rîs. Familia a făcut de altfel totul ca să-l întoarcă pe calea cea bună : alarmat de ea, Levetzow, șeful poliției berlineze, a trimis o echipă în ajutorul lui. A ieșit din închisoare cu fața umflată și sufletul fript, lăsînd în urma lui visurile de poet și reveriile sale de politician amator. A trecut la comuniști nu din convingere, ci pentru că „ei erau cei care se băteau cel mai bine împotriva acelor oameni". Doctrina nu-l interesa ; în 1939, practic, el îi ignora pe Marx și Lenin. El n-avea nimic comun cu solidele convingeri ale unui Sorge sau ale unui Harnack. La drept vorbind, avea o singură pasiune : să-și șteargă de pe obraji arsura lăsată de palmele S.S.-iștilor. Puțin.

Dar pe această plăpîndă bază se construiește o mașină prodigios de eficace — ca un motor care ar funcționa cu maximum de putere folosind un firicel de carburant.

Contrastul între cauză și efectele sale este de-a dreptul uimitor.

Ura poate să te orbească. Dar ea poate să te și lumineze, să te purifice, să te lecuiască. Lui Schulze-Boysen, ea îi smulge dintr-o singură lovitură vălul de pe ochi. De acum înainte, felul cum va privi el lumea va fi de o luciditate absolută, aproape științifică. Este imposibil să nu rîzi de divagațiile politice ale lui Schulze-Boysen dinainte de 1933 și este greu să nu recunoști pertinența pronosticului pe care el îl face într-o scrisoare adresată tatălui său : „Prevăd astăzi că un război mondial va izbucni, cel mai tîrziu în 1940—1941, mai precis în primăvara viitoare. El va fi urmat de un război între clasele sociale din

Europa. Și sînt sigur că Austria și Cehoslovacia au fost primele două bătălii ale noului război".

Ziua în care izbucnește a treia bătălie — aceea a Poloniei — este de acum începutul războiului mondial. Harro Schulze-Boysen își sărbătorește aniversarea. Referindu-se la aceste evenimente, Hugo Buschmann, relatează : „Erau acolo scriitori, actori, pictori, un producător de filme, medici, avocați, femei frumoase și nu sărbătoreau tocmai o aniversare, ci intrarea în război. Cîte iluzii la acești oameni ! Toți erau convinși că victoria celui de-al treilea Reich se apropia ; toți o credeau iminentă... Numai un ofițer aviator, a cărui falcă tremura de ură cînd era vorba de naziști, mai făcea cîte o obiecție, dar fără să insiste : nu voia să distrugă optimismul general.

Acesta era Harro Schulze-Boysen. Apoi a început să danseze și dansa foarte bine. Femeile îl priveau cu admirație. La sfîrșit mă trase într-un colț și, agățîndu-se de o remarcă de-a mea, spuse :

«...Polonia are să fie invadată, dar asta nu e decît un popas în calea luptelor viitoare. Armatele și aviația se vor distruge în Vest între ele... Oamenii aceștia — se referea la societatea entuziasmată din jurul lui — subestimează puterea militară a Vestului. Mai întîi că Anglia are să se echipeze de război. Adversarul aproape că n-are aviație, dar are timp să respire pînă în primăvară pentru că operațiile din Polonia se vor întinde pînă la sfîrșitul anului. Nebunul acesta de Hitler mai crede și acum că nu va face decît o înghițitură din Anglia după ce va fi mestecat Polonia.

Va veni o zi cînd se va ajunge la un echilibru de forțe. Atunci ordinea burgheză va fi zguduită în toată Europa, pentru că aceste forțe burgheze s-au luptat între ele pînă s-au epuizat»".

Luciditate în analiză, dar mai ales implacabilitate în acțiune. Cu toată energia, cu toată ura sa, el este fără discuție împotriva „oamenilor aceia", chiar dacă, după declanșarea răz-

boiului, „oamenii aceia" sînt prin forța lucrurilor compatrioții, frații săi — poporul german, și nu neapărat numai naziștii. La el nu există echivocuri din acelea în care se zbat atîția germani antihitleriști, care se emoționează văzînd curgînd sîngele compatrioților lor într-o acțiune nesăbuită, dar încearcă în același timp o mîndrie ascunsă față de isprăvile îndeplinite prin vărsarea acestui sînge. Ei vor zdrobirea lui Hitler, dar nu înfrîngerea Germaniei. Și aceste frămîntări nu sînt proprii numai opozanților de dreapta, naționaliștilor reacționari ai „Clubului seniorilor". Hugo Buschmann, care are convingeri de stînga, arată : „De mai multe ori eu i-am întrebat pe unii buni prieteni ai mei, cînd vorbeau așa în vînt, ei, care avuseseră o activitate politică înainte de 1933 : tu vrei ca noi să pierdem războiul sau nu ? Aproape totdeauna, după un moment de ezitare temătoare, răspundeau : nu !". Unii, în Germania, au reușit să treacă peste aceste contradicții și au recunoscut că sfîrșitul nazismului se putea realiza numai prin înfrîngerea țării lor. Dar ei n-au făcut nimic ca să favorizeze această înfrîngere. Le-a lipsit tăria sufletească ca să pună mîna pe cuțit și să lovească în spatele concetățenilor lor. Schulze-Boysen s-a servit însă de pumnal pînă în ziua cînd Gestapoul a venit să i-l ia din mîini.

Ura lui trebuie să fi fost într-adevăr foarte mare pentru ca nici o lacrimă să nu-i vină niciodată în ochi. Altfel n-ar fi trimis Armata Roșie la întîlnirea de la Stalingrad, n-ar fi transmis informații strategice atît de importante ca un plan de stat major. Să ne amintim de parașutiștii aceia pe care Abwehrul îi lansa în spatele liniilor sovietice și ale căror nume Schulze-Boysen le cunoștea.

Dar era totuși necesar să se procedeze așa, pentru ca Hitler să piardă războiul : salvarea Europei cerea acest preț.

Poate că noi exagerăm răzbunarea ca mobil al acțiunilor lui Boysen. Un lucru este însă clar, și anume că el era omul furtunilor ; ele singure puteau să-i creeze posibilitatea de a-și utiliza vitalitatea. El fusese în Berlinul de dinainte de 1933 ca

un vas imobilizat din lipsă de vînt ; a fost nevoie de tăcănitul puștilor pentru ca să-și întindă, în sfîrșit, pînzele, a fost nevoie de incidentul cu buncărul pentru a da un impuls acestei forțe potențiale, gata să se dezlănțuie.

Arvid Harnack și Schulze-Boysen au parcurs timp de un an brat la brat acest drum presărat cu morți și răniți, neclintiți, surzi la plînsete, orbi la sînge și la lacrimi ; unul atent să meargă în sensul istoriei ; celălalt preocupat mereu de mica sa istorie.

Succesele contraspionajului german, care reușise să facă curățenie la Bruxelles, Amsterdam și Berlin, nu l-au bucurat prea mult pe Hitler, deși acum avea o imagine exactă asupra amploarei rețelei, a eficacității ei, a posibilităților de care dispunea de a transmite datele pe care le culegea. Și aceasta într-un timp în care frontierele erau considerate de netrecut, într-un timp în care Europa era ținută în frîu de un sistem polițienesc fără precedent. Gestapoul și Abwehrul au primit ordin să captureze cu orice preț și în cel mai scurt timp pe omul care a creat, pus la punct și însuflețit această organizație. Hitler cerea de la Himmler un raport zilnic asupra acestei probleme. Comandoul Orchestra Roșie a părăsit cartierele bruxelleze și berlineze și s-a dus la Paris, ca să-l fugărească pe Marele Șef.

În fruntea sa, Karl Giering, un excelent polițist. El aduce cu sine o echipă de elită, întărită cu vreo douăzeci de oameni, și cere la Paris concursul nelimitat al Abwehrului, Gestapoului și contraspionajului francez.

Iată, fără comentarii, răspunsurile lui Franz Fortner, reprezentantul Abwehrului pe lîngă Comando, la întrebările puse de autor asupra colegilor lui.

— Willy Berg ?

— Brațul drept al lui Giering. De vreo cincizeci de ani. Mic, aproape un pitic. Era un om dur, fără nici un scrupul. Un adevărat măcelar.

— Richard Voss ?

— Fiziceşte, contrariul lui Berg : foarte înalt, lat în umeri, părul blond. Şi el, tot un măcelar.

— Otto Schwab ?

— Da, un om mic... avea un caracter suplu, conciliator. Prefera abilitatea în locul forţei.

— Ella Kempka ?

— A, secretara... o blondă destul de drăguţă... asista fără emoţie la toate interogatoriile : venea de la Berlin, unde lucrase la sediul Gestapoului ; acolo mai văzuse scene asemănătoare.

— Eric Jung ?

— Înalt şi subţire, alură de sportiv. El s-a arătat totdeauna foarte amical faţă de mine. Cu prizonierii era altceva... un măcelar.

— Rudolf Richter ?

— Dur ! Extrem de dur ! Chiar şi cu femeile el era fără milă...

SIMEXUL ASEDIAT

La Paris, Comandoul s-a instalat în strada Saussaies, în imobilul securităţii franceze ; i s-a alocat un şir de birouri la etajul patru. Încă din prima zi a instalării sale la Paris, Comandoul i-a dat drumul pe străzi lui Abraham Raichman cu misiunea de a găsi firele care duc la Trepper. Purtător al speranţelor Gestapoului, învestit cu întreaga sa încredere, Raichman a venit la Paris însoţit de amanta sa, Malvina. El este liber să plece şi să vină după bunul său plac, cu o singură obligaţie însă : să-i raporteze în fiecare dimineaţă lui Fortner. Asta se făcea în cafeneaua Viel, situată pe bulevardul Italienilor ; cei doi oameni îşi luau de obicei aici micul dejun.

Raichman dă tîrcoale cîtorva „cutii poştale" cunoscute. De fiecare dată lasă un mesaj prin care cere urgent o întrevedere cu Marele Şef şi-i fixează chiar şi o întîlnire.

În ziua respectivă şi în locul indicat, Giering întinde o capcană poliţienească cu mai multe ore înainte, unde speră să prindă peştele cel mare. Dar Trepper nu se arată.

Comandoul mai deţine şi o altă pistă : Simona Pheter, funcţionară în biroul parizian al Camerei de Comerţ Belgiene, care contribuia, ca şi funcţionara de la Bursa din Bruxelles, la transmiterea conspirată a unei părţi a corespondenţei diferite-

lor grupe ale rețelei. Comandoul se mărginise pînă atunci să supravegheze corespondența ei, dar sosise clipa să treacă la acțiune.

O scrisoare pusă la poștă la Bruxelles cere Simonei Pheter să organizeze o întîlnire între șeful său și un agent venit din Belgia — Raichman. Simona nu bănuiește că scrisoarea este un fals. Ea indică funcționarei din Bruxelles data și ora întîlnirii, care va avea loc într-un restaurant parizian. Prudentă, ea se instalează însă dinainte în restaurantul respectiv și constată că este supravegheată. Atunci, cu cîteva minute înainte de intrarea în sală a șefului său, simulează o criză de nervi. Consumatorii se string în jurul ei. Șeful vine, vede grămada de oameni strînsă, presimte un pericol și o șterge. Acesta era Leon Grossvogel.

Raichman, care cunoaște puțin rețeaua pariziană și deci nu are perspective de a stabili legătura cu ea, poate face însă minuni la Lyon, unde sînt regrupați cei ce-au scăpat din rețeaua bruxelleză : Germaine Schneider, Romeo Springer și Schumacher. Raichman îi cunoaște pe toți și ar putea să înnoade ușor contactul. Faptul că Lyonul este în zona liberă nu mai constituie un obstacol pentru Comando, căci cu o lună mai devreme, în septembrie 1942, în urma negocierilor cu guvernul de la Vichy, s-a ajuns să se deschidă cîmp liber contraspionajului german.

Amiralul Canaris a venit personal la Paris ca să trateze această problemă cu trimișii de la Vichy. Datorită complezenței acestora din urmă, două sute optzeci de agenți ai Abwehrului și Gestapoului au trecut, la 28 septembrie, linia de demarcație, înzestrați cu acte false furnizate de poliția franceză. Majoritatea s-au instalat la Lyon în locuințe închiriate dinainte. Principala lor misiune era să descopere și să „distrugă" vreo douăzeci de posturi clandestine ascunse în această regiune, care emiteau spre Anglia. Dar vor profita de ocazie ca să măture, cu ajutorul lui Raichman, pe care l-au expediat la Lyon, și pe membrii rețelei bruxelleze scăpați.

Cît despre echipele trimise la Marsilia, ele au să-i hărțuiască pe Kent și pe Margareta Barcza, care, după Malvina, se ascundeau în acest oraș. O nimica toată față de valoarea Marelui Șef ! Dar, la urma urmei, ce știu ei după unsprezece luni de anchetă despre el ? Au fotografia lui, găsită în Atrébates. Cunosc pseudonimul lui, Gilbert, dat de Myra Sokol. Știu de la Wenzel și Efremov că e instalat la Paris, dar nimic mai mult.

Trei centrale radio distruse (Bruxelles, Amsterdam, Berlin), zeci de agenți arestați, dar, din cauza unei compartimentări drăcești, nici un fir care să ducă la șeful spion !

Poate că prin Simex...

Giering cunoaște Simexul parizian, datorită supravegherii exersate asupra Simexcoului bruxellez : cele două firme schimbau o abundentă corespondență de afaceri. Giering și Fortner hotărăsc să meargă să se informeze despre Simex la sediul Organizației Todt.

„Atunci, declară Fortner, noi am hotărît să nu trecem cu vederea nici o precauțiune, să evităm orice manevră greșită care ar fi putut duce la descoperirea noastră.

Trebuia să procedăm așa pentru că era vorba acum de Marele Șef ! Ne-am prezentat deci la sediul Organizației Todt, pe Champs -Élysées, și am cerut să fim primiți de hauptsturmführerul Nikolai, ofițer de legătură al Gestapoului cu Organizația Todt. Pentru a nu da de bănuit, ne-am prezentat drept reprezentanți ai unei firme germane, veniți să tratăm afaceri la Paris.

Hauptsturmführerul Nikolai a refuzat să ne primească. A doua zi ne-am prezentat cu o autorizație de la generalul Stülpnagel. Aflînd cine sîntem, ofițerul nostru a devenit foarte amabil. I-am arătat fotografia lui Trepper și l-am întrebat :

— Îl cunoașteți ?

— Cred că foarte bine ! Este un om de afaceri care ne procură de un an mărfuri, mai ales pentru Peretele Atlanticului. Un om foarte cumsecade, după părerea mea, și foarte comunicativ... Eu îl simpatizez mult.

— Am vrea să-l întîlnim. Se poate ?

— E chiar foarte simplu. «Ausweisul» său pentru zona liberă expiră peste cîteva zile și nu va întîrzia să mă cheme la telefon pentru a cere reînnoirea lui.

Ne-a promis apoi că va păstra cea mai mare discreție asupra celor discutate. Dar știți ce a făcut acest idiot de Nikolai ? În loc să aștepte ca Trepper să vină să-l vadă din proprie inițiativă, el i-a scris că «ausweisul» lui a expirat și i-a cerut să treacă pe la el să-l reînnoiască ! Ah, ne făcuse un pocinog de toată frumusețea !... Dar, e drept, Nikolai nu știa că era vorba de Marele Șef. El credea probabil că noi aveam cu el o problemă banală.

Nu mai rămînea decît să inventăm altceva. Dar ce ? Cum să obținem contractul fără să-l alarmăm ? După ce ne-am gîndit îndelung la asta, am găsit pînă la urmă o soluție. Să continuăm jocul început cu Nikolai. Să ne prezentăm la Simex ca oameni de afaceri și să propunem firmei o operație comercială. Ne-am pus cu grijă planul la punct. Noi urma să venim de la Mayence ca să cumpărăm la Paris diamante industriale. Pe vremea aceea, diamantele industriale erau o marfă foarte rară și foarte căutată. Se plătea un milion și jumătate de mărci de diamant. Aceasta era o sumă cu care puteai momi pe oricine.

L-am întrebat deci pe Nikolai cum să procedăm ca să propunem afacerea Simexului. Ne-a spus : «Nimic mai simplu. Aici, la noi, lucrează o oarecare doamnă Likonina. Ea îi cunoaște bine pe oamenii de la Simex. Adresați-vă ei». Din prudență, am preferat să facem o mică anchetă, înainte de a ne duce s-o vedem. Rezultatele au fost pozitive : era văduva ultimului atașat militar țarist la Paris. O rusoaică albă. La Todt, toată lumea îi cînta în strună. De altfel, fiul ei lucra și el aci. Oameni foarte cumsecade. Am luat contact cu doamna Likonina și i-am propus afacerea cu diamantele. S-a arătat încîntată, se înțelege, și ne-a promis că are să vorbească de ea Simexului. Făcînd pe comercianții

timorați, Giering și cu mine i-am spus că era vorba de o sumă foarte mare, unde ne investeam toate disponibilitățile noastre, și deci ea trebuia să înțeleagă că noi aveam nevoie de garanții : pe scurt, că contractul trebuia semnat de directorul Simexului în persoană. A fost de acord și ne-a promis că are să acționeze repede.

Răspunsul a sosit rapid, așa cum am convenit, dar a fost negativ. Patronul Simexului nu putea semna contractul. Suferea tare de inimă și era la cură. Ciudat. Și Nikolai ne-a confirmat că Trepper suferea de o boală de inimă și că se ducea uneori să se odihnească la castelul din Ardennes, în Spa. Am trimis o echipă acolo. Nimeni !

I-am spus doamnei Likonina : «E nemaipomenit. Noi nu putem să așteptăm ; aranjați chestiunea sau nu ?» În ziua următoare a venit complet entuziasmată : «S-a aranjat ; se va duce la Bruxelles în ziua respectivă să semneze contractul». Noi propusesem semnarea la Bruxelles, pentru că acolo eram ca la noi acasă și aveam condiții mai bune de a acționa. Parisul era prea mare și...

Am hotărît, Giering și cu mine, să-l arestăm pe Marele Șef în Gara de Sud a orașului Bruxelles, la coborîrea lui din tren.

Am aranjat ca toate ieșirile și intrările gării să fie păzite bine și am luat o echipă de-a Gestapoului cu noi, pe peron.

Cu toate acestea, mărturisesc că eram foarte nervoși așteptînd sosirea trenului. Eu eram convins că va fi o operație grea, care avea să se soldeze cu împușcături, pentru că Marele Șef nu avea să se lase așa ușor arestat. Nici Giering nu era în apele sale.

Trenul sosește, noi supraveghem călătorii și, pe cine vedem ? Pe d-na Likonina ! Singură. Ce decepție... Ea vine spre noi și ne spune : «Îmi pare rău, el n-a putut să vină. Dar eu am împuternicirea să semnez contractul. Dacă mai sînteți încă

dispuși să tratați, eu voi merge mîine să caut diamantele la Anvers».

Am refuzat, natural, și am pus să fie supravegheată. S-a dus direct la Simex".

După încercările lui Raichman, după invitația adresată Marelui Șef de Nikolai de a reînnoi „ausweisul" și după tratativele privind cumpărarea de diamante industriale, afacerea cu împrumutul lui Nikolai este cea de-a patra cursă întinsă Marelui Șef. Îndemnat de Giering, Nikolai îi solicită lui Trepper să-i împrumute 40.000 de franci și lasă să se înțeleagă că de procurarea acestei sume depinde situația lui în armată. Giering și Fortner sperau că Trepper va profita de această ocazie pentru a-l corupe pe omul Gestapoului de la Todt. Dar cel care tratează cu hauptsturmführerul și-i varsă suma solicitată este Corbin și nu Marele Șef. Pentru ca totul să fie în ordine, Nikolai semnează și o chitanță. Deci, Trepper îl are la mînă și poate să-l facă să cînte cum vrea el. Are să intre pînă la urmă în contact cu el? Aceasta este suprema speranță a lui Giering și Fortner. Dacă ea nu se realizează, dacă Marele Șef nu mușcă momeala, ei sînt hotărîți să termine cu Simex și Simexco. Răbdarea lor a întrecut orice limită.

Ei ignorau însă un fapt (Giering pînă la moarte; Fortner pînă la citirea acestor rînduri): Maria Likonina i-a trădat. De la prima lor întîlnire, ea i-a mărturisit Marelui Șef, plîngînd cu lacrimi amare: „Nemții mă pun să lucrez împotriva dumneavoastră; vor ca eu să vă vînd..." Trepper, om bun, a bătut-o pe spate și i-a spus: „Hai, lasă, nu mai plînge, nu-i așa de grav..."

În realitate, era destul de grav și el știa acest lucru. Menghina se strîngea peste „acoperirea" sa comercială. Timp de optsprezece luni, Simexul și Simexcoul i-au permis să pătrundă în cercurile germane cele mai închise, să obțină toate „ausweisurile" necesare ca să treacă după bunul său plac frontierele

păzite de Gestapo. Dar era timpul ca prăvălia să se închidă. Securitatea sa personală nu era în joc, nici aceea a Bătrînei Gărzi. Trepper, Katz și Grossvogel nu mai puneau piciorul la Simex, iar Corbin și funcționarii săi nu știau unde se găsesc refugiile lor.

Dar ce avea să se întîmple cu Suzana Cointe, lucrătoare de primă mînă? Dar cu Jules Jaspar, Alfred Corbin, intrați în rețea cu basmaua pe ochi și care nu s-au poticnit cînd Trepper le-a luat-o jos și au văzut profilîndu-se prin fața lor umbra stîlpului de execuție? Dar cu Keller, care credea că lucra pentru o operă de binefacere ale cărei milioane serveau la îndulcirea sorții prizonierilor francezi?

Trepper pregătește atunci replierea strategică a sucursalei sale marsilieze. Jaspar și Kent vor trece în Africa de Nord, unde vor deschide un nou birou la Alger. Apoi, funcționarii parizieni vor putea să ajungă din urmă acest detașament precursor care îi va adăposti. De altfel, Jaspar obținuse la 15 iunie precedent o viză pentru Alger și avusese convorbiri satisfăcătoare cu Chataigneau, guvernatorul general al Algeriei, dar plecarea lui fusese mereu amînată.

Kent se opunea cît putea, din cauza Margaretei, proiectului de fugă în Algeria. El nu voia să părăsească Marsilia.

La 8 noiembrie, trupele americane au debarcat la Alger și au închis astfel Simexului această portiță de scăpare, iar Wehrmachtul a invadat zona liberă.

La mai puțin de o săptămînă după aceasta, Kent și Margareta au fost arestați.

Arestarea a avut loc la 12 noiembrie la domiciliul cuplului din strada Abbé-de-l'Éppée nr. 85. În ziua aceea, portăreasa sună la ora obișnuită: venise să facă menajul. Margareta a recunoscut-o prin vizetă, i-a deschis și a fost bruscată de cinci oameni care s-au năpustit în apartament. Aceștia erau niște polițiști francezi. Așteptau aci din zori, ascunși în beciul casei.

Kent a rămas împietrit, iar Margareta a izbucnit în plîns. Au scotocit prin toată casa şi au descoperit într-un sertar nişte scheme bizare, care i-au făcut să scoată strigăte de bucurie: „Iată probele: planuri de fortificaţii!" Între două suspine, Margareta le-a explicat că acestea nu erau decît nişte tipare de tricotat, decupate dintr-un ziar de mode.

Cei doi prizonieri au fost duşi la comisariatul gării Saint-Charles, unde au fost supuşi unui control corporal. Femeia care se însărcinase să o controleze pe Margareta i-a găsit în buzunarul mantoului o castană. A luat castana cu două pensete şi a chemat în ajutor: „Atenţie! Are cu siguranţă exploziv înăuntru!" Tot comisariatul era în fierbere. Ambalată cu grijă, castana a plecat spre o destinaţie necunoscută, probabil la vreun laborator municipal. Kent şi Margareta au petrecut prima lor noapte de detenţie la comisariatul Saint-Charles, culcaţi pe cimentul îngheţat. În ziua următoare, la 13 noiembrie, i-au dat pe mîna Gestapoului.

Arestarea fusese executată de poliţia franceză, dar pe baza informaţiilor furnizate de către Gestapo. De luni de zile, maşini camuflate în ambulanţe şi camionete de transportat pîine brăzdau străzile Marsiliei în căutarea Şefului Mic şi a prietenei sale. În fruntea echipei, Boemelburg, sturmbannführer S.S., care, ca şi Giering, era un bătrîn poliţist, membru eminent al „Organizaţiei internaţionale a poliţiei criminale" (care avea înainte de război rolul actualului „Interpol").

Singurul lucru de care dispunea Boemelburg la început în acţiunea de descoperire a spionului era fotografia lui Kent găsită la Atrébates. Dar, mai tîrziu, datorită informaţiilor adunate la Bruxelles, a aflat un amănunt care îl putea ajuta în identificarea lui: Kent se distingea printr-o poftă de mîncare cu adevărat pantagruelică. Această caracteristică i-a fost fatală, pentru că un chelner de la un restaurant şi-a amintit de el şi a spus că l-a văzut de mai multe ori cumpărînd ziare de la un

chioşc din apropiere, ceea ce constituia un indiciu că locuieşte în împrejurimi. Într-adevăr, cercetările efectuate în zona respectivă au dus la stabilirea imobilului şi a apartamentului în care locuia.

La 13 noiembrie, pe la sfîrşitul după-amiezii, Kent şi Margareta au părăsit Marsilia în două maşini ale Gestapoului. Boemelburg era cu Kent; unul din locotenenţii săi, cu Margareta: vreo jumătate de duzină de poliţişti francezi completau echipajul maşinilor. Erau bine înarmaţi, pentru că Boemelburg se temea ca reţeaua să nu organizeze o ambuscadă pentru a-i elibera pe prizonieri.

Cînd s-a înserat, s-au oprit la Lyon într-un hotel rechiziţionat. Kent şi Margareta au fost închişi în aceeaşi cameră, dar li s-au luat hainele pentru a se evita orice risc de evadare. Kent rămînea calm. Se mărginea numai să răspundă la întrebările tovarăşei sale de drum: „Nu te mai gîndi la asta! Lasă!" După Margareta, peripeţiile acestea ale lor se datorau naţionalităţii uruguayene a lui Kent.

A doua zi, pe la sfîrşitul după-amiezii, caravana a sosit la Paris. Prizonierii au fost închişi în strada Saussaies. Stăteau tot în aceeaşi cameră, dar erau supravegheaţi de un gardian care i-a recitat Margaretei toată noaptea versuri.

În dimineaţa celei de-a treia zi, maşinile au luat drumul spre Bruxelles. Poliţiştii marsiliezi au fost înlocuiţi cu gărzi nemţeşti. Kent şi Margareta au fost conduşi direct la penitenciarul din Breendonex. Cînd a auzit lăsîndu-se după ei grilajul cu un sunet sinistru, Margareta Barcza, care de cînd se născuse avansase în viaţă pe un covor de trandafiri, avu o criză de nervi. Inima sa nu rezistă. Cînd îşi reveni, auzi un medic spunînd: „Dacă o mai ţineţi la închisoare, n-are s-o mai ducă mult".

Au fost introduşi, tot împreună, într-o celulă. În timpul zilei erau sub supravegherea constantă a doi gardieni, care se schimbau la fiecare două ore, iar noaptea un agent al Gestapoului se

culca în celulă. Aveau dreptul să vorbească între ei. Conversațiile lor se limitau la subiecte neînsemnate. Kent rămînea mereu placid. A fost supus cîtorva interogatorii, fără să se recurgă la brutalități împotriva lui. După cîteva zile, au fost urcați într-un Mercedes și duși la sediul central al Gestapoului din Berlin. Kent a fost închis într-o celulă de la subsol. La cîțiva pași de el dormeau Harro Schulze-Boysen și Arvid Harnack, pe care îi întîlnise cu un an în urmă la Grădina Zoologică din Berlin pentru a-i ajuta să-și organizeze sistemul lor de transmisiuni.

UNDE ESTE GILBERT?

La 18 noiembrie, pe la orele nouă și jumătate dimineața, Keller primi un telefon de la Nikolai: „«Ausweisul» dumneavoastră pentru zona interzisă este gata; treceți să vi-l luați?" S-a dus imediat la sediul Todt. Nikolai îl primi cu brațele deschise și îl anunță că va trece pe la Simex în cursul aceleiași dimineți cu un client care voia să încheie un contract cu această firmă. S-a prezentat într-adevăr, însoțit de un oarecare Jung, care a declarat că îl interesa procurarea de materiale pentru sudat. Keller a promis că are să facă tot posibilul ca să găsească ceea ce îl interesează. Atitudinea vizitatorilor săi i se pare însă ciudată: nu stau pe loc, inspectează minuțios camera, examinează hîrtiile întinse pe birou.

În acest moment, într-o cameră alăturată, Alfred Corbin primește vizita fratelui său Robert. Acesta din urmă nu era la curent cu activitățile clandestine ale fratelui său mai mare. Se miră văzîndu-l „plictisit, abătut, ca și cum era urmărit". Era pentru prima dată cînd îl vedea pe Alfred în starea aceasta. Nu-l întrebă care era cauza acestei stări pentru că îl știa cît era de tăcut și de rezervat cînd era vorba de viața lui intimă.

Lui Alfred Corbin îi era într-adevăr frică. În ajun, pe 17 noiembrie, l-a întîlnit pe Marele Șef, care l-a informat despre

arestarea probabilă a lui Kent și l-a îndemnat să dispară imediat. Corbin i-a răspuns : „De ce să fug ? N-au nimic împotriva mea, nici o probă. Singurul om care poate să mă compromită este Kent. Dar dv. sînteți foarte sigur de el, nu-i așa ?"

Îl însoțise pe Kent la Tîrgul de la Leipzig în timpul călătoriei acestuia de afaceri, care servise drept „acoperire" primelor contacte cu rețeaua berlineză.

Surprins de tăcerea lui Trepper, Corbin a repetat : „Sînteți într-adevăr sigur de el ?" Marele Șef a ridicat atunci din umeri. Apoi, după o scurtă pauză, a spus : „Ascultați-mă pe mine, Gestapoul e Gestapo. Trebuie s-o ștergeți repede". Corbin a refuzat. El era un om cinstit, care credea în cinstea altuia. Kent n-avea să-l denunțe, iar Gestapoul n-avea să-l aresteze pentru că nu avea dovezi.

Îl chemă pe Keller și-i spuse : „Du-i pe domnii de la dumneata la restaurant". Keller îi invită pe Nikolai și pe Jung într-un restaurant foarte luxos, instalat în fundul unei pivnițe, aproape de gara Saint-Lazare. Încă de la aperitiv nemții s-au dedat la atacuri împotriva Elveției : „Țara aceasta murdară de ceasornicari, populată numai de lași etc.".

Keller, cetățean elvețian, a simțit cum i se taie pofta de mîncare. De ce acest atac nemaipomenit împotriva patriei sale ?

E adevărat că un tată elvețian, o mamă englezoaică și o naștere în Rusia făceau o stare civilă ieșită din comun. Comandoul se întreba chiar, dacă el nu ieșea pur și simplu din atelierul unui falsificator. De aici această fină manevră psihologică : să atace Elveția în prezența lui Keller ; dacă era cu adevărat cetățean elvețian, orgoliul său național atacat avea să-l facă să sară în sus. Keller devenise roșu la față dar continua să-și țină nasul în farfuria sa și să tacă. N-avea dreptul să se certe cu clienții. Comesenii săi însă au atins o asemenea grosolănie încît n-a mai putut răbda și, ca să se răzbune, l-a lăsat pe Nikolai să achite nota de plată.

Nikolai i-a propus lui Keller să treacă în ziua următoare pe la Todt cu Alfred Corbin și și-au dat întîlnire la orele patru.

La 19 noiembrie, la orele 10 dimineața, la ușa Simexului a sunat cineva. Cea care s-a dus să deschidă a fost o funcționară, doamna Mignon. Pe palier, vreo zece oameni îmbrăcați civil.

— Poliția ! Domnul Corbin este aici ?

— Nu.

— Vă rugăm să intrați în biroul dumneavoastră.

Polițiștii s-au răspîndit apoi prin cele douăsprezece camere ale imobilului, dar n-au descoperit-o decît pe Suzana Cointe.

Alfred Corbin și Keller, prinși în exterior cu treburi, nu aveau să vină în dimineața aceasta la Simex. Doamna Mignon e dusă la prefectura poliției, iar Suzana Cointe în strada Saussaies.

Alfred Corbin și Vladimir Keller urcă pe Champs-Élysées în direcția cinematografului Marbeuf. E patru fără un sfert. Keller, prost dispus, îi spune pentru a treia oară șefului său : „Nu, hotărît, acest Nikolai nu-mi place. Un ofițer al Gestapoului care face în același timp afaceri... Ce vreți, eu găsesc că e ciudat..." Corbin, pierdut în gîndurile sale, murmură o frază liniștitoare.

Keller distinge prin mulțime pe un proprietar de garaje de automobile pe care îl cunoscuse la Havre. Îl acostează și, mereu practic, îi propune un lot de piese separate. Celălalt acceptă grăbit. S-a aranjat. Keller îl ajunge din urmă pe Corbin și se îndreaptă împreună spre sediul firmei.

Intrară. În hol, ca de obicei, era multă lume, mai ales soldați germani. Keller își face loc spre ascensorul din fundul holului. Corbin după el. În momentul în care Keller pune mîna pe mînerul ușii ascensorului, aude că-l strigă cineva : „Herr Keller!" Se întoarce. Dar n-apucă să răspundă, că mîinile îi și sînt prinse într-o pereche de cătușe. La fel se întîmplă și cu Corbin.

Și după un sfert de secol de la această arestare, Vladimir Keller se va minuna încă de această dexteritate.

În fața lui, cu pistoletul în mînă, Jung, amatorul ocazional de fier de sudat. La stînga sa, patru soldați cu automatele îndreptate spre el îi blochează ieșirea spre strada Marbeuf.

Jung îi împinge pe cei doi prizonieri spre această ieșire și le spune să ia loc într-o mașină garată de-a lungul trotuarului. Nu se scurseseră nici zece secunde de cînd Keller pusese mîna pe mînerul ascensorului. Alfred Corbin era foarte palid. Cu capul dat pe spate, cu ochii pe jumătate închiși, el murmura : „Biata mea fetiță Denise, n-o să-l mai vadă pe papa al ei..." Neamțul așezat lîngă șofer se întoarce și spune : „Ei, hai, puțină demnitate ! Luați exemplu de la coechipierul dumneavoastră : el cel puțin se abține".

Keller este zăpăcit. Ce vrea să spună Corbin ? E nebun ! Elvețianul își închipuie că Gestapoul își băgase nasul în combinațiile dintre Simex și Todt, de unde arestarea lor. Fraza lui Corbin îl pune însă pe gînduri.

Mașina oprește într-o curte. Keller este dus de Jung în biroul său.

— Ia loc !

Abia se așează, că și primi o palmă :

— În picioare. S-a zis cu viața frumoasă !

Neamțul îi ordonă să-și golească buzunarele, adăugînd imediat :

— Dați-mi mai întîi „ausweisul" pentru zona interzisă. Ah, nu l-ați folosit...

„Ausweisul" era o capcană. Nemții speraseră zadarnic că elvețianul acesta foarte suspect se va folosi de el ca să îndeplinească misiuni secrete în zona interzisă.

— Unde este Gilbert ?

Keller nu știe. Primește o ploaie de palme și lovituri de pumni.

— Unde este Gilbert ?

Keller afirmă că habar n-are unde este. Jung deschide un sertar și scoate de acolo o sfoară pe care o înnoadă în jurul picioarelor prizonierului. Ia apoi un baston, pe care îl introduce între legături și-l învîrtește pînă ce sfoara, întinsă pînă la refuz, intră în carnea pacientului. Înainte de a începe această operație, neamțul a dat drumul la maximum radioului pus pe măsuță.

Keller a înțeles manevra. În acest fel voia să-i acopere strigătele de durere. Atunci îi spune :

— Nu vă obosiți. Eu am o particularitate psihologică curioasă, sînt sensibil la durerile ușoare, dar dacă acestea depășesc un anumit prag, nu mai simt nimic. O palmă mă doare, dar dacă sînt biciuit nu simt nimic. Am avut ocazia să vorbesc despre aceasta cu medicii și mi-au spus că este un caz foarte rar, dar că se explică din punct de vedere științific".

Jung a rămas descumpănit. Nu știa ce să creadă. După ce a reflectat puțin, a hotărît să rămînă tot la ce știa. A introdus deci bastonul printre legături și i-a spus lui Keller :

— Ni se reproșează, uneori, că noi, cei de la Gestapo, sîntem inumani, dar nu este adevărat. Aici, în strada Saussaies, noi nu utilizăm nici măcar toate materialele de tortură pe care ni le-au lăsat francezii.

În timp ce perorează, învîrtește bastonul. Sfoara sapă brazde adînci în picioarele lui Keller. Acesta privește în tavan, părînd absent, în timp ce Jung, istovit, cu vinele umflate, se străduiește să scoată măcar un suspin de la el. Deznoadă sfoara, ordonă lui Keller să se ridice și-i administrează o rafală de palme și de pumni, precizînd :

— Asta este pentru gluma dumneavoastră de ieri, cînd ne-ați lăsat să achităm nota de plată.

Pe la orele opt seara, Keller și Corbin sînt îmbarcați într-o mașină a Gestapoului. Stau unul lîngă altul pe bancheta din spate. Sînt transportați la Fresnes și închiși în celule separate. Mîinile le sînt prinse în cătușe la spate, ceea ce face ca somnul

să fie imposibil. Giering preferă să nu riște însă nimic, pentru că se teme de sinucideri.

Fortner și el și-au împărțit sarcinile. În timp ce S.S.-istul lichida Simexul parizian, omul Abwehrului opera la Bruxelles în localurile Simexcoului. Niciodată o acțiune a poliției n-a cerut atît de puțin efort: pentru Fortner a fost de ajuns să iasă din biroul său din strada Royale și să bată la poarta învecinată. Dar acolo n-a găsit decît un funcționar inofensiv, ale cărui dosare nu conțineau nici un fel de documente compromițătoare.

Cu toate acestea, Fortner nu renunță: el dispune de numele și adresele acționarilor și funcționarilor de la Simexco; deci, poate să-i culeagă cînd vrea.

Încep interogatoriile lui Alfred Corbin și Keller. O singură întrebare, dar de data asta repetată: „unde este Gilbert?"

Răspund că nu știu.

Giering nu crede și cere la Berlin să-i trimită un specialist în torturi.

Pînă atunci oamenii săi se limitaseră la „ciomăgelile" tradiționale („cîteva lovituri, după cum va scrie Alfred Corbin în însemnările sale, dar, în sfîrșit, nimic grav"). Cît despre Keller, mica sa particularitate fiziologică îi descurajă pe specialiștii binevoitori.

Între timp sînt arestate și soția și fiica lui Corbin. Regimul lor este foarte liberal: Robert Corbin și soția acestuia pot să vină să le vadă cînd vor, să le facă cumpărături și să ia masa cu ele. Dar germanii exersează cu abilitate asupra doamnei Corbin o presiune psihologică constantă. Nu mai vorbesc de bursa neagră, ci de spionaj. Da, desigur, ei cred că Alfred Corbin e nevinovat, dar el riscă să plătească pentru cel vinovat, care este Gilbert. În timp de război, justiția nu știe multe. O compătimesc mult pe doamna Corbin.

În fond, ea este mai interesată ca oricine ca să-l găsească pe Gilbert. Ei își fac numai meseria. Dacă eșuează, n-au să

moară. Dar dacă nu pun mîna pe Gilbert, Alfred Corbin riscă să-și lase pielea acolo...

Cu nervii zdrobiți, hărțuită de aceste voci compătimitoare și sugestive, d-na Corbin rătăcește prin apartamentul unde totul îi amintește de soțul său, care, acum, este, poate brutalizat, torturat. Începe să strige către Jung și ceilalți. „Dacă aș putea să vă spun ceva v-aș spune... Dar nu știu nimic. Absolut nimic".

Pe 24 noiembrie, la orele unsprezece, o amintire nesemnificativă îi trecu prin cap. Într-o zi, Gilbert li s-a plîns că-l dor dinții. Alfred Corbin i-a dat atunci adresa dentistului familiei. De ce ar ascunde acest amănunt gardienilor săi? În ochii ei Gilbert nu este decît o legătură de afaceri obișnuită a lui Alfred. D-na Corbin este convinsă că el s-a servit de soțul său, fără ca acesta din urmă să-și dea seama.

De ce atunci să ezite între viața lui Gilbert și cea a soțului ei? Informația pe care o dă, ar fi dat-o, probabil, și un profesionist. Durerea de dinți a Marelui Șef data de mai mult de șase luni și, desigur, el terminase tratamentul început.

Adresa dentistului? E exact pionul care nu prezintă interes și pe care un jucător de șah îl poate sacrifica pentru salvarea pieselor importante.

O șansă la o mie pentru ca luarea sa să permită Gestapoului să dea șah și apoi mat. Giering și Fortner se deplasează imediat la dentistul respectiv și-i cer să le citească numele oamenilor aflați în tratament. Printre aceștia se află și Gilbert, care urma să se prezinte în după-amiaza zilei de 24 noiembrie la ultima ședință.

Cei doi trepidează de bucurie. Înseamnă că li se mai oferă o șansă, pe care nu trebuie s-o mai scape.

Arestarea lui Corbin și a Suzanei Cointe nu-l surprinsese pe Marele Șef. O prevăzuse și făcuse tot ce-i stătuse în putință ca s-o contracareze, așa că avea conștiința împăcată.

În ce o privea pe doamna Mignon și pe domnul Keller, situația lor se prezenta cu totul altfel. Ei nu știau nimic de apar-

tenența celorlalți la rețea și, fără îndoială, nevinovăția lor totală avea să triumfe.

Ceea ce îl frămînta însă mai mult decît orice pe Marele Șef era faptul că Centrul nu mai avea încredere în el. După patru luni de la arestarea lui Wenzel, Efremov și Winterink, Moscova continua să dea crezare mesajelor lor și să ignore avertismentele sale.

Trepper era mai puțin ascultat la Centru decît S.S.-istul Giering.

Să crezi în amăgeala Funkspielului e un lucru foarte grav. Trepper nutrea de luni de zile convingerea că acest Funkspiel nu era un scop pentru Comando, ci un mijloc, platforma de pe care se putea lansa o manevră mai ambițioasă. Ana de Maximovici, sora lui Vasili, fusese descoperită. Era grav, tragic, dar logic. Descoperită, ea fu „contactată" de Comando : era înnebunitor, pentru că n-avea o justificare rațională, cel puțin la prima vedere. Trepper habar n-are cum a fost demascată. El nu știe că Maximovicii au căzut din cauza unei triple descoperiri. Mai întîi descoperirea dosarului lor în arhivele poliției franceze. Abwehrul s-a dus aici după informații în urma cererii Margaretei Hoffmann-Scholtz de a fi autorizată să se căsătorească în fața legii cu Vasili, cetățean străin.

Siguranța franceză își notase simpatiile de stînga ale Anei și faptul că ea îi îngrijise pe republicanii spanioli. Kludow și echipa sa deschiseseră o a doua breșă, descifrînd telegrama în care era rezumat esențialul mai multor rapoarte ale ambasadorului Abetz : asta ducea la Margareta, deci la Vasili. În sfîrșit, o altă telegramă interceptată prezenta rezultatul unui bombardament al aliaților asupra orașului german Hamm. În ea se preciza : „Persoana noastră de încredere a văzut stricăciunile ; acestea sînt neglijabile". Din ancheta întreprinsă de Abwehr a rezultat că, după ce și-a depus cererea de autorizare a căsătoriei, Margareta a făcut o călătorie în Germania și a trecut prin

Hamm ; interogată, aceasta intră în panică și mărturisește că l-a informat, într-adevăr, pe logodnicul său.

Comandoul îl lasă pentru o clipă în pace pe Vasili și trimite în grabă un emisar la Ana.

Aceasta aude propunîndu-i-se un tîrg extraordinar : nu i se va întîmpla ceva prea grav pentru activitatea sa clandestină, dacă va aranja o întîlnire a unui om al Gestapoului cu Marele Șef.

Avertizat de Ana, Trepper îi dă ordin să dispară. Ea trece în zona liberă, dar este arestată aci o dată cu Kent. Marele Șef nu cunoaște însă acest amănunt, iar Vasili numai bănuiește ce s-a întîmplat. Neliniștit că nu are vești de la sora sa, bolnav, cu bietele sale picioare reumatice mai umflate ca niciodată, îi spune lui Trepper : „Dacă vin să mă caute, mă sinucid în momentul arestării ; prefer să trec imediat pe lumea cealaltă".

Marele Șef îi răspunde : „Nu te sfătuiesc să procedezi astfel, dar dacă consideri că este cea mai bună soluție, nu părăsi această lume decît luînd cu tine un număr cît mai mare de S.S.-iști".

Pînă acum, în încercarea de a-l aresta pe Marele Șef, Comandoul înregistrase insucces după insucces. Trepper își dă însă seama că se apropia sfîrșitul.

În seara zilei de 23 noiembrie, și-a reunit pentru ultima oară bătrîna sa gardă : Katz și Grossvogel. A redactat împreună cu ei o ultimă telegramă adresată Directorului, în care își spunea toată disperarea lui de a nu fi crezut : „Situația se agravează din oră în oră. Kent este, probabil, arestat. Simexul e lichidat. Dar și mai grave decît toate acestea sînt afirmațiile dumneavoastră în legătură cu Efremov, Wenzel și Winterink. E clar că dumneavoastră credeți mai mult Gestapoul decît pe mine".

S-a hotărît ca în ziua următoare Katz să plece la Marsilia, unde dispunea de o ascunzătoare sigură, iar Grossvogel la Vichy.

Atît lui Katz cît și lui Grossvogel, Trepper le-a făcut această supremă recomandare : „Dacă din nenorocire sînteți arestați,

străduiți-vă cu orice preț să descoperiți care este jocul Comandoului și unde vrea să ajungă".

Cît despre el, hotărîse să se pună într-un alt mod la adăpost. Un medic din Royat, pe care-l cunoscuse la o cură, avea să-i elibereze un certificat de deces, iar el avea să-și confecționeze un mormînt pentru a nu mai lăsa nici un dubiu.

Înainte de a pleca în munții din Auvergne, Marele Șef, devenit Petit Poucet, a vrut însă mai întîi să-și asigure dinții. Ocupat cum era, amînase ultima ședință de tratament, săptămînă după săptămînă, pînă la acest 24 noiembrie.

Trepper va povesti mai tîrziu că încă de la intrarea sa în sala de așteptare la doctor i s-a părut că ceva nu era în regulă : de obicei acolo se afla multă lume, iar acum numai o bătrînică.

Maleplate l-a pus să treacă ca întotdeauna prin biroul său, dar, contrar obiceiului, ușa care dădea spre coridor era închisă.

„I-am spus să ia loc pe scaun, declară doctorul. Era foarte relaxat. Tot vorbind, mă făceam că îmi aleg instrumentele. El se uita la mine și-mi surîdea : «Merge bine, nu ? Ați ascultat veștile la radio ?». Pe mine mă trecuseră sudori reci : în spatele ușii auzisem chiar atunci zgomotul cătușelor pe care le pregăteau. Apoi ușa s-a deschis brusc și au sărit asupra lui, amenințîndu-l cu pistoalele. El a ridicat mîinile, spunînd : «Eu nu sînt înarmat». Era foarte palid, dar calm."

În momentul plecării, doctorul Maleplate și-a cerut scuze :

— Aș vrea să știți că eu n-am nici o vină.

— Bineînțeles ! Fiți sigur că nu vă port nici o pică pentru asta ! l-a asigurat Trepper.

A urmat după aceea o curtenitoare controversă în legătură cu onorariul doctorului, dar acesta din urmă a refuzat orice plată. Marele Șef i-a mulțumit și a plecat cu cătușele la mîini, între imensul Giering și micul Fortner, între Gestapo și Abwehr.

Georgia, amanta lui Trepper, avea întîlnire cu el la sfîrșitul după-amiezii, la Rueil. Trebuiau să meargă să ia masa împreună la Saint-Germain-en-Laye. L-a așteptat zadarnic. Trepper i-o repetase nu o dată : „Eu pot fi arestat dintr-un moment într-altul. Tu trebuie să te pregătești pentru asta. Cînd voi dispărea, să nu faci vreo mișcare și, mai ales, să nu mergi să ceri informații despre mine."

Roasă de neliniști, Georgia se duse totuși după vești. Îi telefonă lui Katz. Conveniră să se întîlnească la o cafenea din Montparnasse. Îl găsi aci pierdut în lectura ziarului „Potemkin". Katz îi spuse : „Sînt aproape sigur că a fost arestat. Au mai fost arestați și alții recent. Sînt și eu hăituit, iar soția mea este la clinică, gata să nască..." Bietul Katz, nu-l va vedea niciodată pe acest copil. Katz însuși i se pare lui Georgia ca un copil orfan. El trebuia să plece chiar în seara aceea la Marsilia din ordinul Marelui Șef.

Georgia se hotărăște atunci să încerce alt drum. O trimite pe slujnica sa, Marcela Loukia, să-i întrebe pe gardienii diverselor închisori din Paris dacă Trepper se află în vreuna din ele.

Apoi, mereu imprudentă, începe să-l caute pe la prieteni. Merge la început la Robert Corbin. Soția acestuia îi confirmă valul de arestări. Se duce apoi la Katz acasă. Portăreasa o recunoaște și îi strigă din chioșcul său : „Nu urcați ! Gestapoul e sus !" Ea pleacă, se duce la Suresnes, unde se afla Patrick, fiul său, și comunică familiei Queyrie, care îl îngrijea, că soțul său a fost arestat. Ea adaugă : „O să vedeți că are să iasă de acolo. Nu degeaba prietenii săi îl numesc «bulgăre de foc»".

CĂDEREA

„În maşină — povesteşte Fortner — Trepper m-a întrebat dacă eu sînt de la Abwehr sau de la Gestapo. I-am răspuns că sînt ofiţer din armata germană. A părut uşurat şi a adăugat: «Cu mine s-a sfîrşit. Am să vă spun unele lucruri, dar va trebui să admiteţi că nu voi putea să vă spun chiar totul».

Natural că eu şi Giering am rămas uimiţi de această declaraţie nesperată. Dacă Marele Şef accepta să colaboreze, aceasta însemna sfîrşitul spionajului sovietic în Vest. De la prima noastră conversaţie, am încercat atunci stabilirea unor relaţii mai relaxate. Am vorbit despre viaţa şi familia sa, bînd cafea şi fumînd. Vorbea foarte liber şi trebuie să vă spun că n-aveam nevoie să mă forţez ca să-l ascult cu simpatie. Era un om foarte calm şi sobru. Aveam impresia că am în faţa mea un vechi camarad cu care schimb amintiri".

După autobiografie, a urmat o adevărată conferinţă asupra artei spionajului, în timpul căreia Comandoul a ascultat cu gura căscată. După cum afirma Trepper, principiile acesteia erau: compartimentarea severă a muncii, utilizarea sistematică de pseudonime, descentralizarea (pentru că este periculos să concentrezi prea multe legături la un singur om); între „pianişti", foarte vulnerabili, şi restul reţelei să se creeze pereţi etanşi. Au

fost enumerate, de asemenea, o serie de măsuri clasice : să nu se poarte niciodată arme, care pot duce la demascare în eventualitatea unui control de rutină, să nu se posede maşină, să se locuiască la periferie, unde filajele sînt mai uşor reperabile decît pe străzile pline de lume din centru ; să nu se primească o corespondenţă cu un volum anormal şi să se folosească cărţile poştale, şi nu scrisorile, căci nimeni nu bănuieşte un om care primeşte cărţi poştale ; documentele trimise prin mesageri să fie întotdeauna bine camuflate (în stilouri, cutii de chibrituri, ziare) ; contactele între agenţi să se organizeze de preferinţă duminica şi în zilele de sărbătoare, poliţia în aceste zile fiind mai puţin numeroasă şi mai puţin vigilentă ; să se fixeze întîlnirile în locuri banale şi frecventate : librării, farmacii, terenuri de sport etc. În sfîrşit, a menţionat diferite şiretlicuri tehnice care îl lăsară pe Fortner cu gura căscată şi-i făcură pe Giering şi Berg, care treceau drept maiştri ai vînătorii de comunişti militanţi clandestini, să vadă că ei sînt încă în etapa de bîjbîire a metodelor contraspionajului. De exemplu, întrebuinţarea cărţilor de telefon dintr-o cabină oarecare pentru fixarea unei întîlniri. Locul fiind prevăzut dinainte, rămîne de indicat ziua şi ora. La o pagină anumită din cartea de telefon, agentul subliniază un cuvînt de la rîndul patru : aceasta înseamnă că întîlnirea va avea loc la orele patru ; încadrează un alt cuvînt la rîndul şase : înseamnă că ziua aleasă pentru contactul respectiv este cea de-a şasea a săptămînii următoare. Datorită acestui sistem nu există nici un contact direct prealabil între cei doi agenţi. Pe de altă parte, cel care fixează întîlnirea, dacă are îndoieli asupra celuilalt, poate să-l supravegheze la venire.

După conferinţa Marelui Şef, Abwehrul va scrie în raportul său către autorităţile Reichului aceste rînduri destinate să justifice retrospectiv încetinelile anchetei : „Toată experienţa anterioară, dobîndită în Vest, este pentru noi fără valoare. Ruşii

fac o treabă de experţi. Abwehrul este nevoit să înveţe teoriile care stau la baza pregătirii şi introducerii agenţilor sovietici, teorii necunoscute de ofiţerii săi".

Pe 25 noiembrie au fost arestaţi în Belgia membrii Simexcoului : Henri de Ryck, Jean Passelecq, Charles Drailly, directorul firmei. Acesta din urmă intrase în reţea prin intermediul lui Grossvogel, prietenul său intim. Ca şi Alfred Corbin, omologul său de la Simex, Nazarin fusese prevenit de furtuna iminentă şi Trepper îi organizase şi lui trecerea în Elveţia. Dar tot ca şi Corbin, cu care pare să fi avut numeroase puncte comune, Drailly ştia că nu putea să dispară fără să-i compromită pe ai săi. El se mărginise doar să-l prevină pe Marele Şef că nu crede că va putea suporta tortura.

Sacrificiul său nu evitase însă nici capturarea soţiei sale, nici pe cea a fratelui său Charles, acţionar la Simexco.

Doamna Grossvogel a fost arestată şi ea. S-au dus şi au luat-o de la clinică, unde născuse chiar atunci copilul pe care îl dorea de mulţi ani. Speranţele sale mereu înşelate o făceau să se teamă că este sterilă, dar o cură la Salies-de-Bearn îndeplinise, în sfîrşit, miracolul. Soţul său, avertizat de ameninţarea care apăsa asupra reţelei, o implorase să părăsească urgent clinica şi să plece în ascunzătoarea pe care i-o pregătise. Ea refuzase pentru ca să nu-şi lipsească aşa devreme copilul de îngrijirile medicale. Gestapoul a băgat-o într-o celulă a închisorii Saint-Gilles şi i-a permis să-şi ţină copilul cu ea.

Bill Hoorickx a fost capturat cîteva zile mai tîrziu.

Nemţii, ştiind că era prieten bun cu Rauch, pe care îl căutau de mai multe zile, l-au pus să telefoneze la persoanele unde acesta, eventual, s-ar fi putut găsi, pentru a-i fixa o întîlnire. Cînd, în sfîrşit, a reuşit să-l găsească, Hoorickx a strigat în receptor : „Sînt arestat şi tu eşti căutat peste tot !" Furioşi, nemţii s-au năpustit asupra lui şi l-au rupt în bătăi. Rauch a fost totuşi

prins a doua zi. Străduința nemților de a-l prinde era însă nejustificată, pentru că el nu mai juca decît un rol episodic în rețea. Fiul său era acela care devenise o „sursă" importantă. Tînărul acesta ceh, absolvent al unei facultăți tehnice, fusese înrolat cu forța în Wehrmacht și trimis să lucreze la construcția Peretelui din Atlantic. De fiecare dată cînd venea în permisie la Bruxelles, îi dădea tatălui său cîte o grămadă de documente.

Așa s-a stins definitiv rețeaua belgiană, fără însă ca Trepper să fi contribuit cu ceva la lichidarea ei.

Gestapoul s-a deplasat și în strada Dragonului, la Marsilia, unde își avea sediul una dintre sucursalele Simexului. Aci l-a arestat pe Jules Jaspar, pe soția sa și pe o tînără secretară, Margareta Marivet. Baronul Jaspar, fost consul, fost director la „Foreign Excellent Trench-Coat", cînd s-a auzit acuzat de Gestapo de apartenență la rețeaua de informații sovietică, a devenit roșu ca racul și a strigat: „Ah, ticăloșii, și eu care credeam că lucrez pentru Intelligence Service!".

Apoi a căzut grupul din Lyon, condus de viteazul Romeo Springer. Acesta reușise să stabilească contacte interesante cu personalități ca fostul ministru belgian Balthazar și consulul Statelor Unite. Grupul din Lyon a căzut chiar în momentul cînd transmitea centrului informațiile culese. Tot atunci a fost arestat și Otto Schumacher. Germaine Schneider, metresa lui Wenzel, reușise să fugă, dar a fost prinsă mai tîrziu la Paris. Romeo Springer s-a apărat cu arma în mînă; n-au reușit să pună mîna pe el decît după un adevărat asediu. Arestat și transferat la Paris cu ceilalți, s-a urcat pe balustrada coridorului de la etajul trei din Fresnes, s-a aruncat în gol și a rămas mut pentru veșnicie. Totdeauna fusese curajos.

Așa s-a sfîrșit efemera rețea lyoneză.

Unii dintre membrii marcanți ai rețelei — Katz, Grossvogel, Maximovici și Robinson reușiseră să scape. Aceștia însă au fost trădați — după cum afirmă documentele germane, de Marele Șef. Mai întîi l-a trădat pe Katz, bătrînul său tovarăș de luptă din Palestina, locotenentul său cel mai devotat. Din ordinul lui Giering, el i-a telefonat și i-a fixat întîlnire în stația metroului Madeleine. Micul Katz a fost arestat aci, dus în strada Saussaies și pus față în față cu Trepper. Acesta i-a spus: „Katz, trebuie să lucrăm cu domnii aceștia. Jocul s-a sfîrșit". În argoul serviciilor sovietice, spionajul se cheamă „joc". Pe urmă l-a trădat pe Vasili; apoi a venit rîndul lui Leon Grossvogel, șeful statului major al rețelei. Neobosit organizator, Grossvogel pusese la punct o rețea de filiere care ducea la ascunzători sigure, unde supraviețuitorii ar fi putut aștepta să se calmeze lucrurile. Nu omisese din planurile sale decît o singură ipoteză: trădarea lui de către Marele Șef.

Cu privire la evenimentele acestea, Fortner relatează: „Eu n-am asistat la primele interogatorii ale fraților Maximovici, dar știu că oamenii lui Giering au fost foarte duri, în special Rolf Richter, care se ocupase de Ana. Au întrebuințat toate mijloacele pentru a-i face să vorbească. Înțelegeți, unui Trepper, ofițer al Armatei Roșii, nu i se putea reproșa că a lucrat împotriva noastră: își făcea datoria. Dar Maximovici, fiu de general țarist! L-am întrebat: «Cum ați putut dumneavoastră, un rus alb, să-i ajutați pe comuniști?» Mi-a răspuns: «Am fost cu nemții pînă în ziua cînd am citit în ziare că ei voiau să despartă Ucraina de Rusia. Eu sînt rus înainte de toate. Un rus nu poate să accepte să i se dezmembreze patria». N-am mai zis nimic: raționamentul mi s-a părut just.

Pînă la urmă, Vasili și Ana Maximovici au vorbit. A avut loc, bineînțeles, un scandal enorm. Practic, întregul stat major de la Paris era în fierbere; la fel ambasada și Serviciul muncii. Vă dați seama, cu relațiile pe care le aveau...

Giering m-a lăsat să conduc ancheta pentru că tot ceea ce era Wehrmacht și administrație militară cădea în sarcina Abwehrului ; S.S.-iștii nu trebuiau să-și bage nasul aci. Am continuat deci cu acești oameni. Din rețeaua propriu-zisă, Maximovici ne-a dat-o pe Kathi Voelkner. Noi știam că Raichman primea de la Paris formulare administrative în alb. Maximovici a mărturisit că ele erau furnizate de o funcționară de la Organizația Sauckel și mie nu mi-a trebuit prea mult pînă să descopăr că era vorba de Voelkner. Ea nu era la Paris : era plecată la Königsberg cu patronul său. Cînd s-a înapoiat, m-am prezentat la biroul ei și am găsit-o în genunchi, pe punctul de a deschide o casă de fier.

— Dv. sînteți d-șoara Voelkner ?

— Da, și știu pentru ce veniți : să mă arestați.

— Exact.

Kathi Voelkner era o fată blondă, mai degrabă mică, dar foarte mușchiuloasă și foarte vioaie. Adaug că patronul său s-a întors a doua zi și mi-a făcut o scenă extraordinară : «Ce, sînteți nebun ? Fata aceasta este ireproșabilă» etc. «Fiți, vă rog, calm, i-am recomandat eu, și considerați-vă norocos că nu sînteți arestat dumneavoastră înșivă. Voelkner a dumneavoastră este o spioană».

A rămas buimac la auzul acestor vorbe. Apoi mi-a indicat numele amantului ei — un italian — Podsialdo și adresa lui. Ne-am dus repede acolo, dar italianul nu era acasă. Interogată despre el, Kathi a refuzat să vorbească. Ne-am întors la domiciliul său și i-am chestionat pe vecini. O femeie ne-a spus : «Italianul lucrează și el pentru germani !» Așa l-am găsit într-un birou al Organizației Sauckel ; depindea însă de un alt serviciu decît Voelkner.

Această Kathi Voelkner era o fată din aceeași specie cu Sofia Poznanska, cifratoarea din Atrébates. Nu ne-a spus nimic, absolut nimic ! Podsialdo însă, ne-a povestit tot : călătoriile de-a lungul Europei, șederea la Leningrad etc.

Podsialdo era un om slab, fricos. Ne-a spus că prietena sa bătea uneori rapoarte secrete la mașina de scris ascunsă la ei acasă și că noi am găsi chiar și cîteva copii ale unor rapoarte. Ne-am dus acolo cu Kathi și, cînd am descoperit mașina de scris, ea a început să se agite. A trebuit să-i prindem mîinile cu cătușe la spate. Atunci a strigat : «Asta nu mă deranjează» și, hop ! și-a răsucit mîinile și le-a dus în față. O adevărată sportivă... Am rîs cu toții și i-am scos cătușele.

Podsialdo ne-a mărturisit, de asemenea, că el era în legătură cu un funcționar de la Serviciul pentru spațiu al Wehrmachtului de la Paris. Un francez. Acesta a fost împușcat, dar cît rău a putut să ne facă... Se ocupa cu «Jeip-Fahrer».

«Jeip» este format din inițialele cuvintelor «Jeder einmal in Paris» (fiecare o dată la Paris). Altfel spus, era vorba de un serviciu însărcinat cu punerea la cale a vizitării frumosului Paris de către fiecare soldat german, în scopul menținerii moralului trupelor. Invitațiile erau individuale ; nu se puteau retrage de pe front unități întregi. Asta însemna că, datorită francuzului de la Serviciul pentru spațiu al Wehrmachtului, Trepper putea să reconstituie în mare parte ordinea de bătaie a Wehrmachtului. Eh, domnule, acesta era un spionaj foarte calificat ! Rețineți că francezul n-avea dreptul, în principiu, să consulte listele. Dar el cîștigase încrederea a doi subofițeri care se ocupau cu asta și îl lăsau s-o facă. Aceștia au fost condamnați la cîte opt ani muncă silnică.

Ei n-au fost singurii condamnați. Margareta Hoffmann — Scholtz, logodnica lui Maximovici, a primit și ea șase ani. Pedepse grele au primit și ofițerii superiori compromiși cu Maximovici. Dar ce scandal ! M-am dus să-l văd pe generalul Schaumberg, însărcinat cu problemele securității Cartierului General. După ce m-a ascultat, a început să spumege : «Peste asta n-am să trec așa de ușor». Dar, ce folos, răul era deja făcut... A avut loc chiar și un fel de reuniune secretă : înțeleseseră că aveau nevoie să se susțină reciproc. Dacă Berlinul ar fi știut

tot adevărul, ar fi văzut roşu în faţa ochilor! Am căzut de acord să le trimitem celor de la Berlin rapoarte care să diminueze mult faptele, aşa încît ei n-au ştiut niciodată cît de mult se compromisese statul major..."

Interogatoriile la care este supus Kent sînt fructuoase.

El confirmă Gestapoului contactele avute cu Schulze-Boysen şi Harnack şi dă amănunte preţioase cu privire la reţeaua bruxelleză. Aceste mărturisiri nu aduceau în plus decît confirmări şi erau primite cu interes numai în măsura în care dovedeau servilitatea lui Kent. In acest sfîrşit al anului 1942, care consacră succesul total al Comandoului asupra Orchestrei Roşii, şefii Gestapoului se gîndesc deja la viitor. Ei vor să construiască pe ruinele organizaţiei distruse o capodoperă a contraspionajului ofensiv.

La 24 noiembrie, Giering l-a anunţat pe Adolf Hitler că el, personal, participase la capturarea Marelui Şef. Führerul a binevoit să-i exprime felicitările sale. Himmler jubilase şi el — la telefon — auzind pe Giering amintindu-i, cu vocea lui răguşită, de om beţiv, vestea cea mare: arestase pe Marele Şef. El încheiase convorbirea cu această rugăminte fierbinte: „...şi acum, aruncaţi-l în temniţa cea mai adîncă din Paris şi încătuşaţi-l de lanţuri, ca nu cumva să evadeze!" Acesta era, natural, un fel de a vorbi. Reichsführerul şi adjuncţii săi imaginaseră pentru captivul lor un rol pe măsura personalităţii lui. Ei nu l-au prins pe şeful spionajului sovietic din Europa de Vest ca să-l lase să putrezească prosteşte în fundul vreunei celule.

In ultimele zile ale lui decembrie, Kent este informat că va fi transferat la Paris. Acolo, Marele Şef şi Micul Şef, din nou asociaţi, vor fi instrumentele celui mai de seamă Funkspiel din cîte au existat vreodată. Kent acceptă. Trepper îşi dăduse deja consimţămîntul.

SUPLICIUL

Berlinezii se ţin mai bine.

Temniţele din Berlin adăpostesc o sută optsprezece captivi. O parte dintre ei, cei mai importanţi, sînt închişi la sediul Gestapoului. Se găsesc aci tineri şi bătrîni, muncitori şi femei din lumea bună, militari şi studenţi, comunişti şi reacţionari, un amestec heteroclit de oameni, unde fiecare clasă socială sau cere de oameni pare să-şi fi delegat reprezentanţi.

La Bruxelles şi Paris fiecare piatră desprinsă de Gestapo aducea după sine căderea unei bucăţi de zid, dar restul rezista.

Aici, în momentul cînd cei doi stîlpi ai reţelei au fost aruncaţi jos, întregul edificiu s-a prăbuşit. O sută optsprezece persoane, şi nu o sută optsprezece agenţi, vor avea de făcut cunoştinţă cu brutele Gestapoului. Cîte din ele ştiu de existenţa emiţătoarelor, de legăturile cu Trepper şi Kent, de sutele de mesaje care îl puneau pe soldatul german în faţa liniei de mîră a tunului rusesc?

Cel puţin cinci, cel mult cincisprezece. Agenţi sînt Erna Eiffler şi Wilhelm Fellendorf, paraşutaţi cu o lună înainte în Prusia Orientală şi blocaţi de atunci la Hamburg. Acolo fuseseră arestaţi împreună cu cincisprezece docheri comunişti.

Tot agenți sînt și Albert Hossler și Robert Barth, parașutați cu cîteva zile înainte de arestarea lui Schulze-Boysen și capturați în timp ce abia stabiliseră legătura cu Moscova.

Dar putem noi afirma despre colonelul Gehrts că era un spion conștient ? Din punct de vedere politic el se situează pe o poziție de dreapta, dacă nu de extremă dreaptă. Locotenent aviator în timpul primului război mondial, el devine redactor la publicația conservatoare „Tägliche Rundschau". În 1935 își îmbracă iar uniforma de aviator, urcă treptele ierarhiei și obține în 1942 comandamentul Serviciului misiunilor speciale ale Luftwaffeului. Postul său îl pune în contact cu informațiile cele mai variate și mai secrete. Pe măsură ce înaintează în vîrstă devine un frecventator tot mai asiduu al cercurilor spiritiste și al ghicitoarelor.

Cum din rețeaua lui Schulze-Boysen făcea parte și o ghicitoare în cărți, nu-i greu de imaginat cum a ajuns Gehrts printre intimii acesteia.

Pentru a le prezice viitorul, ghicitoarea îi făcea să vorbească de prezent, amestecînd aluziile la o întîlnire cu o fată brună sau blondă cu întrebări asupra muncii clientului (pregătea un chestionar adaptat la fiecare).

Gehrts, căzut în vraja ghicitului ei, este el un spion sau un înșelat ?

Majoritatea prizonierilor erau rezistenți. Șaizeci dintre ei lipiseră într-o noapte din 1941 pe pereții clădirilor din Berlin afișe antinaziste, protejați de ofițeri în uniformă cu pistoletele în mînă. Operația fusese condusă de Harro Schulze-Boysen. El organizase această acțiune, ca o replică dată expoziției lui Goebbels „Paradisul sovietic", care prezenta publicului german „dovezi asupra mizeriei" poporului rus.

Dimineața, berlinezii, în loc să vadă expoziția lui Goebbels, au citit cu uimire răspunsul lui Schulze-Boysen : „Paradisul nazist : Război — Foame — Minciună — Gestapo. Pînă cînd ?"

Ieșind pe străzile Berlinului după căderea nopții, cu valize în mîini, ei mergeau grăbiți și din cînd în cînd se opreau să-și odihnească mîinile și să-și mai tragă răsuflarea. Cînd ridicau însă valizele să plece mai departe, pe asfalt rămîneau lozinci antinaziste.

Erau printre ei redactori, imprimatori și distribuitori ai ziarului bilunar „Frontul interior", organ de propagandă destinat mai ales masei de muncitori străini care lucrau în Germania. Ziarul avea ediții în germană, rusă, italiană, poloneză, cehă și franceză.

Erau dintre aceia care puneau manifeste antinaziste în cabinele telefonice, pe băncile metroului și tramvaielor, ori pe care le strecurau în cutiile poștale. Erau dintre aceia care redactaseră broșuri îndelung gîndite și imprimate în grabă mare, pe care le trimiteau celor ce făceau parte din sistemul nazist dar care nu împărtășeau întrutotul ideologia lui.

Erau printre ei, de asemenea, și cei care organizaseră fuga în Elveția și Suedia a evreilor evadați din lagărele de concentrare, persecutați ai regimului.

Erau, în sfîrșit, dintre aceia care proiectaseră o campanie de sabotaj pe scară națională și ale cărei pregătiri erau pe sfîrșite cînd Gestapoul a bătut la ușă.

Jos pălăria în fața acestor viteji, dar cîtă nebunie în toate acestea ! Mai întîi Schulze-Boysen, una din cele trei sau patru „surse" cheie ale informațiilor sovietice, punîndu-și frumoasa uniformă și ducîndu-se cu pistolul în mînă să-i apere pe acești băiețași în timp ce ei lipeau afișe pe ziduri — afișe pe care poliția le rupea cinci ore mai tîrziu — ori redactînd manifeste sau corectînd lucrările „Frontului interior" !

Este avertizat că sînt cu ochii pe el. Harnack, prudent, îl conjură să înceteze cu nebuniile lui ; el se încăpățînează. Hugo Buschmann, care nu e totuși un profesionist al informațiilor, dar care are bun simț, scrie : „Eu îi spuneam lui Harro că trebuia

să separe propaganda de munca foarte importantă a emisiunilor secrete. Experiența a dovedit că o asemenea propagandă sfîrșea totdeauna prin a fi descoperită. Ar fi fost îngrozitor dacă s-ar fi compromis astfel sarcini mult mai importante. Harro promitea, dar nu-și ținea niciodată cuvîntul. A continuat să le facă pe amîndouă pînă la sfîrșit."

Oare nevoia aceasta de a acționa îl făcea să se ocupe de toate și-l împiedica s-o ducă numai pe una pînă la capăt ?

Sau poate că, pentru a-și putea îndeplini teribila sa muncă, îi trebuia să simtă în jurul său generozitatea, entuziasmul, puritatea celor care își riscau viața în schimbul unor rezultate, de obicei, mediocre : el care lovea atît de sălbatic în fața hidoasă pe care i-o găsea țării sale, el avea poate nevoie de aceste biete dovezi — un manifest, o broșură — pentru a-și dovedi că și el contribuia la munca de a-i șlefui patriei o nouă față...

Membrii rețelei sînt însă torturați. Heinrich Kummerow, nemaiputînd îndura suferința, înghite sticla spartă a ochelarilor săi : nu moare totuși. Atunci își deschide venele ; i se dă imediat îngrijire medicală și din nou scapă.

Cu ajutorul unui material tăios își despică carnea între degetele de la picioare și își creează răni adînci pe care caută să le infecteze ; e salvat la timp de cangrenă. El fusese unul din cei mai buni ingineri de la „Loewe-Opta-Radio", firma de unde ieșiseră aparatele de radiogoniometrie, ingenios sabotate. Tot lui i se mai datorau planurile unui sistem de ghidaj pentru vînătorii de noapte și cele ale unei bombe iconoscopice.

Walter Husemann, ajustor, încearcă să se arunce pe o fereastră deschisă și să ducă după el în cădere pe S.S.-istul Panzinger ; sînt prinși la timp, înainte de a cădea în gol.

Johann Sieg și Herbert Grasse au reușit să se sinucidă.

Pentru a o determina pe Frieda Weselek să vorbească, copilului său i se pune țeava pistoletului în ceafă.

Schulze-Boysen și Harnack, deși sînt arși sălbatic, rezistă totuși. Se face apel atunci la arsenalul supliciilor medievale : li se strîng picioarele și antebrațele cu ajutorul unor cercuri de fier. Cei doi nu pot fi totuși determinați să vorbească.

Se încearcă apoi să se acționeze asupra soției lui Schulze-Boysen, Libertas, căreia i se promite că i se va salva viața dacă va face declarații adevărate. Înspăimîntată, aceasta relatează tot ce știe.

Puținul pe care uită să-l spună lui Koppkow, îl încredințează unei deținute cu care împarte celula și care, în fapt, este informatoarea Gestapoului. Libertas merge pînă acolo încît se lasă convinsă că aceasta dispune de anumite relații cu ajutorul cărora poate scoate din închisoare scrisori. Întocmește atunci cîteva misive pentru niște prieteni, în care face o serie de mențiuni foarte compromițătoare despre mai multe persoane și le remite noii sale cunoștințe. Acestea ajung, bineînțeles, în dosarele întocmite de Gestapo rețelei.

Frumoasă în așa măsură încît se interzisese să fie interogată între patru ochi, aventuroasă și oarecum neînfrînată, Libertas era evident făcută pentru a culege trandafirii vieții ; s-a înțepat în mărăcinii ei și s-a pierdut.

Descoperirea unei asemenea rețele de spionaj, din care făceau parte funcționari aparținînd mai multor ministere cu un rol predominant în stat, avusese efectul unei bombe. Hitler a cerut pedepsirea drastică și rapidă a membrilor ei.

Întrucît führerul ceruse să se păstreze o discreție absolută asupra acestui caz, afacerea a fost clasificată drept „secret de stat". Simplul fapt de a vorbi despre ea comporta riscul unei condamnări la moarte. Iată ce spune în acest sens G. Weisenborn, unul din șefii Gestapoului : „Nu puteam să ne permitem să dăm publicității asemenea fapte. Acuzații nu erau nici evrei, nici cetățeni cu mentalitate înapoiată sau ratați. Dimpotrivă, era

vorba de elita societății". Nu se face nici o mențiune la radio sau în ziare. Colegii lui Schulze-Boysen cred că el a fost trimis în misiune în străinătate. Ministrul economiei, Funk, continuă să-i trimită salariul lui Harnack. El n-a aflat decît în ultimul moment de trădarea adjunctului său. Ulrich von Hassel, membru eminent al rezistenței, scrie în jurnalul său : „O vastă conspirație comunistă a fost descoperită la Ministerul Aerului și în alte departamente. Pare să fie vorba de niște fanatici adversari ai regimului, care pretind că au vrut să creeze o organizație «de schimb», în eventualitatea unei victorii a bolșevismului". În saloane, în anticamerele ministerelor, pe culoarele cartierelor generale se vorbea mereu de acest abces al cărui miros greu, apărut dintr-o dată, infectase atmosfera Reichului : fiecare spunea că știe totul, iar ceea ce nu știa inventa ; afacerea devenise un mit și bănuielile erau fără margini ; Berlinul tremura de enervare, iar în ultimul timp începuse să tremure și de groază pentru că, acolo, pe malurile Volgăi, la Stalingrad...

Afacerea afecta substanțial chiar prestigiul vîrfurilor regimului fascist. Cel mai compromis era Göring : mai mulți ofițeri din Luftwaffe făceau parte din rețea. Simțind pericolul, reichsmareșalul reacționează viguros.

Mai tîrziu, cînd Ribbentrop își va scrie memoriile în celula sa din Nürnberg, el va alege acest episod pentru a arăta relațiile sale cu Göring :

„Cînd eram cu führerul și cu Göring, acesta din urmă îi sustrăgea atenția lui Hitler în folosul său și atunci eu nu mai existam ; sufeream pentru urmările pe care această situație le avea pe planul politicii externe. Göring știa admirabil să se folosească de influența pe care o avea pe lîngă Hitler. Îmi amintesc de o scenă caracteristică care s-a petrecut la castelul Klesheim ; în timp ce-l informa pe Hitler despre afacerea de spionaj cunoscută sub numele de Orchestra Roșie, în care erau amestecați mai mulți ofițeri de la Luftwaffe, Göring a aruncat

toată vina pe un funcționar nevinovat de la Ministerul de Externe. Hitler, căruia nu-i era pe plac personalul din Wilhelmstrasse, a fost, ca de obicei, de părerea lui Göring ; pentru restabilirea adevărului, a trebuit ca eu să protestez cu vehemență".

Gestapoul este neliniștit de graba cu care Hitler vrea să se termine cu prizonierii : ar însemna să ducă cu ei în mormînt o mulțime de secrete.

Göring începe atunci o insistentă campanie de convingere pentru ca Hitler să ordone judecarea acuzaților de către Curtea marțială a Luftwaffeului și nu de așa-zisul tribunal al poporului. Încăpățînarea lui triumfă. Gestapoul avea acum la dispoziție un răgaz de cîteva luni în care spera să smulgă de la prizonieri tot ce-l interesa.

Ilse Stöbe, alias „Alte" (Bătrîna) era funcționară la serviciul de informații al Ministerului Afacerilor Străine și îngerul păzitor, în contul Moscovei, al consilierului de ambasadă Rudolf von Scheliha. Ilse este o tînără comunistă convinsă și fără mistere.

Din punct de vedere estetic, Rudolf și Ilse nu constituiau un cuplu reușit, însă era destul de eficient din punct de vedere informativ.

Salariul lui Scheliha și dota soției sale ar fi fost suficiente pentru întreținerea haremului și grajdului, dar jocul de bacara l-a ruinat. În 1937 ajunsese la concluzia că singura soluție convenabilă pentru o nobilă odraslă a familiei din Silezia, ajunsă în situația sa, era să-și tragă un glonte în creier. În acel moment au intervenit însă sufletele bune de la Intelligence Service și de la Centru care i-au plătit datoriile, salvîndu-l de la trecerea pe lumea cealaltă.

Nu cunoaștem amănunte despre acțiunile sale ulterioare în folosul Londrei, dar știm că colaborarea cu Moscova a fost destul de activă. La Moscova, Directorul îi dădu, evident în mod aluziv, pseudonimul de „Arianul". Scheliha a devenit în curînd

faimos printre casierii Centrului prin enormitatea sumelor care i se vărsau. Serviciile sovietice sînt zgîrcite şi preferă oamenii de credinţă, agenţilor plătiţi. Dar Scheliha era pe atunci consilier de ambasadă la Varşovia, unde se juca o partidă diplomatică crucială. El era cel mai indicat să informeze Moscova asupra eforturilor germane de a alipi Polonia la coaliţia antisovietică.

Rapoartele sale erau plătite cu şase mii cinci sute de dolari, viraţi prin Chase National Bank din New York, via Creditul Lyonez.

În ajunul războiului, Scheliha a fost chemat la Berlin, dar a continuat să primească sume mari de la sovietici. În februarie 1941, lui i s-a remis, prin intermediul Ilsei Stöbe, care transmitea rapoartele lui Scheliha, suma de treizeci de mii de mărci. Patru luni mai tîrziu, planul „Barbarossa" i-a trimis pe diplomaţii ruşi la căminele lor şi l-a obligat pe Director să găsească un nou sistem de comunicare. A recurs la Kent. Pe 28 august 1941, cu şase săptămîni înainte de faimoasa telegramă cu cele trei adrese, Kent primea un mesaj prin care i se ordona să ia contact cu „Alte", care locuia în Wielandstrasse 37 — Berlin, şi să-i aranjeze o legătură radio independentă de grupul Schulze-Boysen. Kent a luat legătura cu un specialist în transmisiuni cu numele de Kurt Schulze, pe care l-a prezentat Ilsei Stöbe şi l-a însărcinat cu transmiterea rapoartelor lui Scheliha. Telegrama în care se menţiona pseudonimul de „Alte" a fost decriptată, ca şi celelalte.

Pe 12 septembrie 1942, Ilse Stöbe îi ajunge din urmă pe tovarăşii săi la închisoare. Refuză să mărturisească ceva, în ciuda textului incriminator. Continuă s-o interogheze. Dar nu numai în vederea obţinerii mărturisirilor sale vor Himmler şi Göring să cîştige timp: ei vizează mult mai departe, graţie interceptării unui alt mesaj. Da, acum se confirmă că Directorul credea că a descoperit minunea minunilor, codul „incasabil".

La începutul lui septembrie, staţia de recepţie germană din Praga interceptează şi descifrează această telegramă adresată de Director unei reţele de rezistenţă cehă: „Avertizaţi «Alte» Berlin — Charlottenburg 37, Wielandstrasse, de sosirea viitoare a lui Köster".

O femeie de-a Gestapoului se instalează în apartamentul Ilsei Stöbe. Doi poliţişti se ascund într-o cameră a imobilului din faţă. Capcana în care va cădea Köster e gata şi va permite poate să fie amestecat Ministerul de Externe în scandalul Orchestrei Roşii. Dar iată că o lovitură de trăsnet pietrifică dintr-o dată fiarele naziste ocupate mereu cu întinderea de curse una alteia şi le face dintr-o dată solidare: afacerea documentelor din Stockholm.

ULTIMA BĂTĂLIE A LUI SCHULZE-BOYSEN

Pe 30 septembrie, căpitanul de vas Eric Schulze, sosit din Olanda, pătrunde în imobilul Gestapoului, ca să-l întîlnească aci pe fiul său, Harro Schulze-Boysen.

Rudele celorlalți prizonieri ceruseră și ele permisii, dar cererile lor fuseseră respinse fără milă. Lui Schulze i se dădu totuși aprobare.

După neagra legendă care circulă și astăzi printre fostele cadre ale Abwehrului și Gestapoului, Eric Schulze, înflăcărat patriot, și-a scos pistoletul de îndată ce a fost în prezența fiului său și a încercat să-l împuște : a fost nevoie să se intervină pentru a fi împiedicat s-o facă.

Iată ce spune în acest sens tatăl lui Harro Schulze-Boysen :

„Comisarul Koppkow, colaboratorul lui Panzinger, m-a condus la primul etaj al imobilului, într-o cameră care nu părea ocupată. Un birou gol, într-un colț, o canapea lipită de perete, două fotolii și o măsuță. Am fost lăsat să aștept două minute. Deodată o ușă secretă se deschise și Harro își făcu apariția însoțit de Koppkow și de un alt comisar. Era foarte palid, slăbit și cu cearcăne adînci. Ne-am așezat unul lîngă altul și am început să discutăm.

Cei doi comisari se opriseră în spatele biroului şi ne supravegheau. Unul dintre ei părea că scrie un proces-verbal.

I-am spus lui Harro că am venit la el plin de sentimente paterne, ca să-l ajut. Mi-a răspuns calm, dar hotărît, că nu puteam să-i fiu de folos, că de ani de zile lupta împotriva regimului nazist, că era perfect conştient de consecinţele activităţii lui.

Unul dintre comisari a intervenit atunci şi a pus o întrebare cu privire la o chestiune de care Panzinger îmi vorbise deja şi care părea că produsese multe griji Gestapoului : Schulze-Boysen a trimis în străinătate, înainte de arestarea sa, documente secrete de o extremă importanţă ?

Harro evită un răspuns precis, lansîndu-se într-o serie de aprecieri cu privire la brutalităţile comise de regim. În curînd am fost anunţaţi că timpul afectat vizitei mele a luat sfîrşit. La plecare, la amîndoi ne-au venit lacrimi în ochi. Ne-am strîns mîinile tăcuţi, cu sentimentul că ne vedem pentru ultima oară, şi ne-am despărţit".

Documentele la care se referea poliţistul se pare că atestau crimele naziştilor. Ştirea că Schulze-Boysen ar fi trimis asemenea documente în străinătate a creat o adevărată panică printre conducătorii nazişti. „Mi-ar fi de ajuns să apăs pe un buton, a ameninţat Harro, ca documentele să ajungă la Londra, ori la Moscova, nu ştiu unde încă". Conducătorii nazişti nu cunoşteau conţinutul lor, fapt ce îi făcea să presupună orice. Ca de obicei, prima încercare de a se afla despre ce era vorba a fost teroarea fizică. Göring ordonă Gestapoului să întrebuinţeze „toate mijloacele pentru a-l obliga pe Schulze-Boysen să dezvăluie faptele". Himmler a semnat chiar şi o autorizaţie oficială pentru un „interogatoriu întărit". Asta însemna, în jargonul judiciar nazist, că prizonierul putea fi biciuit. Supliciul administrat lui Schulze-Boysen a fost regulamentar şi trecut în procesul-verbal. Ingrozitoare comicărie şi zadarnică mascaradă:

ce puteau face cîteva lovituri de bici, pe care le suportă şi nişte actori de comedie fără să crîcnească ?

Neputînd să-l înfrîngă cu aceste mijloace, au încercat să-l înduioşeze, admiţînd să fie vizitat de tatăl său.

Cineva sună la uşa Ilsei Stöbe. O agentă a Gestapoului, care fusese lăsată în casă după arestarea Ilsei Stöbe, se grăbi şi deschise. În prag era un tînăr care spuse cu voce joasă :

— Caut o veche cunoştinţă...

— Pe cine ?

— O veche cunoştinţă.

— Intraţi, eu sînt.

Băiatul întinde un plic şi dispare. Cei doi poliţişti instalaţi în imobilul din faţă n-avuseseră timpul necesar să intervină. Nimeni nu va şti niciodată cine era mesagerul, de unde venea, de la cine primea ordine.

În plic, o foaie de hîrtie cu această singură frază : „Köster va sosi probabil pe 20 octombrie. Aranjaţi legătura Köster-Scheliha".

Gestapoul se năpusti la Ministerul Afacerilor Externe pentru ca să afle aci că Rudolf von Scheliha este plecat în Elveţia. Fugise, fără îndoială. Arestarea Ilsei Stöbe trebuie că îl alarmase. Se ordonă atunci să fie supravegheat de agenţii nemţi care operau în Elveţia. Dar cum să-l aducă în Germania ?

Pe 21 octombrie, pe 22 şi în zilele următoare, nu s-a prezentat nimeni la domiciliul Ilsei Stöbe. În noaptea de 22 spre 23, Luftwaffeul a semnalat zborul deasupra Prusiei Orientale a unui bombardier rus care a plecat înapoi fără să lase bombe. Venise, deci, Köster.

Apoi Gestapoul a primit de la un agent elveţian această veste uimitoare :

„Scheliha îşi face bagajele şi se grăbeşte să revină în Germania". Călătoria sa nu era, deci, o fugă ? Era cumva nevinovat, în ciuda misteriosului mesager ? Serviciile sovietice, pre-

venite de arestarea Ilsei Stöbe, căutau cumva să îndrepte Gestapoul pe o pistă falsă ? Ori, pur şi simplu, informaţia agentului elveţian era inexactă ?

Pe 26 octombrie, pe la orele cinci după-amiază, cei doi poliţişti plasaţi în faţa apartamentului Ilsei Stöbe au văzut intrînd în imobil un om de talie mijlocie, îmbrăcat într-un impermeabil şi avînd în mînă o valiză. Şi-au părăsit „adăpostul" şi au ieşit pe stradă. Agenta Gestapoului era înarmată cu un revolver ascuns sub taior, iar cei doi colegi erau gata să-i sară în ajutor, pentru că era imposibil să se prevadă reacţia lui Köster, în cazul cînd ar fi descoperit substituirea.

Au trecut cinci minute. Omul reapăru. Nu mai avea valiza şi se îndepărtă cu pas liniştit. Unul dintre poliţişti începu să-l fileze. Celălalt se grăbi să intre în apartament. Femeia, radiind de bucurie, îi dădu raportul. Era chiar Köster. Valiza conţinea un emiţător. El a cerut să-l întîlnească pe Scheliha şi i-a propus o întîlnire în aceeaşi seară la cafeneaua Adler, Winttenbergplatz. A mormăit ameninţări împotriva lui Scheliha, afirmînd că, dacă acesta refuză să meargă drept, o să-l facă să cadă. I-a arătat femeii o chitanţă de şase mii cinci sute dolari, semnată de diplomat în 1938. Köster s-a dus la întîlnire, unde a fost arestat. Numele său adevărat era Heinz Köhnen, fiul unui fost deputat comunist în Reichstag. Tatăl lui era la Londra, unde participa la celebra „Opération Radio-Noire", încercare de a demoraliza Wehrmachtul pe calea undelor ; în fiecare zi nemţii antinazişti îi instigau pe compatrioţii lor la rebeliune şi le dădeau veşti pe care ei n-aveau de unde să le cunoască, fiind cenzurate de Goebbels. Fiul s-a dus la Moscova. Centrul l-a înrolat în „Operaţia Paraşuta", încercare de reanimare a reţelei germane. După Erna Eifler, Wilhelm Fellendorf, Albert Hossler şi Robert Barth — toţi patru trimişi în ajutorul berlinezilor şi căzuţi în mîinile Gestapoului — Heinz Köhnen sosise cu un bombardier rus şi fusese paraşutat lîngă Osterode, în Prusia Orientală. Misiunea sa principală consta în a lua contact cu Scheliha

şi a-i redeştepta zelul. De cîtva timp rapoartele consilierului de ambasadă erau rare şi mediocre, deşi postul său la Ministerul de Externe îi oferea posibilităţi sporite de pătrundere în secretele diplomaţiei germane. Explicaţia pasivităţii lui trebuia probabil căutată în frica ce-l domina. Evident, ambianţa Berlinului din 1942 nu era aceeaşi cu cea a veselei Varşovii dinainte de război. Scheliha ar fi dorit, probabil, să se retragă din acest „joc", unde îşi risca viaţa, dar partida Directorului nu putea fi abandonată aşa uşor. Heinz Köhnen venise de la Moscova tocmai ca să-i reamintească acest lucru. El era purtătorul a opt mii de mărci şi a vechii chitanţe care data din 1938. Dacă sursa de îmbogăţire nu era suficientă pentru a reîncălzi entuziasmul lui Scheliha, ameninţarea cu predarea chitanţei Gestapoului, fără îndoială că era mult mai convingătoare.

Nu ştim dacă Köhnen a fost torturat sau a vorbit fără să fie constrîns fizic, zdrobit fiind de faptul că Gestapoul ştia totul despre el graţie mărturisirilor primilor patru paraşutişti. Unul dintre anchetatori declară : „I-am pus în faţă adresa unde stătuse la Moscova, tramvaiul pe care îl lua pentru a se duce la şcoala de spionaj, forma porţilor acestei şcoli, numele studenţilor, profesorilor şi prietenilor lui etc.; s-a simţit demascat şi a trădat".

Ilse Stöbe a vorbit şi ea, convinsă că tăcerea sa n-ar mai fi folosit la nimic de acum înainte ; Rudolf von Scheliha a vorbit încă de la arestarea sa la postul de frontieră din Constanţa. Göring a reuşit să-l compromită pe Ribbentrop. Cît despre Himmler, acesta îşi făcuse suma de mostre : în afară de S.S.-iştii săi şi de cancelaria lui Bormann, toate organismele Reichului vor avea cîte un reprezentant în boxa acuzaţilor.

Procesul însă nu se putea deschide înainte de a se reglementa afacerea documentelor de la Stockholm.

Nimeni nu ştie ce gînduri îl frămîntau pe Schulze-Boysen în celula sa şi sînt greu de înţeles planurile unui om care nu

mai avea decît o singură carte în mînă, de care însă depindea viața sa. Harro a fost extraordinar pînă la capăt, reușind chiar din fundul temniței sale să-i facă să tremure pe bonzii naziști. Altul, în locul lui, s-ar fi cramponat sălbatic de această ultimă licărire de salvare ; i-ar fi avertizat pe Panzinger și Koppkow că documentele de la Stockholm vor fi publicate de la prima execuție a unui singur membru al organizației și ar fi așteptat pe urmă rezultatul pariului. Harro n-a așteptat. El a jucat cinstit cu Gestapoul. El i-a declarat lui Panzinger că este gata să dezvăluie ascunzătoarea dosarelor dacă i se garantează că nici o execuție nu va avea loc înainte de 31 decembrie 1943, un an mai tîrziu. El era deci convins că Hitler va pierde războiul în acest răstimp. Gestapoul a făcut cunoscută această propunere autorităților superioare : lui Himmler, Göring și chiar führerului. Tîrgul s-a încheiat. Schulze-Boysen cerea, de asemenea, ca tatăl său să fie prezent cînd se vor face aceste dezvăluiri și ca Gestapoul să întărească în fața lui promisiunea. Eric Schulze povestește : „Harro a intrat în cameră cu un surîs încrezător. Panzinger l-a încredințat solemn că acordul va intra în vigoare de îndată ce va fi spus adevărul asupra ascunzătorii documentelor, oricare ar fi această ascunzătoare. După o clipă de liniște destinată să pregătească efectul, Harro a declarat : «Documentele nu s-au mișcat din dulapurile Ministerului Aerului. Eu am trezit voit bănuielile Gestapoului, pentru ca să am în mînă un mijloc de presiune». Stupoarea comisarilor era fără margini. După un moment, Panzinger a declarat că au fost completate condițiile contractului și că acordul, în consecință, era valabil".

In prima zi a procesului, în localul închisorii din Plotzensee, unde se decapitau condamnații la moarte, o echipă de muncitori era deja la lucru. Fixau de plafon o șină de oțel prevăzută cu niște cîrlige culisante. Personalul închisorii nu înțelegea nimic din scopul acestei instalații făcute în grabă (considerată „importantă și urgentă"), deoarece Codul penal era

clar : orice condamnat la moarte trebuie să fie împușcat sau decapitat : în Germania nu se spînzură. Curtea era compusă din ofițeri superiori. Acuzația urma să fie susținută de procurorul Manfred Roeder, oberstgerichsrat din Luftwaffe, căruia i s-a dat, datorită zelului său fanatic, porecla de „copoiul lui Hitler". Avocații, desemnați din oficiu, n-au avut timp să studieze dosarul și se pare, de altfel, că unii dintre ei nici nu doriseră s-o facă.

În boxă se află treisprezece membri ai Orchestrei Roșii. Soții Schulze-Boysen și Harnack fac, evident, parte din prima serie. Sînt acolo și Horst Heilmann, din echipa de descifrare a lui Kludow, Herbert Gollnow, tînărul ambițios care îi antrena pe transfugii caucazieni, Kurt Schulze, radiotelegrafistul lui Scheliha, și elevul său Hans Coppi, „pianistul" amator al lui Schulze-Boysen. Tot acolo se află și Johann Graudenz, fostul corespondent al agenției „United Press" la Moscova și al ziarului „New York Times" la Berlin. Însărcinat cu relațiile dintre uzinele de armament și Luftwaffe, el îi comunica lui Schulze-Boysen cifrele producției aeronautice germane și toate amănuntele asupra tipurilor de avioane, performanțelor și armamentului lor. Lîngă comunistul Schumacher, sculptor, se află reacționarul colonel Erwin Gehrts, amatorul de spiritism și clientul ghicitoarei în cărți Ana Krause. Mai sînt acolo Günther Weisenborne, soția lui Schumacher, Elisabeta, și o femeie tînără cu surîsul radios, foarte frumoasă și plină de vitalitate : contesa Erika von Brockdorf. Ca și Elisabeta, ea fusese funcționară de la începutul războiului la Ministerul Muncii. Soțul ei era ofițer. Erika von Brockdorf adăpostise la ea acasă un emițător și îi găzduise pe niște parașutiști. Văzînd-o asistînd la procesul său ca la o sărbătoare, procurorul Roeder îi spuse : „O să vă piară în curînd pofta de rîs". Răspunsul fu prompt : „Nu atîta timp cît vă voi vedea pe dumneavoastră".

Cei treisprezece acuzați știu că pe ei îi paște pedeapsa supremă. Dar Harro Schulze-Boysen speră că chiar dacă se va

pronunța pedeapsa cu moartea, ea nu va fi aplicată decît peste un an.

Cît despre Libertas, ea este convinsă că o așteaptă o condamnare ușoară — poate chiar că o să-i dea drumul la sfîrșitul procesului. Dosarul procurorului se sprijină aproape în întregime pe declarațiile ei și domnii de la Gestapo i-au spus că ea este ceea ce era în Anglia „un martor al Coroanei" : recunoașterile și mărturisirile ei împotriva complicilor săi aveau s-o absolve de pedeapsă. Deci și ea, Libertas, „martor al Gestapoului", se va bucura de binefacerile prevederilor acestei legi. E adevărat că în codurile germane nu se prevedea nimic în acest sens, dar de mult timp justiția din Germania făcea ce voia cu codul. Libertas este sigură că o să iasă din această încurcătură. Procesul se ținea cu ușile închise, dar erau totuși cîțiva spectatori în sală : ofițeri ai Gestapoului și reprezentanți ai diverselor ministere implicate în scandal.

Roeder a fost la înălțimea reputației sale. Lui îi era suficient să se dovedească că acuzații se dedaseră la spionaj pentru a obține pedeapsa capitală. Viața celor treisprezece nu îl mai interesa, acum împotriva memoriei lor se îndîrjea. El îl acuză pe Schulze-Boysen că a dat o altă destinație fondurilor organizației ; făcu, de asemenea, o schemă detaliată a legăturilor amoroase ale fiecăruia. Scopul era, evident, acela de a lipi o mască de noroi pe fața acuzaților. Dar pentru care ochi ? Publicul nu știa nimic despre proces ; Roeder și judecătorii credeau că el nu va afla niciodată nimic. Șefii Gestapoului și oficialii naziști prezenți în sală nu erau oameni care să se emoționeze în fața cîtorva năzbîtii erotice ; ei îi cunoșteau, de altfel, pe cei care erau în boxă. Posteritatea ? Da, pentru ca trebuia procurorul să arate aceste imagini pornografice, uitînd că posteritatea nu este la ordinul curților marțiale și că verdictul său diferă uneori de sentințele lor. Arvid Harnack, cu vocea tărăgănată și surdă, se mărgini la o declarație de principiu. El termină astfel : „Eu am acționat din convingerea că idealurile Uniunii Sovietice deschid calea salvării lumii. Scopul meu a fost distrugerea regimului hitlerist prin toate mijloacele". Schulze-Boysen se bătu ca un leu, negînd fiecare detaliu care nu era dovedit cu probe.

Din acuzat se făcu acuzator și țintui la stîlpul infamiei pe adversarii săi prin intervenții în care ardeau, mereu intacte, pasiunea și ardoarea sa obișnuită. Au trebuit să intervină ca să-l facă să tacă. Ceilalți au fost la înălțimea lui. Un oficial prezent la proces ne spune : „Fapt este că ei s-au comportat cu toții într-un mod impecabil. Afară de Libertas".

Unsprezece condamnați la moarte și doi la închisoare : Mildred Harnack, care a fost condamnată la șase ani închisoare, și Erika von Brockdorf, care a primit zece ani. „Cînd s-a pronunțat verdictul, povestește avocatul Behse, Libertas a țipat și a leșinat. Deși eu o implorasem nu o dată să fie conștientă de situația ei și să se pregătească pentru mai rău, ea a rămas pînă atunci încrezătoare și optimistă. Îmi explica că Gestapoul, ca recompensă a mărturiilor sale, îi promisese o pedeapsă ușoară sau chiar libertatea..."

În principiu, sentința era supusă ratificării președintelui Curții marțiale ; el putea s-o confirme sau s-o infirme. Dar în acest caz deosebit Hitler își rezervase el acest privilegiu, ca preț al renunțării la un tribunal al poporului.

Soarta celor treisprezece stătea deci în mîinile lui. Un mesager se duse să-i raporteze lui Göring imediat ce se pronunță sentința. Reacția lui a fost violentă : explodă la cuvintele „pedeapsa cu închisoarea" și spuse că führerul nu va fi niciodată de acord.

Cîteva ore mai tîrziu, Hitler personal era informat de aghiotantul său, amiralul Puttkamer. Confirmă pedepsele cu moartea și ordonă un nou proces pentru Mildred Harnack și Erika von Brockdorf.

Pe 22 decembrie 1942, trei zile mai tîrziu, toți unsprezece aveau să moară.

Execuția lui Herbert Gollnow și a colonelului Gehrts fusese amînată pentru că aveau nevoie de ei în al doilea proces cu Mildred Harnack. Locul lor fusese luat de Rudolf von Scheliha și Ilse Stöbe.

Ziua de 22 decembrie a fost lugubră și rece ; un vînt glacial din est sufla în direcția Berlinului.

Femeile au fost decapitate, conform legii. Pentru a desăvîrși calvarul lui Libertas, i se dezvălui că tovarășa de celulă și confidenta sa, Gertrude Breiter, era informatoarea Gestapoului. Cu cîteva ore înainte de sfîrșitul ei, Libertas îi scria mamei sale :

„Mi-a fost dat să beau cupa amărăciunii pînă la fund și să aflu că o persoană în care aveam deplină încredere, Gertrude Breiter, m-a trădat. Și eu mi-am trădat, din egoism, prietenii. Voiam să fiu liberă și să revin lîngă tine, dar, crede-mă, sufăr enorm pentru greșeala mea".

A doua zi, pe 23 decembrie, mama ei, frumoasa contesă Thora Eulenburg, pianistă renumită, alergase la Berlin și bătuse la poarta fiecărei închisori pentru ca să i se dea fetei pachetul de Crăciun pe care i-l pregătise. A fost respinsă peste tot, fără să i se spună că Libertas fusese executată cu cîteva ore mai înainte. Atunci, epuizată, înnebunită de groază, biata femeie s-a dus la prietenul său, mareșalul Göring ; acesta îi cerea adesea să cînte la pian pentru invitații săi. Göring a simulat că nu știe nimic.

În cursul după-amiezii cei opt bărbați au fost transferați de la Prinz-Albrechtstrasse la închisoarea din Plotzensee. Înainte de a-și părăsi celula, Harro a ascuns într-un interstițiu al peretelui un poem pe care îl scrisese atunci.

Îl preveni pe un alt prizonier de existența lui, care, după război, a revenit să scotocească prin ruinele imobilului. Ca prin

minune, poemul scăpase intact. El se termina cu strofa următoare :

„Argumentele ultime
Nu sînt ștreangul sau cuțitul
Și-ai noștri judecători de azi
Nu vor fi și la judecata de pe urmă".

Au fost închiși în opt celule. Fiecare condamnat a avut dreptul să scrie o scrisoare de adio.

Iată ce a scris Arvid Harnack familiei sale :

„Dragii mei,

Peste cîteva ore, eu am să părăsesc această viață. Aș vrea să vă mai mulțumesc încă o dată pentru toată dragostea cu care m-ați înconjurat, mai ales în timpurile acestea din urmă. Gîndindu-mă la această dragoste, povara mi s-a părut mai ușoară. Sînt, deci, calm și fericit.

Aș fi vrut să vă mai văd o dată pe toți, dar, vai, nu e posibil. Gîndurile mele se îndreaptă spre voi ; fiecare trebuie să știe asta, mai ales maman.

Pentru ultima dată, vă îmbrățișez pe toți.

Al dumneavoastră, Arvid

P. S. Trebuie ca dumneavoastră să sărbătoriți Crăciunul ca de obicei. Aceasta este ultima mea dorință".

Harro Schulze-Boysen scria :

„Dragi părinți,

Iată, momentul a sosit : în cîteva ore voi părăsi «eul» meu. Sînt perfect calm și vă rog și pe dumneavoastră să fiți la fel, să aflați vestea cu nepăsare. Lucruri atît de importante sînt azi în joc pe acest pămînt încît o viață omenească care se stinge nu mai contează.

Despre ce a fost, despre ce am făcut eu, nu vreau să mai vorbesc. Tot ceea ce am făcut, am făcut din capul meu, din inimă și cu convingere.

Moartea aceasta îmi convine. Oricum, eu am ştiut totdeauna că ea va fi astfel. Ea este «moartea mea personală», cum spunea Rilke.

Numai cînd mă gîndesc la dumneavoastră am inima grea, mult prea grea, dragii mei. Libertas îmi este aproape şi-mi va împărtăşi soarta la aceeaşi oră. Încercaţi acum în acelaşi timp pierderea şi ruşinea, deşi nu le-aţi meritat. Timpul va îndulci însă durerea voastră : sînt convins că aşa va fi.

Eu nu sînt decît un pionier, cu elanurile mele impetuoase şi intenţiile mele, uneori puţin confuze. Credeţi cu mine că timpul, care este drept, va face ca totul să trăiască.

Mă voi gîndi pînă la sfîrşit la ultima privire a tatălui meu, mă voi gîndi la lacrimile de Crăciun din partea măicuţei mele dragi. Mi-au trebuit aceste ultime luni pentru ca să mă apropii atîta de dumneavoastră, eu, fiul risipitor, revenit definitiv la căminul său. După atîta impetuozitate şi pasiune, după atîtea drumuri care vi se vor părea ciudate, am regăsit, în sfîrşit, drumul spre casă.

Mă gîndesc, de asemenea, şi la bunul H şi mă bucur că el este mai bine.

Gîndurile mele se îndreaptă spre Fribourg, unde am văzut-o pe Helga şi ai săi pentru prima şi ultima oară. Da, eu evoc amintirea unei vieţi pline şi frumoase, pentru care vă datorez atît cît niciodată nu i s-a datorat cuiva.

Dacă aţi fi aici m-aţi putea vedea cum rîd în faţa morţii. E mult timp de cînd am învins-o. E ceva obişnuit în Europa ca spiritul să fermenteze în sînge. E posibil ca noi să nu fi fost decît nişte bieţi imbecili. Dar, atît de aproape de moarte, ai cu prisosinţă dreptul la o cît de mică iluzie personală.

Şi acum, eu vă dau mîna tuturor, iar aici voi depune o lacrimă drept sigiliu şi, în acelaşi timp, garanţie a dragostei mele.

Al dumneavoastră, Harro"

Din întîmplare, de sosirea la Plotzensee a unui grup de condamnaţi la moarte a aflat şi preotul Poelchau. Acesta s-a dus imediat şi i-a vizitat pe fiecare dintre ei. Cel mai mult l-a impresionat sculptorul Schumacher, care, cu cîteva ore înainte de moarte, nu-şi pierduse nimic din buna dispoziţie care-l caracteriza. Harro, dimpotrivă, i s-a părut că se zbîrleşte în faţa obstacolului. Nu că i-ar fi fost frică : calmul său era absolut, ci pentru că i se luau toate posibilităţile de a acţiona ; asemenea soldatului învins şi sfîşiat de durere cînd trebuie să se predea adversarului cu arme cu tot, Harro Schulze-Boysen trebuia să aştepte, cu o totală pasivitate, moartea.

Poemul pe care îl ascunsese în celula sa arunca acest strigăt:

„Cu moartea aproape
Cît de mult iubeşti tu viaţa...
Şi plin peste poate-ţi este sufletul
De ceea ce aruncai înainte".

Becurile din celule au fost aprinse foarte devreme, deşi nu era încă noapte. Pe coridor, gardienii patrulau în tăcere. Asemenea unor roboţi, ei erau zidiţi, parcă, în liniştea aceasta ostilă.

Un oficial ajunse înaintea celorlalţi şi se duse la Scheliha. Ribbentrop ceruse o amînare a executării consilierului de ambasadă, pretextînd că acesta nu spusese tot ce avea de spus despre informaţiile trimise ruşilor. Se aştepta răspunsul la această cerere. Cum ea putea să întîrzie, Ministerul de Externe preferase să trimită la Plotzensee pe unul din funcţionarii săi, Karl Hoffman [1] : în caz de răspuns favorabil, se va găsi la locul respectiv.

Hoffman îl cunoştea pe Scheliha. Fără îndoială că Scheliha era un trădător, dar Hoffman se gîndea că poate nu era totul pierdut ca să-i salveze viaţa, dacă nu-l băgaseră în aceeaşi oală cu oamenii Orchestrei Roşii.

[1] Pseudonim dat de autor. — N.A.

Preotul Poelchau îl găsi pe Arvid Harnack calm și senin. El era gata să moară pentru convingerile lui, chiar dacă știa foarte bine că un asemenea sacrificiu nu salva Germania. Temerile sale în legătură cu poporul german, căruia Hitler îi corupsese sufletul, au fost împărtășite preotului Poelchau.

Hans Coppi, fostul radiotelegrafist al lui Schulze-Boysen, se gîndea probabil la fiul său, venit pe lume la 27 noiembrie recent în închisoarea unde era închisă soția sa, Ilde. De îndată ce a aflat de nașterea fiului său, Hans i-a scris Ildei o scrisoare în care o îndemna să nu se frămînte pentru viitor și să se bucure de marea fericire pe care i-o oferea viitorul.

Amînarea nu sosea. Hoffman, sufocat de cruzimea acestor ore interminabile, văzu în sfîrșit cum gardienii s-au apropiat de condamnați ca să le facă ultima toaletă. Li se tăie părul și li se ordonă să-și schimbe îmbrăcămintea. Apoi au sosit oficialii. Preotul Poelchau se plînse lui Roeder că n-a fost anunțat oficial de execuție. Procurorul îi răspunse : „Participarea unui ecleziast nu a fost prevăzută".

Gardienii i-au scos pe condamnați din celulele lor și i-au adunat pe coridor. A început apelul. Cînd s-a terminat, cei opt condamnați au primit ordin să înainteze spre ușa culoarului. Au plecat toți cu pasul hotărît și capul sus, afară doar de Scheliha, care se rostogolea pe ciment și urla că el nu voia să fie ucis. O perdea mare ascundea sala de execuție. Cortegiul s-a oprit, apoi unul din colțurile perdelei s-a ridicat și călăii și-au făcut apariția. Erau trei, îmbrăcați în redingotă de ceremonie, cu mănuși albe și cu pălării înalte cu boruri largi. Aceștia preluară condamnații și îi duseră în partea cealaltă a perdelei, urmați de oficiali. Preotul Poelchau n-avu dreptul să-i însoțească.

În interior, lîngă ușă, făcură o nouă oprire. La cîțiva metri depărtare de ghilotina din mijlocul sălii, președintele Curții Marțiale le mai citi o dată condamnările. După aceea, condamnații își reluară marșul și depășiră ghilotina ; printr-o ușă deschisă în dreapta lor își observară coșciugele aranjate într-o anexă. De o șină de oțel se legănau opt frînghii cu lațuri la capete. Condamnatul trebuia să se urce pe un scăunel, apoi unul dintre călăi îi trecea frînghia după gît, iar celălalt îi lua scăunelul. Această moarte fusese aleasă de Hitler pentru că ea îl supunea pe condamnat la chinuri grele. Cu ghilotina, totul se sfîrșea prea repede, în numai unsprezece secunde.

Cînd totul se sfîrși, procurorul Roeder spuse, la ieșirea din sala de execuție :

„Schulze-Boysen ăsta a murit ca un adevărat bărbat".

MARELE JOC

Franz Fortner relatează: „N-am asistat la toate interogatoriile Marelui Şef, căci după arestarea sa eu m-am întors la Bruxelles. Dar pot să vă garantez un lucru: dacă Marele Şef a vorbit, asta n-a făcut-o de teamă că va fi torturat sau pentru a-şi salva pielea. Omul acesta nu ştia ce e frica. Nu avea nimic comun cu un Raichman sau cu un Wenzel. Chiar şi dacă ar fi fost torturat, sînt convins că n-ar fi spus nimic, dacă s-ar fi hotărît să tacă. Vedeţi, eu nu i-am înţeles atitudinea decît mult mai tîrziu, după război, cînd am cunoscut puţin mai bine metodele spionajului sovietic. Trepper a fost un om foarte inteligent, extraordinar de inteligent! Ne-a tras tare pe sfoară! Într-un loc, ruşii montează totdeauna trei reţele: o reţea activă, o reţea de rezervă şi o reţea «care doarme». Cînd reţeaua activă este nimicită, nu pierd timpul: fac peste ea o cruce şi pun în funcţiune reţeaua de rezervă. Reţeaua «care doarme» trece în rezervă, gata să preia ştafeta la viitoarea lovitură grea. Înţelegeţi şiretlicul acum? Trepper ne-a oferit cîteva firimituri asupra cărora noi ne-am grăbit să ne aruncăm şi, în timp ce noi ne pierdeam timpul cu măturatul cioburilor reţelei sale, reţeaua de rezervă îi lua liniştită locul! Trepper a vorbit, e adevărat, dar

a vorbit din ordin. Trebuia s-o facă. Oricît de curios ar părea lucrul acesta, tăcînd el ar fi trădat Moscova".

Fortner probabil că se înşeală confundînd Orchestra Roşie, adunată la sunetul tunului, cu reţelele minuţioase pe care Centrul le va monta mult mai tîrziu, cînd va fi pace. Căci dacă Moscova ar fi dispus în Franţa de asemenea reţele, Trepper n-ar fi fost frămîntat atît de mult de problema transmisiilor. Într-o asemenea situaţie probabil că el ar fi ordonat să fie „activaţi" cîţiva radiotelegrafişti din rezervă.

Trei reţele? Să zicem că da. Poţi găsi cadre, poţi recruta agenţi, poţi forma radiotelegrafişti. Dar sursele? Ele nu se pot înmulţi după dorinţă. O sursă nu se formează: se descoperă şi se captează. Teoria lui Fortner se aplică doar în cazul lui Grossvogel sau al lui Katz. Trepper poate să-i trădeze pe aceşti vechi camarazi, ei au înlocuitorii lor în reţeaua de rezervă. Dar cine îl va înlocui pe Maximovici? Cine o va înlocui pe Kathi Voelkner?

Minuţiozitatea Directorului nu merge totuşi pînă în a prevedea în 1942 „surse de rezervă" şi „surse care dorm"...

Puţin importă slăbiciunile explicaţiei lui Fortner. Acesta l-a arestat pe Trepper şi a petrecut cu el mai multe ore. El este convins că nici frica de suferinţe, nici frica de moarte nu l-ar fi făcut să vorbească. Rapoartele Gestapoului o dovedesc. Trebuie deci că a fost un motiv la mijloc. Care?

Specialiştii francezi au toţi aceeaşi părere.

Trepper, o dată arestat, nu s-a mai gîndit decît la protejarea Partidului Comunist şi a organizaţiilor sale satelite. Arestarea Comitetului Central era urmărită cu îndîrjire de Gestapo, care s-a străduit s-o facă pînă în ultima zi a ocupaţiei din Franţa, şi arhivele arată cît de aproape de reuşită ajunsese. Şefii comunişti importanţi, identificaţi de el, au fost lăsaţi în libertate în speranţa că ei îl vor duce pînă în cel mai înalt vîrf. Comitetul Central însă era de o prudenţă extremă. Rémy, cînd ia contact cu el, manifestă o oarecare iritare din această cauză.

„Acest comitet fantomă se înconjoară cu o asemenea protecţie, încît îi trebuie cel puţin cincisprezece zile pentru ca să răspundă la cea mai mică dintre întrebările mele". Tot el însă, mai departe, adaugă, nu fără să recunoască: „Comuniştii pot să ne dea lecţii în materie de prudenţă". Motivele acestei prudenţe şi ale îndîrjirii germane sînt evidente: arestarea Comitetului Central ar fi dat o lovitură mortală rezistenţei comuniste în întregime. Or, prin Trepper, Gestapoul avea posibilitatea să ajungă pînă la el.

Acesta probabil i-a predat pe cei care mai rămăseseră din reţea ca să convingă Gestapoul de bunăvoinţa şi sinceritatea sa spre a salva astfel numeroşi oameni cu merite mai mari decît cei trădaţi.

Dar dacă ipoteza era adevărată, asta nu înseamnă că ea era exactă. Există oare vreo certitudine că atitudinea lui Trepper fusese cu adevărat determinată de raţionamentul care i se atribuia?

M-am dus la Stuttgart să discut în această privinţă cu Heinrich Reiser.

Reiser este un om voinic, cu părul alb, tăiat foarte scurt, cu ochii albaştri şi pielea roz. Ia loc pe un scaun, îşi încrucişează braţele şi vorbeşte în franceză cinci ore în şir fără un gest, fără o mimică, fără o tremurătură a feţei. Îl auzi aproape şi ce gîndeşte. Fiecare cuvînt cîntăreşte o tonă.

Fusese hauptsturmführer S.S., dar un bătrîn copoi profesionist, ca şi Giering. Specialist în contraspionaj, a fost încorporat la Paris la începutul ocupaţiei. Giering, ca şef al Comandoului, făcea continuu naveta între Berlin, Bruxelles şi Paris. Elefantul Reiser însă, nu se mişca din loc. Giering supraveghea

totul pe scară internațională, iar Reiser era adjunctul lui care comanda în Franța.

El spune : „Împotriva Orchestrei Roșii am luptat încă înainte de crearea Comandoului : pe soții Sokol eu i-am arestat.

Nu știam că ei lucrau pentru ruși. Credeam că era vorba de o rețea de rezistență oarecare, la ordinele Londrei. Berlinul i-a cerut imediat. Dacă au fost torturați, aceasta s-a întîmplat la Berlin, nu la Paris.

Încă de la sosirea mea în Franța, eu le-am spus oamenilor mei că nu trebuie să-i brutalizăm pe prizonieri. În serviciul meu nu s-a torturat niciodată. De altfel, la sfîrșitul războiului, noi am fost arestați de francezi și ținuți foarte mult timp în închisoare, dar ancheta s-a terminat printr-o neurmărire judiciară.

Dacă am fi torturat, nu ne-ar fi dat drumul așa ușor. Pentru recalcitranți, pentru cei care nu voiau să vorbească, era un serviciu special, complet independent : «serviciul pentru interogatorii întărite». Se petreceau acolo lucruri foarte neplăcute.

Pe Katz eu l-am arestat. L-am prins cu ajutorul lui Raichman, care cunoștea cîteva adrese ale unor oameni ce aveau legături cu Katz. Am ordonat ca toate adresele acestea să fie supravegheate, dar n-am ajuns la nici un rezultat. Pînă la arestarea Marelui Șef mai era cum era, dar după aceea Katz parcă înnebunise. Schimba continuu adăpostul. Într-o noapte s-a refugiat la o prietenă, o comunistă, pe care Raichman ne-o semnalase.

Supraveghetorii m-au alarmat și m-am dus și l-am arestat".

Oare să-l înșele memoria ? L-am întrerupt : „Domnule Reiser, cred că faceți o confuzie : Katz v-a fost trădat de Trepper însuși..." „Nu este adevărat, Marele Șef n-a trădat pe nici unul din agenții săi, pentru simplul motiv că nu i s-a cerut s-o facă. Dacă ar fi făcut-o, eu aș fi știut ; eram acolo prezent în permanență."

„Raportul Gestapoului e totuși explicit. Trepper i-a telefonat lui Katz și i-a fixat o întîlnire la stația de metro Madeleine, în fața monumentului Morris. Cînd Katz a fost adus în strada Saussaies, Trepper i-a spus : «Trebuie să lucrăm cu domnii aceștia. Jocul s-a sfîrșit»".

Reiser se așeză puțin mai bine pe scaun, își micșoră ochii și-mi răspunse :

„Ascultați-mă pe mine, domnule. Dacă vreți să înțelegeți ceva din afacerea asta, nu trebuie să credeți nici un cuvînt din ce spune Gestapoul despre Marele Șef. Mă înțelegeți ? Nici un cuvînt !"

SOARE ŞI CEAŢĂ

Marele Şef fu adus în strada Saussaies. Aci a fost primit de stăpînul locurilor, sturmbannführerul S.S. Boemelburg, care cu două săptămîni mai devreme plecase să-l aresteze pe Kent la Marsilia. Boemelburg, văzîndu-l pe Trepper, a exclamat: „Ah, în sfîrşit, îl avem pe ursul sovietic!". În timpul jumătăţii de oră care a urmat, Comandoul a telefonat la Berlin vestea şi l-a urcat pe prizonier într-o maşină, care l-a dus la închisoarea din Fresnes. Maşina în care era dus prizonierul fusese încadrată de alte maşini tixite de poliţişti înarmaţi. La Fresnes n-a petrecut decît o noapte chinuită, căci, conform instrucţiunilor, a fost legat cu mîinile la spate.

A doua zi, Comandoul l-a adus pe Trepper din nou în strada Saussaies şi l-a băgat într-o celulă improvizată de la parter.

Avea să rămînă aci două luni şi jumătate. I se dădea hrană bună şi ţigări.

Cum el suferea de o boală de inimă, un medic al Wehrmachtului venea şi-l îngrijea la fiecare trei zile. Reiser povesteşte chiar, că prizonierul avea permisiunea să facă cîte o baie de două sau de trei ori pe săptămînă într-un spălător de la ultimul etaj al imobilului. Întrucît prizonierul se plînsese de

plictisul în care îl arunca inacțiunea, i se dădu un dicționar, hîrtie și un creion pentru ca el să poată să-și omoare timpul liber cu perfecționarea cunoștințelor sale de limbă germană. Interogatoriile sale se desfășoară pe tonul cel mai familiar. Ele aveau loc după-amiaza, căci dimineața membrii Comandoului nu erau în cea mai bună formă intelectuală : sufereau de „mahmureală", căci nopțile și le petreceau prin localuri. La început se întîlneau într-un bar rusesc. Aceasta însemna însă, într-un anumit fel, să rămînă în ambianța Orchestrei Roșii. Dar chefliii Comandoului o întîlniră aici pe cîntăreața Suzy Solidor, care îi seduse și îi anexă clientelei cabaretului său personal din strada Sfînta Ana numărul 12. Acolo, în fiecare seară, Giering și oamenii săi își regăseau metresele (femei aparținînd serviciilor auxiliare ale Wehrmachtului) și ingurgitau cantități considerabile de alcool, ascultînd-o pe blonda Solidor cîntînd cu vocea ei răgușită „Aveam un camarad" sau „Lily Marlène". Aceste cîntece melancolice nu excludeau buna dispoziție. De exemplu, într-o zi, Suzy, înapoiată de la Berlin, povesti că a găsit gara berlineză împodobită cu drapele cu inițialele S.S. Era vorba, natural, de stindardele desfășurate în onoarea lui Himmler. Dar cîntăreața, simulînd că ignora evenimentul, spuse : „Nu trebuiau totuși ca, în onoarea sosirii mele, să se obosească să-mi pună inițialele pe drapelele acelea".

După dejun, Giering și Trepper se instalau în fața unei sticle de coniac și a unui ibric enorm de cafea. Pălăvrăgeau după-amieze întregi ca doi vechi camarazi, făcînd schimb de amintiri, și numai rar cîte o îndepărtare de la o conversație le amintea că nu erau de aceeași parte a baricadei. Într-o zi, de exemplu, Giering îl anunță că Armata Roșie trecuse recent Niprul, adăugînd : „Cei de la Berlin au început să numere fluviile care îi despart de front". Atunci Trepper îi povesti o anecdotă celebră. În 1918, kaiserul își manifestase față de aghiotantul său dorința de a vizita frontul. Acesta, zîmbind, i-a răspuns : „Răbdare, sire, curînd are să vină frontul la noi". Giering

deveni palid la față și prizonierul său, care înțelese că a mers prea departe, adăugă : „Dar, știți, fluviile curg cînd într-un sens, cînd într-altul". Această remarcă avu darul să-l liniștească pe Giering. Șeful Comandoului slăbea fără încetare și vocea sa nu mai era decît un grohăit cavernos : cancerul înainta mai repede decît Armata Roșie.

Trepper îi compătimea suferințele și-l încuraja să mărească consumul de alcool — singurul mijloc, după el, de a face să se reducă tumoarea fatală. Curios, Marele Șef devenise un fel de consilier medical pentru Comando, distribuind în jurul lui rețete și sfaturi gratuite. Clientul său cel mai asiduu era adjunctul lui Giering, Willy Berg (Hügel [1] pentru prietenii săi din Comando), ale cărui suferințe, după ce bea, erau extraordinare. Marele Șef îl reconforta spunîndu-i : „Eu cunosc o farmacie pariziană care deține un remediu miraculos ; va trebui să mergem împreună acolo într-una din aceste zile".

Curînd prizonierul obținu permisiunea să iasă în oraș. În primele zile cînd a părăsit temnița pentru o plimbare, mașina lui a fost în permanență încadrată de două mașini ale Gestapoului. Apoi escorta a fost redusă la jumătate și mai tîrziu suprimată definitiv. Mașina mergea deci singură pe străzile Parisului, alături de Trepper aflîndu-se doar doi jandarmi. Mai tîrziu chiar și această precauție a fost abandonată ; prizonierul a fost lăsat să plece cu un singur gardian, care era cel mai adesea Willy Berg. Acesta din urmă îl imploră de nenumărate ori să tragă o fugă pînă la faimoasa farmacie, dar Trepper refuza mereu, sub diverse pretexte, și bietul Berg sfîrși prin a crede că el inventase pur și simplu povestea cu remediul miraculos.

Și „pianiștii returnați" ai rețelelor belgiană și olandeză au beneficiat de un tratament la fel de blînd. Efremov și Wenzel au fost instalați într-un apartament rechiziționat în strada Au-

[1] In germană Berg înseamnă munte, iar Hügel — colină. — N.A.

rorei 68 din Bruxelles : Winterink era la Amsterdam. Comandoul, din prudență, considerase că era mai bine să-i utilizeze numai pentru redactarea mesajelor : se temea ca ei să nu aibă vreun acces de conștiință și să aducă la cunoștința Moscovei situația lor. Cei care s-au așezat deci primii la „pian", încercînd să reînnoade dialogul cu Moscova, au fost specialiștii germani. Încercarea lor însă a eșuat. Centrul a continuat să nu răspundă.

Nu e de mirare : fiecare „pianist" are tehnica sa personală — „semnătura" sa, tot atît de individualizată ca și vocea sau amprentele sale digitale (el emite după un ritm mai mult sau mai puțin rapid etc.). Interlocutorul său de la centrală îi cunoaște mîinile și-l identifică după felul cum lucrează ; dacă „pianistul" e înlocuit, el poate descoperi imediat înșelătoria.

După cîteva săptămîni de tentative neizbutite, Comandoul a hotărît ca în transmiterea mesajelor să fie folosiți captivii. Cei trei „pianiști" reiau contactul cu Centrul. Acesta se miră : „Ce s-a întîmplat ?"

Comandoul îi pune să răspundă : „A fost o oarecare confuzie datorită arestărilor ; acum totul e bine".

Calitatea materialului transmis a liniștit curînd îndoielile Moscovei. Așa a început idila. Un fost membru al Funkabwehrului povestește :

„Pasiunea prizonierilor pentru munca lor devenise o adevărată manie. Condițiile lor de viață erau acceptabile, se bucurau de o oarecare libertate și relațiile personale cu ofițerii germani care îi supravegheau s-au îmbunătățit continuu".

Aceste legături, închegate într-o atmosferă de neîncredere reciprocă, au înflorit pînă la urmă în călduroasă camaraderie. Era aproape inevitabil. Mai întîi, pentru că aveau aceeași specialitate și pasiuni comune față de tehnica radioului, despre ale cărei progrese discutau tot timpul. În al doilea rînd, stăteau împreună de dimineața pînă seara, mîncau aceeași mîncare, fumau aceleași țigări, schimbau între ei glume care au devenit repede ritualuri. Lumea exterioară pentru ei aproape că nu mai

exista, iar bubuiturile războiului se estompau : nimic mai deosebit ca această colegialitate de cazarmă, înhămată la aceeași sarcină pasionantă.

După cîteva săptămîni, i-ar fi fost greu unui vizitator să-i distingă dintr-o dată pe prizonieri de gardieni.

Comandoul a fost informat despre acest fenomen. S-a încercat să se lupte împotriva unei fraternizări excesive, dar zadarnic. Omul așa este făcut.

Într-o zi din luna ianuarie 1943, Wenzel și simpaticul său supraveghetor au intrat în camera în care se găsea emițătorul ; focul în sobă se stinsese ; era frig. Neamțul se așeză pe vine să aprindă focul. Wenzel se aruncă asupra lui, îl pocni zdravăn și o șterse pe ușă afară. Cheile de la ușa de afară erau în broască. Îl închise pe gardianul său și o luă la goană pe scări. Ajunse în stradă și se făcu nevăzut. Cu toate cercetările întreprinse de Comando, Wenzel n-a mai fost găsit. Îngerul său păzitor îi luă locul la „pian". Avusese destul timp să studieze tehnica prizonierului. Centrul nu a remarcat substituirea. Nemții i-au mutat din închisoarea lor de aur pe cei doi prizonieri rămași. Winterink și Efremov au fost închiși în celulele lagărului de concentrare din Breendonck, lîngă Bruxelles, plătind cu o detenție mai dură libertatea lui Wenzel.

De acolo ei au continuat Funkspielul.

La Paris, viața dulceagă a Marelui Șef fusese tulburată de îngrozitoarea apariție a celor din rețea capturați de Comando. S.S.-istul Jung, dintr-o lovitură de pumn, îi zdrobise ochelarii lui Katz pe nas ; fața sa era plină de tăieturi. De asemenea, printre altele, i se smulseseră unghiile. Îi arătă degetele însîngerate lui Trepper și-i șopti : „N-am spus nimic !" În ce-l privește pe Grossvogel, nu știm cum a fost torturat acesta, dar știm că a refuzat să vorbească chiar și după ce a fost avertizat că tăcerea lui va atrage după sine moartea soției și a copilului său. Capturarea sa se datora dragostei pentru ei. Arestînd-o

pe doamna Grossvogel, Comandoul o amenințase că va ucide copilul sub ochii ei dacă nu-l ajută să-l atragă pe soțul său într-o cursă. Nenorocita consimțise. Grossvogel, în ciuda îndoielilor sale, se dusese la apelul ei și fusese arestat. Asta se petrecuse la o săptămînă după arestarea Marelui Șef. Deci, și această variantă a arestării lui Grossvogel pledează pentru nevinovăția lui Trepper. Robinson a fost capturat cîteva săptămîni mai tîrziu de Reiser și Fortner. Conform afirmațiilor lui Reiser, Comandoul l-ar fi descoperit mergînd după unele filiere ale Cominternului. I s-a fixat o întîlnire și el s-a dus.

Ghemuit în fundul unei mașini a Gestapoului, Trepper a asistat la arestare. Cînd Reiser l-a avertizat că îl vor duce acolo pentru ca să ajute eventual la identificarea lui Robinson, Marele Șef i-a răspuns: „Pe acela, arestați-l dacă vreți. El nu mi-a făcut decît necazuri, nu ar fi o pierdere pentru nimeni!". Robinson, care se pretindea jurnalist, locuia într-o cămăruță de hotel, în care domnea o mare dezordine: cărți și dosare umpleau pînă la refuz sertarele și se înșirau pe mobilă. Reiser și Fortner l-au condus pe prizonierul lor năuc în birourile Comandoului. Acolo Fortner a început interogatoriul, fiind, conform obiceiului său, foarte amabil cu prizonierul, ceea ce îl făcu pe Robinson să exclame: „Dar de ce sînteți atît de drăguț cu mine?" Luat repede, Fortner nu știu ce să răspundă și bîigui ceva. Apăru atunci Willy Berg, care venea să examineze conținutul servietei lui Robinson. Acesta ascultă cîteva întrebări și răspunsuri apoi, aparent satisfăcut de tonul interogatoriului, se năpusti asupra prizonierului și-i dădu cîteva palme cît putu de tare. Robinson se ridică, urlînd: „Ce vreți de la mine? Eu nu sînt decît un ziarist!" Fortner, foarte enervat, strigă la Giering: „Dacă începeți să loviți, eu mă duc!" Giering i-a ordonat lui Berg să iasă afară, dar, începînd din acea zi, Fortner nu mai fu în grațiile Comandoului. Fortner știa că Giering și Berg îl găseau de mult timp de un formalism plictisitor. Prima oară cînd văzuse semne de lovituri pe fața unui prizonier el îi spusese

lui Giering: „Dar bine, dumneavoastră sînteți un polițist profesionist și știți că asemenea procedee sînt ilegale". Giering îi răspunsese: „Personal nu i-am făcut nimic. Tipul s-a dat pur și simplu cu capul de o ușă". Așa după cum observă Fortner mai tîrziu, toți captivii care treceau prin mîinile lui Berg și ale altor membri ai Comandoului păreau să aibă mania de a se lovi cu capul de uși.

Toate acestea l-au făcut pe Fortner să se resemneze ușor cu punerea sa în disponibilitate. Tinut de o parte, lipsit de informații, el s-a retras la Bruxelles și nu s-a mai mișcat de acolo. El nici nu bănuia cît de mult îl încînta pe Giering retragerea sa: Comandoul nu voia ca un membru al Abwehrului să fie la curent cu Marele Joc inaugurat de S.S.-iști.

Pe 16 februarie 1942 a fost decapitată la Berlin Mildred Harnack. După anularea primei sentințe de către Hitler, avocații i-au spus familiei ei că au rămas foarte surprinși de această schimbare fără precedent. Axel von Harnack, vărul lui Arvid, care hotărîse să încerce un demers pe lîngă procurorul Manfred Roeder, arată: „Niciodată n-am simțit în fața unui om o asemenea impresie de brutalitate. El se înconjura într-o atmosferă de frică."

Cererii care i-a fost adresată, Roeder i-a dat următorul răspuns: „Pun familia Harnack în gardă împotriva oricărui demers în favoarea acestei femei. Trebuie procedat așa ca și cum n-ar fi avut nici o legătură cu dumneavoastră. Ea nu mai aparține familiei dumneavoastră" și a terminat cu amenințări nedeghizate la adresa celor care ar încerca să mai intervină în favoarea ei. Mildred Harnack și contesa Erika von Brockdorf au compărut în fața unui alt tribunal. Acuzația n-a invocat nici un alt fapt nou, nici o mărturisire inedită, nici o dovadă care să nu fi fost cunoscută. Judecătorii însă, docili, au pronunțat de data aceasta două condamnări la moarte.

Mildred s-a întors în celula sa şi a aşteptat să vină s-o caute. Era foarte slăbită ; în cinci luni, frumoasa coafură blondă care-i era principala ei podoabă devenise albă. Preotul Poelchau scria mai tîrziu uneia dintre rudele sale : „Era foarte curajoasă, pe deplin conştientă, dar terminase vizibil cu lumea exterioară. Pentru a deveni insensibilă la durere, se înconjurase de un zid, excluzînd din universul său tot ceea ce era de ordin sentimental : reacţiile sale intime, familia sa etc. Numai fotografia mamei sale o mai scotea din cînd în cînd din această atitudine. Ţinea cu ea dialoguri mute, dar pasionante şi ochii i se umpleau de lacrimi. După ce acoperea fotografia cu lacrimi, îşi regăsea calmul".

Pe 15 februarie, a tradus în englezeşte cîteva din versurile lui Goethe.

A doua zi, cînd au venit s-o ia ca s-o ucidă, ea a spus doar atît : „Şi totuşi am iubit mult Germania".

A mers la eşafod cu pas hotărît, între doi gardieni.

Pe 23 februarie, sărbătoarea Armatei Roşii, Comandoul oferi ursului său sovietic o „cuşcă" demnă de el. A fost condus la Neuilly, într-un hotel particular situat la întretăierea bulevardului Victor Hugo cu strada Rouvray.

„Cuşca" era înconjurată de o grădină, o construcţie destul de drăguţă, cu o faţadă de coloane albe, care îţi dădea impresia unui templu grecesc. Gestapoul o rechiziţionase pentru a-şi găzdui aci prizonierii săi de vază : a fost văzut aici fostul ministru spaniol Largo Caballero, colonelul de la Rocque şi mai mulţi oameni de stat francezi. Vreo zece voluntari slovaci asigurau garda. Regimul era liberal : fiecare deţinut dispunea de o cameră confortabilă şi de cărţi din abundenţă. Mesele pregătite în afară erau servite în cameră. Uşile erau închise cu cheia, dar era suficient să baţi în uşă ca să apară imediat paznicul, gata să satisfacă orice cerinţă rezonabilă.

Două femei de serviciu făceau curăţenie numai cu aspiratorul.

Arestatul avea dreptul la o plimbare zilnică, fie prin faţa clădirii, fie în jurul careului de legume pe care portarul Prodhomme şi fiicele sale le cultivau cu dragoste în spatele hotelului.

Grilajul care înconjura grădina fusese acoperit cu tablă neagră, ca să nu se vadă prin el, dar tot mai rămăseseră cîteva spărturi.

Prizonierul putea să audă zgomotele oraşului, conversaţia trecătorilor şi chiar şoaptele amoroase ale perechilor care veneau fără teamă să se reazeme cu spatele de grilaj, pentru că nici o santinelă nu făcea de gardă în afară ; pentru a apăra hotelul împotriva rezistenţei, Gestapoul conta mai mult pe păstrarea secretului asupra identităţii persoanelor care se aflau acolo decît pe o desfăşurare de forţe. Experienţa îi dădea dreptate. Şi aici stăpînul casei era tot Boemelburg. Acesta a venit în întîmpinarea lui Trepper însoţit de un cîine. După un schimb de cuvinte, Boemelburg a adăugat : „Pe cîinele meu îl cheamă «Stalin»". „Bănuiam că aşa îl cheamă, a răspuns Trepper, pentru că şi unii comunişti obişnuiesc să dea ciinilor lor numele de «Hitler» ; eu am găsit însă întotdeauna că aceste procedee sînt ridicole". Boemelburg a strîmbat din nas. Acest Boemelburg se îmbăta de cum sărea din pat, după care începea să facă exerciţii de tragere cu pistoletul ; ţintele erau fotografii format mare ale unor şefi comunişti sau ale unor personalităţi evreieşti căutate de Gestapo.

Şi cei de la Simex sînt la Fresnes, dar numai Alfred Corbin şi Suzana Cointe ştiu pentru ce.

Pînă la sosirea specialistului berlinez în tortură, Comandoul i-a aplicat lui Alfred Corbin procedeul său favorit : şantajul cu moartea.

Pe 30 noiembrie, soţia şi fiica sa au fost reunite în aceeaşi celulă din Fresnes şi li s-a ordonat să stea în picioare cu faţa

spre perete. Auziră paşi ce se apropiau ; două sau trei persoane intrară în celulă. O voce cu accent german sfătuia pe cineva să facă mărturisiri complete dacă nu voia să vadă pusă în aplicare o oarecare ameninţare.

Cele două femei au auzit atunci vocea lui Alfred Corbin : răspundea că nu avea nimic de spus. Neamţul o sfătui pe d-na Corbin să-l îndemne pe soţul său să mărturisească. Ea pronunţă cîteva fraze, dar Alfred Corbin rămase liniştit. Cei trei prizonieri au fost duşi iar în celulele lor.

Denise, care îşi pregătea intens bacalaureatul, fusese condusă de mai multe ori în strada Saussaies pentru a fi interogată de Reiser. Acolo a făcut cunoştinţă cu unul din interpreţii Gestapoului, oberscharführerul S.S. Siegfried Schneider, un tînăr drăguţ şi foarte bine crescut, care trebuie că o simpatiza mult, pentru că a acceptat să se ducă să caute în strada Cernuschi cărţile de şcoală ale Denisei.

Pe 3 decembrie sosi specialistul în torturi. Alfred Corbin a fost dat pe mîna lui la orele şase şi treizeci ; n-a ieşit de acolo decît după trei ore într-o stare aproape de comă.

Şedinţa debutase cu ciomăgeala coapselor, şalelor, picioarelor şi tălpilor ; după aceea s-a trecut la instrumentele de tortură medievale — aceleaşi poate care serviseră şi pentru Schulze-Boysen şi Harnack. Trei interogatorii de acest gen au avut loc în luna decembrie, apoi specialistul a plecat iar la Berlin, cu valiza lui micuţă în mînă ; Alfred Corbin n-a putut fi determinat să vorbească.

Keller fusese interogat în două rînduri de Jung, cu pălmuiri, lovituri de picioare şi întrebuinţarea instrumentului pentru comprimarea arterelor — suportat mereu cu aceeaşi uşurinţă.

Într-o zi, l-au anunţat că trebuie să fie gata de plecare. Apoi un soldat tînăr a intrat în celulă şi, arătîndu-i o bucată de stofă, i-a spus : „Regret, dar am ordin să vă pun asta". Crezu că i-a sosit sfîrşitul, căci ceea ce văzu în mîna soldatului era o

glugă. I-o puse şi îl conduse pînă la maşină. Alături de el mai luă loc cineva. Pe drum, un neamţ puse o întrebare. Cel de lîngă el răspunse. În acel moment simţi o puternică emoţie : vocea era a lui Grossvogel. La cel de-al treilea interogatoriu află o veste uluitoare : Simexul ascundea o reţea de spionaj.

Dintre toţi prizonierii, Keller s-a adaptat cel mai bine la viaţa de penitenciar. Cătuşele îl privaseră mai întîi de somn, dar, îndemînatic tehnician, el găsise mijlocul să le deschidă în fiecare seară, pentru a le pune din nou în zori. Din cînd în cînd i le mai scotea şi gardianul în timpul zilei. Acesta era un băiat drăguţ de douăzeci şi doi de ani, pădurar în viaţa civilă. În noaptea de Crăciun el şi-a împărţit pachetul cu Keller. Pe urmă a aflat că a fost împuşcat de compatrioţii săi pentru că adusese o scrisoare unui prizonier.

De la un timp, prin celula lui defilau în fiecare săptămînă tot felul de gardieni : primiseră foi de mutare pe frontul rusesc şi veneau cu lacrimi în ochi să-şi descarce sufletul lor îngrozit. Keller îi consola cît putea mai bine.

Toate acestea l-au făcut să obţină postul invidiat de „aducător de supă". El putea să circule pe coridoarele închisorii şi să schimbe cîteva fraze cu prietenii săi de la Simex. Aveau mare nevoie de încurajarea lui. Închisoarea de la Fresnes nu era hotelul particular din Neuilly : aci aproape că se murea de foame.

CONVOI SPRE BERLIN

La 8 martie 1943, dimineaţa, Jung a cerut să fie aduşi la el Alfred Corbin şi Keller. Cei doi se revedeau pentru prima dată de la arestarea lor pe 19 noiembrie precedent. Keller l-a găsit pe Corbin slăbit, foarte palid, cu o voce stinsă. I s-a părut un om zdrobit definitiv. Impresia pe care i-a făcut-o lui Keller era cu atît mai puternică cu cît Corbin nu prezenta nici o urmă exterioară de tortură. Au fost urcaţi într-o maşină şi împreună cu Jung au pornit spre Paris. Cînd traversau piaţa Concordiei, Alfred Corbin a murmurat : „Vai, n-am să mai revăd niciodată această piaţă..." S-au oprit în faţa palatului din Élysée.

Jung a ordonat ca prizonierii să fie duşi în imobilul în care se afla societatea „Parfums Coty". Acolo era Consiliul de război cu procedură juridică rapidă, condus de comandantul Regiunii a III-a aeriene. Cu alte cuvinte, Curtea marţială a Luftwaffeului.

Urcară la etajul şase şi intrară într-o cameră mică în care se aflau cîteva bănci, o masă şi bustul lui Hitler încadrat de drapele naziste.

Un ofiţer german se apropie de Keller :

— Eu sînt avocatul dumneavoastră, povestiţi-mi cum s-a întîmplat.

Keller explică cum a intrat la Simex, insistă asupra completei sale neştiinţe în ce privesc activităţile secrete ale firmei. Celălalt îi spuse :

— Bun, am să încerc să vă scot din încurcătură. Dar, oricare ar fi pedeapsa care vi s-ar da, vă sfătuiesc să nu protestaţi. Prietenul dumneavoastră vorbeşte germana ?

Nu, Corbin nu cunoaşte această limbă ; Keller îi va servi ca interpret. Dialogul e de altfel scurt :

— Domnule Corbin, vă daţi seama de gravitatea cazului dumneavoastră ?

— Da.

— Cred că înţelegeţi o anumită realitate ; eu, în calitatea mea de ofiţer german, nu pot să vă apăr. Trebuie să vă aşteptaţi la ceva cît se poate de rău.

— Ştiu.

Rar s-a mai văzut avocat atît de deosebit şi apărare atît de improvizată... Corbin însă nu se mira de asta ; părea că se resemnase cu soarta sa.

Încetul cu încetul sala se umpluse de ofiţeri care veneau să se aşeze pe canapele. Apoi curtea şi-a făcut apariţia, cu preşedintele în frunte. Acesta nu era altul decît Manfred Roeder, procurorul din procesul berlinezilor. „Copoiul lui Hitler" îşi continua vînătoarea, lăsînd în urma lui o dîră de sînge.

După ce obţinuse pedeapsa capitală pentru vreo şaizeci de membri ai reţelei berlineze, plecase cu echipajul său judiciar la Bruxelles, de unde foarte repede îi trimisese călăului un nou transport de condamnaţi. Iată-l acum la Paris, unde a venit să reglementeze problemele reţelei franceze.

Jung se ridică, dă salutul hitlerist şi prezintă rechizitoriul. Despre Keller spune următoarele : „Acesta nu e direct în culpă, dar el s-a dovedit cel puţin simpatizant. În plus, în sarcina lui se reţine şi faptul că, o dată arestat, în declaraţiile lui a dat dovadă de ezitare". Roeder îi ordonă lui Keller să se ridice şi-i citi sentinţa : „Cinci ani muncă silnică". Avocatul n-a scos

un cuvînt. În ciuda sfatului său, Keller strigă cu lacrimi în ochi : „Cinci ani pentru că n-am făcut nimic, se poate aşa ceva ?" Încurajat atunci, apărătorul se ridică şi murmură : „Ceea ce i s-a întîmplat acestui om putea să i se întîmple oricăruia dintre noi. Vă rog să vă mai gîndiţi !" Roeder ezită, apoi Curtea se retrase pentru deliberare împreună cu asesorii săi — nişte ofiţeri superiori de la Luftwaffe. Revenind, dădu citire unei noi sentinţe : „Trei ani muncă silnică".

Veni apoi rîndul lui Alfred Corbin. Roeder îl întrebă : „Vă daţi seama de gravitatea acţiunilor dumneavoastră ?" Corbin răspunse : „Da".

Se trecu imediat la citirea sentinţei : „Pedeapsa cu moartea prin decapitare". Apărătorul n-a deschis gura. Roeder, sarcastic, îi aruncă condamnatului : „Vedeţi, chiar şi pentru spionaj economic îţi pierzi capul !" Atunci, Alfred Corbin îi aruncă, la rîndul său, cu vocea lui slabă, aproape în şoaptă : „Asta n-are importanţă : dumneavoastră veţi pierde războiul".

Roeder, stacojiu, ieşi din sală trîntind uşa. În tot timpul cît a durat înapoierea la Fresnes, Alfred Corbin n-a scos nici un cuvînt. Seara, cînd i-a dat lui Robert Corbin gamela cu supă, Keller i-a suflat : „Fratele dumneavoastră a fost recent condamnat. A primit maximum. Aproape toţi membrii Orchestrei Roşii au primit maximum". Au aşteptat la Fresnes punerea în aplicare a condamnării la moarte. După un zvon care circula prin închisoare, obiceiul german era de a se trece la executarea condamnării exact la o sută de zile de la pronunţarea sentinţei.

Dar, pe 15 aprilie, harababură în închisoare : gardienii adunară prizonierii reţelei şi-i aliniară în curte. Nu cunoaştem numărul exact şi identitatea lor. Erau desigur absenţi : Grossvogel, Maximovici, Katz, Robinson şi, bineînţeles, Trepper şi Kent. Erau prezenţi : fraţii Corbin, doamna Alfred Corbin, domnul şi doamna Jaspar, Robert Breyer, Suzana Cointe, Germaine Schneider

(fosta metresă a lui Wenzel) cu soţul ei şi, de asemenea, Ludwig Kainz, inginerul de la Todt.

Kathi Voelkner era absentă. Ea fusese judecată de Roeder, se auzise condamnată la moarte şi salutase cu pumnul închis spunînd cu un surîs : „Sînt fericită că am putut face cîteva lucruri, cît de mici, pentru comunism". Fusese executată imediat.

Denise Corbin nu şi-a părăsit celula. În ajunul acestui 15 aprilie, a auzit ceva mişcînd în celula alăturată : era Suzana Cointe, pe care o instalau aci pentru cîteva ore. Cele două prizoniere au putut comunica ; Suzana a anunţat-o pe Denise că vor fi cu toţii transferaţi în altă parte. Gardienii însă au venit şi au luat-o numai pe Suzana, ignorînd-o pe Denise.

Din această cauză Denise era roasă de nelinişte ; i se părea revoltător că nu împărtăşeşte şi ea soarta celorlalţi. Cînd va ajunge în strada Saussaies, plîngîndu-se de nedreptatea ce i se făcea, va striga : „Toată lumea a plecat, afară de mine. De ce ? Care va fi soarta mea ?". Tulburările sale au mai durat cîteva săptămîni, după care, în iunie, a fost eliberată chiar la timp pentru a-şi da bacalaureatul.

Printre cei care plecau, majoritatea erau condamnaţi la moarte, ca Alfred Corbin : unii n-au primit decît pedepse cu munca silnică, cum erau Keller (trei ani) şi doamna Alfred Corbin (optsprezece luni) ; alţii, ca Robert Corbin, n-au fost nici măcar judecaţi. Dar acum condamnările şi gravitatea lor nu mai contează : în curtea de la Fresnes, un ofiţer german a luat cuvîntul şi le-a comunicat condamnaţilor rămaşi cu gura căscată că au fost graţiaţi ; vor fi duşi cu toţii să muncească în Germania, unde industria are nevoie de braţe de muncă. Apoi, fiecare şi-a primit actele de identitate care le fuseseră, natural, confiscate după arestare... Deţinuţii au fost conduşi sub pază pînă la Gara de Nord. Acolo au fost îmbarcaţi într-un vagon, de la şase la opt prizonieri într-un compartiment, cu uşile şi ferestrele închise şi cu gardieni S.S. plimbîndu-se încoace şi încolo pe culoar cu arma în mînă. Prizonierii fuseseră

grupaţi în funcţie de gravitatea condamnării. De exemplu, Robert Corbin putea să-l vadă pe fratele său, dar nu putea să-i vorbească : Alfred era într-un compartiment de condamnaţi la moarte. În compartimentul lui Robert Corbin se găsea şi baronul Jaspar, aproape septuagenar, dar de o vioiciune care l-ar fi făcut să reziste la orice şi care debita încontinuu anecdote deşucheate. Tot acolo se afla şi Ludwig Kainz, care reuşise să-i ascundă Gestapoului activitatea sa informativă ; el n-a fost condamnat decît pentru corupţii şi bursă neagră.

Spre amiază au făcut o oprire la Lille. În compartimentele închise ermetic era o căldură îngrozitoare. Prizonierii implorau să li se dea apă. Gardienii i-au dat o cană lui Keller (ales ca „om de încredere", ţinîndu-se cont de pedeapsa lui uşoară) şi i-au ordonat să meargă să caute cafea în „soldatenheimul" gării. S-a dus însoţit de un soldat. În timp ce i se umplea cana, i-a cerut gardianului autorizaţia să meargă să-şi spele mîinile murdare la chiuvetă ; i s-a permis. În spatele toaletei, o a doua uşă se deschidea spre libertate. Keller ezită însă, apoi renunţă.

La urma urmei, el nu avea decît trei ani de tras ; ar fi fost o prostie prea mare să evadeze, ca apoi să fie prins din nou şi să riste o condamnare la moarte. A revenit deci cu cana la vagon.

A doua oprire a avut loc la Bruxelles. Îngroziţi, văzură venind spre ei un grup de prizonieri mizerabili, cu răni adînci şi supurante la picioare : aceştia erau membrii reţelelor belgiană şi olandeză scoşi din fortăreaţa Breendonckului.

Franţa nu a cunoscut, desigur, echivalentul Breendonckului : lagărul acesta oribil nu se putea compara decît cu Dachau, Mauthausen şi Buchenwald, unde se ucidea cu multă uşurinţă.

Regimul alimentar era în aşa fel alcătuit încît să se scape cît mai repede de prizonieri. În fiecare dimineaţă deţinuţii validi, organizaţi în echipe de muncă, plecau cîntînd să execute munci epuizante. Gardienii mînuiau bastoanele cu frenezie ; puteai fi ucis oricînd.

După torturile de la Berlin, după cinci luni la Fresnes, deja slăbiți de suferință și lipsiți de provizii, Hersch și Myra Sokol au fost aruncați în acest infern. Aici erau ținuți cu mîinile încătușate la spate în celule înghețate și scoși o singură dată pe zi afară și atunci cu cîte o glugă pe cap. Singura distracție a Myrei era să vadă în fața ferestrei sale grupul de oameni cînd pleca sau venea de la muncă. Într-o seară, ea a observat în rînduri o siluetă cunoscută : era Jack Sokol, cumnatul său. Membru al unei rețele de rezistență — alta decît Orchestra Roșie — a fost arestat și aruncat și el la Breendonck.

Spre capătul coridorului se afla camera de tortură. Aceasta nu avea nici o fereastră și nu era niciodată aerisită. Un miros de carne arsă și de mucegai se urca de aci spre nări. În cameră se aflau : o masă, un scăunel, o frînghie groasă fixată de tavan pe un scripete și un telefon, care comunica direct cu serviciile polițienești din Bruxelles.

Au adus-o pe Myra aici, au pus-o să îngenuncheze cu bustul sprijinit pe scăunel și au biciuit-o cu cravașa : n-au scos nici un cuvînt de la ea. I-au ordonat atunci să se ridice și i-au legat capătul frînghiei de cătușe. Au ridicat-o în sus în așa fel încît să nu mai atingă pămîntul decît cu vîrfurile picioarelor. Dureri sfîșietoare îi străpunseră umerii. Tot n-a vorbit. Au bătut-o iar cu cravașa, apoi cu un baston. A urlat, dar n-a vorbit. Cum picioarele sale chircite din cauza crampelor nu mai atingeau pămîntul, corpul torturatei a căpătat un balans care atenua efectul loviturilor ; un neamț a prins-o și a ținut-o dreaptă. Dar Myra nu mai putea vorbi : leșinase. Au coborît-o și au dezlegat-o. După cîteva minute de pauză și-a revenit. Au urcat-o iar și operația a reînceput. A leșinat din nou. După această ședință, Myra a fost trimisă în „cazemata torturaților". Era aci și Hersch. Puteau să-și vorbească, ori cel puțin să se vadă : sala era împărțită în celule, dar pereții despărțitori se opreau la cincizeci de centimetri de tavan. Deși despărțiți de toată lungimea cazematei, cei doi soți se auzeau dacă strigau cu voce

tare : dacă îi auzea vreun gardian, începea ciomăgeala. În fiecare celulă era cîte o scîndură pentru dormit. În timpul zilei era interzis prizonierilor să se așeze pe ea. Șederea îndelungată în picioare ducea la epuizarea forțelor. După o vizită medicală, Myra, întinsă pe pămînt, îl asculta pe Hersch care-i anunța greutatea corpului : treizeci și opt de kilograme...

Din cînd în cînd, Gestapoul venea în cazemata torturaților să-și aleagă cîteva victime : fiecare atentat comis în Belgia își găsea aci epilogul. Zilnic aproape, călăul preferat al lagărului, un sergent enorm, cu înfățișarea de boxer, mereu surîzător, venea, lua cîte un prizonier și-l ducea în sala de tortură, după ce-i punea pe cap o glugă. Hersch Sokol a făcut de multe ori acest voiaj. Revenind odată de acolo, i-a spus vecinului său că fusese ars.

Apoi, dimineața, a fost cuprins de dureri îngrozitoare la stomac. Ore întregi s-a răsucit pe scîndura sa, suferind ca un martir, neputincios să-și oprească vaietele să nu ajungă la Myra, atît de aproape și totuși atît de departe... Gardienii, alarmați, au refuzat să-l ducă la infirmerie. S-au mărginit doar să-l arunce într-o altă cazemată, la capătul lagărului, acolo unde strigătele sale nu mai jenau pe nimeni. Myra a fost convocată de comandantul S.S. și i s-a spus : „Știți că soțul dumneavoastră este foarte bolnav. Noi îl putem însănătoși dacă vorbiți". N-a vorbit.

A doua zi, criza a încetat, Hersch putînd să intre iar în celula lui. Dar continua să slăbească, pentru că stomacul său distrus nu suporta nici un fel de hrană : a asurzit atît de tare că n-o mai auzea nici pe Myra. Ca medic, el știa că nu mai avea mult de trăit. O știa și medicul lagărului și se mira chiar că această agonie nu se mai sfîrșea : de fiecare dată cînd vizita cazemata, spunea : „Poftim, n-a murit încă... ăsta e un om tare. E uimitor cît poate să reziste un organism omenesc. O să trec cazul acesta în cartea mea de statistică. Am să-i transcriu puțină drojdie, care o să-l mai țină cîtva timp în viață".

Calvarul lui Hersch Sokol nu s-a sfîrșit totuși în cazemată, ci în sala de tortură. L-au condus pentru un ultim interogatoriu ; a fost suspendat de tavan și comandantul lagărului a asmuțit cîinele asupra lui. Atunci, ultima pîlpîire de viață din trupul martirizat al lui Hersch Sokol se stinse. Cîteva zile mai tîrziu, Myra era transferată la închisoarea Saint-Gilles.

Cei de la Saint-Gilles fuseseră aduși și ei să ia trenul spre Berlin. Pe peron era adunat tot Simexcoul : Charles Drailly, fratele lui Nazarin, domnișoara Ponsaint, elvețianul Robert Christen, editorul Henri de Ryck, Jean Passelecq.

Singur fabricantul de țigări Louis Thevenet, mort în închisoare, lipsea de la apel. Printre ei se mai aflau Rauch, pictorul Bill Hoorickx, doamna Grossvogel, Augustin Sesee, comisarul de poliție de la Ostende, trădat lui Fortner de Efremov. Credem, de asemenea, dar fără să avem dovezi, că era cu ei și Myra Sokol.

Aceeași incertitudine o avem și cu privire la compoziția grupului scos de la Breendonck. Sîntem siguri de prezența următorilor prizonieri : Henri Seghers, Beublet, Nazarin Drailly, Camille, Bob Isbutski și Alamo.

Cei mai însemnați erau Nazarin Drailly, Beublet, Camille și Alamo, care, ca și Sokol, abia mai puteau merge. Starea lui Alamo era atît de gravă, încît a trebuit să fie dus la infirmeria lagărului. Cît despre Nazarin Drailly, el fusese atît de schingiuit încît domnișoara Ponsaint, colaboratoarea lui, abia l-a recunoscut cînd l-a văzut pe peron.

Din cei șaizeci și opt cîți au plecat cu trenul spre Berlin nu vor supraviețui decît nouă.

Contesa von Brockdorf s-a dus la supliciu ca la sărbătoare : a rîs pînă în fața eșafodului. Cei care au asistat la execuția ei au rămas uimiți, pentru că, deși naziștii știau să moară, se pare că n-au înțeles niciodată că se putea muri și fericit.

Ultima scrisoare a unui condamnat la moarte are în general un scris liniștit, ca și cum condamnatul, ajuns la extremitatea vieții, s-ar despărți de zgomotele acestei lumi și, lăsînd să-i cadă armele, nu s-ar mai gîndi la altceva decît la cîteva ființe iubite. Chiar și Harro Schulze-Boysen și-a parafat cu o lacrimă ultima sa scrisoare. Nu același lucru se poate spune și despre scrisoarea lui Walter Husemann, ajustor, militant comunist, pe care a scris-o tatălui său înainte de a fi decapitat.[1]

„Dragul meu tată,

Fii tare, eu voi muri așa cum am trăit : luptînd pentru victoria unei clase sociale. E ușor să te chemi comunist atîta timp cît nu trebuie să-ți verși sîngele. Dacă sînt cu adevărat comunist, a venit timpul să fac dovada acestei calități. Nu sufăr, tată, trebuie să mă crezi. Nimănui nu-i va fi dat să mă vadă gemînd. Dacă trebuie să mor, asta îmi va fi ultima datorie. Fii mîndru de fiul tău, învinge-ți durerea : tu mai ai o sarcină de îndeplinit. Trebuie s-o duci la îndeplinire pentru doi și chiar pentru trei, pentru că fiii tăi nu mai sînt. Bietul meu tată, fericitul meu tată, care a trebuit să sacrifice idealului său tot ce a avut mai scump pe lume.

Războiul nu va dura o veșnicie și ora ta va veni. Gîndește-te la toți aceia care au urmat acest drum și care îl vor mai urma și învață că fiecare slăbiciune se plătește cu valuri de sînge. De aceea trebuie să rămîi tare. Eu nu regret nimic din viață, afară doar, poate faptul de a nu fi făcut tot ce ar fi trebuit să fac.

Oh, tată, dragul meu părinte, cel puțin dacă aș ști că tu nu te vei stinge din cauza morții mele... Rămîi tare, tare, tare !

---

[1] Walter Husemann, cel care, interogat în Pritz Albrechtstrasse, încercase să se arunce pe o fereastră luînd după el în cădere pe comisarul Panzinger. — N.A.

Acum e momentul cînd poți să dovedești că ai fost întotdeauna un combatant de neînfrînt al luptei de clasă. Ajută-l pe Friede, susține-l ! Nu trebuie să se lase doborît la pămînt.

Viața lui nu-i mai aparține lui, ci Partidului : azi, de o mie de ori mai mult ca înainte. Acum e timpul cînd trebuie să dovedească că convingerea lui nu este bazată pe un ideal romantic, ci pe o necesitate imperioasă.

Ocupă-te de Marta, ea e fiica ta. Ea te va ajuta să suporți dispariția mea. Transmite gîndurile mele la toată lumea, la toți prietenii, la toate cunoștințele cărora nu vreau să le menționez numele. Fiecăruia îi întind mîna în semn de recunoștință profundă pentru dragostea cu care m-au înconjurat.

Eu voi muri ușor, căci știu pentru ce mor. Cei care mă vor asasina vor suferi însă în curînd o moarte mai grea, sînt convins de asta. Fii tare, tată, tare ! Nu da înapoi ! În fiecare moment de slăbiciune amintește-ți ultima dorință a fiului tău.

Walter"

„Cei care mă vor asasina vor suferi în curînd o moarte mai grea, sînt convins de asta"... Da, așa ar fi fost drept să se întîmple... Din păcate, realitatea a fost alta, mult prea nedreaptă și prea nerecunoscătoare față de milioanele de victime ale nazismului. Mulți dintre cei vinovați au reușit să se sustragă urmăririi sau au scăpat cu pedepse derizorii, iar astăzi unii dintre ei merg cu impertinența pînă acolo încît să facă din nou propagandă nazismului. Printre aceștia se află și Manfred Roeder, „copoiul lui Hitler".

Roeder a fost arestat de americani la sfîrșitul războiului și dat în grija unui oarecare colonel Hays. I se cunoșteau antecedentele, dar „nu i s-a purtat pică". Adjuncții lui Hays i-au arătat un inel pe care-l aveau în deget și i-au spus : „Acesta este inelul de la West-Point.[1] Dacă îl veți vedea la un ofițer să știți că el n-are nimic comun cu cele trei milioane de evrei

[1] Academie militară americană. — N.A.

din America". Cînd a fost convocat pentru a i se lua interogatoriul la Nürnberg, Hays i-a spus : „Vă rog să mă iertați că am pus să fiți condus de un subofițer, dar evreii pe care o să-i regăsiți acolo nu merită să le trimit un locotenent[1]. Apoi Hays l-a sfătuit pe prizonierul său : „Să nu le spuneți nimic : toți evreii aceștia de la Nürnberg sînt bănuiți de noi că lucrează cu comuniștii".

Ancheta s-a terminat printr-o neurmărire judiciară. De la eliberarea sa, Manfred Roeder a aderat la Partidul socialist al Reichului înființat de fostul S.S.-ist Roemer, organizație neonazistă, devenind curînd reprezentantul ei de frunte.

În cursul nenumăratelor reuniuni publice el i-a împroșcat cu noroi pe „cîinii Orchestrei Roșii", în special pe unul dintre membrii grupului berlinez, Alfred Grimme, scăpat cu o pedeapsă mai ușoară și care devenise director al radioului din Hamburg[2]. Împotriva lui, Roeder lansează atacuri de acest gen : „Un trădător ne infectează undele".

---

[1] Un mare număr de judecători de instrucție americani din Nürnberg erau evrei germani care emigraseră în S.U.A. după venirea la putere a naziștilor. Dobîndind cetățenia americană, fiind angajați sau mobilizați în armată, ei primiseră sarcina denazificării, ținîndu-se seama că ei cunoșteau bine Germania, moravurile ei, organizarea politică, economică și socială a țării. — N.A.

[2] Alfred Grimme, fost ministru de stat, este unul din cei douăzeci de prizonieri din Berlin care n-au fost condamnați la moarte. Curtea marțială reținuse împotriva lui conversațiile subversive cu Arvid Harnack și Adam Kuckhoff, precum și faptul că ascunsese la el acasă, în elementele unui calorifer, o sumă de cinci mii de mărci încredințată de Harnack. Judecat, acuzarea n-a putut să dovedească că Grimme cunoștea activitățile de spionaj ale lui Harnack și Kuckhoff și nici originea și întrebuințarea celor cinci mii de mărci. A fost condamnat numai pentru că n-a denunțat activitatea subversivă a interlocutorilor săi și pentru afirmațiile sale îndreptate împotriva statului. Pedeapsa primită a fost de 3 ani închisoare. — N. A.

Grimme răspunde la Radio-Hamburg : „Cum se poate că un asemenea om are dreptul, astăzi, să vorbească public în Germania ?". Supraviețuitorii grupului berlinez încep să se miște și multiplică protestele lor împotriva activității politice a lui Roeder. Prudent, acesta abandonează bătălia : dispare. Un om care l-a cunoscut bine și care a servit ca și el al treilea Reich îne va mărturisi : „În definitiv, el nu și-a făcut decît datoria. Și dacă el ar fi fost condamnat, la fel ar fi trebuit să se procedeze cu toți procurorii Germaniei. Dar acest Roeder era atît de dur, atît de implacabil, atît de respingător, încît înțeleg acum bine de ce supraviețuitorii au încercat să-l încolțească". Ceva mai tîrziu însă se va constata că el trăiește la Taunus, lîngă Frankfurt. Acesta este un frumos tîrgușor, înțesat cu vile pentru week-end. Aici a fost ales ajutor de primar. Duce o viață fericită și prosperă împreună cu soția sa și fiica mai mică. Cea mare se află în S.U.A., unde este căsătorită cu un american.

Roeder povestește cu plăcere : „În 1965, cînd am fost invitat de fostul guvernator din Michigan...". Sau : „Ultima dată cînd un șef al C.I.A. a venit să-mi facă o vizită...". Are o vilă minunată, construită în stil pur californian, ca un omagiu adus prietenilor săi, iar în garaj un „Opel" mare și un „Fiat" mai mic.

Comisarul Koppkow a avut ceva mai puțin noroc. El a căzut în mîinile englezilor. Aceștia l-au transferat la Edimburg și l-au interogat timp de patru ani. Cînd au terminat, șefii serviciilor secrete engleze s-au temut că, dacă îl vor elibera, va fi înhățat imediat de alții — de pildă, de sovietici.

Atunci i-au întocmit un certificat fals de deces, pe care l-au trimis soției sale, iar lui i-au eliberat acte pe numele de Cordes și i-au permis să se întoarcă în Germania, cu condiția să nu ia legătura cu cineva din familia sa ori dintre cunoscuți.

Koppkow a respectat cu strictețe instrucțiunile : știa că Moscova n-avea pentru el farmecul Edimburgului. Timp de cinci ani a trăit solitar, lucrînd la o firmă de textile. În 1954, războiul rece a devenit călduț și englezii au considerat că acum mortul putea să învie. Koppkow a fost autorizat să-și adauge la numele de Cordes numele său adevărat și să se întoarcă acasă.

Comisarul Panzinger a avut și mai puțin noroc cu compatrioții săi din Germania de Vest. La sfîrșitul războiului s-a ascuns într-o mănăstire. După cîțiva ani, asigurat că nu i se mai putea întîmpla nimic, s-a dus și s-a instalat la München.

În 1961, a fost însă descoperit și justiția din Bonn a deschis o acțiune judiciară împotriva lui. Cînd a aflat, Panzinger s-a sinucis.

EȘAFODUL

Cu Alfred Corbin în celulă mai erau încă două persoane: un institutor belgian și un tînăr olandez, care nu aparțineau însă Orchestrei Roșii. Cum nu erau decît două paturi, Alfred Corbin dormea pe dușumea. Lipsa de spațiu îi constrîngea la imobilitate și făcea frigul și mai greu de suportat.

Hrana, dimpotrivă, era oarecum suficientă, mai ales pentru cine venea de la Fresnes. Prizonierii primeau trei sferturi dintr-o rație militară: asta înseamnă că erau mai bine hrăniți chiar decît civilii germani. În plus, Ludwig Kainz fusese luat la bucătăria închisorii. În această calitate el dovedea un devotament deosebit pentru tovarășii din rețea, care îl numeau „Chițcanul-de-pădure", din cauza nasului său ascuțit. Deținuții din Lehrterstrasse aveau voie să aibă hîrtie și creioane. De la sosirea sa, Alfred Corbin nota totul în jurnalul său intim.

În acest jurnal el se adresa deseori soției sale, Marie Corbin, închisă la închisoarea din Moabit. Pe 12 mai, Alfred Corbin scrie: „Trebuie oare să mă bucur că am fost transferat la Berlin? Oricum ar fi, nu pierdem nimic la schimb! Nu cred că ne-au adus aici special ca să ne împuște după o sută de zile de la judecare, așa cum este regula sau mai degrabă «era», pentru că tînărul olandez și mulți alții care sînt judecați și con-

damnați de mai mult de șase luni nu mai aud nimic vorbindu-se de asta. Vor să înscenеze un nou proces așa cum spune toată lumea ? Tot ce se poate. După cum se vede, moralul este bun și vreau să mă întorc acasă cu tine, așa cum mi-ai cerut-o. Am revenit eu din Belgia, din războiul din Franța — de ce n-aș reveni și din această călătorie în Germania ?

Intenționez să las această afacere cu Simexul în seama fratelui meu, dacă mai vrea să mai plece de la Creed. Mi-am făcut numeroase relații în străinătate și cred că după război în probleme de import-export va fi mult de lucru. În orice caz, am să schimb numele casei".

19 mai : „Calculez, fac pronosticuri în ce privește sfîrșitul războiului pe care unii îl văd peste trei luni, iar alții la sfîrșitul anului... Îți vine să înnebunești ! Și chestiunea e cu atît mai agasantă cu cît de ea depinde soarta mea... N-am nici o iluzie în ce privește procesul care va avea loc aici, totul este să știm dacă ajungem să cîștigăm timp suficient pentru a scăpa de execuție".

20 mai : „I-am făcut un semn prietenesc lui Keller, care este la plimbare. Breyer, care face parte din același grup cu el, nu se uită niciodată înspre fereastra mea. Pare cufundat în reflecții adînci... fără îndoială că și el calculează sfîrșitul războiului !"

4 iunie : „Ce dimineață îngrozitoare. Tovarășul nostru de celulă olandez a fost executat azi dimineață împreună cu grupul său de patruzeci de condamnați. La orele trei și jumătate azi dimineață au venit să ne trezească : am crezut că veneau să ne caute pe toți pentru ultima plimbare.

Ne-au pus să ne îmbrăcăm și, cînd am fost gata, au spus să iasă băiatul acesta de douăzeci și trei de ani, care își aștepta soarta de pe data de 2 octombrie 1942 ! Ce infamie ! De cîteva zile eram nervos și simțeam că se pregătea ceva. Evident, nu știu ce mă așteaptă, dar sper mereu ! Poate că este o prostie din partea mea. Dar dacă într-o dimineață mi se întîmplă și mie

ce i s-a întîmplat băiatului de care ți-am vorbit, fii sigură, draga mea, că voi fi foarte calm. Sînt chiar puțin cam surprins de seninătatea mea".

6 iunie : „Tipul care este pe jumătate nebun a stat vineri dimineața aproape două ore în celula noastră și ne-a explicat de la «a la z» că războiul nu se va termina înainte de 1945 !".

Pe 12 iunie, Alfred Corbin a primit pentru prima oară o carte de la biblioteca închisorii. Aceasta era o lucrare în limba franceză : „Le monde où l'on s'ennuie" (Lumea în care te plictisești). Corbin însă nu se plictisea. Redactor atît înainte cît și în timpul războiului la revista „Rustica" [1] (sub pseudonimul de Bellême), din prima lui săptămînă de stat la Berlin începuse să scrie o carte pentru credincioșii săi cititori.

Iată prefața cărții : „Lui Gérard Bironț din Louvain (Belgia) și Jean Vrolyk din Zwyndrecht (Olanda), tovarășii mei de celulă. Lehrterstrasse 3.

Berlin, aprilie 1942.

Mai întîi cer scuze prietenilor mei cititori ai «Rusticei» pentru că i-am părăsit atît de brusc ; îi rog să fie siguri că nu din cauza mea... Cinci luni de stat în celulă în Franța, urmate de o condamnare la moarte nu i s-au părut probabil suficiente poliției germane care m-a adus aici în această închisoare berlineză. Oare poți face altceva mai bun, așteptînd să ți se împlinească destinul, decît să te gîndești la prietenii tăi și să lucrezi pentru ei ? Eu m-am înhămat deci la această sarcină și am încercat să tratez aici o problemă care nu a interesat întotdeauna : creșterea de animale domestice. Doresc ca această lucrare cît se poate de completă să servească drept ghid tuturor prietenilor mei crescători sau viitori crescători de animale. Cînd o să apară ? Va putea fi vreodată editată ?

Iată două întrebări la care eu nu pot să răspund, dar mi-am amintit aici, în singurătatea noastră, de cuvintele lui Guillaume

[1] Publicație specializată în grădinărit și creșterea animalelor. — N. A.

d'Orange : «Nu e nevoie să speri pentru ca să întreprinzi ceva. Nu e nevoie să reuşeşti pentru ca să perseverezi». Am întreprins deci totul cu ceea ce aveam la îndemînă, adică pur şi simplu cu cunoştinţele mele din acest domeniu şi cu memoria mea.

Rog cititorul să binevoiască, de asemenea, să mă scuze dacă nu găseşte în această carte toate precizările pe care ar vrea să le găsească. N-am la dispoziţie o bibliotecă şi, deci, nici un mijloc de documentare : de altfel, cifrele de astăzi nu vor avea, fără îndoială, valoare mîine şi noi trebuie, deocamdată, să ne mărginim la generalităţi şi principii esenţiale.

Avicultura franceză, acum ruinată, va renaşte curînd. Fie ca această carte să ajute la renaşterea sa : este cea mai mare dorinţă a mea.

A. Corbin Bellême"

Pe 21 iulie, Margareta Barcza a ieşit din închisoarea de la Fresnes şi, însoţită de o agentă a Gestapoului, a luat trenul spre Marsilia. În zilele precedente au pus-o să repete rolul în celula sa. Era vorba de a da impresia că ea şi Kent fuseseră tot timpul în libertate, astfel ca probabilii complici — dacă existau — să fie liniştiţi în privinţa soartei şefului lor şi a metresei sale : eventualele lor bănuieli nu trebuiau cu nici un preţ să alarmeze Moscova în ce priveşte sinceritatea mesajelor lui Kent.

Călătoria s-a desfăşurat fără necazuri şi Margareta a fost recompensată de îndată ce s-a înapoiat la Paris : a fost instalată cu Kent în vila din Neuilly. A părăsit Fresnesul „sărbătorită ca o stea de cinematograf" de către gardienii care i-au oferit o jerbă de flori în semn de împăcare. La Neuilly, ocupa camera de la numărul şapte. Kent era la numărul opt. La început nu puteau fi împreună decît duminica, şi Margareta se străduise să suprime aceste restricţii.

Pe 12 august, a declarat greva foamei. Cînd au venit s-o întrebe care sînt motivele ce au determinat-o să procedeze astfel, a urlat : „Cum ? Îndrăzniţi să mă mai întrebaţi care sînt motivele, cînd eu nu-l am pe soţul meu şi ţigări ? Doar ştiţi foarte bine din hîrtiile pe care le deţineţi că astăzi e aniversarea mea !"

S-au dus în grabă să-l caute pe Kent şi un pachet de „gauloises". De altfel, un eveniment neaşteptat, deşi previzibil, l-a convins curînd pe Boemelburg că este mai bine să-i bage pe cei doi amanţi în aceeaşi cameră : Margareta era gravidă şi sarcina ameninţa să fie un chin fără Kent care s-o ajute să suporte necazurile.

Viaţa şi-a regăsit atunci puţin din farmecul de odinioară cu frumoasele zile de la Bruxelles şi Marsilia. Timpul se scurgea monoton dar plăcut, cu băi de soare în grădină, cu partide de cărţi cu gardienii, cu efuziuni amoroase cu Kent.

Acesta continua să manifeste un mutism absolut în ce priveau activităţile sale. El nu considerase necesar să-i explice prietenei lui cum se întîmplase cu evenimentele care le răscoliseră viaţa, aşa încît Margareta mai credea încă într-o vagă problemă de naţionalitate uruguayană. A fost nevoie de un incident întîmplător pentru ca s-o readucă la realitate.

Într-o zi ea auzi un gardian de la Neuilly spunînd ceva despre „maşina de scris rusească a lui Kent" [1]. Ştia deci limba rusă ? Era cumva rus ? Îl întrebă pe Willy Berg, care confirmă cu regret naţionalitatea rusească, adăugînd imediat : „Dar e bine să daţi impresia că nu ştiţi : asta l-ar supăra mult. Încă de la începutul arestării, ne-a implorat să vă ascundem naţionalitatea sa, pentru că ştia că dumneavoastră îi uriţi pe ruşi, şi îi este tare frică să nu vă piardă din cauza aceasta". Margareta a promis şi s-a ţinut de cuvînt. La drept vorbind, Margareta nu se împiedica în aceste mistere şi primea loviturile soartei şi reversul fericirii cu indiferenţă, atîta timp cît legătura ei cu Kent nu suferea. Infernul pentru ea era acela de a fi despărţită de

[1] De fapt, jandarmul spusese „a lui Fritz", căci Comandoul îl împopoţonase pe Kent cu pseudonimul „Fritz Frisch". — N. A.

el ; Neuilly, în ciuda inconvenientelor lui, rămînea deci pentru ea un paradis.

Cîteva săptămîni după instalarea sa la Neuilly, Margareta s-a înapoiat la Marsilia, ca să-l aducă de acolo pe fiul său, René. Era escortată de Jung, S.S.-istul, mare băutor, şi-a lăsat prizoniera singură şi neîncuiată în camera de la hotel ca să meargă să se ghiftuiască prin baruri.

Lucrul nu era imprudent : Margareta nici măcar nu se gîndea să evadeze. René, care avea pe atunci unsprezece ani, a fost dat la pensionul de la Sainte-Barbe. În fiecare joi, Margareta pleca de la Neuilly şi petrecea cu el după-amiezile.

Celelalte zile ofereau aproape neschimbat spectacolul obişnuit. În jurul şezlongului său se învîrtea uneori Trepper, ieşit la plimbare, sau Katz, care stătea tot la Neuilly, precum şi Schumacher, capturat la Lyon. Din cele zece camere ale închisorii de lux a Gestapoului, cinci erau rezervate Orchestrei Roşii.

Pe 28 iulie au fost executaţi 7 membri ai Orchestrei Roşii, printre care şi Alfred Corbin. Ei au fost decapitaţi la închisoarea din Plotzensee, în acelaşi loc în care fuseseră spînzuraţi Schulze-Boysen şi Harnack. După mărturisirea preotului de închisoare Kreuzberg, toţi au murit curajos.

Opt zile mai tîrziu, pe 5 august, au pierit la rîndul lor pe eşafodul nazist cincisprezece membri ai grupului berlinez.

Unul dintre ei era Adam Kuckhoff, scriitor cunoscut, care fusese unul din stîlpii grupului berlinez. El organizase finanţele grupului şi tot el redactase numeroase articole şi manifeste antinaziste. De aceea adresa lui figurase în faimosul mesaj trimis de Centru lui Kent.

În telegrama respectivă Directorul specifica : „Cereţi Till Eulenspiegel". Acesta era titlul ultimei piese a lui Kuckhoff. Ea servise drept cheie de cifrare pentru telegramele reţelei.

Kuckhoff era bondoc şi avea un cap rotund cu trăsături energice. Condamnat la moarte, şi-a folosit ultimele săptămîni

pentru redactarea — cu mîinile încătuşate — a unei „scheme de estetică dialectică". Destinul său personal îl lăsa indiferent, dar suferea la gîndul că lasă în urma lui un copil fără adăpost : pe fiul său Ule, de cinci ani.

Din grupul berlinez, doi condamnaţi au reuşit să se sinucidă, opt au fost spînzuraţi, iar patruzeci şi unu, decapitaţi.

În august 1943, şeful Comandoului, Giering, a fost nevoit să-şi abandoneze postul şi să se interneze la spitalul din Landsberg. Fără îndoială că a fost dureros pentru el să părăsească partida în curs, căci îşi iubea cu pasiune opera. Dar ducea cu el certitudinea consolantă că reuşise să cîştige cursa de viteză începută cu doi ani mai înainte împotriva Orchestrei Roşii : reţeaua fusese nimicită, iar principalii ei componenţi se aflau acum în slujba Germaniei. Dovedise violenţă şi cruzime, dar şi inteligenţă. Supravieţuitorii Orchestrei Roşii îl urau, dar îl şi respectau.

Succesorul său în fruntea Comandoului trebuia să fie Reiser. Dar acesta nu se ridica la nivelul şefului său. Subordonaţii spuneau despre el : „Un încuiat şi nimic mai mult".

Acesta era convins că Marele Şef, deşi se angajase în jocul operativ propus, îi înşela pe germani. De fiecare dată cînd mergea la Berlin, el îi copleşea pe şefii Gestapoului cu îndoielile sale, fără a putea, natural, să aducă cea mai mică dovadă în acest sens. Cu regularitate invoca flerul lui de bătrîn poliţist, aşa încît şefii săi, enervaţi peste măsură, i-au spus în cele din urmă : „Terminaţi odată cu veşnicile dumneavoastră bănuieli ! E clar că individul acesta merge cu noi !"

Reiser a fost destituit din funcţie. A fost trimis în Germania, la Karlsruhe. Pretextul invocat : lucrează de prea mult timp la Paris pentru ca să nu fie remarcat de adversar... Succesorul lui Giering va fi kriminalratul S.S. Heinz Pannwitz.

Pannwitz este unul dintre acele exemplare pe care istoricul american Shirer le numește „gangsterii intelectuali ai Reichului nazist". În timpul luării puterii de către Hitler, în 1933, el avea douăzeci și doi de ani și-i păsa prea puțin de politică : studia teologia, ca să devină pastor. Dar, după cinci ani de studii, s-a hotărît să intre în poliția nazistă.

Datorită sprijinului acordat de Heydrich, el a făcut în Gestapo o ascensiune meteorică. Ajuns la demnitatea de kriminalrat, s-a stabilit la Praga împreună cu familia, ca să fie brațul drept al șefului său.

Acolo ceruse de nenumărate ori lui Heydrich să accepte o escortă. Acesta însă refuzase și curînd a fost asasinat. Pannwitz, împotriva așteptărilor sale, cade în disgrație.

Kriminalratul simțea că înnebunește. Atunci a intervenit pe lîngă niște prieteni pe care-i avea la Marele Cartier General, implorîndu-i să-l salveze. Aceștia au găsit că mijlocul cel mai bun pentru a-l ajuta este să-l mobilizeze în Wehrmacht.

A primit în secret o foaie de drum și a plecat să-și ajungă din urmă unitatea — un regiment din faimoasa divizie Brandenburg — pe malul lacului Ladoga, la frontiera ruso-finlandeză. Aceasta era un corp de elită destinat misiunilor speciale și depindea direct de Abwehr. Aici S.S.-iștii nu aveau să vină să-l caute.

Șederea lui pe front a durat patru luni : din septembrie 1942 pînă la sfîrșitul anului. În ianuarie 1943, făcînd pace cu stăpînii săi, a reintrat în sînul S.S.-ului, ca să lucreze sub ordinele lui Müller-Gestapo. Șase luni mai tîrziu, l-au promovat în postul abandonat de Giering. Asta era o numire care îl flata. Numirea în această funcție se datora faptului că, în timpul cînd se aflase la Praga, făcuse niște propuneri revoluționare pentru a termina cu mișcarea de rezistență. Metoda tradițională consta în nimicirea oricărei rețele descoperite. Dar abia era distrusă o rețea că și apărea alta din cenușa ei ; așa nu se mai termina. Heinz Pannwitz a sugerat ideea să se lase rețelele în pace și să

se captureze numai șefii lor. Aceștia, „returnați", ar fi devenit „consilieri politici" ai autorității germane și, datorită lor, s-ar fi putut anihila rezistența fără a fi în același timp distrusă fizic. Propunerea era ingenioasă și îndrăzneață. Subtilul kriminalrat era, evident, omul care trebuia să-l înlocuiască pe Giering. Și aceasta cu atît mai mult cu cît Marele Joc avea să facă o cotitură hotărîtoare. De șase luni se încerca mai ales să se liniștească Moscova, să se momească peștele rusesc : acum venise timpul să fie și ferecat. Heinz Pannwitz sosi la Paris cu puțin înainte de plecarea lui Reiser. I-a declarat : „Pînă acum voi v-ați ocupat de treburi mărunte. Eu vreau să mă lansez în marea politică". Reiser i-a răspuns că, în ce-l privește, el nu era decît un polițist dornic să-și facă meseria de polițist și că îi lăsa bucuros locul.

Pannwitz avea pe atunci treizeci și doi de ani. După unul din colaboratorii săi, era „bucălat, cu obrazul roșu și proaspăt ca rîtul unui purcel".

DUELUL TREPPER — GIERING

Părăsind cabinetul doctorului Maleplate între Giering și Fortner, nerăbdarea lui Trepper era mai mare decît teama. De luni de zile se străduia să găsească o explicație ciudatului fel în care Comandoul continua să acționeze și credulității naive a Moscovei față de Funkspiel : acum avea în sfîrșit să știe.

A doua zi după arestare a fost mutat de la Fresnes în strada Saussaies.

Seara a compărut în fața șefilor Gestapoului.

Mulți dintre ei veniseră chiar în ziua aceea de la Berlin. Printre ei se afla și un oarecare Müller, care se bucura de un respect deosebit din partea tuturor. Nu este exclus ca acesta să fi fost chiar Müller-Gestapo.

Giering, luînd cuvîntul, a spus :

— Iată, ați pierdut, și n-ați pierdut numai față de noi, ci și față de Moscova. De mult timp nu mai sînteți crezut acolo. După capturarea lui Efremov, ați încercat să alarmați Moscova și iar ați pierdut. Noi, Gestapoul, ne bucurăm de încrederea Centrului, nu dumneavoastră. Dar, desigur, nu vă spun o noutate. Cînd un om de talia dumneavoastră vede cum îi cad agenții unul după altul oricît s-ar strădui el să-i apere, înțelege că dușmanul se află neapărat în legătură cu propriii săi șefi. Exact

așa s-au petrecut lucrurile. Poftim, iată cîteva din telegramele pe care noi le-am schimbat cu Moscova : ele vă vor demonstra în ce grad sîntem noi stăpîni pe situație.

Marele Șef luă cunoștință de mesajele schimbate între „pianiștii returnați" și Moscova, apoi i le dădu lui Giering.

Acesta continuă :

— Acum, ce avem să facem cu dumneavoastră ? Orchestra Roșie a fost un lucru frumos, sînt de acord, dar s-a sfîrșit. Vreți dovada ? Iat-o...

Și Giering i-a citit prizonierului lista agenților Orchestrei Roșii deja arestați. Îi enumeră apoi pe toți cei reperați, „localizați", și pe care putea să-i aresteze cînd voia.

I-a dat chiar și numele unor bărbați și al unor femei bănuiți numai că ar fi lucrat pentru rețea. Apoi a continuat :

— Vedeți că nu avem nevoie de dumneavoastră pentru ca să lichidăm această organizație. Deci, încă o dată, asta nu ne interesează. Avem un scop mult mai important. Un scop care ne depășește pe toți, și pe dumneavoastră și pe noi. E vorba să ajungem la o pace între Rusia și Germania, pentru a pune capăt acestui război absurd. El nu folosește decît plutocrației capitaliste, care așteaptă ca noi să terminăm cu strînsul de gît, pentru ca apoi ea să vină să înhațe prada. Acesta ar fi un lucru prostesc și noi vrem să-l împiedicăm.

Dumneavoastră puteți, evident, să refuzați să ne ajutați în această direcție. Sincer, n-ar fi prea neplăcut, căci, așa după cum știți, noi dispunem de radiotelegrafiști „returnați" și telegramele v-au demonstrat că lucrul merge bine. Sîntem în contact cu Moscova și putem începe dialogul chiar și fără dumneavoastră. Numai că ar fi mai bine dacă ați participa la acest dialog.

Dacă refuzați, muriți, ca să zicem așa, de două ori. Pe de o parte noi vă vom împușca ca spion, iar pe de altă parte veți fi repudiat de Moscova, deoarece vom proceda în așa fel încît

acolo să se creadă că ați trădat, că ați trecut de partea noastră. Știți că putem s-o facem : acolo ei înghit tot ce le trimitem.

Aștept răspunsul dumneavoastră.

Trepper înregistrase cu grijă textul telegramelor : își notase în memorie numele agenților pe care îi enumera cu atîta plăcere Giering și își spunea în gînd : „Singurul lor atu este că tu ești așezat pe scaun cu cătușele la mîini. Tu însă ești mai tare ca ei și ai să-i răzbești".

A răspuns :

— Mă aștept să fiu împușcat aici, iar de faptul că am să fiu considerat de Moscova ca trădător, puțin îmi pasă. Cît despre această poveste cu pacea... ei bine, admit că nu e lipsită de interes...

Afacerea aceasta însă nu va merge, vă previn. Dumneavoastră vă străduiți să recunoașteți o oarecare valoare organizației înființate de mine : să știți însă că sistemul de informații sovietic nu înseamnă nimic pe lîngă sistemul pe care Centrul îl pune în funcțiune pentru a-l proteja sau a-l supraveghea. Noi numim asta „contraspionaj". El este peste tot prezent și atotputernic. El are să afle repede de arestarea mea și va preveni imediat Moscova. Cînd o să se afle că eu am căzut, s-a sfîrșit cu proiectele dumneavoastră.

Giering i-a răspuns că arestările și „returnările" de la Bruxelles scăpaseră „contraspionajului" sovietic. Trepper a replicat furnizînd nenumărate amănunte asupra activității Comandoului în Belgia.

Pretindea că ele îi fuseseră aduse la cunoștință de respectivul „contraspionaj". În fapt, el le primise de la grupul de control pe care îl organizase după raidul de la Atrébates. A terminat prin acest avertisment :

— Pînă acum, dumneavoastră ați reușit să ascundeți Centrului „returnarea" cîtorva „pianiști". Evident, sînt obligat să recunosc acest lucru. Dar dați-mi voie să cred că, în ce mă pri-

veşte, lucrurile sînt puţin altfel. Eu nu sînt un Efremov. Nu puteţi să mă faceţi să dispar fără să produceţi bănuieli.

Discuţia nu s-a terminat pînă în zori. Trepper n-a refuzat să colaboreze : el s-a mulţumit doar să sublinieze dificultăţile practice ale unei asemenea colaborări.

Giering n-a insistat să obţină un răspuns clar : asemenea insistenţă ar fi dezminţit afirmaţia sa că el se putea lipsi de ajutorul Marelui Şef.

Dezvăluirea jocului operativ întreprins de germani îl tulburase pe Trepper, dar nu-l surprinsese prea mult. Din rapoartele lui Maximovici asupra grupului de ofiţeri din jurul generalului von Pfeffer el ştia că o parte dintre cadrele Wehrmachtului doreau să trateze cu Vestul pentru a se război mai bine cu Estul. Dar aici era vorba de nişte intenţii vagi ale unor ofiţeri — care nu dispuneau încă de mijloacele necesare pentru a se trece la acţiune. Dacă S.S.-iştii ar fi luat-o pe aceeaşi cale, asta ar fi dus la consecinţe dintre cele mai grave, căci Trepper era convins că discursul lui Giering asupra unei păci de compromis cu Rusia nu era decît o momeală, destinată să-i faciliteze trădarea.

Marele Joc trebuia să ajungă la scopul urmărit de cercul Pfeffer : să pregătească un acord între Germania şi anglo-americani, ori să creeze cel puţin tensiune între aliaţi.

În ambele cazuri ieşirea din război devenea problematică.

Aici, în celula sa mică din Saussaies, Marele Şef a ajuns la concluzia că miza era atît de mare încît îndreptăţea orice risc. Chiar dacă trebuia ca el şi oamenii săi să-şi piardă viaţa, planul S.S.-iştilor trebuia făcut să eşueze.

Existau pentru aceasta două posibilităţi : ori să alarmeze Moscova, ori să distrugă mecanismul acţionînd din interiorul Comandoului. Şi una şi alta dintre ipoteze necesitau o întărire rapidă a poziţiei sale faţă de nemţi. Îi trebuia libertate de acţiune. Scopurile lui Giering le ghicise. De la Kent, arestat cu două săptămîni mai devreme, şeful Comandoului ştia că mesajele cele mai importante erau transmise de radiotelegrafiştii din

afara reţelei, cu care Marele Şef avea legături. Logic, Giering trebuia cu orice preţ să dea de firul care ducea la aceşti radiotelegrafişti. Dacă ar ajunge la ei, mesajele sale către Moscova ar primi pecetea unei incontestabile autenticităţi.

Numai doi oameni puteau să ducă Comandoul pînă la radiotelegrafiştii respectivi : Trepper şi Directorul.

La sfîrşitul lunii septembrie, la cîteva zile după arestare, Giering i-a întins triumfător prizonierului său un mesaj, pe care tocmai atunci Centrul îl trimisese lui Kent, al cărui aparat era în mîna Gestapoului. Directorul ordona o întîlnire între Trepper şi Michel, „legătura" sa cu unul dintre radiotelegrafişti : fixa ziua, ora şi locul.

Giering punea la cale, evident, o capcană : nu era vorba, bineînţeles, ca să-l aresteze pe Michel, ci numai să-l fileze, ca să ajungă prin el pînă la radiotelegrafist.

Michel însă, nu vine la întîlnire. El convenise cu Trepper să meargă la întîlnirile fixate de Centru cu douăzeci şi două de ore înainte de timpul indicat.

Marele Şef nu era scos din celulă decît pentru vreun interogatoriu sau vreo confruntare. Întîlnirea cea mai dramatică a fost cea cu Vasili de Maximovici.

Interogatoriul urmărea stabilirea în amănunt a tuturor discuţiilor purtate de persoanele din jurul lui Pfeffer.

Giering îl întrebă pe Trepper dacă într-unul dintre rapoartele primite de la Maximovici erau menţionate aceste cuvinte rostite de Pfeffer : „să se negocieze cu sau fără führer". Trepper confirmă grăbit şi văzu o imensă bucurie luminînd faţa martirizată a lui Maximovici. Pentru a întări şi mai mult confirmarea, adăugă că „toţi" ofiţerii din jurul lui Pfeffer voiau să negocieze cu Vestul, „cu sau fără führer". Era exact, în ce privea negocierea, dar o invenţie în ce-l privea pe führer.

Marele Şef crezuse de cuviinţă că nu era cazul să facă acum economii de cuvinte pentru ca să exagereze. Trebuia să lovească

în cît mai mulți partizani posibili ai unei păci separate, fie că erau S.S.-iști sau nu. Își dădu seama că acesta era și motivul bucuriei lui Maximovici.

Apoi Trepper compăru în mai multe rînduri în fața judecătorului de instrucție militar, însărcinat cu anchetarea „surselor" sale germane.

Audierile i-au oferit delicata plăcere de a ține în mîinile lui încătușate existența mai multor ofițeri. De data aceasta nici o exigență de înaltă politică nu-l obliga să se abțină : el distribuia moartea, munca silnică sau degradarea după înclinații personale, cruțîndu-i pe cei „buni", distrugîndu-i pe cei „răi". Bineînțeles că prima lui grijă a fost să-l salveze pe Ludwig Kainz.

A spus că acesta nu se ocupase decît de bursă neagră la Simex, declarînd judecătorului de instrucție : „Dacă îl pedepsiți pentru asta, va trebui să-i pedepsiți pe toți cei care au făcut parte din Todt, de la adjunctul directorului pînă la cel din urmă slujbaș". L-a salvat și pe bravul colonel austriac încorporat la Intendența Wehrmachtului, de la care aflase despre iminența „Barbarossei". Din contră, el i-a numit pe toți ofițerii S.S. pe care îi frecventase, precum și pe unii ofițeri ai Wehrmachtului deosebit de fanatici, despre care a afirmat că i-a atras la colaborare pe bază de cointeresare materială ; în realitate, ei nu fuseseră decît puțin cam palavragii la pahar !

Într-o zi, Giering îi arătă un pașaport pe numele de Trepper, cu fotografia Marelui Șef. Văzîndu-l, prizonierul exclamă : „Bravo ! E pașaportul meu adevărat : numele meu este Trepper". Această mărturisire spontană trezi însă neîncrederea lui Giering. El nu putea să ghicească că Marele Șef fusese sincer tocmai ca să evite descoperirea pseudonimului de „Domb", sub care era cunoscut printre cei cu vederi de stînga. Un membru al Comandoului fu trimis imediat în Polonia, cu intenția de a căuta în orășelul Neumarkt urma eventuală a unui Leopold Trepper. Raportul îi parveni lui Berg tocmai cînd acesta era pe

cale să-l interogheze pe Marele Șef : Neumarktul era „judenrein" [1].

Documentele de stare civilă fuseseră arse. Cimitirul a fost distrus și arat, așa încît nu mai era posibil să fie găsit numele de „Trepper" nici pe pietrele de mormînt. Astfel află Marele Șef că toți ai săi fuseseră exterminați. Își pierduse deci mama, frații, surorile, precum și unchii, mătușile, verii — tot cercul de rude, patruzeci și opt de persoane în total. Adulții fuseseră deportați și gazați. Pe bătrîni și copii îi împușcaseră pe loc.

Stăpînindu-se, îi spuse lui Berg cu o mină cît putu mai indiferentă : „Ar trebui să căutați în arhivele Prefecturii poliției din Paris. M-aș mira să nu găsiți nimic pe numele de Trepper".

Trepper primise, conform dispozițiilor lui Giering, un dicționar, hîrtie și un creion. Ziua simula diverse preocupări de ordin lingvistic, ca să justifice față de gardieni cererile repetate de hîrtie. Aceștia îl priveau indiferenți, respectînd cu strictețe interdicția de a-i vorbi. Noaptea, santinela rămînea mută pînă pe la orele unu, apoi, cînd toată lumea adormea, începea să trăncănească cu Trepper pînă la orele două sau trei, după care se culca. Marele Șef mai aștepta încă o jumătate de oră, apoi își ridica patul și scotea dintr-unul din picioarele acestuia — care erau confecționate din țeavă — un sul de hîrtie : raportul său către Centru. Luni de zile transmisese Centrului avertismente de care el nu ținuse cont. De data aceasta trebuia să-l creadă : era ultima șansă. Descria amănunțit arestarea sa (ziua, data, locul), încarcerarea la Fresnes, înapoierea în Saussaies. Povestea fiecare confruntare (cu cine, cînd și unde). Toate acestea puteau fi verificate, chiar dacă faimosul „contraspionaj" sovietic nu era decît o sperietoare destinată să-l înmoaie pe Giering.

[1] „Măturat de evrei". În vocabularul nazist această expresie înseamnă că toată populația evreiască fusese lichidată sau deportată. — N.A.

Asigurat oarecum că Centrul va fi convins că era prizonierul Comandoului, el continua cu lista agenților deja arestați, mai ales cu numele acelora pe care Giering îi bănuia de apartenență la Orchestra Roșie. Cel mai important era Fernand Pauriol. Acesta transmitea o bună parte din mesajele cele mai importante ale Marelui Șef. Trepper insista ca el să se ascundă cît mai repede. Apoi a expus pe larg ce însemna Marele Joc, precizînd mijloacele și scopul pe care îl urmărea. Ca dovadă a ceea ce se putea face cu cîțiva „pianiști returnați", el cita textul telegramelor pe care Giering i le citise și comentariile șefului Comandoului. Raportul se termina cu prevenirea că va încerca să evadeze și propunea mai multe variante. Cea mai bună șansă i se părea că o oferă o cafenea cu ieșire dublă, situată pe bulevardul Saint-Michel.

Redactarea raportului i-a luat mai multe nopți. Nu putea lucra la el decît între orele trei și șase dimineața, supraveghind în același timp somnul gardianului. Timpul cel mai potrivit era cînd venea rîndul lui Berg de serviciu, pentru că alcoolul era pentru el un puternic somnifer ; cel mai nepotrivit era cînd venea rîndul unui preot mobilizat, care își pierdea nopțile de gardă în rugăciuni pentru sufletul captivului.

Textul îl redactase în ebraică, idiș și poloneză, amestecînd aceste trei limbi cît putuse mai mult. Dacă hîrtiile sale ar fi fost descoperite, ar fi fost nevoie de trei interpreți ca să le descifreze : asta i-ar mai fi dat un răgaz de cîteva ore.

Precauție minusculă, dar caracteristică Marelui Șef. Cînd și-a terminat raportul, a considerat că, pentru a-l face să parvină Centrului, cel mai potrivit era să exploateze o posibilitate pe care i-o oferea însuși Giering. Acesta, spre a ajunge la Pauriol, intenționa să-l pună pe Trepper să contacteze o veche militantă comunistă, Julieta, despre care avea informații că are legături cu rezistența.

Dar, în loc să-l trimită la ea pe el, așa cum spera, Giering a hotărît să-l utilizeze pe Raichman, falsificatorul din Bruxelles,

care, cu un an înainte, mai avusese o întîlnire cu Julieta. Marele Șef îi spuse însă lui Giering : „Vă pierdeți timpul degeaba. O să vedeți că ea se va face că nu-l mai recunoaște pe Raichman".

Lucrurile s-au petrecut exact așa cum spusese Trepper. Cu cîteva luni mai devreme, Trepper îi ordonase Julietei să nu mai primească pe nimeni, afară doar de Katz și de el însuși. Giering și Raichman nu cunoșteau acest amănunt.

Repriza a treia a fost cîștigată tot de Marele Șef. Giering și Willy Berg s-au dus la Berlin după instrucțiuni. La înapoierea lor, Berg îi spuse că toată lumea a ajuns la concluzia că el (Trepper) era cel mai indicat să ia legătura cu Julieta.

Acesta răspunse că nu are nimic împotrivă și că nu era vina lui dacă Giering preferase să-l trimită pe Raichman. El se declară gata să ajute Comandoul, dar puse condiția să i se creeze condițiile necesare ca să înșele faimosul „contraspionaj" sovietic. În acest sens, trebuia să i se dea posibilitatea de a revedea locurile pe care avea obiceiul să le frecventeze ; era necesar chiar să fie lăsat să reia legăturile cu unii agenți. Berg răspunse că el ar accepta cu plăcere aceste condiții, dar că Giering nu va fi niciodată de acord cu ele, nu pentru că n-ar avea încredere în Marele Șef, ci pentru că se temea de un atentat împotriva lui.

Giering era convins că toate grupurile de șoc pariziene ale rezistenței primiseră ordin fie să-l elibereze pe Trepper, fie să-l omoare pentru a-i închide gura.

Marele Șef a sugerat atunci să fie trimis Hillel Katz la Julieta.

El aflase de arestarea credinciosului său adjunct.

Torturat, somat să vorbească și să colaboreze, Katz repeta mereu de la capturarea sa : „Trepper e șeful meu. El îmi va rămîne șef pînă la sfîrșit. Voi face ce îmi va cere el să fac, și nimic altceva". Era clar că n-ar fi mers s-o vadă pe Julieta

decît dacă i-ar fi ordonat Marele Şef. Berg reuşi să-l convingă pe Giering să-i pună faţă în faţă.

Se revăzură pentru prima dată de la 23 noiembrie. Katz era desfigurat din cauza loviturilor.

Confruntarea, deşi fusese minuţios pregătită, se dovedi totuşi plină de carenţe : mai întîi pentru că s-a scăpat din vedere că, spre deosebire de Trepper, Katz nu vorbea germana : la rîndul lor, Giering şi Berg nu cunoşteau franceza. Să se folosească de interpretul Comandoului, oberscharführerul Siegfried Schneider, nu era posibil : dacă Reiser era ţinut departe de această afacere, cu atît mai mult trebuia ţinut un simplu adjutant. Pe de altă parte, cea mai elementară prudenţă interzicea celor doi S.S.-işti să lase prizonierii să se întreţină într-o limbă pe care n-o cunoşteau.

Soluţia a fost dată tot de Marele Şef. El le spuse : „Dumneavoastră cunoaşteţi oarecum idişul. Am să-i vorbesc lui Katz în idiş şi vă veţi putea astfel convinge că nu vă înşel".

Idişul, limbă care derivă din germană, este, într-adevăr, înţeleasă de un german. Dar ea este presărată cu cuvinte evreieşti al căror sens evident nu poate fi dedus decît dacă ştii să vorbeşti ebraica.

Marele Şef îi ţinu lui Katz un lung discurs pentru ca să-l convingă să se supună voinţei Comandoului ; îi ordonă să meargă s-o vadă pe Julieta şi-i dădu numeroase sfaturi cum să se facă recunoscut de ea — sfaturi, de altfel, de prisos, deoarece Katz ar fi fost, oricum, primit de Julieta. Trepper avu însă grijă să-şi presare discursul cu cîteva cuvinte ebraice care, puse cap la cap, însemnau : „Ea trebuie să răspundă că va încerca să caute să reia contactul, dar că nu promite nimic".

Reiser păstrează o vie amintire despre întîlnirea care a avut loc într-o după-amiază ploioasă de decembrie. Un cordon de poliţişti civili înconjurau cartierul Châtelet. Giering şi Berg se aflau şi ei pe străzile dimprejurul cofetăriei. Katz a fost lăsat să intre însă singur : Trepper prevenise Comandoul că „contra-

spionajul" o supraveghea probabil şi pe Julieta ; dacă gardienii stau prea aproape de Katz, pot fi observaţi şi tentativa va eşua.

Katz a revenit cu răspunsul dictat de Marele Şef. Opt zile mai tîrziu, Giering îl trimitea iar la cofetărie. Procedînd conform instrucţiunilor lui Trepper, Katz a spus că Julieta îi răspunsese : „Am găsit contactul, dar trebuie ca şeful să vină în persoană". Aceste tergiversări şi această exigenţă l-au frămîntat mult pe Giering : ascundeau ele vreo capcană ? Trepper însă îl linişti : „Sigur că nu ! E simplu : dispariţia mea aşa, dintr-o dată, îi nelinişteşte ! V-am mai spus-o şi v-o repet : dacă nu mă mai văd umblînd, asta dovedeşte că eu sînt arestat şi întreaga voastră poveste cade. Probabil că au cam început să miroasă ceva..."

Giering nu mai putea da înapoi. Dacă a început Marele Joc, ca să-l poată continua, trebuie să transmită datele de dezinformare prin radiotelegrafiştii lui Trepper.

Şeful Comandoului hotărî deci să-l trimită pe Trepper la cofetărie. De data aceasta, întregul cartier a fost acoperit cu forţe importante de poliţie. Plutoane de jandarmi civili au luat loc la întretăierile de drumuri care duceau la Châtelet.

Gestapoul şi auxiliarii săi erau însărcinaţi cu protejarea de aproape. Giering îi dăduse prizonierului un mesaj pe care Julieta trebuia să-l ducă eşaloanelor superioare din partea Marelui Şef pentru a fi transmis la Moscova. Mesajul arăta că reţeaua fusese serios zguduită, dar nu distrusă. El propunea Moscovei să întrerupă legătura timp de o lună de zile pentru a lăsa să treacă furtuna. După o lună, Centrul să dea semnalul pentru noi contacte, trimiţînd Marelui Şef, cu ocazia sărbătoririi zilei Armatei Roşii, obişnuita telegramă de felicitare.

Trepper propusese acest termen pentru a lăsa Centrului timpul să verifice raportul său şi să blocheze în acest timp orice iniţiativă din partea Comandoului.

Cifrarea mesajului fusese o problemă. Giering ştia de la Kent că telegramele care treceau prin filiera partidului folo-

seau un cod ultrasecret. Logic, mesajul său trebuia să fie cifrat plecîndu-se de la acest cod.

Pus să dea codul respectiv, Trepper a izbucnit în rîs şi a exclamat : „Dumneavoastră credeţi că un şef aşa mare ca mine îşi pierdea timpul cu asemenea mărunţişuri ?". Kent arătase că Grossvogel era cel care dispunea de cheia de cifrare, dar ştim că orice tentativă de a-l înfrînge pe Grossvogel eşuase. Din lipsă de altceva mai bun, mesajul a fost cifrat utilizîndu-se unul dintre codurile de la Bruxelles.

Willy Berg îl însoţi pe Trepper în cofetărie şi se prefăcu că se uită la vitrină.

Trepper se apropie de Julieta şi-i întinse o legătură de hîrtii. Era aci mesajul lui Giering şi propriul său raport în trei limbi. Julieta luă hîrtiile fără să scoată un cuvînt. Trepper îi şopti : „Dispăreţi imediat după ce le-aţi transmis şi nu mai reveniţi !" Apoi ieşi, urmat de Berg.

Trepper cîştigase, deci, şi această rundă. Din însuşi sînul Gestapoului, el reuşise să comunice cu Moscova, sub nasul gardienilor săi. Datorită lui, Centrul avea să primească mai multe atuuri decît îi trebuia pentru a contracara jocul S.S.-iştilor. Dar Centrul îl decepţionase de atîtea ori încît o oarecare teamă difuză continua să-l domine, căci dacă Directorul refuza să dea crezare raportului trilingv, S.S.-istul era cel care cîştiga.

O aşteptare de o lună depăşea însă răbdarea lui Giering. La trei zile după remiterea documentelor Julietei, Giering a trimis un agent francez la cofetărie ca să întrebe din partea şefului dacă se făcuse transmiterea acolo sus. Julieta nu era acolo. Patroana i-a explicat că şi-a luat un concediu. O săptămînă mai tîrziu era tot în concediu. După încă o săptămînă patroana i-a spus emisarului că Julieta fusese chemată la căpătîiul unei mătuşe bolnave ; nu ştia cam cînd îşi putea relua lucrul.

Înnebunit, Giering îi ceru lui Trepper o explicaţie. Prizonierul strîmbă din nas şi murmură : „V-am spus de atîtea ori că ţinîndu-mă închis aici treziţi neapărat suspiciuni". I-au dat voie atunci să iasă. Două maşini o încadrau pe a sa. Comandoul a fost plimbat prin diverse magazine pe unde Trepper avea — după cum afirma el — agenţi.

Gărzile îl lăsau să intre singur în magazine, dar supravegheau îndeaproape ieşirile.

De ziua Armatei Roşii, Giering primi telegrama de felicitare adresată Marelui Şef de către Director. Acesta era semnalul că s-a reluat legătura cu Moscova.

Era mai ales semnalul Marelui Joc. Fără îndoială că trebuia să se renunţe provizoriu la utilizarea preţioasei linii stabilite prin intermediul Julietei, datorită dispariţiei acesteia, dar telegrama Centrului îi garanta lui Giering că capturarea lui Trepper nu era cunoscută la Moscova.

Sărbătoarea aceasta a Armatei Roşii a fost probabil şi o sărbătoare a Comandoului ; la Suzy Solidor, coniacul trebuie să fi curs în valuri. Trepper a fost dus chiar în seara aceea la Neuilly. Kent continua să rămînă în Saussaies, unde era închis într-o cameră vecină cu cea a lui Trepper. La plecare, cei doi oameni reuşiseră să schimbe cîteva fraze. Kent îi spusese : „Eu sînt convins că tu nu lucrezi cu adevărat pentru ei. Tu încerci să-i tragi pe sfoară...".

Trepper : „Nu-i adevărat, merg cu ei ! Aş putea face altceva ? Vezi şi tu că totul e la pămînt !"

Transferul în închisoarea de lux din Neuilly nu era numai o recompensă. Giering vădea o neîncredere mereu mai mare în poliţiştii francezi din Saussaies. Adresîndu-se oamenilor săi, spusese : „Ori de cîte ori se lucrează cu oamenii ăştia, se sfîrşeşte rău". Prizonierul trebuia mutat de acolo, era mai prudent aşa. Bănuielile lui Giering au fost întărite şi de unele afirmaţii ale lui Trepper cu privire la simpatia pe care poliţia franceză o manifesta faţă de rezistenţă. Toate acestea l-au făcut pe Giering

să acorde mai multă atenție sugestiilor Marelui Șef. Trepper profită de această situație pentru a solicita bani și acte de identitate.

Agenții Comandoului, pentru a trece mai bine neobservați, căci ei nu erau în Franța ca niște pești în apă și se fereau de toți și de fiecare, foloseau hîrtii false în locul documentelor lor germane. Actele lor de identitate îi indicau ca oameni de afaceri olandezi, flamanzi sau suedezi, instalați la Paris ; le arătau întotdeauna cînd întîlneau vreun baraj de polițiști francezi. Or, ce s-ar fi întîmplat dacă mașina lui Trepper ar fi fost oprită într-una din ieșirile sale de către polițiștii francezi ?

Care ar fi fost reacția acestora față de un individ lipsit de acte și bani ? Ei ar fi încercat imediat să-l identifice. Fără îndoială că incidentul n-ar fi mers prea departe, dar consecințele sale ar fi fost imprevizibile. S-ar fi putut ca rezistența să fie încunoștințată de existența unui prizonier misterios pe care polițiști germani, deghizați, îl plimbau prin Paris.

Giering a fost de acord și a ordonat să i se dea Marelui Șef acte și ceva bani.

FARMACIA SALVATOARE

Cele șase luni care au urmat au constat în general în a da ocol peluzei din Neuilly. Comandoul nu cerea Marelui Șef decît consultații de ordin general ; muncile practice ale Funkspielului erau rezervate lui Kent : el redacta și cifra mesajele — pe ale sale în franceză, pe ale lui Trepper în rusă.

Katz n-avea nici el nimic de făcut și se învîrtea în loc. L-au adus la Neuilly la insistența Marelui Șef și-l țineau în viață și pe Grossvogel, căci, după afirmația lui, el putea să se dovedească indispensabil Funkspielului. Otto Schumacher era ținut la distanță de către tovarășii săi.

Schumacher îl întreba mereu pe Katz : „Dar e adevărat că Marele Șef lucrează pentru ei ? Nu crezi că el încearcă să joace dublu ? Mie nu-mi vine să cred că el a trădat !".

Urmărea, probabil, să-l „tragă de limbă."

Katz ridica din sprîncene și răspundea mirat : „Visezi ? Bineînțeles că a trebuit să-și plece capul. Crezi că era o altă soluție ?" În acest timp se petrecea ceva ciudat cu Kent : După ce își plecase capul de tot după arestare, revenea încet spre verticală. Instalat la rîndul său la Neuilly, îi repetase lui Trepper că el nu credea în trădarea lui. Unele din remarcile sale lăsau să se presupună că el o regreta pe a sa.

Încă puțin și nu mai era imposibil ca Micul Șef să redevină utilizabil.

Cu Berg era o idilă întreagă. El îi lansase lui Trepper formula sa favorită: „Eu am fost polițai sub kaiser, polițai sub Republica de la Weimar, sînt polițai și sub Hitler și voi fi polițai și dacă Thaelmann ia puterea". Între cei doi bărbați începuse să se închege unele relații de înțelegere reciprocă. Apoi Berg, căruia boala îi smulsese trei copii, devenise de nerecunoscut după o permisie la Berlin: în timpul unui bombardament soția sa înnebunise. De atunci era un om pierdut. Nu mai voia decît să vadă războiul terminat și Marele Șef se gîndea adesea, ascultîndu-l, că acesta, cel puțin, dorea sincer o pace de compromis — oricare ar fi fost ea. Curînd Berg a devenit pentru prizonier o sursă excepțională, care îl informa în fiecare zi și în cele mai mici amănunte despre activitățile Comandoului, așa încît Trepper era la curent cu proiectele lui Giering înainte chiar ca ele să fi fost puse în aplicare. Nu era vorba aici de o „returnare" a lui Berg, nici de o complicitate tacită. Trepper se gîndea că el raționa astfel: „Dacă Marele Șef lucrează sincer pentru o pace separată și pentru noi, eu pot să-i vorbesc fără nici un inconvenient. Dacă ne înșeală, nu se știe cum pot să se întoarcă lucrurile și, oricum, dacă îi vorbesc..."

Cu Giering era altceva. Trepper știa că acesta, sub nici un motiv și niciodată n-avea să cedeze.

Trepper a primit cu un sentiment de ușurare știrea plecării sale și a venirii lui Pannwitz, convins că din acest schimb avea să cîștige.

Pannwitz i-a acordat lui Trepper cea mai deplină încredere, considerînd că nu ar fi fost oportun să strice combinațiile lui Giering, pe care îl știa un polițist foarte bun.

Trepper află că va fi mutat în curînd de la Neuilly într-un apartament parizian, de unde va putea să plece și să vină după placul său, fiind doar sub o discretă supraveghere.

Dar mai întîi trebuia să ajute la demarajul „marii politici" inaugurate de Pannwitz. Contrar bătrînului și prudentului Giering, kriminalratul era ros de nerăbdarea caracteristică vîrstei lui. El era hotărît să treacă peste unele etape. Pentru el radiotelegrafiștii „returnați" erau instrumente bune atîta timp cît era vorba să pregătească drumurile Marelui Joc, captînd încrederea Moscovei, iar scopul acesta fusese atins. Dar, pentru a face politică la nivelul cel mai înalt, radiotelegrafistul nu oferă decît niște posibilități reduse.

Ar trebui să se poată discuta, argumenta, să se facă, în sfîrșit, diplomație, ceea ce nu era posibil doar prin intermediul cîtorva mesaje cifrate. De ce să nu se vorbească direct cu Moscova? De ce să nu se trimită acolo un emisar garantat de Marele Șef?

Înainte de a pleca la Paris, tumultuosul Pannwitz a înfățișat planul său lui Himmler.

Acesta n-a apreciat îndrăzneala. El i-a spus cu vocea lui sentențioasă: „Nu. Ideologia bolșevică e atît de fascinantă încît nu trebuie trimis nimeni acolo: riscul de contaminare e prea mare".

Concluzia lui Pannwitz a fost însă următoarea:

Reichsführerul nu este decît un om lipsit de energie, paralizat de frica de inițiative.

Îi respectă ordinul, dar îl modifică: în loc să expedieze un emisar în Rusia, făcu să fie trimis cineva de către Moscova. Pannwitz îl întrebă pe Trepper dacă se obișnuiește în serviciile sovietice să se delege o persoană care să vină și să rezolve pe loc unele probleme de mare interes, ce nu suferă amînare. Răspunsul a fost afirmativ.

Kent, interogat la rîndul lui, afirmă contrariul.

Tulburat, Pannwitz, îl invită la el pe Trepper să-i explice această contradicție. Prizonierul ridică brațele spre cer și exclamă: „Păi, cum vreți dumneavoastră ca un Kent să știe cum

se petrec lucrurile la un nivel oarecare!" Pannwitz îi dădu dreptate.

Centrul a primit, deci, un lung mesaj de la Marele Şef. Acesta explica că el este în contact cu un grup puternic de persoane care se opuneau lui Hitler şi ale căror sentimente erau foarte favorabile Uniunii Sovietice. Dar el nu era competent să trateze probleme politice: Directorul ar putea să delege o personalitate susceptibilă să înceapă negocieri? Întîlnirea era fixată la date succesive în fostul apartament al lui Katz, strada Edmond-Roger.

La prima din datele prevăzute, Trepper este dus acasă la Katz. Acolo are surpriza să-l regăsească pe Raichman, care avea acum domiciliul aci. Cei doi oameni stau de vorbă. Ca şi Kent şi ca şi Schumacher, Raichman îi spune fostului său şef: „Nu se poate, tu nu lucrezi cu adevărat pentru ei".

Ca şi faţă de Kent şi de Schumacher, Trepper simulează lojalitatea faţă de nemţi.

Emisarul din Moscova nu vine însă la întîlnire. Asta nu era poate decît o amînare şi Pannwitz nu-şi pierdu speranţa. Înainte însă ca ultima întîlnire fixată Centrului să eşueze, o bombă cu efect întîrziat, lăsată de Giering, explodă în sînul Comandoului. Acesta a fost ultimul triumf al poliţistului şi se poate că el nu ştia nimic de asta: murise deja la Landsberg. Afacerea cu Julieta îi lăsase în inimă un sentiment de moliciune. De ce femeia aceasta dispăruse subit şi fără să lase urme? Se putea admite că „contraspionajul", neliniştit de soarta Marelui Şef, îi ordonase să se ascundă. Dar atunci ar fi trebuit să reapară după primele ieşiri ale prizonierului, după primirea telegramei de felicitare din 23 februarie. Dacă această telegramă era „sinceră", Centrul nu bănuia nici o capcană şi atunci Julieta ar fi putut să revină la cofetărie. Dacă ea nu revenea, însemna deci că telegrama fusese trimisă de Moscova în perfectă cunoştinţă de cauză şi pentru a înşela Comandoul...

Singurul mijloc de a se convinge de adevăr în această situaţie consta în capturarea lui Fernand Pauriol.

Prin Raichman, Giering ştia de existenţa lui Pauriol.

Prin Kent, el a aflat funcţiile sale şi rolul lui de curier extraordinar între rezistenţă şi Orchestra Roşie. Arestarea lui ar creea posibilitatea lămuririi problemei Julietei şi ar permite să se afle dacă Moscova ştie cu adevărat de Funkspiel. Giering era prea neîncrezător ca să nu vrea să încerce şi acest sondaj.

Gestapoul primi atunci ordin să-l urmărească pe Pauriol prin toată Franţa. Urmărirea însă eşuă. Omul dispăruse. Lunile treceau, dar Giering nu uita. El îl voia pe Pauriol. Şi, pentru a-l avea, el a pus la punct o cursă de un machiavelism perfect: să facă ca cel pe care Gestapoul nu ştiuse să-l prindă să-i fie predat de Centru.

Emiţătorul utilizat pentru mesajele atribuite Marelui Şef avu într-o zi o pană. Bineînţeles, Comandoul dispunea de tehnicieni capabili să-l repare. În loc să se recurgă la ei, Giering a trimis prin emiţătorul lui Kent un mesaj prin care informa Centrul de pană şi cerea să-i recomande de urgenţă un specialist radio din rezistenţa franceză. Aceasta era o cursă ingenioasă. Închipuiţi-vă acum situaţia Directorului. Dacă acesta mai era încă străin de Funkspiel, trebuia să-i trimită fără să ezite lui Trepper un specialist. Chiar dacă raportul Marelui Şef îi parvenise şi-i dăduse crezare, chiar dacă Directorul ştia că Giering îi întinde o cursă, el trebuia să pară că era înşelat şi să organizeze contactul cu un reparator. Asta însă însemna să-l sacrifice pe acesta din urmă...

Dar ce conta un om mai mult sau mai puţin? Pentru Giering cu atît mai puţin, şi apoi era posibil ca tehnicianul să nu fie arestat. Angajat într-o partidă gigantică, de ce şi-ar pierde timpul cu culegerea de agenţi de ultima mînă?

Mesajul care anunţa pana părea verosimil: o reţea fără necazuri nu există — sau nu mai exista...

Directorul îi indică lui Trepper un tehnician comunist, al cărui pseudonim era Jojo. Părinții săi posedau un bar la Saint-Denis. El însuși înființase un atelier unde construia și repara posturi emițătoare.

Nimic nu dovedește că Jojo va duce la Pauriol și drumul riscă să fie lung (Giering va părăsi Parisul înainte de a ajunge la capăt), dar măcelarii Comandoului se așază pe lucru. Norocul e de partea lor.

Mereu povestea aceasta a torturilor și a numelor pe care le strigi cînd corpul nu mai poate rezista și cînd rațiunea începe să te părăsească și sufletul ți se frînge. Jojo îl dă pe Auguste. Auguste îl dă pe Marc și Marc îl dă pe Michel.

Michel duce la Francis — sau François — care se ascunsese lîngă Bordeaux. Fernand Pauriol, alias Duval, era la Bordeaux. Îl arestează aci pe 13 august 1943. Cum despre el nu se știa nimic, ca să-i dea de urmă Gestapoului i-a trebuit săptămîni.

Într-o zi a primei săptămîni de septembrie, Berg, nebun de bucurie, a năvălit în camera lui Trepper, urlînd: „Gata! Îl avem pe Duval!"

Marele Șef rămase ca trăsnit de această veste și, pentru prima dată, avu impresia că a ajuns la capătul îndelungatei sale lupte. Ușa sa putea fi deschisă dintr-un moment într-altul și se putea aștepta să i se ordone să iasă pentru a fi executat. Nu-i mai rămînea decît s-o sfîrșească cu demnitate.

Fernand Pauriol a fost torturat cu sălbăticie, dar n-a vorbit. Nici amenințarea că o să-și vadă soția împușcată sub ochii săi n-a avut efect asupra sa. Un an mai tîrziu fu executat. Militantul comunist Pauriol duse însă cu el în mormînt secretele pe care nemții căutaseră cu atîta înverșunare să i le smulgă.

Abia își înfrînsese temerile Marele Șef, că primi o nouă lovitură. Pe 12 septembrie, Berg îl anunță că va pleca cu o

escortă în sud. Funkabwehrul descoperise recent acolo un emițător comunist și reușise să intre în posesia copiilor telegramelor trimise și primite. Eminentul „distrugător de coduri" Kludow era în drum spre Franța și urma să se ocupe imediat de ele. Comandoul era aproape convins că emițătorul descoperit nu era altul decît cel care servise la transmiterea mesajului încredințat Julietei.

Dacă emițătorul transmisese mesajul Gestapoului, însemna, implicit, că transmisese și raportul Marelui Șef și atunci Kludow, examinînd copiile mesajelor din arhive, avea să descopere repede înșelătoria. Raționamentul era logic, dar, spre norocul lui Trepper, ipoteza de aplicare era falsă, căci nu emițătorul descoperit fusese cel folosit pentru transmiterea la Moscova a mesajului lui Giering. Cît despre raportul în trei limbi al Marelui Șef, acesta a fost dus printr-un curier la Londra, de unde a luat drumul Moscovei. Trepper n-avea de unde să știe lucrul acesta, așa că el credea că era pe punctul de a fi demascat. Atunci se hotărăște să riște o evadare. De șase luni de cînd examina locurile și măsurile de pază luate, reușise să-și dea seama care erau șansele unei asemenea acțiuni. Riscul era, într-adevăr, foarte mare: trebuiau înfruntate gloanțele gărzilor slovace. Altă posibilitate nu exista. Chiar în seara aceea, el expune proiectul său lui Katz.

Acesta refuză să-l urmeze. Soția și copiii săi erau instalați în castelul Billeron, la Maximovici. Ei serveau Comandoului drept ostateci. Katz a fost prevenit că ei vor fi executați, dacă nu joacă cinstit. El a acceptat să le riște viața în afacerea cu Julieta, din cauza a ceea ce era în joc, dar nu se simțea în drept să-i condamne la moarte pentru a-și salva propria existență.

El va rămîne la Neuilly. Deci, noroc bun bătrînului său tovarăș!

Kriminalrat Pannwitz, hauptsturmführer S.S., călău al Pragăi, tu care ești acum în viață, în timp ce Katz e mort, mai

poți spune și acum, după ce ai citit aceste rînduri, că omul acesta era, prin rasa lui, inapt pentru sacrificii ?

Trepper își modifică atunci planul. El acceptase riscul de a fi ucis de gărzile slovace pentru a putea fugi împreună cu Katz. Pentru a evada singur însă, nu era nevoie să se expună unui asemenea pericol : avea la el acte și bani, iar sustragerea de sub supravegherea lui Berg nu era o operație prea dificilă, mai ales că acesta umbla aproape în permanență beat.

Spre norocul lui, Willy Berg se sculă a doua zi cu dureri îngrozitoare de stomac. In ajun băuse mai mult ca de obicei pentru a-și îneca necazul : era comemorarea morții unuia dintre fiii săi. A sosit pe la orele unspreze și jumătate la hotelul particular din Neuilly, într-o stare de completă depresiune sufletească. Trepper l-a compătimit și i-a propus să-l conducă pînă la farmacia aceea unde se vindea remediul-minune. Berg i-a mulțumit călduros. Au luat loc într-o mașină a Gestapoului. Trepper ordonă șoferului să meargă la gara Saint-Lazare. Farmacia Bailly se afla în stinga gării. Aceasta nu era o farmacie oarecare. Parterul, imens, conținea vreo zece tejghele. La etajele superioare ale imobilului erau instalate birouri și laboratoare. Avea o intrare prin strada Romei și alta prin strada Rocher.

Trepper se hotărîse ca, o dată ajunși în farmacie, să-i aplice lui Berg o lovitură puternică, evident însă nu fatală, după care s-o ia la fugă cît îl țineau picioarele. În cazul în care ar fi ratat lovitura, conta pe faptul că atît farmacia cît și străzile din apropiere erau de obicei aglomerate și, ca atare, Berg nu ar fi putut folosi pistoletul.

Cînd mașina ajunse în fața farmaciei, Trepper coborî și ținu ușa deschisă, ca să coboare și Berg. Acesta se ridică și spuse, încruntîndu-și sprîncenele : „Bine, dar sînt mai multe intrări în această farmacie..." „Desigur, dar dumneavoastră veniți cu mine". Berg ezită o clipă, apoi se așeză iar în mașină, murmurînd : „Știți, eu am încredere în dumneavoastră. Duceți-vă..." Marele Șef intră pe o ușă și ieși pe cealaltă.

Ajuns în stradă, se deplasă fără grabă, spre a nu atrage atenția asupra sa, pînă la primul colț, apoi intră în stația de metro și luă prima garnitură de vagoane sosită, cu care merse pînă la capătul liniei. Procedă astfel pentru a se depărta cît mai mult de cartierul respectiv, convins fiind că nemții, imediat ce vor afla de dispariția sa, vor bloca străzile din jurul farmaciei.

Ieșind în stația metroului, Trepper porni înapoi spre centru ; se opri de mai multe ori, supraveghind atent străzile ; luă apoi un autobuz pînă la gara Saint-Lazare, unde se urcă într-un tren ce mergea spre Saint-Germain-en-Lay.

Trenul s-a oprit la Vésinet, dar n-a coborît. Nu mai știa dacă Georgia de Winter mai locuia în pavilionul lor din strada Borde, numărul 22. Poate că îi lipsiseră banii ca să plătească chiria și plecase. Contractul de închiriere era, de altfel, aproape de expirare — dacă nu și expirase deja. Părăsi trenul la Saint-Germain-en-Lay și sună la ușa unei pensiuni de familie unde fusese dus Patrick, fiul Georgiei. Fugarul a fost poftit să intre. A telefonat imediat la Vésinet, dar nu i-a răspuns nimeni. Aparent, pavilionul era pustiu.

Incercînd să dea de o pistă, nemții s-au gîndit că, probabil, Katz era la curent cu proiectul de evadare al șefului său și că știa și unde se ascunde. Îl aduseră atunci la Saussaies și-l torturară. Dîrzul Katz rezistă însă și de data aceasta fără să scoată un cuvînt. Cînd l-au dus înapoi la Neuilly, era pe jumătate mort.

Ingrozit, portarul Prodhomme s-a apropiat de nenorocitul care zăcea pe pămînt. Katz i-a șoptit : „Într-o zi, domnul care a evadat va reveni aici. Spune-i că am fost torturat pînă la moarte, fără să spun ceva, și că mor cu bucuria în inimă. Cere-i din partea mea să se ocupe de copiii mei".

Ziua era pe sfîrșite. Pannwitz, deprimat, se hotărî să-i spună totul lui Müller-Gestapo. Ridică receptorul și ceru biroul aces-

tuia. Cînd i se dădu legătura, îi spuse: „Să nu leşinaţi cînd auziţi vestea. Trepper a evadat". Linişte la capătul firului. Pannwitz: „Alo... aţi leşinat?"

Izbucni atunci o ploaie de înjurături furioase. Apoi, cînd Müller se sătură de înjurat, murmură cu o voce stinsă: „Şi cum vreţi dumneavoastră să comunic eu asta reichsführerului Himmler — lui, care ne-a ordonat să-l băgăm pe prizonier într-o gaură adîncă şi să-l acoperim cu lanţuri?" Pannwitz ezită un moment, apoi spuse: „Există o soluţie..." „Da? Care?" „Să nu-i comunicăm nimic!" La început revoltat, Müller n-a fost de acord, dar pînă la urmă a admis că acesta era singurul mijloc de a evita trăsnetele lui Himmler.

Cei doi complici au parafat un pact tacit de păstrare a secretului asupra evadării lui Trepper. El va fi respectat. Reichsführerul va ignora pînă la moarte cele întîmplate.

Pannwitz va rămîne în fruntea Comandoului. Dar aceasta nu este decît o amînare, şi el o ştie. Dacă nu va pune mîna pe evadat în cel mai scurt timp, Marele Joc se va termina înainte de a fi început cu adevărat.

În noaptea aceea, somnul kriminalratului trebuie că a constat numai din coşmaruri.

Georgia nu plecase de la Vésinet, dar, fiind obosită, nu a coborît din pat cînd a auzit telefonul, gîndindu-se că ar putea fi vorba de o greşeală. Dacă a fost vreun cunoscut, evident, va reveni ceva mai tîrziu. Într-adevăr, după aproximativ o jumătate de oră, telefonul sună din nou. Ridică receptorul şi recunoscu vocea uneia dintre surorile care ţineau pensiunea de la Saint-Germain.

— Doamnă, veniţi imediat!

— Eu? Dar pentru ce? Ce s-a întîmplat?

— Nu pot să vă spun, dar trebuie să veniţi.

Se îmbrăcă în grabă, luă trenul spre Saint-Germain şi sună la uşa pensionului. Îi deschise Trepper. Se îmbrăţişară. Ştiuse ea că au să se revadă. „Fiinţe ca tine şi ca mine trec prin orice" — îi spuse ea convinsă. Au stat mult de vorbă împreună. El îi relată că lucrează pentru serviciul de informaţii sovietic, că are gradul de general în Armata Roşie şi că a condus o mare reţea de informaţii. Ea rămase surprinsă, pentru că tot timpul crezuse că face parte din serviciul de informaţii al Angliei.

Dar ceea ce interesa înainte de orice era ultima frază a Marelui Şef: „Trebuie ca tu să mă ajuţi".

Hotărîră să se ascundă provizoriu la Vésinet. Înainte de a părăsi pensiunea, Trepper îi scrise o scrisoare lui Pannwitz. Îi explică că dispariţia sa nu era o evadare şi că a fost constrîns să procedeze aşa din cauza unei împrejurări neprevăzute: în timp ce intra în farmacia Bailly spre a cumpăra un medicament pentru Berg, a fost acostat de un membru al „contraspionajului". Acesta i-a spus parola de recunoaştere stabilită şi i-a ordonat să-l urmeze, explicîndu-i că este căutat de mult timp de „contraspionaj". Trepper fusese obligat să-l urmeze, ca să nu trezească bănuieli şi să pericliteze Marele Joc.

El voiajase mai întîi într-o maşină a „contraspionajului", după care fusese urcat într-un tren. Presupunea că îl duceau să-l adăpostească în Elveţia. Profitase de o oprire în gara din Besançon, pentru a arunca mesajul său într-o cutie poştală.

Mesajul respectiv se termina printr-o pledoarie în favoarea lui Willy Berg: să nu-l pedepsească, deoarece el n-are nici o vină.

Una din surorile de la Saint-Germain acceptă să plece imediat la Besançon şi să pună scrisoarea la cutie.

Ca şi Pannwitz, dar pentru un motiv evident invers, Marele Şef se străduia cu orice preţ să salveze Marele Joc. El era convins că Moscova va trage de aici cel mai mare folos.

In zilele următoare, Georgia de Winter alergă la Paris în căutarea unei legături a rezistenței. O obține pe ziua de 17. Marele Șef își părăsi vizuina și se întîlni cu emisarul respectiv. Află de la el că raportul său fusese trimis întocmai la Moscova și că postul emițător descoperit în sud nu servise la transmiterea lui. Comandoul nu va descoperi deci că a fost tras pe sfoară și, ca atare, Marele Joc putea continua. Trepper ceru să se avertizeze Centrul de evadarea sa, să i se explice motivele și să fie prevenit că ea nu va schimba absolut cu nimic planurile Comandoului.

Emisarul îi dădu pilula de cianură pe care o solicitase : nu voia să fie prins viu, pentru că ar fi riscat să compromită totul vorbind sub tortură.

În zorii celei de-a treia zi petrecută la Vésinet, cei doi amanți sînt treziți de lovituri în ușă. Trepper sare din pat și fuge la fereastră. Întunericul este aproape total, dar el parcă zărește un grup de oameni strînși pe trotuar. Loviturile devin și mai insistente ; cineva strigă. Apoi, urmează un interval de liniște. Jos, grupul rămîne nemișcat. Deodată se aude un zgomot ca de cheie în broasca de la ușă. Ușa se deschide. Trepper ia pilula și trece în camera a cărei fereastră dă în spatele casei. Georgia îl urmează. Îi cere să-l lase singur. Cînd ceilalți vor intra, el va înghiți pilula. Răsună voci, chemări și Georgia răspunde. El ciulește urechile și-l aude pe proprietarul pavilionului scuzîndu-se pentru pătrunderea sa matinală în casă. Georgia îi spusese că pleacă și el venise să viziteze casa cu niște amatori s-o închirieze. Venise și în ajun, dar nu găsise pe nimeni, de aceea se gîndise să revină acum, foarte devreme, pentru a avea mai multe șanse de a o găsi pe chiriașa sa acasă.

Trepper băgă pilula în buzunar ; încă o secundă și ar fi înghițit-o pentru nimic.

Trebuia totuși s-o șteargă.

Georgia de Winter reuși s-o convingă pe doamna Queyrie, care îl adăpostea pe Patrick, să-l ascundă în apartamentul ma-

mei sale pe Marele Șef. Între timp, lui Trepper îi parvine răspunsul Centrului la mesajul prin care el îi anunțase evadarea sa.

Textul i-a înghețat inima prin uscăciunea lui. „Ne bucurăm mult pentru dumneavoastră. Acum trebuie să rupeți legăturile cu toată lumea și să dispăreți". E adevărat că continuarea Marelui Joc cerea ca el să dispară. Dar de ce această răceală ? Se mai îndoiește oare Directorul de el ?

Trepper își aminti de o frază a lui Giering : „Dacă evadați și dacă avertizați Moscova, veți fi, oricum, considerat ca trădător. Vi se va spune că dumneavoastră ați acceptat să colaborați cu Comandoul fără să știți dacă veți avea posibilitatea să preveniți Centrul ; în consecință, înseamnă că ați mers cu noi numai pentru ca să vă salvați pielea".

Evadarea lui Trepper a răsturnat traiul dulceag de la Neuilly.

Ieri amical, Comandoul nu mai oferă astăzi decît fețe feroce și camerele răsună de înjurături și amenințări cu moartea. Ca și după Atrébates, ca și după capturarea sa, Kent nu rezistă. El dezvăluie lui Pannwitz că Saint-Germainul este unul din refugiile posibile ale evadatului. Dar dacă el știe de existența pensiunii, el îi ignoră amplasarea. Comandoul pierde o săptămînă pînă să dea de ea. Îl trimite acolo pe Kent ; cele două surori îi spun însă că nu înțeleg nimic din ce le spune. Îl trimit aci pe Katz, sub supraveghere ; ele dau același răspuns.

Pannwitz se resemnează și se mulțumește să le aresteze. Trepper e informat imediat. Prin cele două surori, Comandoul putea să ajungă pînă la Suresnes : ele știau că Patrick a fost încredințat soților Queyrie.

Marele Șef trebuia deci să fugă și de aici.

Claude Spaak relatează : „Pe la sfîrșitul lunii septembrie a anului 1943, s-a prezentat la locuința mea din Paris, strada Beaujolais, o femeie foarte frumoasă care venea din partea lui

Trepper. Ea mi-a spus: «El ar vrea ca soţia dumneavoastră să vină să-l vadă imediat. Deocamdată se află într-o ascunzătoare sigură, dar nu poate ieşi de acolo pentru că e căutat de Gestapo».

Evident, era periculos pentru ea şi am preferat să merg eu însumi. Cînd am ajuns la ascunzătoarea lui Trepper, acesta mi-a deschis personal uşa şi s-a aruncat în braţele mele. Apoi mi-a spus: «Am tot Gestapoul pe urmele mele, puteţi să mă ajutaţi?»*.

Două probleme îl frămîntau atunci pe Marele Şef: să-l liniştească pe Pannwitz şi să reia contactul cu rezistenţa. A doua putea fi poate rezolvată cu ajutorul soţilor Spaak, dar nimeni nu era în măsură să-l ajute s-o rezolve pe prima.

Arestările de la Saint-Germain n-aveau drept consecinţă numai faptul că îl obligau să plece de la Suresnes: ele compromiteau Marele Joc. Dacă Pannwitz va afla că scrisoarea a fost pusă la poşta din Besançon de către una din surori, el va şti că, cel puţin de data aceasta, fugarul l-a mînţit. Asta risca să-l facă să se îndoiască şi de restul acţiunilor întreprinse de Marele Şef.

Trepper îi scrie atunci o a doua scrisoare. Cum ea va fi pusă la poşta din Paris, el explică că „contraspionajul", în loc să-l treacă în Elveţia, în ultimul moment s-a răsgîndit şi a hotărît să-l aducă aci. Că el este indignat de arestările operate de Comando după fuga sa şi de faptul că Pannwitz a pus să fie arestaţi patronii şi funcţionarii magazinelor pe care Trepper le frecventase în timpul captivităţii sale sub pretextul de a se face văzut de agenţii „contraspionajului".

Mai mult de o sută de persoane au fost arestate, printre care toţi furnizorii Marelui Şef. Acesta îi reproşează deschis lui Pannwitz frenezia sa imprudentă: operînd atîtea arestări va alarma pînă la urmă „contraspionajul".

Trebuie să dea drumul prizonierilor şi curînd totul se va aranja cum nu se poate mai bine.

Această scrisoare nu rezolva, evident, dificultatea majoră: să şteargă impresia produsă asupra lui Pannwitz de eventualele destăinuiri ale surorilor de la Saint-Germain. Dar din lipsă de altceva mai bun, Trepper nu putea decît să se străduiască să încurce lucrurile. El ştia că dorinţa arzătoare a kriminalratului era să poată conchide că Funkspielul rămînea valabil. Prin cea de-a doua scrisoare a sa, Marele Şef caută să-i furnizeze motive care să-l facă să creadă că nu era înşelat. Dar nu mai putea fi vorba să dispară şi să rămînă fără contacte.

Cele două surori din Saint-Germain nu au vorbit.

Printre cele o sută de persoane arestate la 13 decembrie, ele nu sînt, în ochii lui Pannwitz, decît două simple unităţi.

Comandoul îşi pierde zadarnic zilele şi nopţile cu interogarea acestei lumi: nimeni nu ştie nimic despre activitatea Marelui Şef şi nici unde poate fi găsit.

Pannwitz îşi îndreaptă atunci speranţele în altă parte. Ordonă imediat o anchetă asupra Georgiei de Winter, de a cărei existenţă ştia de mult timp, dar de care nimeni nu se ocupase pînă acum.

Într-un interval de douăsprezece ore, kriminalratul îi localizează originea belgiană. Mama Georgiei şi mai multe dintre prietenele sale sînt arestate în Belgia şi închise cîtva timp. La Paris, Comandoul se străduieşte să-i descopere activităţile anterioare, relaţiile, locurile pe care le frecventa. Pannwitz a cerut şi a obţinut de la Gestapo-Müller trimiterea unor întăriri considerabile.

După trei zile de stat închis în casă, Trepper vrea să-şi schimbe refugiul. Georgia făcuse multe drumuri pînă în strada Chabanais, apartamentul soţilor Spaak, şi risca să fie luată la

ochi. Din lipsa unei ascunzători sigure, salvarea lor depindea de deplasările pe care le făceau.

Și-au petrecut noaptea din 28 spre 29 septembrie la Oratoriul din Luvru, unde au fost primiți de pastor la recomandarea Suzanei Spaak.

Aici s-au odihnit pînă la orele patru dimineața, cînd au trebuit să plece iar.

Dar unde să meargă ?

Apartamentul din strada Beaujolais nu oferea un refugiu bun : Gestapoul putea în fiecare moment să dea peste el, pe cinci sau șase căi diferite. Suzana Spaak obține de la o prietenă adresa unei pensiuni de familie din Bourg-la-Reine, unde sînt găzduiți mai mulți copii de evrei. Georgia se duce să-l sondeze pe proprietarul pensiunii : acesta acceptă să-i primească, pe ea și pe Trepper. Dar pensiunea, și așa tixită de oaspeți clandestini, nu-i inspiră Marelui Șef un sentiment de securitate. Pe aceeași stradă, alături, se află o altă pensiune de familie, deținută de două doamne liniștite : „Casa Albă". Aceasta părea mult mai sigură. Prezentat de vecini, Trepper a obținut aici o cameră. Cît despre Georgia, el a hotărît să o pună la adăpost de Gestapo. Cum ea protesta, el i-a răspuns doar atît : „Ascultă-mă, du-te, eu rămîn să regăsesc contactul, pentru că altfel sînt izolat definitiv. După aceasta este posibil să mă trimită foarte departe, în străinătate, și nu o să ne mai vedem mult timp".

Crede el oare, în sinea lui, că au să se mai revadă într-o zi ? El are față de Liuba, soția sa, aceleași sentimente pe care le-a avut cînd a cunoscut-o și toate acestea el nu le-a ascuns față de Georgia. Născute o dată cu războiul, relațiile sale cu Georgia se vor sfîrși o dată cu el.

Soții Spaak au ca prietene două englezoaice, Ruth Peters și Antonia Lyon-Smith (verișoare), care se ascund la Paris de la începutul ocupației. Cea mai tînără, Antonia, cunoaște un oarecare doctor din Joncker, lîngă frontiera elvețiană, bănuit

că facilitează trecerea în Elveția a suspecților urmăriți. Acceptă să-i scrie și să-l roage să se ocupe de Georgia de Winter.

Trepper tremură pentru prietena sa ; el consideră că în fiecare minut petrecut împreună riscă să cadă în mîini nemiloase. Pînă la răspunsul doctorului, Georgia se duce să se ascundă într-un sătuleț din Beauce, lîngă Chartres, la niște țărani, cărora le-a fost recomandată de una din prietenele sale de la cursul de dans. Trepper i-a dat o sută de mii de franci, bani de drum și pentru diverse cheltuieli. Pentru a fi recunoscută de doctorul din Joncker, Antonia Lyon-Smith i-a dat o scrisoare de recomandare.

Despărțirea pune o problemă : cine avea să asigure legăturile lui Trepper în locul Georgiei ? Aceasta a propus-o pe bătrîna d-nă May, pe care a cunoscut-o prin intermediul croitoresei sale.

D-na May era văduva unui cîntăreț și compozitor, destul de cunoscut înainte de război ; ea trăia din drepturile de autor ale defunctului său soț.

Veselia și comunicativitatea ei au sedus-o pe Georgia și cele două femei s-au simpatizat.

Dibuită de tînăra sa prietenă, d-na May nu ezită : ajutorul ei este doar acordat unui om hăituit de Gestapo. În pensiunea de familie din Bourg-la-Reine va intra în calitate de „infirmieră" a Marelui Șef. În acest fel vor fi justificate atît închiderea în casă a „bolnavului", cît și plecările și înapoierile „infirmierei" sale.

Mai rămînea de găsit firul care ducea la rezistență. Soții Spaak se adresară doctorului Chertok, membru al Mișcării Naționale împotriva Rasismului, în speranța că el va reuși să contacteze rezistența.

După ce i-a ascultat povestind odiseea lui Trepper, Chertok a izbucnit în rîs, spunînd : „Bieții mei prieteni, voi ați dat peste un mare mitocan ! Toate acestea nu pot fi decît niște minciuni !"

La insistența soților Spaak, acceptă totuși să încerce stabilirea legăturii. După cîteva zile reveni în strada Beaujolais și, de data aceasta, fără să mai fie vesel, spuse: „Aveți dreptate: e ceva foarte serios". Întîlnirea a fost fixată într-o stradă din Bourg-la-Reine. Data: 22 octombrie. Ora avea să fie indicată ulterior printr-un telefon al lui Chertok către soții Spaak.

Pannwitz află că Georgia de Winter studia dansul, descoperi cursul din piața Clichy și o arestă pe o colegă a ei; aceasta destăinui totul. Ea știe vila din Vésinet și cunoaște pe soții Queyrie (doar ea îi recomandase Georgiei cu un an mai înainte). O cunoaște și pe d-na May (i-o prezentase Georgia).

La Vésinet, Comandoul nu găsește decît cîteva indicii care atestau șederea recentă a celor doi fugari aici. Dar la Suresnes, el supune casa soților Queyrie unui adevărat asalt.

Două mașini ale Gestapoului invadează aleea Pepinierei și frînează brusc în fața casei; oamenii Comandoului sar peste gardul de fier cu pistoletele în mîini și năvălesc pe ușă. Pannwitz e convins că îl va prinde pe Trepper; n-o găsește decît pe bunica Queyrie. Domnul Queyrie era la lucru. Cît despre d-na Queyrie, aceasta, ascultînd de sfatul Marelui Șef, plecase cu Patrick la Corrèze, la o cumnată care o găzduia deja de mai multe luni pe fiica sa Annie. Corrèze e un tîrgușor situat exact în centrul departamentului cu același nume.

Seara, doamna Queyrie a primit un telefon de la Paris. O voce necunoscută o anunța că soțul său și-a zdrobit un picior și o cheamă la el pe soția sa. Neîncrezătoare, d-na Queyrie nu se mișcă însă din loc. Comandoul trebuie, deci, să se deplaseze la Corrèze.

Pannwitz vrea cu atît mai mult lucrul acesta cu cît el crede că Patrick este fiul lui Trepper; capturarea lui putea permite un șantaj eficace.

Au plecat deci cu două mașini ticsite de oameni cu tot felul de arme. Pannwitz evocă frumos această expediție: un atac

ca la Stalingrad. S.S.-iștii au năvălit spre tîrgușor, l-au înhățat pe Patrick și pe d-na Queyrie și s-au îndreptat spre Paris, fără să mai piardă vreo secundă prin aceste locuri neospitaliere.

La orele unu noaptea au intrat pe poarta din strada Saussaies.

Cu inima strînsă, d-na Queyrie aude cum în urma lor se închideau niște porți grele de fier. Patrick dormea pe genunchii ei. L-a luat în brațe și s-a urcat după gardienii săi într-o cameră afumată.

Asemenea unor naufragiați agățîndu-se de plutele lor, ei vor rămîne în această cameră trei zile și trei nopți, uimiți de freamătul zbirilor Gestapoului, asurziți de urletele din care nu înțelegeau nimic.

Un far în acest întuneric: oberscharführerul Siegfried Schneider, interpretul Comandoului.

El se arătă tot atît de salvator pentru femeie și copil cum fusese și pentru Denise Corbin. „Acesta era un băiat înalt și frumos, spune d-na Queyrie, mereu îmbrăcat civil, cu pantofi de căprioară.

Părea un băiat de familie bună, care se înscrisese la Gestapo numai pentru a fi la adăpost. Era prea drăguț pentru a fi cu adevărat de la poliție". Ea află de la el că mama și soțul ei sînt la Fresnes, dar că sînt sănătoși.

După trei zile, Comandoul hotărăște că acest camping neobișnuit nu poate să se mai prelungească mult timp și deliberează asupra soartei celor doi prizonieri. Discuția e furtunoasă. După ce s-a terminat, Pannwitz a anunțat-o pe d-na Queyrie: „O să vă trimitem pe amîndoi într-unul din centrele noastre de la Saint-Germain. Dacă încercați să evadați, mama și soțul dumneavoastră vor suferi consecințele". Schneider adaugă în traducere această precizare: „Voiau să-l trimită pe Patrick în Germania, pe undeva prin Pădurea Neagră. Numai pentru că vă este atît de vizibil atașat vi-l lasă". De la arestarea lor, copilul

se ţinea cu mîinile amîndouă de fusta d-nei Queyrie şi începea să ţipe atunci cînd încercau să-l desprindă de ea.

Au fost trimişi într-o instituţie a Legiunii de onoare de la Saint-Germain, rechiziţionată de Wehrmacht şi girată de cîţiva „şoareci cenuşii". Doi din ei, Greta şi Margareta, îl îndrăgesc pe Patrick. Ele îl instalează împreună cu d-na Queyrie în cea mai frumoasă cameră a infirmeriei. Cînd li s-a servit prima masă, d-na Queyrie, neîncrezătoare, a căscat ochii : pe o farfurioară se afla o bucată de pîine albă. A luat-o între degetul mare şi arătător, a ridicat-o ca şi cum ar fi fost ceva cu totul deosebit şi a muşcat respectuos din ea. Fiul adoptiv al lui Trepper continua să aibă noroc.

La d-na May, Comandoul a cunoscut o nouă decepţie : apartamentul era gol. Pannwitz instală aci o capcană, lăsînd pe loc cîţiva din auxiliarii săi francezi, membri ai celebrei „bande à Lafont". Henri Chamberlain, zis Lafont, figură bine cunoscută a lumii interlope din Paris, a recrutat pentru Gestapo deţinuţi de drept comun, de prin închisori. Ei îşi ţineau „şedinţele" în sinistrul imobil din strada Lauriston 93, ai cărui pereţi nu erau atît de groşi încît să înăbuşe strigătele torturaţilor.

Printre hîrtiile d-nei May, Pannwitz a descoperit că peste cîteva zile avea să fie comemorarea morţii soţului. Această împrejurare l-a făcut să se gîndească la o cursă vicleană. În ziua aceea, Comandoul s-a dus în delegaţie la cimitir ; şeful său purta o coroană superbă înfăşurată cu o banderolă pe care scria : „Din partea prietenilor cîntecului". Ore în şir Comandoul s-a învîrtit prin cimitir cu ochii mereu la pîndă. Dar zadarnic, căci d-na May n-a venit să se reculeagă la mormîntul soţului său.

SALVEAZĂ-SE CINE POATE

Georgia de Winter se plictiseşte.

Pe 14 octombrie, nemaisuportînd singurătatea, părăseşte satul Beauce şi se duce la Trepper, la Bourg-la-Reine. El o admonestează pentru această imprudenţă, dar reproşurile sale ascund cu greu sentimentul său intim. Întîlnirea lor nu durează decît o noapte : Georgia, certată bine, pleacă înapoi chiar în dimineaţa zilei de 15 octombrie. La despărţire, d-na May îi spune : „Ar trebui să-mi daţi adresa dumneavoastră, pentru ca să pot cel puţin să vă previn dacă se întîmplă ceva". I-o dă.

D-na May părăseşte şi ea pensiunea de familie ca să se ducă la Buttes-Chaumont. Înainte de arestarea Marelui Şef, Centrul organizase cu el un sistem de întîlniri zise „de rutină" În zilele de 1 şi 15 ale fiecărei luni, un trimis al Centrului urma să stea în faţa unei biserici oarecare din cartierul Buttes-Chaumont pentru a-l întîlni dacă el considera necesar.

Georgia, expediată la întîlnirea de pe 1 octombrie, n-a găsit pe nimeni acolo. Trepper speră că d-na May va avea mai mult noroc.

Soţii Spaak l-au anunţat, natural, de întîlnirea din 22, dar Marele Şef nu voia să scape nici o posibilitate de a relua contactul. În plus, reprezentantul Centrului putea asigura legătura cu Directorul mult mai rapid decît rezistenţa.

D-na May l-a prevenit pe Trepper că va profita de ocazie pentru a da o fugă pînă acasă — apartamentul său era la Buttes-Chaumont ; voia să-şi ia de acolo nişte lucruri.

El a sfătuit-o să nu meargă, dar bătrîna doamnă s-a încăpăţînat şi n-a ascultat.

In legătură cu acest episod, Pannwitz relatează :

„Imediat ce mi-au telefonat oamenii lui Lafont, am sărit în maşină şi m-am dus acasă la d-na May. Ea era furioasă, căci banda, ca de obicei, jefuise totul. Cînd m-a văzut că intru, s-a repezit la mine strigîndu-mi injurii şi m-a lovit puternic în fluierul piciorului drept, cauzîndu-mi o mare durere. Am zbierat de durere şi m-am aplecat să-mi frec piciorul. Atunci ea s-a aruncat asupra mea şi m-a snopit în bătaie cu umbrela.

Pînă la urmă oamenii lui Lafont au reuşit s-o stăpînească. Am preferat s-o las în grija lor ca s-o interogheze, pentru că eu îmi ieşisem tare de tot din fire şi s-ar fi terminat foarte rău".

D-na May avea un fiu. Ameninţată că va fi ucis sub ochii ei, ea i-a furnizat Comandoului adresele lui Trepper şi Georgiei.

Marele Şef îi spusese : „Dacă sînteţi arestată, vă rog să rezistaţi numai două ore : atunci voi şti că vi s-a întîmplat ceva şi voi vedea ce e de făcut".

Intîlnirea din Buttes-Chaumont era prevăzută pentru orele douăsprezece. La orele două, Trepper începe să se alarmeze. La orele trei părăseşte pensiunea, spunîndu-i directoarei, d-na Parrend : „Ascultaţi, am impresia că dumneavoastră aveţi cîţiva locatari... cu o situaţie suspectă. Dacă aşa este, trebuie să dispară imediat. E posibil ca cineva să vină să mă caute sau mă va căuta la telefon. Răspundeţi, vă rog, că eu am plecat la plimbare şi mă întorc pe la orele şapte". Căci dacă el nu ştia că Georgia a făcut imprudenţa să dea adresa sa d-nei May, el ştia că bătrîna o are pe cea a soţilor Spaak, la care a trimis-o de mai multe ori. Trebuia să-i prevină imediat de pericol.

Oprind Comandoul la Bourg-la-Reine, Trepper spera să-şi faciliteze vizita în strada Beaujolais. Şi la orele şapte e noapte deja.

Stratagema reuşeşte. Chiar în momentul în care Bourg-la-Reine e supus unei operaţii de poliţie, el pătrunde fără nici o piedică la Claude Spaak şi-i dă teribila veste : trebuie să fugă imediat. Dar Suzana Spaak e la Orléans ; ea nu se întoarce decît seara. Şi ce să facă cu copiii — o fată de treisprezece ani, un băiat de doisprezece ? Trepper îl imploră pe scriitor să fie conştient de împrejurarea în care se află : Gestapoul poate suna la uşa sa dintr-un moment în altul ! Trebuie să dispară ! De asemenea, este necesar să fie anunţată şi prietena prin care s-a obţinut adresa primei pensiuni din Bourg-la-Reine ; făcîndu-le să vorbească pe doamnele de la „Casa Albă", Gestapoul va descoperi repede firul.

In sfîrşit, convins, Claude Spaak îl însoţi pe Trepper pînă la uşă şi-l întrebă :

— Dar dumneavoastră unde mergeţi ?

— Nu ştiu.

Suzana Spaak s-a înapoiat la orele nouă seara. Încunoştinţată de soţul său, ea se duce imediat să prevină persoana ameninţată. Apoi cei doi soţi, împreună cu copiii, s-au dus să se refugieze la prietena lor Roth Peters, care se ascundea în apartamentul din aleea Matignon.

Noaptea aceea, Marele Şef a petrecut-o sub clar de lună, lungit pe o bancă din piaţă, tremurînd de frig şi la discreţia unei razii de poliţie.

A doua zi, Claude Spaak s-a prezentat la consulatul belgian [1]. Obţinu pentru soţia şi copiii săi o autorizaţie de plecare în Belgia.

---

[1] Consulul Belgiei la Paris în acel timp era unul din fraţii domnului Jaspar, ex-directorul firmei Simexco. — N.A.

A doua zi, pe 17 octombrie, el își însoți familia la Gara de Nord. Suzana Spaak e foarte reticentă. Ca de obicei, ea consideră că se speriau pentru prea puțin lucru. Soțul său însă i-a demonstrat că nu aveau dreptul să se joace cu viața copiilor lor.

Pe peron, Claude Spaak i-a spus: „Nu se știe ce ni se poate întîmpla. Să convenim că, dacă eu primesc de la tine o scrisoare începînd cu «dragul meu Claude» în loc de «dragul meu», și semnată «Suzana» în loc de «Suzet», înseamnă că nu trebuie s-o cred". Un sistem analog e prevăzut pentru scrisorile lui Claude. Trenul începe să se miște de plecare.

Suzana îi mai spune o ultimă dată: „Te asigur că exagerezi! În opt zile, sînt înapoi!"

N-are s-o mai revadă niciodată.

În acest timp, Marele Șef se îndrepta spre biserica din Auteuil. Aci trebuia să se întîlnească cu un agent trimis de tipograful Grou-Radenez, membru al unei rețele de rezistență care depindea de Londra.

Contactul, organizat de neobosita d-nă Spaak, era destinat să completeze un eventual eșec al eforturilor lui Chertok.

Trepper plănuia să ceară emisarului lui Grou-Radenez să-l pună în legătură cu ambasada sovietică din Londra. În situația în care era el, trebuiau exploatate toate posibilitățile.

În fața bisericii, un Citroën negru — marcă folosită curent de Gestapo.

Grou-Radenez, după cum a aflat ulterior Marele Șef, fusese arestat pe 11 noiembrie și murise încercînd să-l ajute. Văzînd mașina, Trepper a făcut cale întoarsă. După cîteva minute a intrat într-o cabină telefonică și a chemat „Casa Albă". La capătul firului i-a răspuns o voce necunoscută, care se străduia să prelungească convorbirea. A pus receptorul în furcă. Gestapoul era la Bourg-la-Reine.

Liniștit de plecarea alor săi, Claude Spaak ieși din Gara de Nord gîndindu-se cu inima senină la încercarea care îl aștepta. Trebuia să treacă pe la domiciliul său, din strada Beaujolais, unde îl aștepta poate Gestapoul cu vreo cursă, căci doctorul Chertok trebuia să-l cheme la telefon la orele douăsprezece ca să-i spună ora întîlnirii de la Bourg-la-Reine. Desigur, acum nu mai putea fi vorba de organizarea unei întîlniri acolo între Trepper și emisarul rezistenței: terenul era prea fierbinte; vor trebui luate noi hotărîri.

Apartamentul este gol. Spaak se instalează într-un fotoliu și așteaptă. Fix la orele douăsprezece, soneria telefonului îl face să tresară. Ridicînd receptorul, spune repede: „Arde! Să nu se deranjeze nimeni!". Liniște la celălalt capăt al firului, apoi zgomotul caracteristic punerii receptorului în furcă. De ce n-a spus Chertok nimic? Oare Chertok îi telefonase?

Spaak părăsește imediat apartamentul și se duce să se ascundă iar în aleea Matignon. Are întîlnire cu Trepper, peste patru zile, în fața Bisericii Trinité, pentru a-i comunica ora pe care urma să i-o indice Chertok.

Dar oare Marele Șef n-a fost și el arestat? Dacă mai este încă în libertate, va mai fi și pe 21 seara? Va veni el la Trinité sau Gestapoul?

Spaak are ce să rumege în patru zile. Liniștea interlocutorului său telefonic i se pare de rău augur.

Fraza spusă în mare grabă de Claude Spaak l-a înghețat pe Chertok; luat din scurt, el a pus mașinal telefonul în furcă.

„Să nu se deranjeze nimeni!..."

Și el n-are posibilitatea pînă la data de 22 a lunii în curs să-l alarmeze pe emisarul rezistenței — Kovalski în persoană! Șeful M.O.I.-ului, responsabilul grupurilor de luptă străine în Franța, se duce, deci, să se arunce în gura lupului! Capturarea lui va fi pentru rezistență un dezastru.

Ce e de făcut?

În seara acestui 17 octombrie, Georgia s-a înapoiat din plimbarea sa obişnuită. Fără să aibă de lucru, singură, ea îşi consuma timpul făcînd marşuri lungi pe drumurile din Beauce.

În bucătăria fermei, masa era pusă ; luă loc la ea între cei doi ţărani, gazdele sale.

„Dintr-o dată, cum povesteşte ea, bucătăria a fost invadată de nouă nemţi. Apoi a urmat o avalanşă de întrebări ! Am încercat să mă ţin tare. Pentru ca să cîştig timp, îi făceam să repete fiecare frază spunînd : Cum ? Pannwitz, furios, pînă la urmă a strigat : «Ei ! destul cu viclenia dumneavoastră ! De altfel, noi ştim cine sînteţi. Duceţi-vă şi căutaţi-vă lucrurile !». M-am conformat şi am ieşit însoţită de doi nemţi. Tremuram de emoţie şi nu voiam ca ei să observe. Dar şi-au dat seama şi mi-au spus pe un ton ironic : «Trebuie că vă este puţin cam frig».

În maşină eram lîngă Pannwitz. Acesta a început imediat conversaţia : «Deci, Otto (Trepper) a şters-o...» Eddy (Trepper) mă instruise ca, în cazul în care voi fi arestată, să spun : S-a dus ca să pregătească terenul pentru negocierea unei păci, căci în privinţa relaţiilor dintre Rusia şi Germania el este de părerea lui Bismarck. După cum este cunoscut, Bismarck a fost totdeauna partizanul unei înţelegeri cu Rusia. Cînd a auzit aceasta, Pannwitz s-a înseninat la faţă ! A devenit vesel ca un cintezoi şi am trăncănit tot timpul drumului. Mie însă îmi era o frică teribilă să nu găsească asupra mea scrisoarea către doctorul din Joncker".

Au oprit la Chartres, unde se afla sediul Gestapoului. Georgia ceru permisiunea să se ducă la toaletă.

Dar, cum pe Pannwitz veselia ei îl făcuse bănuitor, i-a ordonat unei auxiliare germane s-o controleze peste tot.

Ea a găsit în hainele Georgiei cei o sută de mii de franci încredinţaţi de Trepper şi, în cel mai intim loc al fiinţei sale adorabile, scrisoarea de la Antonia Lyon-Smith. Dintr-o extremă imprudenţă, erau indicate în ea numele şi adresa doctorului.

„După aceasta, continuă Georgia, ne-am dus cu toţii să luăm masa într-un restaurant din Chartres. Patronul ne-a instalat într-o sală separată. Ziceai că e un adevărat banchet, atît de veselă era ambianţa de acolo. Eu ocupam locul de onoare, în dreapta lui Pannwitz, care mi-a mărturisit rîzînd : «De trei săptămîni alergăm după dumneavoastră ; de atunci n-am avut timp nici să mîncăm, nici să dormim».

Şi ceilalţi erau foarte drăguţi cu mine, aproape ca nişte părinţi".

O dată petrecerea terminată, convoiul şi-a reluat drumul spre Paris şi s-a oprit la Saussaies.

Kriminalratul trepida de bucurie. Avea, în sfîrşit, sentimentul că este iar stăpîn pe situaţie.

Fără îndoială că Trepper alerga mereu, dar ce importanţă mai avea, dacă o făcea pentru a organiza tratative între Moscova şi Berlin ? Era evident că Georgia nu avea cap pentru politică. Ea era incapabilă să atribuie Marelui Şef declaraţii inventate. Fraza cu Bismarck era deosebit de semnificativă.

Dacă ne gîndim, lui Pannwitz nu i se părea ceva extraordinar că ex-prizonierul său profita de libertate ca să-şi termine lucrarea începută în captivitate. După părerea kriminalratului, Trepper era constrîns chiar şi după evadare să joace cinstit mai departe : Gestapoul putea dovedi că Marele Şef a trădat pe mulţi dintre cei cu care lucrase (Katz, Maximovici, Robinson etc.).

Dacă nu vrea ca Moscova să fie avertizată de conduita lui, dacă nu vrea să primească moartea din mîna acelora pe lîngă care s-a refugiat, el trebuie să asculte în continuare de voinţa Comandoului.

Fără îndoială că el îşi punea toate speranţele de reabilitare într-o încheiere fericită a Marelui Joc, încrezător fiind că Moscova nu va purta pică unui om care i-a adus pacea cu Germania. Atunci de ce idiotul acesta — se întreba Pannwitz — îl

lasă fără veşti ? De ce nu-l ţine la curent cu demersurile sale ? De ce se pretează la o interminabilă vînătoare după el, în care toată lumea îşi distruge nervii şi-şi pierde timpul ? O are însă acum în mînă pe Georgia şi are să facă el ordine şi în această privinţă.

21 octombrie e ziua cînd Trepper trebuie să-l întîlnească pe Spaak în faţa bisericii Trinité.

Rătăcirile Marelui Şef durează de şapte zile. Mănîncă puţin şi prost, doarme pe unde poate, în sfîrşit, duce o viaţă epuizantă de vînat hăituit.

Ofiţerii de la Todt n-ar mai recunoaşte, cu siguranţă, în el pe omul de afaceri putred de bogat, bine îmbrăcat şi hrănit la cele mai scumpe restaurante, care încheia cu ei contracte de mai multe milioane şi-i invita să soarbă şampanie prin cabaretele de noapte...

Întîlnirea de la Trinité era prevăzută pentru orele nouă seara. Dar Trepper n-are veşti de la Spaak de pe 15 octombrie.

Va veni el oare la întîlnire sau va veni Gestapoul în locul lui ?

„În seara zilei de 21, povesteşte Claude Spaak, mi-am părăsit ascunzătoarea din calea Matignon pradă celor mai sumbre presentimente. Hotărîsem să plec puţin mai devreme, pentru ca să recunosc locurile. Era nouă fără un sfert cînd am sosit la Trinité.

Cu inima îngheţată de frică m-am postat în faţa porţii bisericii. După un timp l-am văzut pe Trepper apărînd din întuneric şi venind spre mine. Am căzut unul în braţele celuilalt. Apoi, pentru a nu atrage atenţia asupra noastră, am intrat pe o străduţă puţin circulată".

Spaak l-a anunţat de plecarea familiei sale în Belgia şi de anularea întîlnirii de la Bourg-la-Reine, iar Trepper i-a povestit despre peregrinările sale de o săptămînă, concluzionînd : „Acum, este mai bine : mi-am găsit un adăpost".

Pioasă minciună : Marele Şef considera că familia Spaak a făcut destul pentru el ; nu voia să mai fie şi în continuare o greutate pentru Claude Spaak. În realitate însă, nu avea unde sta.

După ce s-a despărţit de acesta, Trepper a oprit un velo-taxi şi s-a îndreptat spre gara Montparnasse. N-avea nimic de făcut acolo, dar voia numai să stea să se odihnească cîteva minute. Ca şi Spaak, ca să vină la Trinité, a trebuit să-şi învingă frica. Agravată de o mare oboseală fizică, epuizarea nervilor săi îl făcea să fie la un pas de depresiune.

În cabina care se zdruncina, căzuse pradă ameţelilor şi halucinaţiilor. Şi mai era şi întrebarea aceasta care îl frămînta mereu : unde o să petreacă noaptea ? La coborîrea din velo-taxi se clătină. Ciclistul — un bătrîn fără vlagă — se miră de înfăţişarea clientului său. Pînă la urmă, Trepper îi mărturisi că nu ştie unde să se ducă. Celălalt ezită, apoi murmură :

„V-aş invita cu plăcere să veniţi la mine, dar trebuie să mai fac o cursă pe ziua asta". „Dacă vreţi, vă plătesc eu această ultimă cursă şi mă duceţi acasă la dumneavoastră" a răspuns Trepper.

A ieşit de la bătrîn la orele patru dimineaţa, odihnit puţin, avînd înaintea lui perspectiva a douăzeci de ore de plimbare pe caldarîmul parizian, la capătul cărora se va pune din nou problema de a găsi un adăpost pentru o noapte.

În zorii lui 22 octombrie, doctorul Chertok şi Charles Lederman s-au trezit cuprinşi de aceeaşi teamă care îi cuprinsese în ajun pe Trepper şi Claude Spaak. Aveau şi ei presentimentul că merg şi se aruncă într-o capcană. Neputîndu-l alarma pe Kovalski, ei se duc să încerce să-l intercepteze pe loc, la Bourg-la-Reine.

Tentativa era nebunească. Se putea ca Gestapoul să fi instalat acolo un dispozitiv de supraveghere, şi atunci riscau să intre cu capul în laţ ; actele lor false n-ar fi rezistat la o examinare mai serioasă.

In plus, Chertok era fără veşti de la Spaak şi, deci, şi de la Trepper, de mai multe zile. Dacă au fost arestaţi şi torturaţi, dacă au spus data şi locul întîlnirii, pe cei doi tovarăşi îi aşteaptă o capcană.

Dimineaţa, Trepper telefonează soţilor Spaak, strada Beaujolais.

Răspunse o voce feminină : „Aici secretara d-lui Spaak, vă ascult..." Trepper ştia că scriitorul nu avea secretară. „Vreţi, vă rog, să-i spuneţi că prietenul său va trece să-l vadă pe la orele două ?" o rugă Trepper. Simplu şi, în acelaşi timp, amuzant...

Pannwitz, informat, trimite o echipă la Spaak acasă. Perseverent, kriminalratul încerca de mai mult timp şi un şiretlic pentru a-l prinde în plasă pe Marele Şef : publica cu regularitate la mica publicitate în „Paris-Soir" următorul anunţ : „Edgar ! De ce nu telefonezi ? — Georgia".

La prînz, Chertok lua masa într-un restaurant din strada Laromiguière cu o membră a rezistenţei, Charlota.

Colosul burgund va rămîne pentru ea o amintire nepieritoare.

La desert, el i-a întins Charlotei trusa lui de chei şi o servietă tixită cu documente : „Poftim, păstrează-mi astea la tine. Voi reveni peste trei ore sau niciodată. În acest ultim caz, dispari..."

Îl întîlneşte pe Lederman şi iau împreună metroul la gara Luxemburg. Un studiu minuţios al planului de la Bourg-la-Reine le-a demonstrat că Kovalski putea să vină la întîlnire pe mai multe căi ; singura metodă de interceptare consta deci

în a-l aborda imediat ce se apropia de locul de întîlnire — ceea ce multiplica cu atît mai mult riscurile.

Au coborît din metro la Bourg-la-Reine. Gara era goală. Au luat-o pe drumul mare al Parisului şi s-au despărţit — Lederman mergînd spre sud, Chertok spre nord, spre Paris. La orizont nici un baraj de poliţie. Dar fiecare maşină care trece îi face să le îngheţe măruntaiele : nu cumva vreuna dintre ele va frîna brusc de-a lungul trotuarului şi va ţîşni din ea o încărcătură de poliţişti germani ?

Deodată, Chertok recunoaşte silueta lui Kovalski, care mergea înaintea lui şi în aceeaşi direcţie. Măreşte pasul, îl ajunge din urmă, mormăie printre dinţi : „Pericol".

Apoi, unul după altul, crispaţi dar aparent calmi, cei doi bărbaţi merg aşa pînă la Cachan.

Ediţia zilnică a ziarului „Paris-Soir" lansează în trei rînduri apelul : „Edgar ! De ce nu telefonezi ? — Georgia".

Pe 22 octombrie e aniversarea lui Claude Spaak.

Satisfăcut de punerea la adăpost a alor săi şi de fericita desfăşurare a întîlnirii de la Trinité, el hotărăşte să dea o fugă pînă în strada Beaujolais, ca să ia o sticlă de vin bun. Prietena sa Huth Peters, înnebunită, îl imploră să nu comită această nebunie, el însă ţine cu orice preţ să-şi sărbătorească aniversarea. Pînă la urmă Huth reuşeşte să-l convingă să dea cel puţin un telefon pînă acasă ; el convenise cu menajera sa, d-na Melandes, asupra unui sistem de alarmare. Dacă ea îi spunea la telefon „dragă domnule", aceasta însemna că putea veni să-şi ia corespondenţa ; dimpotrivă, dacă i se adresa doar cu „domnule", trebuia să înţeleagă că este în pericol.

Sună. Cea care i-a răspuns a fost d-na Melandes : o recunoscu după voce. Aceasta îi spuse de mai multe ori „domnule". Evident, nu mai putea fi nici o îndoială : nemţii erau la el acasă.

E noapte. Trepper, obosit peste măsură, se hotărăşte la o imprudenţă caracteristică lui.

Pe cînd era la Simex — i se părea un secol de atunci — medicul său îi prescrisese o serie de injecţii pe care i le făcuse o infirmieră recomandată de Alfred Corbin. Aceasta se numea Lucia şi era foarte săritoare la nevoie.

De ce nu i-ar cere azil? Argumentele pledau însă împotriva unei asemenea acţiuni: mai întîi pentru că s-ar fi putut ca numele ei să fi fost dat de Corbini o dată cu acela al dentistului Maleplate, şi atunci, desigur, se află în atenţia Comandoului.

În al doilea rînd, era riscant să pătrundă în imobilul în care locuia Lucia, pentru că acolo se afla şi cartierul general al colaboraţionistului Marcel Déat, şeful Adunării Naţionale Populare pronaziste; în holul imobilului făcea de pază, zi şi noapte, o gardă înarmată.

În al treilea rînd, imobilul respectiv, situat pe strada Surène, se afla foarte aproape de intersecţia cu strada Saussaies, pe care, de asemenea, la o mică depărtare de aceeaşi intersecţie, se găsea clădirea în care era instalat Comandoul şi unde fusese deţinut şi Trepper mai bine de şase luni.

Neîntrezărind altă posibilitate, Marele Şef se hotărî să înfrunte toate aceste riscuri. Ajunse în imobil fără să aibă neplăceri şi, trecînd de cordonul gărzilor lui Déat, sună la uşa Luciei.

Aceasta îi deschise şi îl invită să intre. Înăuntru, Trepper îi spuse: „Nu ştiu dacă ştiţi că eu sînt evreu. Nemţii m-au arestat şi m-au dus într-un lagăr de concentrare, de unde am reuşit să evadez. Aţi putea să mă ascundeţi cîteva zile, în ciuda riscurilor pe care le comportă aceasta?".

Spre marea sa surpriză, Lucia îl privi parcă uimită, iar faţa sa căpătă o expresie de iritare şi izbucni în lacrimi. Apoi, cu o voce întretăiată de suspine, îi spuse: „Cum îndrăzniţi să-mi puneţi o asemenea întrebare? Se înţelege că am să vă ascund!"

Marele Şef respiră uşurat. Cel puţin pentru cîteva zile va putea să se odihnească. Dar, sunetul strident al soneriei îl făcu să sară speriat în picioare. Lucia se duse să deschidă, apoi veni să-l liniştească: „Nu vă speriaţi: este un şef al rezistenţei: vine să petreacă noaptea aici". Neplăcut surprins, Trepper îi spuse însă: „Nu, aşa nu merge, va trebui ca unul din noi să plece!". Lucia făcu prezentările. Între cei doi oameni avu loc o discuţie scurtă, în şoaptă, după care noul venit o asigură pe Lucia că el mai dispune de o ascunzătoare de rezervă şi se retrase.

Pannwitz primi de la Marele Şef o a treia misivă.

Acesta relua, pe un ton şi mai vioi, reproşurile exprimate în cea de-a doua: „N-aţi dat drumul la nimeni; dimpotrivă, continuaţi să înmulţiţi numărul arestărilor. Toate acestea dovedesc că nu este posibil să se lucreze serios cu dumneavoastră. Vă rog să înţelegeţi că nu trebuie cu nici un preţ să fie alarmat «contraspionajul». De altfel, oamenii pe care i-aţi arestat nu sînt amestecaţi în afacerea noastră, şi asta dumneavoastră o ştiţi. Dacă nu le daţi drumul, am să stric eu însumi Marele Joc".

Să-i elibereze pe prizonieri? Pannwitz ar consimţi cu plăcere să facă acest lucru, dacă Marele Şef, în loc să-l copleşească cu ameninţări, i-ar face un raport asupra demersurilor sale pe lîngă Moscova.

N-o să le dea drumul pînă ce nu se va convinge de buna credinţă a fugarului: ei sînt ostaticii săi, mai ales Georgia. În sfîrşit, el are speranţa — din ce în ce mai fragilă, e adevărat — că are să-l prindă pe Trepper. Pentru moment, vînătoarea continuă.

Scenaristul celebru, Charles Spaak, fratele lui Claude, e arestat la Paris; soţia sa e capturată şi ea o dată cu el, dar Pannwitz îi dă repede drumul: era însărcinată.

În Belgia, Gestapoul îi înhaţă pe ceilalţi membri ai familiei. Se procedează apoi la şantajul obişnuit: dacă nu o vor trăda

pe Suzana, toată lumea va fi împușcată. Cineva cu inima mai slabă dă adresa dorită. Suzana Spaak e arestată pe 8 noiembrie.

Pannwitz nu știe că ea deține cheia care deschide ușile cîtorva organizații clandestine de toate felurile. El crede că a arestat o persoană distinsă, dar puțin realistă, care s-a lăsat compromisă de Marele Șef, așa cum s-a întîmplat cu surorile de la Saint-Germain, cu doamnele de la Bourg-la-Reine, cu bătrîna doamnă May, cu d-na Queyrie... Cînd va afla de la autor, mult timp mai tîrziu, despre adevăratul rol al Suzanei Spaak în rezistență, Pannwitz va exclama scrîșnind : „Ah, m-a tras bine pe sfoară femeia asta, cu aerele ei binevoitoare ! Și cînd te gîndești că nu se mai oprea să-mi vorbească despre isprăvile sale !..."

Al treilea frate Spaak, Paul-Henri, era ministru al afacerilor externe al guvernului belgian în exil la Londra. Această împrejurare și cursul neliniștitor luat de război îndemna la prudență. Pannwitz era atît de sensibil la acest fapt, încît el a cerut la doi prieteni, corespondenți de război ai Wehrmachtului, să asiste la toate interogatoriile Suzanei Spaak, pentru ca el să poată eventual dovedi corectitudinea cu care s-a purtat. Aceasta era o violare flagrantă a secretului pe care trebuia să-l păstreze Comandoul, dar șeful său considera că era rezonabil să-și asigure garanții pentru viitor. Rezultă că Pannwitz de la Paris nu mai semăna de loc cu cel de la Praga.

Pe 17 noiembrie, toate forțele de poliție franceză au primit această telegramă : „Căutați-l pe Jean Gilbert. Agent al rezistenței, s-a strecurat în organizația polițienească. A fugit cu documente. Prindeți-l cu orice preț. Raportați lui Lafont". Urma apoi semnalmentele și o fotografie a lui Trepper, alias Jean Gilbert. Pe capul lui s-a pus un preț. Prima oferită se va mări de trei ori în cursul lunilor viitoare. Termenii telegramei au fost cîntăriți cu grijă.

Nu se făcea aci nici o aluzie la Gestapo. Dimpotrivă, totul lăsa să se creadă că era vorba de o afacere internă a poliției

franceze. Un provocator se strecurase în sînul său și furase documente.

Paralel, toate oficinele și suboficinele Gestapoului, toate secțiile și subsecțiile Abwehrului, toate organismele militare, administrative sau economice ale ocupantului au primit un cartonaș împodobit cu portretul Marelui Șef și însoțit de această notiță : „Spion foarte periculos. Fugar".

După două luni de la evadare, Pannwitz lansase deci pe urmele fugarului polițiile din cele două țări...

Aceasta însemna că el nu mai spera că va putea lămuri intențiile Marelui Șef ? Evident, și nesiguranța aceasta va rămîne atîta timp cît Trepper se va limita la niște scrisori cu un conținut vag și la telefoane „evazive". El poate acum, după bunul său plac, să lase Marele Joc să continue sau să-l distrugă, să aibă liniște sau să aibă bătaie de cap. Inițiativa trecuse în mîinile sale : și tocmai asta nu putea accepta Pannwitz. Proiectele sale nu puteau depinde de capriciile unui prizonier evadat, chiar dacă acesta era Marele Șef.

Și apoi, el are treizeci și doi de ani : vîrsta la care preferi mai degrabă să retezi nodul gordian decît să încerci să-l deznozi...

Încercarea de a-l captura pe Trepper cu ajutorul polițiștilor din Franța și Germania nu va putea fi, evident, fără consecințe. Aceste mii de afișe lipite pe pereții birourilor, aceste buletine de căutare trimise din belșug vor avea darul să-l trezească pe adversar, chiar dacă „contraspionajul" atît de lăudat nu este decît un mit : rezistența nu avea nevoie de atîta tapaj ca să se alarmeze. Deși Pannwitz știe toate acestea, declanșează totuși operația. El își creează greutăți în deplină cunoștință de cauză.

Trimite în același timp la Centru un mesaj semnat de Kent, prin care acesta cere permisiunea de a merge la Paris pentru că are impresia că rețeaua nu funcționează bine și, ca atare, vrea să afle motivele. Permisiunea i se acordă. Pannwitz trimite atunci un mesaj prin care Kent își exprimă nedumerirea : „Ce se întîmplă cu Trepper. Văd peste tot afișe prin care este cău-

tat. Se zice că ar fi evadat dintr-o închisoare germană". Răspunsul Centrului : „Evitaţi-l pe Trepper. Rezistenţa să nu-i dea nici o bucată de pîine. Pentru noi el este un trădător".

Pannwitz şi-a atins scopul : a reuşit să smulgă iniţiativa din mîinile Marelui Şef. Acesta nu va mai putea să-l ameninţe sau să denunţe Funkspielul : orice ar spune şi orice ar face, Moscova nu îl va mai crede. Lovitura dată de kriminalrat l-a eliminat pur şi simplu din partidă. El este neutralizat.

Interesantă operaţie, dar care scapă din vedere cel puţin o anumită consecinţă : telegrama lui Kent a demonstrat Centrului că Trepper era, de luni de zile, în mîinile Gestapoului şi că toate mesajele radio ale Marelui Şef nu erau altceva decît o încercare de intoxicare germană !

Toate fundaţiile Funkspielului sînt în acest fel distruse dintr-o singură lovitură. Indispensabila încredere a Centrului, atît de răbdător dobîndită de Giering, este anihilată de succesorul său..

TANDEMUL PANNWITZ — KENT

Anul 1943 este pe sfîrşite. Apropierea Crăciunului şi, mai ales, anunţul vizitei neaşteptate a lui Göring i-au făcut pe „şoarecii cenuşii" să se agite.

Cuprinşi de o frenezie gospodărească, ei lustruiesc fiecare centimetru pătrat din imensa clădire. „N-aveai ce să le reproşezi, admite d-na Queyrie ; aproape totul fusese frecat cu cărămida".

Göring îşi începe inspecţia, zîmbeşte binevoitor spre Patrick şi se îndreaptă spre alte plăceri. L-ar fi surprins probabil mult dacă i s-ar fi dezvăluit că acest copilaş blond, cu privirea vioaie, era fiul adoptiv al şefului Orchestrei Roşii.

După obiceiul german, primele patru duminici de dinaintea Crăciunului sînt pline de sărbători, de banchete.

Bine hrănită, odihnită, d-na Queyrie nu-şi face prea multe griji pentru mama şi soţul său : Schneider îi dă regulat veşti satisfăcătoare. Pe 24 decembrie, în ajunul Crăciunului, are loc o petrecere somptuoasă ; şampania se bea în cantităţi impresionante.

D-na Queyrie a luat loc la dreapta comandantului. La fel ca toată lumea, ofiţerul îl adoră pe Patrick, care îi pune mereu cascheta pe cap şi-l trage de braţ urlînd : „Ei, soldat !"

După puțin timp, spre surprinderea generală, ofițerul a primit ordin să-i elibereze pe cei doi oaspeți ai săi.

După d-na Queyrie și Patrick au fost eliberați și restul de suspecți înhățați de Comando. Deveniseră incomozi. Pannwitz putea să-i ofere această satisfacție Marelui Șef, acum cînd luase el inițiativa. Chiar dacă Trepper nu mai era ascultat la Centru, era totuși bine să nu se pună rău cu el. După eliberarea lui Patrick, Pannwitz pune să se publice în presa pariziană acest anunț : „Copilul e bine. S-a înapoiat acasă".

O a patra scrisoare a fugarului îi confirmă imediat kriminalratului justețea raționamentului său. Scrisoarea are un ton plictisit și dezamăgitor : „Eu sînt obosit, sînt sătul de toate și prefer să abandonez partida. Puteți să continuați Marele Joc liniștit, dacă nu începeți să arestați iar oameni. Cu această condiție, vă promit să nu vă mai incomodez".

Marele Șef nu mai este la Lucia. El s-a instalat în calea Maine, la un celibatar, adorator al sexului frumos, unde a închiriat o cameră.

Proprietarul său crede că găzduiește un refugiat din nord a cărui familie a dispărut în cursul unui bombardament.

La drept vorbind, scrisoarea spunea adevărul : Trepper era pe tușă. El a reușit pînă la urmă să-l întîlnească pe Kovalski și să prevină Moscova că Marele Joc continua. Dar acesta va continua fără el. Trebuie oare să ne mirăm dacă lunile viitoare vor fi și mai greu de suportat decît anii de febră care au precedat arestarea și decît lunile de groază care au urmat-o ?

Tensiunea încetinită brusc l-a lăsat deprimat, descumpănit. O elementară prudență interzice rezistenței să-l folosească pentru rezolvarea altor sarcini.

Se mărginesc să-l întrețină, vărsîndu-i cîteva subvenții.

Biletele de bancă sînt complet noi — prea noi — și Marele Șef își omoară timpul mototolindu-le între degete.

Rar vine cîte un val să ridice acest ocean de plictis. Plimbîndu-se pe strada Vaugirard, se încrucișează o dată cu Willy

Berg. Neamțul nu-l mai recunoaște : a slăbit mult și a lăsat să-i crească o superbă mustață de aristocrat polonez.

Altă dată, riscă să se ducă să ia o valiză cu haine de la o învățătoare din Pigalle.

Gazda l-a primit cu groază ; Kent trecuse recent pe acolo și o întrebase dacă îl văzuse. Îi arătase o scrisoare a mareșalului Pétain, în care Trepper era denunțat ca un „rău francez", pe care toți „bunii francezi" trebuiau să-l facă inofensiv, predîndu-l poliției [1].

Primind răspuns negativ, Kent i-a recomandat institutoarei să-l rețină pe Trepper cît mai mult timp posibil, în cazul în care s-ar prezenta să-și ia valiza, și să formeze un număr de telefon pe care i l-a indicat el.

În primele zile ale lunii mai 1944, Georgia a fost dusă în imobilul unde fuseseră judecați cu un an mai înainte Alfred Corbin, Keller și ceilalți. I-au spus să ia loc în sala mică de așteptare. Deodată apăru un om, cu fața palidă ca de mort. Se uită la Georgia, păru s-o recunoască și îngînă cu o voce răgușită : „Am fost condamnat la moarte".

Ea strigă : „Dar e îngrozitor !". Apare însă gardianul, care le interzice să discute.

Georgia caută prin memorie să-și amintească unde a mai văzut acest om. Își aminti : fotografia lui se afla în albumul lui Pannwitz : era doctorul din Joncker, care trebuia s-o ajute să treacă în Elveția.

Sosi și rîndul său. Este introdusă în sala de audiențe. Boemelburg face parte din Curtea de judecată. Pannwitz și Berg sînt și ei prezenți, dar în fața judecătorilor o tratează cu răceală.

Ea nu compare în fața judecătorilor ca acuzată, ci ca martor, în cazul Grossvogel.

[1] Evident, o minciună a Comandoului. — N.A.

Se străduieşte să spună cît mai puţine lucruri. Cum oboseala o face să se îndoaie de spate, Berg o repede cu asprime : „Dar staţi dreaptă, doamnă !"

Au dus-o înapoi la Neuilly, epuizată. Această şedinţă în care fiecare din frazele sale risca să-l ducă pe un om la moarte va rămîne ca una din cele mai îngrozitoare amintiri ale sale.

Într-o dimineaţă a aceleiaşi luni, doamna Queyrie e trasă jos din pat de un agent al Comandoului. I-a ordonat să-l încredinţeze pe Patrick vecinilor şi să-l urmeze. Doamna Queyrie intră în sala de aşteptare a tribunalului la orele şapte şi jumătate dimineaţa. După ea au mai venit două femei, care s-au prezentat „proprietarele pensiunii de la Bourg-la-Reine". Doamna Queyrie le întreabă : „Ştiţi cumva ce vor să facă cu noi ?"

„Azi se judecă procesul !" Ele îl aşteaptă cu o seninătate totală, convinse că nevinovăţia lor va fi recunoscută. Se înşeală. Atît ele cît şi doamna Parrend, directoarea „Casei Albe", sînt condamnate la deportare.

Numai una dintre cele două surori va mai reveni.

Doamna May a fost condamnată la moarte, dar a fost graţiată de Göring.

Suzana Spaak a fost, de asemenea, condamnată la moarte. Puţin după aceea soacra sa, doamna Spaak, a primit de la ea o scrisoare lungă, scrisă la Fresnes. Suzana îi povestea viaţa ei în închisoare. În celulă tricotase cu două scobitori o cravată pentru fiul său şi reuşise să cultive într-o crăpătură de la fereastră o floricică pe care o trimitea într-un plic fiicei ei. După condamnare expedie soacrei sale o scrisoare în care cerea să i se transmită lui Claude o propunere a Gestapoului : dacă acceptă să se predea, soţia sa va fi graţiată şi eliberată. Nici el nu va avea, de altfel, de suferit ; ei se vor mărgini doar să-i pună cîteva întrebări, după care i se va da drumul acasă, cu singura obligaţie de a se prezenta la intervale regulate la comisariatul de poliţie din cartierul său. Suzana termina scrisoarea implorîndu-l pe soţul său să se predea, spre binele ei şi al copiilor lor.

Doamna Queyrie n-a fost introdusă în sala de audienţe decît la sfîrşitul după-amiezii. Îl văzuse între timp pe soţul său bosumflat şi palid la faţă. Se întreţinuse, de asemenea, şi cu avocatul lui, un ofiţer german simpatic, care vorbea perfect franceza.

În faţa curţii, ea şi-a susţinut depoziţiile anterioare : este adevărat că ea serveşte drept doică pentru copilul Marelui Şef (căci Gestapoul e sigur de paternitatea Marelui Şef) şi ea l-a găzduit pe Trepper timp de o săptămînă, dar ea nu ştiuse nimic de activităţile sale. Au achitat-o.

Pe 21 aprilie, Margareta Barcza a născut un băiat, căruia i-a pus numele de Michel. Atît înainte de naştere cît şi după aceea, Margareta circula uneori prin oraş fără să fie supravegheată. „Aş fi putut să evadez de o sută de ori, precizează ea, dar ştiam că au să-l ucidă pe Kent..."

Nu se ştie. Rusul devenise prea preţios. Afară de colaborarea sa la Marele Joc, el era pe cale de a înfăptui cu succes o mistificare magistrală în detrimentul rezistenţei.

Totul a început printr-un mesaj al Directorului : „Lucra altădată pentru noi Ozols Waldemar, alias Solja, fost general leton. A luat parte la război, alături de republicanii spanioli. Transmitea informaţii asupra deplasării trupelor germane. Avea o reţea şi noi i-am dat un emiţător. Nu-i mai cunoaştem adresa, dar locuia în trecut la Paris, la un dentist. Spuneţi-ne dacă cunoaşteţi ceva despre el şi natura activităţii sale. Fiţi prudent. Verzii [1] s-au interesat foarte mult de activităţile lui".

Acest mesaj i-a fost trimis lui Kent la 14 martie 1943, la patru luni după arestarea lui Trepper. Giering, care mai conducea încă Comandoul, a întrevăzut aici posibilitatea de a pune mîna pe o nouă reţea sovietică : Gestapoul a primit ordin să-l

[1] Porecla favorită a Directorului dată germanilor. — N.A.

caute pe Ozols. Directorul îi ordona să ia legătura cu el trimiţîndu-i o scrisoare semnată „Z".

Kent i-a promis în scris lui Ozols să-l întîlnească la 1 aprilie 1943 la cafeneaua Dupont.

Generalul s-a dus la întîlnire. N-avea nici un motiv să nu se încreadă în interlocutorul său, pentru că acesta îşi semnase scrisoarea „Z", semnul de recunoaştere fixat de Centru pentru o eventuală reluare de contact. De altfel, cîteva fraze aveau să-l liniştească definitiv dacă avea vreo îndoială : Kent, ca toţi oamenii din generaţia sa, vorbea rusa „modernă". Din cauza amestecului de populaţii, intervenit după 1918, şi a influenţei şcolii şi radioului, există o diferenţă tot atît de pronunţată între rusa vorbită înainte de revoluţie şi rusa „modernă", ca între engleza vorbită în Marea Britanie şi cea vorbită în America.

Ozols este deci ferm convins că are de-a face cu un ofiţer sovietic şi nu cu un emigrant aflat în serviciul Germaniei. El îi povesteşte istoria sa. Fost combatant în Brigăzile Internaţionale, s-a refugiat în Franţa după înfrîngerea republicanilor. În 1940, ataşatul militar al aerului al ambasadei sovietice la Paris l-a însărcinat cu crearea unei reţele de informaţii.

Ozols a recrutat o duzină de agenţi şi a început să trimită rapoarte. Cînd diplomaţii sovietici au părăsit Parisul, ataşatul i-a încredinţat un emiţător, dar Ozols n-a reuşit să descopere un „pianist" experimentat şi încercările sale de a lua legătura cu Moscova au rămas zadarnice.

Presimţind încetul cu încetul că Gestapoul era pe urmele sale (doi din agenţii săi fuseseră arestaţi), s-a dus să se ascundă în Normandia pînă în 1943, cînd a venit la Paris. Acum era disponibil, gata să-şi reia lucrul. Kent îi ordonă să adune resturile reţelei sale şi s-o completeze recrutînd tehnicieni şi ofiţeri francezi capabili să furnizeze informaţii cu caracter politic, economic şi militar.

Îi dă un avans de zece mii de franci. Salariul său lunar va fi de douăsprezece mii de franci. Patru luni mai tîrziu, în de-

cembrie 1943, Ozols e pus în legătură de o prietenă cu Paul Legendre, căpitan în rezervă, în vîrstă de şaizeci de ani. Acesta fusese timp de trei ani şeful reţelei Mitridat, care acţiona în regiunea Marsiliei ; Mitridat a fost una dintre cele mai importante organizaţii de rezistenţă franceze.

În primăvara anului 1943, o ofensivă a Gestapoului l-a obligat pe Legendre să fugă ; s-a refugiat la Paris şi a pierdut legătura cu şefii săi.

În ianuarie 1944, Ozols a organizat o întîlnire între Legendre şi Kent. În cursul conversaţiei, Legendre menţionează că soţia sa a fost arestată şi deportată. Celălalt îşi exprimă compasiunea sa şi promite să se ocupe de nenorocită. Fără îndoială, Legendre credea atunci că asta era o lăudăroşenie de prost gust, dar soţia lui a fost eliberată cîteva zile mai tîrziu. După aceasta, plin de admiraţie faţă de puterea ofiţerilor de informaţii sovietici, căpitanul Legendre a fost total captivat de Kent. El i-a dat lista completă a foştilor săi agenţi din Marsilia. De acord cu Kent, el hotărăşte să împartă Franţa în opt regiuni militare ; Legendre va conduce regiunile Marsilia şi Paris. În sud, trupele sale erau deja gata de atac. În regiunea pariziană, recrutarea şi încadrarea avansau din plin. Legendre înrolează în grupa sa pe Maurice Violette, fost ministru în Franţa, şi pe primarul din Dreux.

La început nu era vorba decît de o operaţie clasică de pătrundere şi de manipulare a rezistenţei. Dar, în primăvara anului 1944, o dată cu zvonurile din ce în ce mai precise despre iminenţa debarcării aliaţilor, în spiritul inventiv al kriminalratului Pannwitz ia naştere un proiect de o uimitoare îndrăzneală : să utilizeze grupurile lui Legendre pentru ca să transmită Gestapoului, după debarcare, şi din interiorul însuşi al frontului aliat, informaţiile de care Cartierul General ar avea, eventual, nevoie ca să-şi organizeze contraofensiva.

La această frumoasă muncă este întrebuinţat Kent, după naşterea fiului său. E nevoie aici de şiretenie şi îndemînare,

căci, altfel, bravii membri ai rezistenței s-ar putea mira că li se cere să-și continue activitatea de culegere și transmitere a informațiilor și după eliberare.

Kent cere lui Legendre să-i prezinte individual pe toți radiotelegrafiștii, cărora le ține pe rînd această cuvîntare : „Londra și Washingtonul nu informează Moscova despre planurile lor militare, și e păcat, pentru că asta nu permite punerea la punct a unei strategii comune. Aproape că nu se știe nici dacă viitoarea debarcare va fi un simplu ajutor, ca la Dieppe, sau o operație de mare anvergură. Informîndu-ne asupra numărului și naturii forțelor debarcate, dumneavoastră ați permite statului sovietic să-și facă o idee mai precisă și să armonizeze în consecință strategia sa, ceea ce va grăbi înfrîngerea Germaniei".

Plecările și venirile Citroënelor negre, plimbările Margaretei, ieșirile lui Kent, transferările de prizonieri, precum și demersurile lui Pannwitz și ale oamenilor săi sînt observate cu grijă și notate de observatori discreți aflați la ordinele lui Trepper. Acesta se simte din nou în mediul său : i-au revenit și vioiciunea, și buna dispoziție. El a organizat un grup de supraveghere cu ajutorul unui vechi tovarăș, Alex Lesovoi, care joacă pe lîngă el rolul „șefului de stat major", deținut altădată de Grossvogel.

Oamenii săi fotografiază orice mașină, orice pieton intrînd sau ieșind de la Courcelles. Printre oamenii de corvoadă pe care Pannwitz îi întrebuințează în parc, un deținut evreu îl informează despre activitatea Comandoului.

Această muncă de observare e destinată să pregătească acțiunea. Pannwitz nu e singurul care presimte că debarcarea este iminentă. Marele Șef a conceput și el un plan de o mare îndrăzneală...

O BELGIANCĂ, UN FRANCEZ

Pannwitz și oamenii săi își făceau bagajele pentru că blindatele lui Leclerc se apropiau de Paris. Fără îndoială că erau foarte melancolici. Munciseră mult, trecuseră prin decepții și înfrîngeri, își distruseseră nervii cu urmărirea unora și torturarea altora ; dar acești trei ani fuseseră totuși norocoși. Nici unul dintre ei nu murise la Paris : riscurile de a muri aici erau mai mici decît la Stalingrad sau la Tobruk.

Chiar și Willy Berg, care ar fi putut fi împușcat, conform justiției militare, pentru că îl lăsase să scape pe Marele Șef, era acolo.

Parisul nu aflase nimic. Berlinul nu știa decît ceea ce îi spuseseră cei din Paris. Cît despre autoritățile germane din Franța, ele n-aveau putere asupra Comandoului. În cei trei ani, ei formaseră un grup de prieteni buni care duseseră un război mic la marginea celui mare. Odinioară polițiști obișnuiți, se regăsiseră deveniți mari seniori, fără stăpîn în preajma lor, avînd drept feudă unul dintre cele mai frumoase orașe ale lumii. Călătoriseră cu mașini luxoase, locuiseră la hoteluri de lux, mîncaseră la cele mai scumpe restaurante, băuseră numai băuturi fine, iar de femei nu duseseră lipsă nici un moment. Bani aveau din belșug, mai ales după ce îndrăznețul Pannwitz crease

Simexul său personal : Societatea Helvetia, cu sediul la Monte-Carlo. Această societate avea sucursale la Paris și Madrid, ocupîndu-se în special de comerțul cu chinină, wolfram, materiale strategice.

Și acum trebuiau să lase toate acestea...

Plecarea a avut loc pe 26 august, în mijlocul Parisului răsculat. Mitraliere automate încadrau mașinile pline și ele de oameni înarmați.

Convoiul ocoli străzile baricadate, traversă periferia fără piedici, ajunse din urmă valul de armate în derută și se îndreptă în fugă spre est, spre Germania.

Răspunsul de la Moscova întîrziind să sosească, Trepper renunțase la planul său de atac și pusese la dispoziția lui Kovalski pe cei treizeci de franctirori ai săi.

În această zi de 26 august, Trepper și-a părăsit refugiul său din calea Maine și, însoțit de Alex Lesovoi, s-a străduit să ajungă cît mai curînd posibil la Courcelles.

Pierdură timp în strada Rivoli, unde Lesovoi a trebuit să-i învețe pe cei dintr-o grupă de luptă cum să mînuiască grenadele. Ei participară chiar și la o angajare dură lîngă hotelul Majestic. Marele Șef mînuiește cu ușurință grenada și descoperă că bucuriile acțiunii directe, mai puțin subtile decît cele ale informației, sînt tot atît de atrăgătoare. La Concorde, cei doi tovarăși de drum au fost blocați un timp destul de lung de bătălia care se dădea în jurul hotelului Crillon. Pînă la urmă au ajuns la Courcelles, la două ore după plecarea Comandoului.

După ce au vizitat celulele de la subsol au urcat la etaj, de unde au luat cu ei niște resturi de documente. La ultimul etaj era „celula de lux" a unui prizonier necunoscut, pe care Comandoul îl luase cu el. Cine era oare acest personaj misterios ?

După Pannwitz, ale cărui amintiri în această direcție sînt curios de imprecise, era vorba de Alamo. Dar Margareta, care îl văzuse nu o dată pe omul acesta plimbîndu-se prin parc și

care îl cunoștea pe Alamo, îl dezminte pe kriminalrat. După domnul Veil-Picard, fiul, acesta era un inginer belgian.

Supraveghetorii lui Lesovoi nu putuseră să-l fotografieze pentru că nu părăsise niciodată locul de detenție, dar grădinarul evreu indicase că își petrecea zilele rezolvînd probleme de matematică.

Trepper consideră că e vorba de Efremov, inginer militar de gradul trei și chimist distins. Mai multe nu știm nici noi. Prizonierul de la Courcelles va rămîne pînă la sfîrșit un mister. [1]

Scrisoarea Suzanei n-a putut ajunge la Claude Spaak decît după eliberare : bătrîna nu-i cunoscuse ascunzătoarea și, ca atare, nu i-o putuse transmite. Suzana a fost executată o dată cu un alt luptător din rezistență — Pauriol. Acesta nu a putut fi determinat, prin nici un mijloc, să vorbească. Ea provenea dintr-o familie burgheză ; el era comunist. Aceeași luptă îi unise însă pînă la moarte.

Pe mormintele lor alăturate scrie : „O belgiancă" — „Un francez".

[1] Soarta lui Efremov ne este necunoscută. După unele zvonuri el s-ar fi refugiat la sfîrșitul războiului în America de Sud folosind documente false procurate de Comando. — N.A.

ÎNAPOIEREA EROULUI

În octombrie 1944, două luni după Eliberare, la Paris a sosit o misiune militară sovietică, care s-a instalat mai întîi în localurile fostei ambasade a Lituaniei, apoi în cele ale ambasadei Estoniei din bulevardul Lannes.

Misiunea militară era condusă de locotenent-colonelul Novikov. Marele Şef luă de îndată contact cu el. Se înţeleseră ca Trepper să plece la Moscova cu primul mijloc de transport disponibil. Aşteptarea risca să fie lungă. După galopul său neîntrerupt de-a lungul Franţei, Wehrmachtul se adunase pe Rin şi bloca înaintarea aliaţilor. Pacea întrevăzută pentru toamnă se amînase pînă la primăvara viitoare. În aceste împrejurări era evident că o restabilire în scurt timp a comunicaţiilor între Paris şi Moscova nu era de aşteptat.

Trepper îşi ocupa timpul căutîndu-i pe cei din reţeaua sa care scăpaseră de Comando şi încerca să descopere soarta celor care fuseseră arestaţi.

La castelul Billeron, la doamna de Maximovici, îi regăsi pe soţia şi copiii lui Katz.

Însoţit de doamna Katz, el şi-a petrecut ziua de 29 septembrie la familia Queyrie : era aniversarea lui Patrick ; în după-amiaza aceleiaşi zile a dus copilul la circul Medrano. Se

ducea adesea și la Claude Spaak. Il regăsi apoi pe Emmanuel Mignon, pe care îl întîlni din întîmplare în piața Saint-Michel și băură un pahar împreună, evocînd frumoasele zile de la Simex. De la Georgia, nici o veste. Îi încredință doamnei Queyrie două valize pline cu haine noi și cu cadouri, rugînd-o să le dea prietenei lui, dacă norocul voia ca ea să revină într-o zi. La sfîrșitul lui noiembrie, Novikov îl anunță că un avion sovietic va pleca de pe aeroportul Bourget și că i-a rezervat un loc. Își luă valizele și plecă la aeroport.

Războiul obligă avionul să meargă pe un drum ocolit : făcu escală la Marsilia, Cairo, Teheran și Baku.

În sfîrșit, pe 14 ianuarie, la orele patru după-amiază, avionul ateriza pe un aerodrom mic de lîngă Moscova.

Trecuseră șase ani de cînd Marele Șef părăsise ultima dată Rusia.

Șase ani bogați în bucurii și groază, șase ani de eșecuri și triumfuri. El se înapoia nu plin de orgoliu, ci mîndru de munca pe care o îndeplinise. O mașină îl aștepta la aerodrom. Ea l-a condus la Centru, în strada Znamenski. A fost imediat introdus în biroul Directorului. Dialogul lor a fost scurt :

— Care sînt proiectele dumneavoastră de viitor ? a întrebat Directorul.

— Înainte de a vorbi de viitor, am putea vorbi puțin și despre trecut, a replicat Trepper. De ce nu m-ați crezut de la început ? Cum de ați putut lucra atît de lamentabil ? Nu v-am avertizat eu ?

— Ați revenit ca să ne cereți socoteală ?

— De ce nu ?

— În cazul acesta, lucrurile nu se vor rezolva în biroul meu.

„VICTORIA CÎNTIND..."

Abia fusese Parisul eliberat că Reiser o și convocă din nou pe Georgia pentru ca s-o anunțe : „Situația se agravează. Nu e imposibil ca ei să încerce să vă facă să evadați. Înțelegeți, deci, că eu mă văd obligat să vă trimit la închisoare". Ea nu știa dacă prietenii necunoscuți îi pregăteau evadarea, dar fapt este că ea însăși se gîndea să fugă (represaliile Comandoului nu puteau să se mai abată asupra lui Patrick). Reiser, cu hotărîrea sa prudentă, i-a luat orice speranță.

Totuși, perspectiva de a se înapoia în celulă n-o face să dispere. Dimpotrivă, ca și la Neuilly, ea preferă închisoarea posturii ambigue de captivă pe jumătate liberă.

Trecu deci pe la Ella Kempka, gardianca sa germană, să-și ia lucrurile, și se duse cu inima destul de ușoară spre închisoarea orașului. Prima schimbare fu încetarea regimului de separare : fu introdusă într-o celulă cu alte cîteva deținute.

Așa a început calvarul său, ale cărui etape au fost Frankfurt, Leipzig, Ravensbrück, Frankfurt-pe-Oder, Orianenburg, Sachsenhausen.

Cunoscu foamea, frigul, bătaia, munca epuizantă la săparea tranșeelor și a șanțurilor antitanc. Disperarea o copleșește în așa măsură încît la un moment dat preferă să înfrunte riscul de

a fi împușcată, încercînd să evadeze, decît să mai suporte chinurile detenției. Coloana deținutelor este aproape în permanență în mișcare, mai ales noaptea, căci frontul înaintează mereu spre inima Germaniei. În aceste condiții, sub protecția întunericului, se putea încerca. Momentul propice se ivi la trecerea pe lîngă un sat. Într-un loc unde drumul cotea spre stînga, se desprinse din coloană, intră într-o curte și se ascunse după un zid. Nu fu observată. A doua zi intră într-o fermă, unde locatarii, îmbrăcați în haine de sărbătoare, așteptau sosirea sovieticilor. Aceștia erau foarte aproape : vacarmul produs de tunurile lor acoperea totul. Spre seară, în sfîrșit, sosiră...

Georgia a fost repatriată pe 15 mai 1945.

Cînd a sunat la ușa casei din Suresnes, doamna Queyrie și Patrick erau în vizită la vecina din față.

Patrick își recunoscu mama de la spate și izbucni în plîns. Doamna Queyrie a găzduit-o optsprezece luni, pînă cînd îl regăsi pe bătrînul baron Jaspar, revenit de la Mauthausen.

Doamna Jaspar murise. Comandantul lagărului său comunicase într-o zi crearea unui centru special pentru bătrîni și bolnavi. În ciuda implorărilor tovarășelor sale, ea se dusese voluntar. Lagărul special era Auschwitzul cu camerele sale de gazare.

Georgia de Winter își uni singurătatea cu aceea a lui Jules Jaspar. Au trăit împreună în Cevennes pînă la moartea bătrînului domn.

Doi ani mai tîrziu, Georgia se căsători cu un aristocrat polonez, colonel, erou al rezistenței, retras tot în Cevennes. Acesta muri în 1966, lăsînd-o pe Georgia singură în bătrîna casă — fortăreață ancorată la poalele unui munte.

Ciudat destin a mai avut și femeia aceasta atît de puțin făcută pentru războiul secret, pentru închisoare, singurătate și care trăise toate acestea pentru că, într-o zi oarecare a anului 1939, lăsase să-i cadă mănușile, într-o patiserie din Bruxelles, în fața Marelui Șef...

Eliberatorii au sosit la lagărul din Mauthausen prea tîrziu pentru a-i salva pe Henri de Ryck, pe Rauch, pe Charles Drailly, (fratele său Nazarin murise la Dachau de ciumă bubonică), precum și pe mulți alții.

Robert Corbin, Jean Paselecq, Bill Hoorickx, Keller, Ludwig Kainz, domnișoara Poinsaint și Henri Seghers supraviețuiesc însă.

Cît despre soarta celorlalți nu se știe nimic. Printre aceștia se află și Makarov, alias Carlos Alamo.

Acesta fusese condamnat în februarie 1943, de Curtea marțială, prezidată de Manfred Roeder, la pedeapsa capitală.

După terminarea războiului, cînd „copoiul lui Hitler" se afla în mîinile americanilor, a povestit judecătorului său de instrucție o poveste ciudată : el ar fi descoperit în dosarul lui Makarov că acesta era nepotul lui Molotov, ministrul de externe al Uniunii Sovietice. Această înrudire învestea, evident, pe condamnat cu o importanță specială : executarea lui ar fi căpătat o semnificație politică.

Roeder l-a anunțat atunci imediat pe Göring și i-a sugerat că ar fi mai bine să-l lase în viață pe Makarov, fie pentru un schimb cu rușii, fie pentru ca execuția lui să nu se așeze în calea eventualelor negocieri cu Moscova. După cum spune Roeder, Göring a găsit ca fiind juste propunerile lui și a ordonat să-l închidă pe rus într-un lagăr de concentrare. Aci a fost înregistrat cu numele de Kokorin ; după război, el s-ar fi înapoiat în Rusia.

E adevărat că ziarul „New York Times" menționa în mai 1945 eliberarea unui grup de „prizonieri excepționali" și amintea printre ei și pe un oarecare Kokorin, dar nu există nici o certitudine că acesta era unul și același cu Makarov.

Un om l-a cunoscut bine pe Kokorin în captivitate : căpitanul Payne-Best de la Inteligence Service — unul din cei doi ofițeri răpiți de către S.S.-iști la Venlo, pe frontiera olandeză.

După capturarea sa. Payne-Best fusese închis în lagărul de la Sachsenhausen, unde Gestapoul îşi trimitea prizonierii săi cei mai de seamă.

La începutul anului 1943, el l-a văzut apărînd aci pe faimosul Kokorin. Acesta venea de la secţia lagărului unde erau închişi prizonierii de război ; el avusese drept tovarăş de detenţie pe fiul lui Stalin, aviator doborît în spatele liniilor germane ; încercaseră împreună să evadeze, dar tentativa eşuase.

Kokorin i-a povestit lui Payne-Best că el fusese paraşutat în spatele frontului german pentru a comanda un grup de partizani, dar că fusese prins imediat după ce atinsese solul.

Cînd l-a văzut Payne-Best, mai purta încă uniforma Armatei Roşii şi păşea cu oarecare dificultate, întrucît îi degeraseră degetele de la picioare şi nemţii i le amputaseră. El era în vîrstă de douăzeci şi doi de ani, deci mai tînăr decît Makarov.

După eliberarea din lagăr de către americani, i s-a pierdut urma. Lui Payne-Best el îi împărtăşise hotărîrea de a nu se mai întoarce în Uniunea Sovietică, întrucît în această ţară cei ce acceptau să devină prizonieri nu mai erau agreaţi. Manfred Roeder afirmă însă că Makarov lucrează în prezent în cadrul serviciilor sovietice de informaţii. În acest sens el aduce ca argument o întîmplare din anul 1948.

În luna octombrie a acelui an, contraspionajul american în Germania a arestat pe un ceh, Frantizcek Klecka, care îşi reluase serviciul la sovietici, după ce făcuse parte în timpul războiului din reţeaua cehoslovacă alipită la Orchestra Roşie. El a fost închis în aceeaşi celulă cu omul care trimisese la eşafod pe atîţia din membrii Orchestrei Roşii. După primele reticenţe, plictiseala a fost mai puternică şi au început să vorbească despre evenimentele trecutului apropiat.

„Klecka acesta, povesteşte Roeder, mi-a transmis salutări de la Makarov şi m-a invitat să merg să-l văd la Berlin".

Autorul are dovezi că un căpitan Makarov se afla în Berlinul de Est în 1948 şi conducea aici grupul 1 al M.G.B.-ului — prescurtare desemnînd pe atunci serviciile sovietice de informaţii. În acest caz, Alamo ar fi perseverat în specialitatea care îl plictisea atît de mult la Bruxelles. Tot ce e posibil. Centrul l-a păstrat oare în ciuda proastei amintiri lăsate de începuturile sale ? Şi asta e posibil : am putea crede că anii săi de căutări îl aduseseră la realitate.

Nimic nu e însă sigur. Numele de Makarov fiind foarte răspîndit în Rusia, nu putem să nu acceptăm şi ipoteza că acel căpitan de la M.G.B., despre care vorbeşte Roeder, este numai omonimul celui din Orchestra Roşie.

Pannwitz, Kent şi cîţiva oameni ai Comandoului se refugiaseră într-o cabană la Bludenz, la vreo zece kilometri de frontiera elveţiană. Pentru a ajunge la acest colţ meridional al Reichului, ei trebuiseră să parcurgă trei sute de kilometri printre unităţile germane în retragere, pe drumuri tăiate de baraje de jandarmi sau de S.S.-işti, gata să-i împuşte pe cei care întorceau spatele liniei de foc. Dar kriminalratul poseda un document semnat concomitent de Himmler şi de generalul Jodl, care îl autoriza să circule liber şi-i dădea putere de autoritate asupra civililor şi militarilor.

Adăpostiţi în cabana lor, aşteptau să vină sfîrşitul. Soseau francezii Primei Armate. Peste o zi, ei erau acolo, la Bludenz : percepeau din cabană zgomotul surd al tancurilor. Pannwitz şi oamenii săi şi-au ars actele de identitate ; nervoşi, crispaţi, aşteptau deznodămîntul.

Aşteptarea se eterniza. Ei s-au gîndit la toate ipotezele, afară de aceasta : că n-au să vină să-i caute. Au trecut săptămîni şi ei se mai învîrteau încă în jurul cabanei lor, în mijlocul cîmpiilor în floare şi al cîntecului primăvăratic al păsărilor.

În fiecare seară, Kent avea o legătură radio cu Moscova. Jos, la Bludenz, oamenii îşi reluau ocupaţiile obişnuite. Ca să fie bă-

gați în seamă, a fost necesar ca unul din compatrioții lor, un refugiat berlinez, să-i denunțe francezilor. Într-o dimineață văzură niște soldați luînd poziție în jurul cabanei și punînd în linie de bătaie un tun de 37.

Li se oferea ocazia unei bătălii de onoare. Dar kriminalratul Pannwitz era prea șiret pentru a muri pentru o cauză pierdută. Agită o cîrpă albă și oamenii săi ridicară mîinile în sus.

Un tînăr locotenent francez sosi cu pistoletul în mînă și, fără să le acorde măcar o privire, se repezi asupra unei fotografii a führerului care împodobea peretele ; o smulse și o rupse în bucăți. Pannwitz se uită la Kent. Acesta făcu un pas înainte și spuse : „Eu fac parte din serviciul de informații sovietic ; am gradul de maior în Armata Roșie. Domnii aceștia fac parte dintr-o mișcare de rezistență germană și lucrează cu mine de mai mult timp". Cum locotenentul, zăpăcit, continua să nu-i dea crezare, Kent îi arătă ultimele telegrame primite de la Centru.

El conchise : „Domnii aceștia rămîn sub protecția mea — am nevoie de ei. Cît despre acest material — a continuat el arătînd spre emițător și armamentul personal al S.S.-iștilor — el constituie proprietatea Armatei Roșii și sînteți rugat să nu vă atingeți de el".

Telegramele Centrului îl convinseseră pe locotenent. Hotărî atunci să-i lase în pace. Îi salută și plecă.

Timp de o săptămînă nu-i mai deranjă nimeni. După aceasta veni un alt ofițer, care îi conduse la Cartierul general din Lindau, unde fură primiți de un colonel.

Între două telefoane, acesta îi întrebă dacă nu cumva auziseră vorbindu-se de un grup al Gestapoului purtînd numele bizar de „Comandoul Orchestra Roșie".

Pannwitz se agită pe scaunul său și încercă să obțină precizări. Colonelul îi întinse atunci o telegramă venind de la Cartierul general american.

În ea se semnala francezilor prezența în regiune a „Comandoului Orchestra Roșie", al cărui șef era un oarecare Heinz

Pannwitz, și li se cerea să depună eforturi pentru capturarea lui : după unele informații, el avea misiunea să-l omoare pe generalul Patton.

Îi răspunseră că nu auziseră vorbindu-se despre acest grup, iar Kent își declină identitatea și făcu colonelului precizări doveditoare asupra apartenenței sale la serviciul de informații sovietic. Pannwitz își scoase și el hîrtiile sale false.

Probabil mișcat, dar fără a fi pe deplin convins, colonelul hotărî că un pahar nu-l angaja la nimic : ciocniră deci fericiți în cinstea victoriei aliaților. După care, se grăbi să pregătească un raport pentru generalul de Lattre de Tassigny.

S.S.-iștii și Kent își petrecură noaptea într-un dormitor al Cartierului general, printre cîțiva soldați francezi total indiferenți.

A doua zi, Pannwitz și Kent aflară că vor fi expediați la Paris. Generalul de Lattre hotărîse să se descotorosească de ei trimițîndu-i la Ministerul de Război.

Aveau cu ei zece valize pline cu lucruri personale : Pannwitz purta în permanență o servietă tixită de documente : nimeni nu-i ceru s-o deschidă.

Încurcat, ministrul luă contact cu legația sovietică.

Pe 6 iunie 1945, o mașină a acesteia îi conduse pe Pannwitz și Kent la Bourget, unde îi aștepta un avion. Ei și-au luat zborul spre Moscova cu cele zece valize ale lor și servieta cu documente.

În ceea ce-i privește pe generalul Ozols și pe francezul Legendre, aceștia au transmis informații nemților din spatele frontului aliat pînă în momentul arestării lor, convinși că lucrau pentru sovietici.

Mai mulți agenți germani, introduși de Gestapo în rețeaua Mitridat, care între timp fuseseră arestați de francezi, au denunțat rolul lui Legendre : dînd dușmanului o listă cu membrii organizației, el i-a permis s-o distrugă parțial. I-ar fi fost pro-

babil greu lui Legendre să explice purtarea lui unui tribunal francez şi să-i facă să creadă pe judecătorii săi că el fusese sincer convins că lucrează pentru cauza aliată ; aşa cum lui Ozols i-ar fi fost foarte greu să demonstreze că el nu ştia că Kent era agent al Gestapoului. Cei doi oameni însă n-au fost judecaţi : a intervenit pentru ei locotenent-colonelul Novikov, şeful misiunii sovietice la Paris. Acesta a garantat pentru ei şi a obţinut eliberarea lor. Legendre n-a mai fost niciodată tulburat, iar Ozols a fost repatriat în U.R.S.S.

Impresionate de amploarea acţiunilor Orchestrei Roşii, de eficacitatea ei şi, probabil, speriate într-o anumită măsură de perspectiva refacerii sale spre a fi folosită împotriva altor virtuali adversari ai Uniunii Sovietice, serviciile de spionaj şi contraspionaj engleze, americane, franceze, belgiene şi olandeze caută să-i depisteze pe membrii acesteia şi să le stabilească activitatea. Aşa se face că la puţin timp după ce scăpaseră din cleştele Gestapoului, membri cunoscuţi ai reţelei rămaşi în Occident sînt puşi sub supraveghere...

Nici cei care plecaseră la Moscova nu au fost primiţi cu flori. Evident, situaţia lor era foarte confuză. Numai o cercetare atentă, profundă putea stabili dacă meritele lor atîrnau mai greu în balanţă decît consecinţele colaborării cu duşmanul. Şi o asemenea cercetare durează, cu atît mai mult cu cît greşeli comiseseră atît Centrul cît şi Trepper şi colegii săi. Cu toţii constată că neîncrederea, superficialitatea, nervozitatea, tensiunea sub care se lucra, neglijenţa, birocratismul, graba îşi puseseră amprenta asupra întregii lor activităţi. Se aduc acuzaţii reciproce, se dau pedepse, au loc reabilitări pentru unii şi căderi în disgraţie pentru alţii...

În prezent, Leopold Trepper — Marele Şef — trăieşte la Varşovia împreună cu soţia sa Liuba şi cei doi fii.

Îl cheamă Leiba Domb şi are o nouă pasiune : editarea literaturii clasice evreieşti. Încercările prin care a trecut au lăsat

urme vizibile asupra aspectului său fizic, dar nu şi asupra stării sale morale, a convingerilor lui politice. A rămas acelaşi comunist ferm, acelaşi activist neobosit. Leiba Domb, în calitatea sa de preşedinte al comunităţii evreieşti din Polonia, desfăşoară o susţinută activitate socială, care face în continuare cinste celui ce a fost Marele Şef, omul care timp de cîţiva ani a ţinut în şah imensul aparat poliţienesc pe care Germania fascistă l-a pus pe urmele sale şi a faimoasei reţele pe care a condus-o.

Gurevici-Kent trăieşte astăzi în Leningrad.

În ce-l priveşte pe adversarul numărul 1 al Orchestrei Roşii, după moartea lui Giering, kriminalratul Pannwitz, acesta nu se poate plînge că soarta a fost dură cu el : după zece ani de detenţiune petrecuţi în U.R.S.S., este eliberat şi pleacă în R.F.G., unde guvernul îi acordă o pensie. Destine şi destine...

CUPRINSUL

Din partea redacției 5
Eroul 7
Constituirea rețelei 13
Franz Fortner pleacă la război 21
Întîlnire la Stalingrad 29
Descinderea 35
„Ei sînt puternici, foarte puternici" 45
Franz Fortner regăsește pista 49
Capturarea lui Wenzel 53
Raid asupra Amsterdamului 59
Lovituri de grație la Bruxelles 67
„Păstrați-vă sîngele rece!" 81
Sfîrșitul berlinezilor 91
Epitaf pentru două umbre 97
Simexul asediat 109
Unde este Gilbert? 119
Căderea 131
Supliciul 139
Ultima bătălie a lui Schulze-Boysen 149
Marele Joc 165
Soare și ceață 171

Convoi spre Berlin 183
Eşafodul 197
Duelul Trepper—Giering 207
Farmacia salvatoare 221
Salvează-se cine poate 241
Tandemul Pannwitz—Kent 257
O belgiancă, un francez 265
Înapoierea eroului 269
„Victoria cîntînd..." 271